

2009 – 2012

*Pla
d'Igualtat
de Gènere*

*Ajuntament de
Cervelló*

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Presentació del Pla

Tots i totes hem de treballar per a la igualtat

La societat ha de permetre el ple desenvolupament de totes les persones, ja siguin homes o dones perquè fent ús de les llibertats, els drets i les oportunitats que hem guanyat durant aquests anys de democràcia puguin desenvolupar tot el seu potencial. I de mica en mica aquest desig es va convertint en realitat, però hem d'estar alerta i continuar treballant des de tots els àmbits de la societat per fomentar la igualtat de gènere.

Anys enrere, les dones tenien molt poques oportunitats de formar-se i d'accedir al mercat laboral, estaven relegades només a l'aspecte familiar. En canvi, en les últimes dècades la dona ha registrat un gran èxit en els estudis, són les dones les que arriben a la universitat amb més facilitat, i la seva incorporació en el mercat laboral ha estat massiva. No obstant, encara existeixen desigualtats, els sous no són iguals, els llocs directius són ocupats majoritàriament per homes, i les dificultats per conciliar la vida laboral amb la vida familiar generen unes taxes d'atur més altes en les dones que no pas en els homes. Les diferències es traslladen en molts altres àmbits de la societat on, de forma subtil, encara persisteixen actituds discriminatòries de gènere.

Cervelló treballa des de fa anys en iniciatives per fomentar la igualtat i acabar amb les actituds discriminatòries, però encara queda molt per fer. El Pla d'Igualtat de Gènere és un pas endavant però el seu èxit depèn de tots nosaltres. Tant homes com dones hem de treballar de manera conjunta per tal que no hi hagi cap mena de discriminació de gènere en cap àmbit de la societat. Hem d'unir esforços per fomentar el respecte entre uns i altres i contribuir així a la igualtat.

Angelino Maestro
L'Alcalde

Benvolgudes i benvolguts,

Com a responsable de la regidoria de la Dona, em sento molt contenta d'haver pogut dur a terme el Pla d'Igualtat de Gènere que suposa un pas més per fer de Cervelló un municipi més igualitari.

Tot i que hem aconseguit millorar algunes lleis en els últims anys, i que per a la nostra Constitució tots som iguals, encara queden molts aspectes per millorar, moltes coses per fer per aconseguir la igualtat real i efectiva entre els gèneres, sobretot perquè en diferents àmbits de la societat actual encara es mantenen algunes petites actituds masculines.

Per això el Pla d'Igualtat és un pas molt important per aconseguir un municipi més just i més igualitari, és una eina que ens ofereix la possibilitat d'analitzar la situació real i oferir línies estratègiques de treball per consolidar, reforçar i/o crear serveis i accions que ens permetin millorar en matèria de gènere.

Es tracta d'una tasca que hem desenvolupat durant els últims 8 anys mitjançant el programa de la Dona, tot i ser un municipi petit. En els darrers anys hem dut a terme accions i projectes amb perspectiva de gènere amb molt d'èxit, entre els que destaca la creació del nostre circuit d'atenció a les dones víctimes de violència, on el treball es realitza de forma transversal, implicant a diversos departaments de l'Ajuntament junt amb altres entitats extramunicipals per garantir un servei efectiu i de qualitat. El circuit s'ha reforçat amb el naixement del servei d'atenció i suport a les dones víctimes de violència, el SAS Dona. A part, Cervelló compta amb un Centre d'Informació i Recursos per a les Dones (CIRD) que durant l'any organitza activitats de tot tipus, culturals, divulgatives, reivindicatives i socials, entre d'altres, amb l'objectiu d'implicar a totes les dones del poble en la lluita per a la igualtat.

El Pla ha de ser un punt de partida per consolidar la tasca feta i per tirar endavant nous projectes per aconseguir un municipi més igualitari. El Pla d'Igualtat de Gènere s'ha realitzat de forma participativa, per conèixer la visió de la pròpia ciutadania amb la intenció que sigui una eina viva, dinàmica, que es vagi adaptant a les necessitats del poble a mesura que es vagi aplicant i sobretot, que les seves accions tinguin una incidència real en la ciutadania perquè la igualtat no sigui només una paraula sinó una realitat. Agraïm la col·laboració i el suport donat en tot aquest procés a la Diputació de Barcelona.

Silvia Muñoz i Almirante
Regidora de serveis a la persona i participació ciutadana

Índex

1. Marc de referència de les polítiques d'igualtat de gènere	7
2. Principis i metodologia	11
3. Condicions prèvies i objectiu general	19
4. Mapa general	21
Contextualització: població i llars	23
Composició i dinàmica de la població	23
Estructura de les llars	31
Línia 1. Impuls de les polítiques de gènere	39
1.1. Presència d'homes i dones a l'Ajuntament	39
1.2. Conciliació de la vida laboral, familiar i personal	42
1.3. Cultura de treball i transversalitat de gènere a les polítiques locals	42
1.4. Benestar i qualitat de vida de la població	45
Línia 2. Violència de gènere	53
2.1. Incidència de la violència de gènere a Cervelló	53
2.2. Grau d'eficàcia de les accions, serveis i/o recursos oferts a la població	56
Línia 3. Participació sociopolítica de les dones	65
3.1. El Consell de les Dones del Baix Llobregat	65
3.2. Participació social i associacionisme	66
3.3. Associació de Dones de Cervelló	70
Línia 4. Repartiment de treballs i usos del temps	73
4.1. Les desigualtats al mercat de treball de Cervelló	73
4.2. Inserció laboral a través de programes de foment de l'ocupació	83
4.3. Repartiment dels temps i dels treballs entre homes i dones	86
4.4. Mesures de conciliació de la vida personal, laboral i familiar	89
Línia 5. Coeducació, formació i producció cultural de les dones	91
5.1. Formació de la població	91
5.2. Coeducació als centres docents	96
5.3. Paper històric de les dones, festivitats i tradicions culturals	99
Línia 6. Perspectiva de gènere en el disseny de la ciutat i el territori	101
6.1. Aspectes urbanístics més rellevants	101
6.2. Transports i desplaçaments	102
6.3. Habitatges	106
Línia 7. Promoció de la salut de les dones	111
7.1. Prevalença de les diferents malalties físiques i mentals en homes i dones	112
7.2. Comportaments de risc de dones i homes	119
7.3. Atenció a la salut sexual i reproductiva	121
7.4. Programes de salut, prevenció i sensibilització	122

5. Línies estratègiques del Pla d'Igualtat de Gènere	125
Línia 1. Impulsar les polítiques de gènere	127
Línia 2. Abordatge integral de la violència de gènere	143
Línia 3. Fomentar la participació sociopolítica de les dones	157
Línia 4. Promoure canvis en el repartiment de treballs i usos del temps	165
Línia 5. Fomentar la coeducació, la formació i la producció cultural de les dones	177
Línia 6. Incloure la perspectiva de gènere en el disseny de ciutats i territoris	187
Línia 7. Promoure la salut de les dones	197
6. Fonts d'informació	207

1. Marc de Referència de les Polítiques d'Igualtat de Gènere

El **principi d'igualtat de gènere** és un dels eixos nuclears de les societats modernes. La consecució d'aquest principi polític ha estat present des de la creació dels estats democràtics; tanmateix el seu reconeixement no ho ha estat per tot el conjunt de la ciutadania, les dones no han iniciat un procés d'equiparació de drets formals fins a principis del s. XX. La divisió sexual del treball continua encara vigent i organitzant les estructures socials de tal forma que la igualtat real encara és un repte a aconseguir.

La desigualtat de gènere ha estat invisibilitzada durant molts de temps i actualment s'ha assumit com una problemàtica de dimensió pública i política, per aquesta raó, es fa necessari el desenvolupament de polítiques de gènere. Aquestes polítiques, venen impulsades per diversos agents:

A nivell internacional, el moviment feminista ha estat central en la formulació de les polítiques d'igualtat, i en la dècada dels 60 i 70 va aconseguir que els poders públics possessin a les seves agendes el principi d'igualtat per raó de sexe. El moviment feminista de la segona onada, va posar en evidència, que la consecució del dret a vot, a l'educació i als treballs, que la primera onada feminista havia aconseguit, no era suficient per l'assoliment de la igualtat, tant a nivell formal com real. Les noves idees que s'introdueixen en aquell moment si bé generen ruptures en el moviment de dones respecte el diferent paper que se li atorga a l'Estat en la teoria feminista, també provoquen la pròpia intervenció de l'estat, a través de la formulació de polítiques d'acció positiva per a les dones. Seguint a Judit Astelarra¹, podem dir que les prioritats de l'agenda del moviment feminista de la segona onada, i per tant, les demandes polítiques que faran davant les institucions internacionals són:

- Reivindicar que es compleixin en la pràctica els drets polítics i socials de les dones i estendre'ls a tots els àmbits en els que encara no existeixen (drets reproductius, de la cura...)
- Repensar la política de forma que inclogui les relacions entre l'àmbit privat i públic. Les injustícies que es donin en l'àmbit domèstic i la discriminació de les dones en la vida quotidiana també són un problema polític.

El paper de **Nacions Unides** ha estat capdavanter i protagonista en el desenvolupament de les polítiques de gènere, establint mesures i estratègies polítiques a favor de la igualtat de gènere. Sobretot a partir de 1975, data que marca l'inici de la dècada de les dones, amb l'entrada en vigor de la *CEDAW*, la Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona, que compren drets de les dones acceptats internacionalment, aplicables en tots els camps i que els països ratifiquen de forma voluntària.

Les quatre conferències mundials sobre la Dona (Mèxic 1975/Copenhagen 1980/Nairobi 1985/Beijing 1995) i els seus respectius plans d'acció han marcat de forma progressiva els objectius i estratègies per la equitat de gènere i han fet explícits la necessitat de crear organismes a nivell nacional i local responsables de la implementació de les polítiques de gènere. Un aspecte que incorporen és el canvi de paradigma de les polítiques de gènere des d'un enfocament de la igualtat d'oportunitats, cap al *mainstreaming* de gènere.

La **Unió Europea** també ha exercit influència en el desenvolupament del marc legislatiu comunitari en matèria d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes. La primera referència legal és l'article 119 del Tractat de Roma (1957) on reconeix el principi d'igualtat referit exclusivament a que dones i homes han de rebre igual salari per igual treball. L'ampliació de la qüestió de la igualtat amb el Tractat d'Amsterdam (1997) i l'aprovació de la Carta dels Drets Fonamentals (2000), la Unió Europea va ampliar el marc comunitari en matèria d'igualtat.

1 Astelarra, Judit. Veinte años de políticas de igualdad. Col. Feminismos (2005)

Actualment, la legislació cobreix 13 directives en l'àmbit del treball, la seguretat social i els béns i serveis. És important destacar l'efecte que ha tingut aquest marc legal europeu a l'estat espanyol, *la Ley Orgànica para la Igualdad Efectiva de Mujeres y Hombres* respon a una Directiva Comunitària. En relació a la participació equilibrada de dones i homes en els processos de presa de decisions, el punt de partida fou la Declaració d'Atenes el 1992, en la que per primera vegada es parla de la infrarepresentació de les dones en els càrrecs de decisió com a problema polític i de la "democràcia paritària". El Consell recomana als estats membres adoptar una estratègia global per a promoure la participació equilibrada.

L'**Administració Local** ha tingut un paper clau a l'hora de generar una opinió pública sensibilitzada amb els problemes de gènere en un context en el que els governs locals han creat polítiques innovadores que han donat resposta a les demandes socials cada vegada més diversificades. Aquest major protagonisme es fonamenta en la seva proximitat amb la realitat social que li permet conèixer millor que les altres administracions les necessitats de la població. D'aquesta manera els ajuntaments incorporen les polítiques de gènere promovent les regidories específiques en la temàtica, els serveis, els programes i les agents d'igualtat amb l'objectiu de solventar els efectes de les relacions desiguals entre dones i homes. En tot aquest procés han tingut un paper clau algunes dones dels partits polítics i tècniques municipals que establint aliances de gènere introdueixen les polítiques d'igualtat en les diferents agendes i busquen recursos per la seva implementació.

A més, a partir dels anys setanta, les **comunitats acadèmiques**, han començat a incorporar els estudis de gènere en els plans d'estudi i centres d'investigació, i per tant, contribueixen a la formació de professionals i a l'impuls en la investigació dels estudis feministes i de gènere que tenen un paper capdal en la pràctica i desenvolupament de les polítiques públiques.

Per la seva banda, **els mitjans de comunicació**, juguen un paper important a l'hora de sensibilitzar i fer visible les desigualtats de gènere, envers **l'opinió pública**, encara que també assenyalen els avenços assolits entorn la igualtat entre homes i dones, i d'aquesta manera converteix la igualtat de gènere en una prioritat política.

Marc legal

Les polítiques públiques d'igualtat han viscut un procés d'implementació a tots els nivells de l'Administració. En els darrers trenta anys, aquestes polítiques han passat de ser inexistents a introduir-se mitjançant diferents models de planificació a totes les administracions públiques, tant central, com autonòmica o local. Actualment disposem d'un marc legal en els diferents nivells institucionals que fonamenten la implementació de les polítiques d'igualtat.

A) El marc normatiu en l'àmbit nacional

Constitució Espanyola 1978

La Constitució espanyola recull com a drets i llibertats fonamentals vinculats al desenvolupament de la igualtat de gènere els següents:

En el títol I, capítol II, l'article 14:

Els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social

En el títol preliminar, l'article 9.2:

Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els quals s'integra siguin reals i efectives...

Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica;

La Llei regula mesures de protecció per a les dones que pateixen agressions per part de la seva parella, i en general, per a les víctimes de violència en l'àmbit familiar.

Llei Orgànica 1/2004 de mesures de protecció integral contra la violència de gènere;

La violència de gènere és enfocada per aquesta Llei orgànica d'una manera integral i multidisciplinària. Es comença pel procés de socialització i educació per prevenir la seva aparició i educar les noves generacions en els valors de llibertat i igualtat entre ambdós sexes, però també emfatitza la protecció de les víctimes i reconeix nous drets, introdueix importants reformes en l'ordre civil i penal i crea els Jutjats de Violència sobre la Dona.

L'àmbit de la Llei inclou tant els aspectes preventius, educatius, socials, assistencials i d'atenció posterior a les víctimes, com la normativa civil que incideix en l'àmbit familiar o de convivència (on principalment es produeixen les agressions) i la resposta penal davant d'aquests delictes.

Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes;

Sorgeix fruit de la necessitat d'establir accions normatives dirigides a combatre totes les formes de discriminació, directe i indirecte, per raó de sexe i a potenciar la igualtat real entre dones i homes. Les novetats d'aquesta llei són que reconeix que la igualtat formal no és suficient, l'accent en la prevenció de conductes discriminatòries i en fer polítiques actives per garantir el principi d'igualtat.

Cal destacar que potencia accions en diversos àmbits:

a) l'ordenació de les polítiques públiques sota el principi d'igualtat i la perspectiva de gènere

b) en l'àmbit administracions públiques

c) contempla la regulació de l'accés als béns i serveis (la relació entre particulars) i mesures de promoció de la igualtat en les empreses privades com subvencions o en matèria de contractació i en referència als consells d'administració.

d) mesures per a potenciar el dret al treball i a la igualtat d'oportunitats, en l'accés, la formació i la promoció. S'inclou entre els drets la protecció en cas d'assetjament sexual i l'establiment de mesures per a potenciar la conciliació, el repartiment de les tasques domèstiques i laboral i per altra banda en el marc de les negociacions col·lectives adoptar mesures per a la igualtat.

e) en la participació política, la modificació de la Llei Orgànica de Règim Electoral, cal una composició equilibrada de dones i homes en les candidatures a les eleccions, tant a nivell autonòmic, nacional i local. S'exigirà la paritat excepte pels municipis menors de 3000 habitants.

f) També fa explícit en l'article 21 en relació a la col·laboració amb altres administracions públiques i en que les Entitats Locals integrin el dret d'igualtat en l'exercici de les seves competències

B) El marc normatiu en l'àmbit autonòmic

Llei Orgànica 6/2006 de Reforma de l'Estatut d'Autonomia

El nou Estatut regula els drets civils i socials, entre els quals els drets de les dones correspon a **l'article 19.**

Títol I. Drets, deures i principis rectors. Capítol I. Drets i Deures en l'àmbit civil i social.

Article 13. Drets de les Dones.

19.1 Totes les dones tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal, i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i de tota mena de discriminació.

19.2 Les dones tenen dret a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats amb els homes en tots els àmbits públics i privats

D'acord amb l'**article 41** de l'Estatut, situat dins l'apartat de "principis", reconeix que els poders públics han de garantir **la incorporació de la perspectiva de gènere**.

L'Estatut també incorpora **la paritat** en la composició i règim electoral del Parlament (article 56)

Són electors i elegibles els ciutadans de Catalunya que estan en ple ús de llurs drets civils i polítics, d'acord amb la legislació electoral. La llei electoral de Catalunya ha d'establir criteris de paritat entre dones i homes per a l'elaboració de les llistes.

Llei 5/2008 de 24 d'abril del dret de les dones a eradicar la violència masclista

Aquesta Llei recull les actuacions que els poders públics catalans han de dur a terme contra la violència masclista i la xarxa de serveis d'atenció i recuperació que garanteixin una intervenció integral contra totes les formes d'aquesta violència. A nivell conceptual, ha posat al centre les dones com a subjectes de dret i la consideració que la violència masclista com una greu vulneració dels seus drets humans i llibertats fonamentals, i reconeix la importància dels aspectes preventius i subratlla les mesures de sensibilització, prevenció i detecció precoç com a principis fonamentals en la seva eradicació.

A nivell competencial correspon als municipis programar, prestar i gestionar els Serveis d'Informació i Atenció a les dones i efectuar la derivació als diferents serveis en els termes previstos en aquesta Llei.

C) El marc normatiu en l'àmbit local

A nivell local el marc normatiu de les polítiques de gènere el trobem en primer lloc en la Constitució Espanyola i en els textos jurídics sectorials que s'han anat aprovant en els últims anys que incorporen mesures específiques per abordar la igualtat de gènere.

Les competències de les administracions públiques locals s'estableixen en la **Llei 7/1985 de Bases de Règim Local** en dos articles bàsics que delimiten la capacitat d'actuació dels ajuntaments.

Article 25: «El municipi, per a gestió dels seus interessos en l'àmbit de les seves competències, pot promoure tota classe d'activitats i prestar tots els serveis públics que contribueixin a satisfer les necessitats i aspiracions de la comunitat veïnal».

Article 28: «Els municipis poden realitzar activitats complementàries de les pròpies o altres administracions públiques i, en particular, les relatives a l'educació, la cultura, la promoció de la dona, l'habitatge, la sanitat i la protecció del medi ambient».

El protagonisme de l'administració local i sovint capdavanter en el desenvolupament de les polítiques de gènere es fonamenta en la seva proximitat amb la realitat social que li permet conèixer-la millor que les altres administracions i, per tant, disposa de més elements a l'hora d'establir unes actuacions que responguin a les necessitats de la població.

La Carta Europea d'Autonomia Local reconeix aquesta nova posició dels governs locals (article 4.3) a través del principi de subsidiarietat: «l'exercici de les responsabilitats públiques, de manera general, ha d'incumbir preferentment a les autoritats més properes a la ciutadania» Així, estableix que els governs locals tenen el dret i la capacitat efectiva per ordenar i gestionar tots aquells assumptes públics que incumbeixen directament a la seva comunitat, amb l'objectiu de dispensar uns serveis de qualitat i beneficiar la ciutadania.

No obstant, si que cal tenir en compte que existeix una normativa a nivell internacional, nacional i autonòmica que té una incidència en les competències dels ens locals, bàsicament pel principi de subsidiarietat i d'eficàcia i descentralització administrativa que caracteritza l'organització política del nostre territori.

2. Principis i Metodologia

2.1. Principis inspiradors

A) El principi d'igualtat, una opció ideològica

Darrera de qualsevol anàlisi, planificació, actuació o avaluació hi ha una manera de veure el món, de situar-s'hi i de plantejar-se què s'ha de canviar i què s'ha de mantenir. Darrera de qualsevol persona, organització o institució hi ha una manera d'entendre el propi territori i d'estar a la vida. Aquestes maneres seran les que ens faran tenir o no present la perspectiva de gènere, és a dir, tenir en compte en l'anàlisi, la planificació, el disseny i l'execució de les actuacions les diferències socials i culturals dels homes i les dones en qualsevol àmbit.

Per tant, en l'elaboració del Pla hem tingut present que els processos que ens permeten planificar i actuar tenen una importància cabdal, però no són neutres: sempre es deriven d'una manera determinada d'entendre la política i la vida. **El Pla sorgeix, doncs, del reconeixement de l'existència de la desigualtat i la discriminació per raó de gènere, i del rebuig i la voluntat d'actuar per transformar aquesta realitat.**

B) Construir una societat més justa i democràtica

Les actuacions dels Ajuntaments per la igualtat de gènere al nostre país se situen en el context dels importants canvis polítics i socials viscuts en els darrers vint-i-cinc anys que, com en altres països europeus però amb retard, signifiquen un trencament progressiu de la mentalitat tradicional sobre el paper de les dones i els homes a la societat i en els espais públic i privat. **El desenvolupament de polítiques de gènere suposa el planejament d'actuacions que permetin construir una societat més igualitària, justa i democràtica.**

En el present Pla d'Igualtat de Gènere integrem la diversitat i l'heterogeneïtat, perquè enriqueix la nostra societat, però, en cap cas, aquestes diferències poden esdevenir factors de desigualtat, de subordinació o de jerarquització de les persones. La igualtat de gènere que persegueix el Pla orienta els sistemes polítics, socials, econòmics i culturals sobre la base del principi d'igualtat entre dones i homes com un dels pilars bàsics de les societats democràtiques modernes.

C) Treballar transversalment

L'estratègia més recent de la política d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes a la Unió Europea es coneix com **gender mainstreaming o transversalitat de gènere**, que implica incloure la perspectiva de gènere en totes les polítiques i actuacions, prèviament a la presa de decisions, així com en l'anàlisi, la planificació, l'aplicació metodològica i l'avaluació de totes les àrees d'intervenció: econòmiques, jurídiques, ambientals, culturals, etc. És a dir, en cadascun dels àmbits de les polítiques públiques.

Així, la transversalitat de gènere suposa un canvi de paradigma polític: **de les polítiques de la dona a les polítiques de gènere**. Des d'aquest nou paradigma es promou que, a banda de desenvolupar accions específiques per a les dones, es tinguin presents les necessitats de les dones i els homes des de totes les àrees municipals.

El Pla ha estat fruit d'un espai de reflexió, discussió i disseny, compartit per les diferents àrees de l'Ajuntament, procés que ha afavorit l'assimilació dels principis fonamentals de la igualtat entre homes i dones i ha facilitat la incorporació de la perspectiva de gènere dintre de totes les àrees municipals.

D) Revisar constructivament el model actual d'actuació municipal

Cal tenir present, que la desigualtat de gènere ha marcat les estructures socials, econòmiques i polítiques, i que el model patriarcal ha sigut la base de la construcció de les identitats individuals i les col·lectives.

Les estructures socials i polítiques han seguit el model establert i no han tingut en compte altres identitats, valors o cultures que es trobaven al marge dels marcs normatius i que alhora s'han utilitzat per retroalimentar la justificació de la seva pròpia desigualtat.

Actualment, gràcies a la democratització i l'extensió d'un nou paradigma de justícia social, les agendes polítiques han incorporat el principi d'igualtat i per tant es fa possible el integrar les diferències dintre d'un nou model polític de justícia més global.

És per aquesta raó, que des de les administracions públiques hem d'assumir les mancances derivades del model del que provenim, i repensar les polítiques que desenvolupem per tal d'incorporar les mesures correctores oportunes per no continuar avalant aquesta desigualtat ni fomentant discriminacions, tant directes com indirectes.

Les polítiques públiques doncs, han d'anar encaminades a l'assoliment de la justícia de gènere, a través de la redistribució, el reconeixement i la representació. Els governs locals, han d'incloure el gènere com a eix transversal en les seves actuacions, i observar i avaluar l'impacte de les actuacions que desenvolupen amb una visió integral que inclogui la igualtat entre homes i dones.

Així doncs, el repte actual dels Ajuntaments, passa per reconèixer d'on venim, amb els dèficits derivats dels models heretats, però també les potencialitats de canvi a nivell polític i social. Ens trobem en un moment idoni per a la consecució d'una nova societat, on totes les identitats tinguin cabuda i es reconegui i posi en valor el que abans es trobava invisibilitzat i alhora obri horitzons per nous models de societats.

2.2. Metodologia de treball

A) Trajectòria de l'Ajuntament de Cervelló en Polítiques de Gènere

L'Ajuntament de Cervelló l'any 2001 va iniciar tot un seguit d'accions que progressivament han desenvolupat un Programa de la Dona fort tot i que es tracta d'un municipi petit, es va promoure gràcies a la voluntat política de l'equip de govern que sempre ha apostat per donar un servei de qualitat a les dones del municipi, especialment a les dones víctimes de violència. Farem un repàs d'alguna de les accions més significatives:

2001

El Programa de la Dona va crear el SAS Dona, SERVEI D'ATENCIÓ I SUPORTA LA DONA, pretén donar una resposta efectiva a les dones que s'adrecen buscant un recolzament i ajuda en moments puntuals de la seva vida, va néixer al setembre del 2001, amb el suport de l'Associació de Dones i de l'Ajuntament de Cervelló. Amb el suport de la Diputació de Barcelona es va crear el PADI.

A partir de les peticions de diverses dones que es van dirigir al l'Associació de Dones, demanant un suport psicològic, es va decidir crear el servei de suport psicològic que amb cita prèvia destina un espai setmanal d'atenció, que ha estat un servei consolidat des d'aleshores.

2002- 2004

Reforç i consolidació SAS Dona

- Assessoria Jurídica (nova incorporació)
- Suport psicològic (continuitat)
- Suport tècnic al Programa Dona (nova incorporació)

Durant aquest període on es dedicava 4 hores setmanals al suport psicològic, 2 hores mensuals a l'assessorament jurídic i 4 hores setmanals al suport tècnic es van desenvolupar diverses accions per promoure la igualtat de gènere i per lluitar contra la violència masclista, que va estar un dels primers punts a treballar.

Es va fer una formació per tots i totes els i les professionals del municipi que podrien formar part del nostre circuit d'atenció a les dones víctimes de violència per tal d'unificar el llenguatge i de rebre una formació bàsica en matèria de violència masclista, amb l'equip de professionals de Consuelo Barea, Dra. Especialista en matèria de violència i col·laboradora de l'Associació de Dones Agredides Sexualment ADAS i es va fer un primer Document del Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència.

L' Ajuntament de Cervelló continua treballant el Circuit d'Atenció a les Dones Víctimes de Violència, i compta amb el lideratge del Programa de la Dona i la participació activa de tècnics i tècniques dels diferents serveis municipals i extramunicipals, com a membres de la Comissió Tècnica de la Xarxa han realitzat tasques de:

- Coordinació de les reunions periòdiques de la Comissió.
- Assistència a cursos, jornades i/o col·loqui especialitzats, per tal d'aprofundir en el coneixement del fenomen de la violència de gènere.
- Confeció de memòries de la incidència dels maltractaments al nostre municipi.

Es va realitzar una Campanya de sensibilització vers la violència com amb la voluntat de fer formació continuada dels i les professionals amb:

- Taller pels professionals amb TAMAIA
- Vincula't

Es van treballar també la prevenció, la participació i la coeducació amb:

- La realització de diversos tallers com el de *Dones sanes dones sàvies* de la Diputació de Barcelona.
- Creació Full informatiu de les dones de Cervelló.

2005

Taller de reciclatge per professionals amb TAMAIA, confecció i presentació díptics dels serveis:

S.A.S DONA
Servei d'Atenció i Suport a la Dona

Ajuntament de Cervelló

AL TEU COSTAT

Oferim un espai gratuït per a dones de Cervelló, on pots trobar:

- Informació, Orientació y tramitació sobre recursos i serveis disponibles municipals i/o supramunicipals.
 - (Atenció de dilluns a divendres de 9 - 14 h.)
- Suport Psicològic per potenciar les habilitats personals i socials i superar problemes de relació familiar, de parella, procesos de dol, sexualitat, etc.
 - (Atenció amb cita prèvia)
- Assessorament Jurídic en temes de separació, maltractaments, herències...
 - (Atenció amb cita prèvia)

ATENCIÓ I PROGRAMACIÓ DE VISITES:

Ajuntament de Cervelló
Telèfon: 93 660 00 70
mail: donescervello@diba.es

Associació de Dones
Plaça del Mestre, 5 B • 08758 Cervelló
Telèfon i Fax: 93 684 19 81

Telèfons:
Urgències 24 hores: **112**
Policia Local: **092 i 93 660 27 00**
Telèfon d'atenció a la víctima (24h):
900 900 120

HI COL·LABOREN:

Ajuntament de Cervelló
Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Associació Dones a Cervelló
Diputació Barcelona
xarxa de municipis

SI ETS MALTRACTADA, VINE

Ajuntament de Cervelló

Associació Dones a Cervelló

T'AJUDEM a sortir d'aquesta situació

T'OFERIM:

- Assessorament psicològic
Els dimecres de 10 a 14 hores.
- Assessorament jurídic
Tercer divendres de cada mes.
- Amb visites concertades a l'Ajuntament

SERVEIS GRATUÏTS no estiguis sola, et podem ajudar amb:

- Un espai on podràs parlar i ser escoltada.
- On podràs aclarir les teves idees.
- On et donarem informació de centres que et poden ajudar.

No estaràs sola, estem amb tu.
Contacta amb nosaltres!

ET POTS ADREÇAR:

Ajuntament de Cervelló
Telèfon: 93 660 00 70
mail: donescervello@diba.es

Policia Local
Telèfon: 93 660 27 00

Associació de Dones
Plaça del Mestre, 5 B • 08758 Cervelló
Telèfon i Fax: 93 684 19 81

Urgències: 112
Telèfon d'atenció a la víctima (24h):
900 900 120

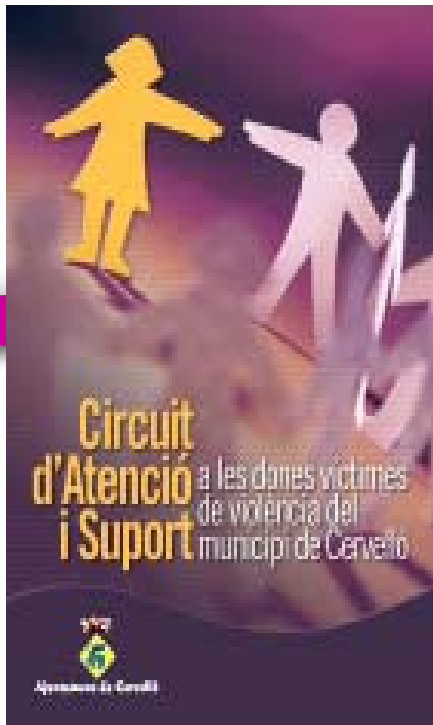
HI COL·LABOREN:

Ajuntament de Cervelló
Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Diputació Barcelona
xarxa de municipis

2006

Revisió i actualització del circuit per la seva publicació i presentació al novembre.
Realització de les I Jornades contra la violència de gènere.

Ajuntament de Cervelló

Presentació document :
Circuit d'atenció i suport a les dones víctimes de violència del municipi de Cervelló

Plenàri 2006

2007

Inauguració del CIR D el 30 d'octubre del 2007

Inauguració
30-10-2007

Es fa la demanda d'incloure'ls al Programa d'Agents per la Igualtat al segon semestre de 2007. Al desembre de 2007 s'incorpora l'agent per la igualtat.

El Programa d'Agents per la Igualtat es un projecte ambiciós que ha estat possible gràcies a la col·laboració entre l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona i la Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball de la Generalitat de Catalunya. Pel món municipal ha suposat un suport imprescindible per treballar i potenciar accions positives en matèria de gènere.

Concretament en el cas de Cervelló, la figura d'agent per la igualtat ha desenvolupat també tasques de tècnica i fora de l'horari laboral de psicòloga del Servei de suport psicològic, del SAS Dona (servei d'atenció i suport a les dones).

Les accions i projectes realitzats pel Programa de la Dona en el període 2001-2008 han estat els següents.

Impuls a les polítiques d'igualtat de gènere i de la transversalitat

Treballa transversalment amb la resta de departaments municipals, especialment es fan coordinacions periòdiques on s'incorpora la perspectiva de gènere amb l'equip de serveis socials (treballadora i educadora), amb el circuit d'atenció i suport a les dones víctimes de violència, Policia Local, departaments de comunicació i premsa, serveis de salut, l'equip administratiu.

Convoca un plenari anual on es presenta la memòria del programa.

Lluita contra la violència de gènere

- Circuit d'atenció i suport a les dones víctimes de violència del municipi de Cervelló.
- Comissió tècnica
- Formació i reciclatge dels/les professionals.
- Reforç dels recursos d'acollida d'urgències per a dones i fills, Llar Betània i Fundació AGI.
- Coordinació de cassos entre components de la xarxa.
- Coordinacions amb el CIE.
- Anàlisi anual del perfil de dones víctimes de maltractaments ateses a Cervelló.

Foment de la participació sociopolítica de les dones

- Planificació i coordinació amb altres professionals i / o entitats pels actes del 8 de març, 28 de maig, 25 de novembre, així com per planificar projectes concrets.
- Col·laboració i potenciació de les entitats de dona, com l'Associació de Dones de Cervelló.
- Suport tècnic a les diferents accions plantejades per les entitats de dona.

Coeducació formació i cultura de dones

- Col·laboració amb l'observatori dels mitjans de comunicació, per fomentar l'esperit crític davant els *mass media*.
- Col·laboracions amb les educadores per realitzar tallers preventius a l'IES.
- Realització de Tallers *Dones sanes dones sàvies*.
- Espai de *Tertúlies*.

Treball i usos del temps

Treball transversal amb Promoció econòmica a la celebració de Jornades i la realització d'un estudi d'ocupabilitat a través d'una enquesta.

Potenciar la salut de les dones

Es celebra regularment el dia 28 de maig on s'han treballat els temes:

- Tabaquisme
 - Intercanvi del tabac per una fruita
- Alimentació saludable
 - Xerrades de la Pilar Senpau de la fundació ICO
 - Els refrigeris del Programa de la Dona son sempre de fruites i fruits secs.
- Exercici físic
 - Caminades populars i esport al carrer.

B) Metodologia de treball del Pla d'Igualtat de Gènere

Per tal de desenvolupar el Pla d'Igualtat de Gènere que teniu entre les mans, l'Ajuntament de Cervelló ha comptat amb el suport de l'Oficina de Promoció de les Polítiques d'Igualtat Dona-Home, amb qui s'ha treballat estretament per fer néixer una eina que permeti assolir nous reptes en la igualtat de gènere al municipi.

Per tal de materialitzar aquest treball, l'Ajuntament ha creat una Comissió formada per les àrees del Programa de la Dona, el Centre d'Informació i Recursos per a Dones de Cervelló (CIRD), Cultura, Benestar Social, Salut, l'Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC), Promoció Econòmica, la Policia Local, Gent Gran i Administració.

Així doncs, realitzar el Pla d'Igualtat de Gènere de l'Ajuntament de Cervelló no tant sols ha consistit en posar d'acord un grup de persones sobre objectius, resultats i accions a emprendre, sinó també en perfilar un discurs polític basat en la justícia social i la democràcia plena. Aquesta càrrega ideològica ha afegit una gran complexitat al treball de la Comissió, però també ha donat un gran sentit al procés d'elaboració del Pla i al seu resultat final.

En aquest sentit, l'elaboració del Pla ha estat un procés que ha implicat decisions a diferents nivells:

- visió estratègica
- adquisició de compromisos polítics
- lideratge de la regidoria específica de gènere
- compromís públic davant la ciutadania
- assignació de mitjans econòmics i recursos humans necessaris
- creació d'estructures i formes de treballar que potenciïn la transversalitat i la horitzontalitat

Veurem reflectits aquests diferents nivells de decisió al llarg dels següents apartats del Pla:

- Condicions prèvies, que estableixen els reptes del propi Ajuntament per tal de tirar endavant el Pla.
- Objectiu general del Pla, que defineix cap a on es dirigeix l'Ajuntament en l'àmbit de les polítiques de gènere i explica la importància del Pla per a la societat, en termes de beneficis a més llarg termini.
- Línies Estratègiques, que marquen les grans àrees d'actuació en l'àmbit del gènere, i que venen definides pel Pla d'Igualtat de Gènere de la Diputació de Barcelona.
- Marc conceptual, que aporta els elements de reflexió sobre cadascuna de les línies, els quals ajuden a entendre les desigualtats de gènere existents i justifiquen la necessitat d'intervenció .
- Diagnosi prèvia, que recull de forma sintètica la informació més significativa de la "Diagnosi de Gènere i Igualtat d'Oportunitats".
- Objectius específics del Pla, per cada línia estratègica, que defineixen els compromisos que adquireix l'Ajuntament i les fites que vol assolir en cadascun dels àmbits de treball, en coherència amb les prioritats i l'objectiu general; són, doncs, les finalitats a perseguir durant l'execució del Pla d'Igualtat de Gènere, i són susceptibles de continuar un cop finalitzat el mateix.
- Resultats previstos, lligats als objectius a assolir al llarg del Pla d'Igualtat de Gènere, són realitats que es preveuen assolir a través d'un conjunt d'actuacions desenvolupades al llarg d'un període de temps establert prèviament i sota l'aplicació d'uns recursos previstos.
- Indicadors sobre els resultats del Pla d'Igualtat de Gènere, com una eina per a mesurar el grau d'assoliment dels objectius a aconseguir. Els indicadors previstos en aquest Pla són instruments de mesura que ens permeten expressar quantitativament els resultats esperats i, alhora, serveixen de guia per a avaluar la qualitat o l'adequació del desenvolupament pràctic del Pla d'Igualtat de Gènere. Aquesta és una proposta inicial que inclou el nom de l'indicador i l'aspecte a valorar; caldrà, però, desenvolupar-la més amb una descripció dels aspectes necessaris per la seva aplicació.
- Accions, ordenades per línies estratègiques que, a nivell operatiu, s'han planificat al llarg de l'execució del Pla d'Igualtat de Gènere per tal d'assolir els objectius proposats. Recullen les àrees municipals que hi intervien tot reflectint el treball transversal necessari per al seu desenvolupament (tant per aquelles que s'han vingut desenvolupant fins ara com per a les accions de futur).
- Temporització del Pla d'Igualtat de Gènere, prevista per al període 2009-2012.
- Quadre-resum del Pla d'Igualtat de Gènere on, línia per línia, es dóna una visió de conjunt sobre quins elements conté el Pla, les prioritats establertes i l'assignació de recursos previstos per tal d'executar les accions.

3. Condicions prèvies i Objectiu general

3.1. Condicions prèvies

El Pla d'Igualtat de Gènere de l'Ajuntament de Cervelló té dues característiques pròpies i significatives.

En primer lloc, posa l'accent en l'impuls i el compromís polític envers les polítiques de gènere. Dissenyar aquest Pla ja ha suposat una important implicació política i tècnica, però cal que aquest compromís institucional continuï avançant en la prioritització d'aquestes polítiques com a un dels eixos vertebradors de la política municipal; en l'estimació i aplicació de recursos econòmics, infraestructurals i humans; en la formació en gènere de l'equip de govern i del personal municipal, que necessita d'eines pràctiques i específiques pel desenvolupament d'actuacions amb perspectiva de gènere; i en una estructura organitzativa que faciliti el treball transversal.

En segon lloc, el Pla d'Igualtat de Gènere de l'Ajuntament de Cervelló recull la necessitat d'afavorir la construcció social de nous models de masculinitat que entenguin les relacions des de paràmetres d'igualtat i que se sumin a l'esforç de millorar democràticament la nostra societat des de la corresponsabilitat i la lluita contra la discriminació de les dones.

La inclusió d'aquest objectiu és reflex del camí recorregut per part d'una àrea municipal que porta 8 anys treballant amb solidesa per la igualtat de gènere i que ha volgut "anar més enllà", debatent i trencant "l'a-priori" que les polítiques d'igualtat no sols són polítiques per a les dones, sinó que afecten la totalitat de la societat.

El Pla d'Igualtat de Gènere de l'Ajuntament de Cervelló és, doncs, una bona eina per aprofundir i avançar en la tasca que l'Ajuntament ja ve desenvolupant en favor de la igualtat de gènere, però també, per corresponsabilitzar el conjunt municipal en aquesta tasca, impregnant en major mesura la resta d'àrees municipals, assegurant una major transversalitat de les actuacions i, en definitiva, afavorint que es desplegui amb un major impuls polític la bona tasca duta fins el moment.

Serà el compromís polític per fer veritables polítiques d'igualtat transversals i no sectorialitzades, el que permetrà creure en el Pla d'Igualtat de Gènere de l'Ajuntament de Cervelló, assumir-lo i aplicar-lo amb coherència, tant a nivell de lideratge, com de la implicació de tota l'organització municipal.

Un compromís, un lideratge i una implicació municipals que tindran un impacte en la població de Cervelló en la mesura que contribueixin a trencar amb la cultura existent respecte als rols de gènere, a visualitzar i abordar adequadament realitats tant terribles com la violència de gènere, així com a minvar la reproducció del model patriarcal i les resistències a un nou model de relacions personals, comunitàries i socials, basat en l'equitat.

3.2. Objectiu general del Pla

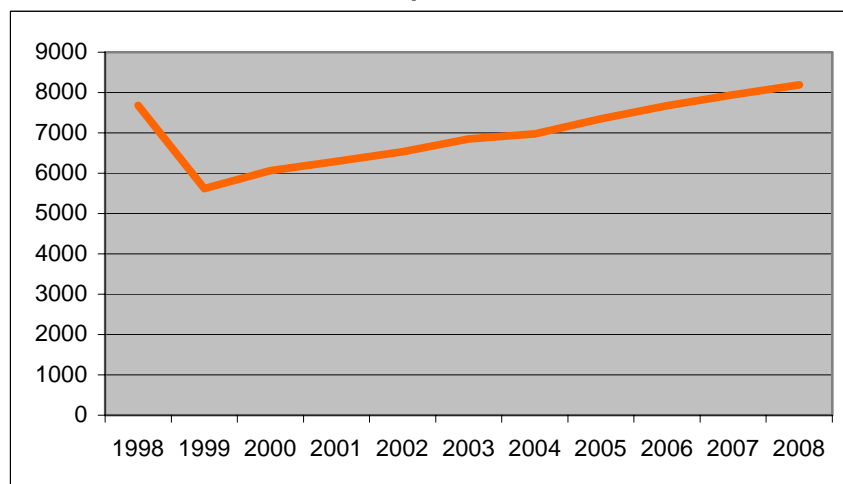
Impulsar, des de l'Ajuntament, la incorporació de la perspectiva de gènere a tots els àmbits socials, econòmics, polítics i culturals del municipi de Cervelló, per tal d'aconseguir la igualtat real i efectiva entre dones i homes, tot afavorint l'apoderament de les dones i la seva veritable ciutadania, així com la implicació dels homes en la definició de nous models de masculinitat i en la lluita per a la igualtat.

4. Mapa de la situació amb perspectiva de gènere

Composició i dinàmica de la població

La població del municipi de Cervelló es caracteritza pel seu creixement progressiu. Així, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, **Cervelló ha augmentat la seva població en més de 2500 habitants des de 1999, el que representa un augment d'un 31% aproximadament.** Va ser l'any 1999 quan el municipi va patir una davallada de població del 27% degut a l'escissió al 1998 del barri de La Palma, ara La Palma de Cervelló. Des de llavors el nombre d'habitants de Cervelló ha augmentat progressivament degut al creixement vegetatiu i a les immigracions tant interiors com exteriors, com ara veurem.

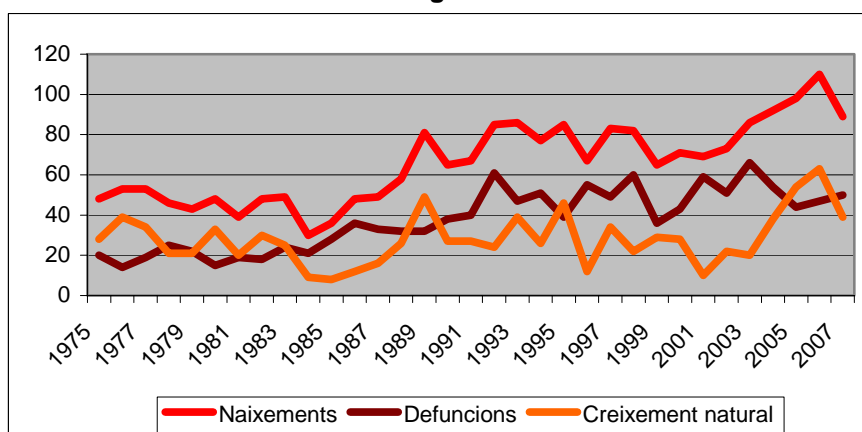
Evolució de la població. Cervelló

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Des de 1975 (dades de les què disposem), el creixement vegetatiu o natural de Cervelló ha estat positiu i amb valors progressivament més elevats degut a l'augment de la natalitat. **Els naixements han augmentat any rere any, especialment des del 1999.** La naturalesa alcista de la natalitat pot respondre a l'efecte migratori (assentament de dones estrangeres en edat reproductiva) i a l'arribada a l'edat mitja a la maternitat per part de les dones nascudes al *baby boom* dels anys 70, entre d'altres. Les defuncions, d'altra banda, estan pujant lentament a causa de l'envelliment de la població.

Creixement vegetatiu. Cervelló

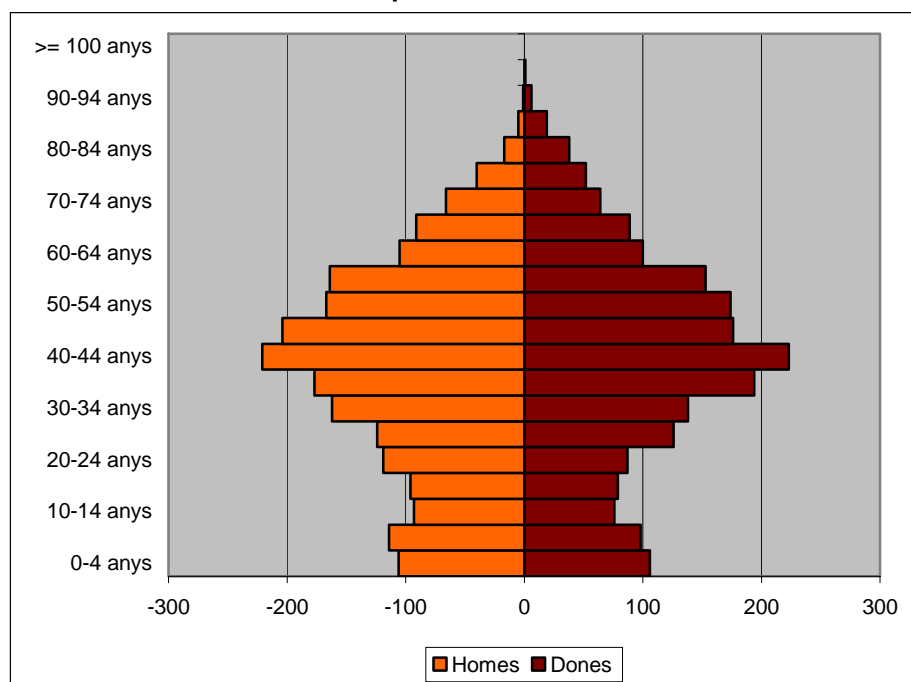

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Pel que fa al saldo migratori interior, ha estat positiu des del 1988. Concretament **el municipi ha augmentat en els últims 20 anys més de 4300 habitants gràcies a la migració interior.** No disposem d'informació sobre l'evolució any per any del saldo migratori exterior (parlarem d'immigració més endavant).

Segons dades del padró de Cervelló¹, el municipi té una població de 8527 habitants, 4325 homes (50,72%) i 4202 dones (49,28%). A continuació es mostra la piràmide de població de Cervelló.²

Piràmide de població. Cervelló. 2008.

Font: padró municipal de Cervelló.

La piràmide de població de Cervelló és regressiva. Aquest tipus de piràmide és típica dels països desenvolupats i es caracteritza per una debil taxa de natalitat i mortalitat de la població, el què **restringeix la població jove i augmenta a poc a poc les persones adultes.**

La piràmide de població reflecteix una població adulta, on **el 53% es concentra entre els 30 i els 59 anys.** Hi ha una lleugera reducció entre els 10 i els 19 anys que reflecteix la disminució de la natalitat que ha afectat el conjunt del territori català i espanyol en els últims anys, tot i que sembla que comença a remuntar ja que **hi ha un lleuger increment de la població de 0 a 9 anys.** Hi ha dos elements que poden explicar aquest augment de nens i nenes en aquesta franja d'edat. Per una banda, la generació de dones i homes que van néixer en l'anomenat "boom demogràfic" dels anys 70 es troba en aquests moments en edat reproductiva, malgrat l'augment de naixements no és proporcional, segurament, al nombre de persones d'aquesta generació. D'altra banda, les migracions comunitàries i extracomunitàries que constitueixen un augment important de dones i homes en edat reproductiva i que contribueixen de manera important al rejuveniment de la població de Cervelló.

El 12% de la població de Cervelló és major de 65 anys (índex d'envelliment). D'entre aquesta població, el 27,8% és major de 80 anys (índex de vellesa). **Les dones representen un 64,8% de la població major de 75 anys i un 81,3% de la major de 85 anys.** Aquestes dades constaten l'actual tendència a la **feminització de la vellesa**, deguda a la major esperança de vida femenina. L'augment de l'esperança de vida de les persones és degut a una millora de la salut pública, als recursos socials i als avenços sanitaris. No disposem d'informació sobre l'esperança de vida al néixer de Cervelló, però segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, **al 2005 l'esperança de vida de les dones a Catalunya era de 83,8 anys mentre que la dels homes era de 77,3 anys.**

¹ Amb data d'octubre de 2008.

² La piràmide està calculada només sobre la població del nucli de Cervelló, 4071 persones (informació disponible), de manera que pot ser no representativa de la població total (a la qual estarien incloses també les urbanitzacions) però ens permet analitzar algunes tendències.

L'índex de dependència demogràfica³ a Cervelló és del 36,2%, una xifra que pot augmentar tant per l'augment de l'esperança de vida com per l'increment de la natalitat.

Fruit del progressiu envelliment de la població augmenten les problemàtiques derivades de l'edat i les situacions de dependència de les persones grans, fenòmens que es manifesten cada cop amb més força. El problema és que continua recaient en les famílies la tasca de cura de les persones dependents (no només de la gent gran sinó dels infants, les persones malaltes i les persones amb discapacitat) i aquest treball el desenvolupen fonamentalment les dones.

Segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, al 2007 la **taxa de natalitat al Baix Llobregat era de 12,76**, més d'un punt per sobre de la de Catalunya (11,68). Pel que fa a la **taxa bruta de mortalitat, al 2007 era al Baix Llobregat del 6,74** mentre que per Catalunya era del 8,28.

El fenomen migratori

El creixement de la població que s'ha donat en els últims anys es deu en bona part a l'arribada de noves poblacions al municipi procedents del Marroc, Xile, Paraguai, Xina, etc. Però també arriben persones des d'altres indrets de la comarca i de la província de Barcelona, atretes per un municipi que gaudeix d'un entorn més natural que les grans ciutats, preus de l'habitatge més assequibles, etc. A continuació veurem quines són les característiques principals del fenomen migratori a Cervelló.

Immigracions internes

El saldo migratori interior sempre ha estat positiu i constant des del 1988 (any des del qual tenim dades). Concretament **el municipi ha augmentat en els últims 20 anys 4324 habitants gràcies a la migració interior**. Cervelló rep immigració principalment de la mateixa comarca i la mateixa província (valors que sempre són positius i elevats) i és emissor d'emigració a la resta de Catalunya i la resta d'Espanya, migracions que han anat augmentant amb els anys.

³ L'índex de dependència demogràfica és el resultat de dividir el nombre de població infantil i gran entre el total de població entre 15 i 64 anys.

Migracions interiors. Saldo destinació procedència. Cervelló

Any	Mateixa comarca	Resta de la província	Resta de Catalunya	Resta d'Espanya	Total
2007	130	57	1	-14	174
2006	177	76	-17	-7	229
2005	132	95	-27	-18	182
2004	140	144	-18	-3	263
2003	93	23	-11	-15	90
2002	141	95	-5	-22	209
2001	65	64	-10	-4	115
2000	77	70	-20	-8	119
1999	130	186	-8	-13	295
1998	131	203	0	-17	317
1997	165	219	-9	11	386
1995	101	153	-16	10	248
1994	55	219	-8	-10	256
1993	145	82	6	-5	228
1992	94	237	6	7	344
1990	77	184	0	-1	260
1989	68	141	-14	17	212
1988	83	298	0	16	397

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

Les persones nascudes a la resta de Catalunya representen el 8,5% del total dels i les habitants de Cervelló. Es dona un fort equilibri entre els sexes, doncs 360 són dones (49,5%) i 368 són homes (50,5%). **D'aquestes persones, la immensa majoria prové de la província de Barcelona (80,4%).**

Població nascuda a la resta de Catalunya. Cervelló. 2008

Província de naixement	Homes	%T.Homes	Dones	%T.Dones	Població	%Total
BARCELONA	301	51,45	284	48,55	585	80,4%
TARRAGONA	24	38,1	39	61,9	63	8,7%
GIRONA	13	48,15	14	51,85	27	3,7%
LLEIDA	30	56,6	23	43,4	53	7,3%
TOTAL	368	50,5%	360	49,5%	728	8,5%

Font: Padró de l'Ajuntament de Cervelló.

La població que prové de la resta de l'Estat ha nascut a 41 províncies diferents. La província d'on provenen més habitants és de Granada (10%). Si tenim en compte la comunitat autònoma de naixement, **les persones nascudes a Andalusia són les més nombroses representant el 52,1% de les persones nascudes a la resta de l'Estat Espanyol.** Entre aquesta població, la proporció de dones és lleugerament superior a la d'homes (53,5%).

Població nascuda a la resta de l'Estat. Cervelló. 2008

Província de naixement	Homes	%T.Homes	Dones	%T.Dones	Població	%Total
GRANADA	84	51,85	78	48,15	162	10,0%
CÒRDOVA	70	48,95	73	51,05	143	8,8%
JAÉN	63	50,81	61	49,19	124	7,6%
SEVILLA	50	46,3	58	53,7	108	6,6%
ALMERIA	48	44,86	59	55,14	107	6,6%
BADAJOS	39	42,39	53	57,61	92	5,7%
MÚRCIA	34	49,28	35	50,72	69	4,2%
MÀLAGA	30	45,45	36	54,55	66	4,1%
MADRID	29	52,73	26	47,27	55	3,4%
CIUDAD REAL	30	56,6	23	43,4	53	3,3%
LUGO	25	51,02	24	48,98	49	3,0%
CADIS	18	40	27	60	45	2,8%
TEROL	17	37,78	28	62,22	45	2,8%
CÀCERES	17	39,53	26	60,47	43	2,6%
ORENSE	22	51,16	21	48,84	43	2,6%
VALÈNCIA	22	56,41	17	43,59	39	2,4%
LLEÓ	16	48,48	17	51,52	33	2,0%
CONCA	14	45,16	17	54,84	31	1,9%
SALAMANCA	13	46,43	15	53,57	28	1,7%
HUELVA	11	44	14	56	25	1,5%
ALBACETE	13	56,52	10	43,48	23	1,4%
BURGOS	9	39,13	14	60,87	23	1,4%
CASTELLÓ	9	39,13	14	60,87	23	1,4%
ASTÚRIES	9	42,86	12	57,14	21	1,3%
SÒRIA	11	52,38	10	47,62	21	1,3%
PONTEVEDRA	7	38,89	11	61,11	18	1,1%
OSCA	11	64,71	6	35,29	17	1,0%
CORUNYA, LA	9	56,25	7	43,75	16	1,0%
ALACANT	4	26,67	11	73,33	15	0,9%
GUADALAJARA	7	63,64	4	36,36	11	0,7%
ILLES BALEARS	7	70	3	30	10	0,6%
NAVARRA	4	40	6	60	10	0,6%
TOLEDO	4	40	6	60	10	0,6%
SEGÒVIA	3	33,33	6	66,67	9	0,6%
LA RIOJA	2	25	6	75	8	0,5%
GUIPÚSCOA	5	71,43	2	28,57	7	0,4%
PALÈNCIA	4	57,14	3	42,86	7	0,4%
ÀVILA	3	50	3	50	6	0,4%
CANTÀBRIA	3	60	2	40	5	0,3%
PALMAS, LAS	0	0	3	100	3	0,2%
ÀLABA	1	50	1	50	2	0,1%
SANTA CRUZ DE TENERIFE	0	0	1	100	1	0,1%
TOTAL	777	47,8%	849	52,2%	1626	19,1%

Font: Padró de l'Ajuntament de Cervelló.

Migracions exteriors

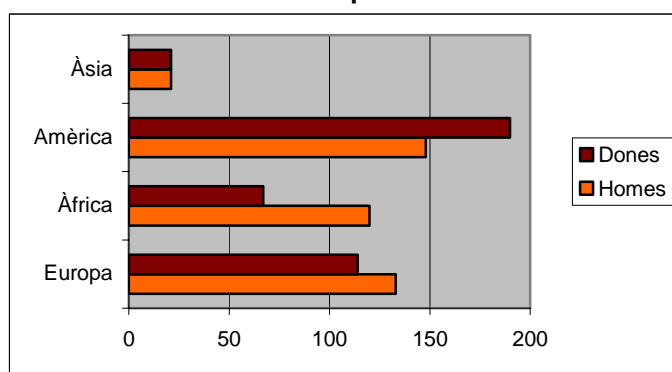
Les actuals migracions externes tenen un caràcter cada cop més global, tenint un major nombre de països implicats com a protagonistes i adquirint una creixent complexitat. En termes sociodemogràfics, la immigració representa una possibilitat enriquidora de creixement demogràfic i de rejuveniment de les piràmides de població.

Tot i que a Cervelló hi conviuen persones de 54 nacionalitats diferents, no és un municipi que rebi molta immigració estrangera. Concretament, segons dades del padró de Cervelló, a l'octubre de 2008 hi havia un total de 814 persones procedents d'altres països, el que representa un 9,55% de la població. Aquest percentatge és molt semblant al de la comarca del Baix Llobregat (9,93%) però està quasi bé 4 punts per sota de la mitja de Catalunya (13,49%).

Les dones representen el 41,7% de les persones immigrades i els homes el 58,3%. Aquests percentatges, però, varien molt en funció del país de procedència i sobretot del continent. Els gràfics següents mostren les diferències segons el sexe i el continent de procedència.

En els darrers anys s'està produïnt un procés de **feminització de les migracions**, ja que les dones migren cada cop més i cada cop més soles, especialment les procedents d'Amèrica Llatina i el sud-est asiàtic. Pel que fa a Àfrica també s'estan produïnt canvis, doncs ha passat de ser una emigració eminentment masculina a estar més repartida. El següent gràfic només reflecteix les diferències quantitatives entre la immigració dels homes i de les dones, però també hi ha diferències qualitatives.

Continent de naixement per sexe. Cervelló. 2008

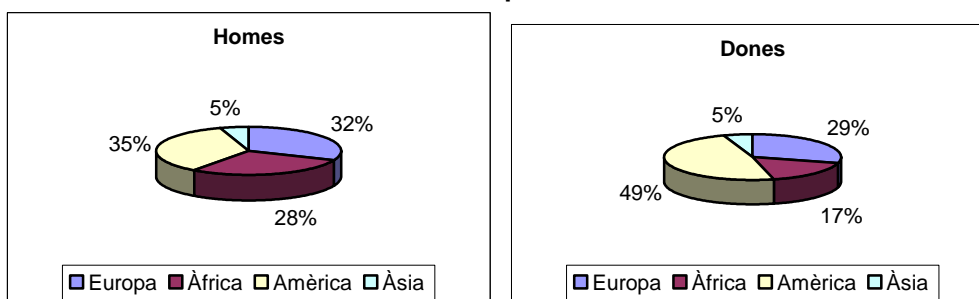
Font: elaboració pròpia a partir de dades del padró de Cervelló (octubre 2008).

Així doncs, la immigració de l'Amèrica Llatina no només està feminitzada sinó que cada cop més l'emigració femenina és laboral i autònoma, doncs no està motivada per processos de reagrupació familiar amb anteriors cònjuges immigrants o els seus progenitors⁴. **A Cervelló, les dones representen un 56,2% de les persones nascudes a Amèrica.**

En canvi, **la immigració africana continua estant masculinitzada i Cervelló no és una excepció: el 64% de la població que prové d'aquest continent són homes.** Tot i que en els darrers anys la tendència està fent un gir, continuen sent els homes principalment qui venen de forma autònoma i sovint reagrupen a les seves dones i/o fills.

Les diferents tendències migratòries segons el sexe també es veuen reflectides als següents gràfics.

Continent de naixement per sexe. Cervelló. 2008

Font: elaboració pròpia a partir de dades del padró de Cervelló (octubre 2008).

⁴ Escrivá, Àngeles. (2000). *¿Empleadas de por vida? Peruanas en el servicio doméstico de Barcelona. Papers*, 60, 327-342.

A Cervelló, els homes immigrants provenen d'Europa, Amèrica i Àfrica indistintament, representant els homes asiàtics només un 5%. En canvi, **les dones provinents d'Amèrica representen la meitat (49%) de les dones immigrades**, seguides per les europees (29%).

A continuació es presenten les dades disgregades per sexe i per país de naixement.

País de naixement per sexe. Cervelló. 2008

EUROPA				
País de naixement	Homes	%T.Homes	Dones	%T.Dones
BÈLGICA	2	28,6	5	71,4
DINAMARCA	1	100	0	0
FRANÇA	27	44,3	34	55,7
HONGRIA	2	100	0	0
IRLANDA	2	100	0	0
ITÀLIA	14	73,7	5	26,3
NORUEGA	0	0	1	100
PAÏSOS BAIXOS	5	71,4	2	28,6
POLÒNIA	1	33,3	2	66,7
PORTUGAL	15	65,2	8	34,8
ANDORRA	0	0	2	100
REGNE UNIT	13	68,4	6	31,6
ALEMANYA	26	44,1	33	55,9
ROMANIA	6	66,7	3	33,3
SUÈCIA	1	100	0	0
SUÏSSA	5	50	5	50
UCRAÏNA	1	100	0	0
MOLDÀVIA	2	66,7	1	33,3
REPÚBLICA TXECA	3	60	2	40
RÚSSIA	7	58,3	5	41,7
TOTAL EUROPA	133	53,8%	114	46,2%

ÀFRICA				
País de naixement	Homes	%T.Homes	Dones	%T.Dones
ALGÈRIA	2	100	0	0
CONGO	0	0	1	100
GUINEA EQUATORIAL	0	0	1	100
MARROC	113	63,5	65	36,5
MAURICI (ILLES)	1	100	0	0
MAURITÀNIA	1	100	0	0
NIGÈRIA	2	100	0	0
TUNÍSIA	1	100	0	0
TOTAL ÀFRICA	120	64%	67	36%

AMÈRICA				
País de naixement	Homes	%T.Homes	Dones	%T.Dones
CANADÀ	1	25	3	75
ESTATS UNITS D'AMÈRICA	0	0	4	100
MÈXIC	3	25	9	75
CUBA	3	21,4	11	78,6
EL SALVADOR	1	50	1	50
REPÚBLICA DOMINICANA	0	0	1	100
ARGENTINA	19	57,6	14	42,4
BOLÍVIA	4	28,6	10	71,4
BRASIL	5	25	15	75
COLÒMBIA	19	41,3	27	58,7
XILE	35	48,0	38	52,1
EQUADOR	7	41,2	10	58,8
PARAGUAI	33	50,8	32	49,2
PERÚ	9	52,9	8	47,1
URUGUAI	3	37,5	5	62,5
VENEÇUELA	6	75	2	25
TOTAL AMÈRICA	148	43,8%	190	56,2%

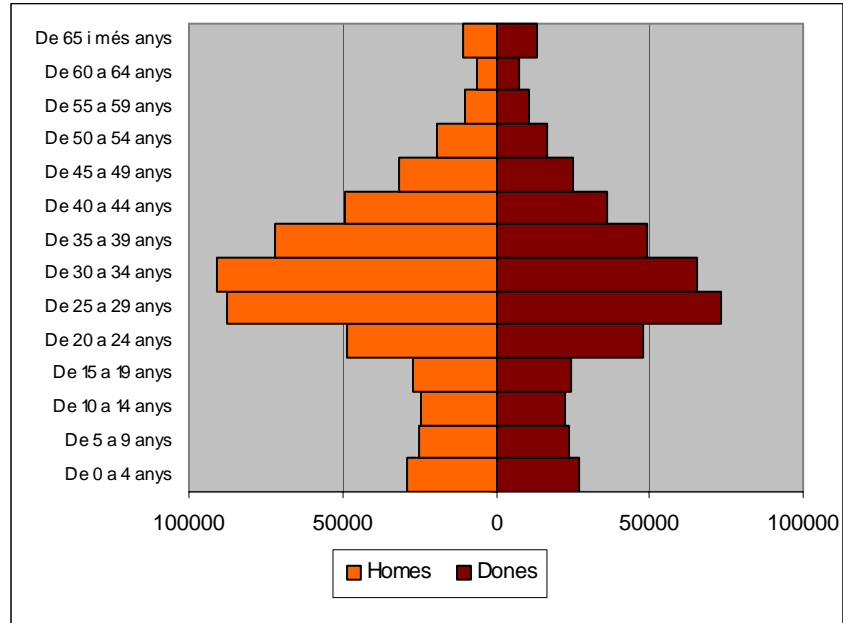
ÀSIA				
País de naixement	Homes	%T.Homes	Dones	%T.Dones
XINA	7	38,9	11	61,1
FILIPINES	0	0	2	100
ÍNDIA	1	100	0	0
ISRAEL	3	60	2	40
JORDÀNIA	1	100	0	0
LÍBAN	2	66,7	1	33,3
PAKISTAN	4	80	1	20
SÍRIA	3	60	2	40
TURQUIA	0	0	1	100
KAZAKHSTAN	0	0	1	100
TOTAL ÀSIA	21	50%	21	50%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del padró de Cervelló (octubre 2008).

Com es pot observar, les comunitats amb un gruix més gran de població són el **Marroc**, amb 178 persones que representen el **22%** del total de persones immigrades, 73 persones de **Xile (9%)** i **Paraguai (8%)**.

No disposem dades sobre l'edat de les persones immigrades a Cervelló, però de manera general podem analitzar les dades de tota Catalunya. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, **al 2007 el 42,02% de la població resident a Catalunya nascuda a l'estranger tenia entre 25 i 39 anys**. Destaca, per una banda, el **reduït percentatge de població major de 65 anys (2,44%)** i, per l'altra, l'**elevat nombre de població infantil** (entre 0 i 14 anys representen un 15,57% del total) i **jove** (les persones de 15 a 24 anys suposen el 15,4% del total de població estrangera). Malgrat a Catalunya les dones representen un 45,4% del total de persones immigrades, aquest percentatge augmenta fins al **55,1% en les dones immigrades majors de 65 anys, atenent a la major esperança de vida de les dones**.

Piràmide de la població estrangera. Catalunya. 2007

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

La població nouvinguda és jove i per tant **l'assentament de població nouvinguda al municipi rejuveneix l'estructura global d'habitants**. D'una banda, compensa el procés d'envelliment de la població autòctona i de l'altra, donat que el 42,02% està en edat reproductiva (entre 25 i 39 anys), augmenta l'índex de natalitat.

Segons les entrevistes realitzades, la percepció de la població és que a Cervelló no hi ha gaire immigració. Tot i que el percentatge és menor que la mitjana de Catalunya, les persones immigrades representen un 9,55% de la població, gairebé 1 de cada 10 persones. En aquest sentit, caldria realitzar accions de visibilització de la immigració, d'intercanvi cultural i d'assumpció de la immigració com quelcom positiu i que enriqueix el municipi.

Estructura de les llars

Durant les últimes dècades, i degut a causes diverses, han tingut lloc molts canvis a les formes de convivència, amb una tendència de reducció en la dimensió mitjana de les llars. Malgrat la progressiva incorporació dels homes al treball domèstic i de cura de les persones i la progressiva incorporació de les dones al mercat laboral, les dades que es mostren a continuació reflecteixen que aquesta idea respon més aviat a una percepció que a una realitat, doncs **encara avui dia continua recaient majoritàriament sobre les dones el pes de les tasques domèstiques i la cura de fills i filles, persones grans i malaltes, etc.**, sense desmerèixer els canvis progressius i positius que en aquesta línia s'estan produïnt.

A més, tot i que el model de convivència hegemònic continua sent la família nuclear formada per una parella heterosexual amb els seus fills i filles, cada vegada és més freqüent trobar altres models. En el cas de Cervelló, tot i que les dades disponibles respecte a l'evolució temporal dels tipus de llars són de 2001, val la pena analitzar-les breument, doncs mostren algunes tendències que és possible que avui dia segueixin vigents. Així, la següent taula mostra com entre 1991 i 2001 es produí un augment progressiu del nombre de llars unipersonals, llars unifamiliars sense nucli i les llars plurifamiliars.

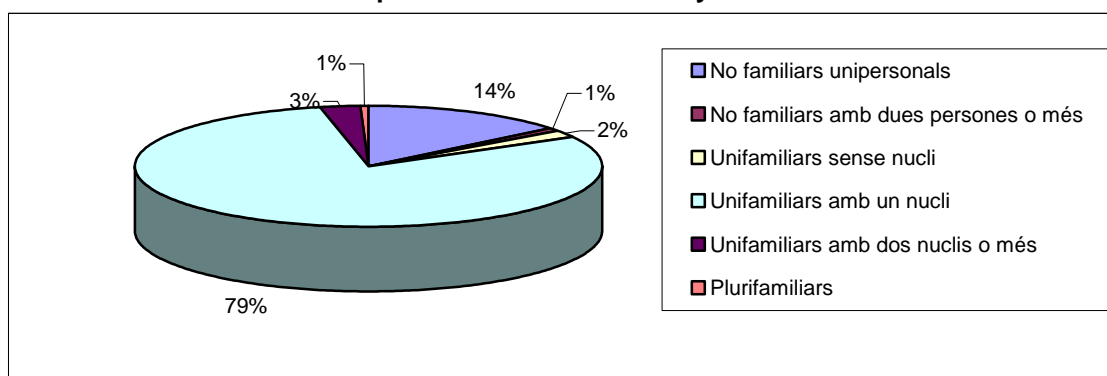
LLars segons tipus. Cervelló. Evolució temporal.

		1991	1996	2001	
LLARS NO FAMILIARS	unipersonals	139	249	293	
	amb dues persones o més	13	8	16	
	total no familiars	152	257	309	
LLARS FAMILIARS	LLARS UNIFAMILIARS	sense nucli	13	26	39
		amb un nucli	1376	1864	1633
		amb dos nuclis o més	34	70	58
	total unifamiliars	1423	1960	1730	
	LLARS PLURIFAMILIARS	llars plurifamiliars	0	1	11
total familiars		1423	1961	1741	
TOTAL		1575	2217	2050	

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

En el 2001, tal i com veiem a continuació, **el 79% de les llars són unifamiliars amb un nucli**, seguides per les no familiars unipersonals (14%). Malgrat això val a dir que les dades disponibles són força antigues i que seria interessant veure l'evolució i el probable increment que han tingut altres tipus de llars en els últims anys.

Tipus de llars. Cervelló. Any 2001

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

Tal i com mostra la següent taula, **a Cervelló hi ha 1635 llars amb un nucli, que representen el 80% del total de llars**. Les llars sense nucli són un total de 348 (17%) i en últim lloc es situen les llars amb dos nuclis o més (3%). Les dades mostren que **les llars sense nucli i amb dos nuclis o més s'han duplicat entre 1991 i 2001** (mentre que el nombre de llars va augmentar només un 23%). L'increment de les llars amb dos nuclis pot ser degut a diferents motius. D'una banda, per l'augment de separacions i divorcis dels últims anys i les reagrupacions de persones amb fills d'altres parelles. D'altra banda, i lligat al problema de l'encariment de l'habitatge, cada cop són més les persones que comparteixen llar, no només pisos d'estudiants sinó també famílies novingudes que davant la seva precarietat econòmica es veuen obligades a compartir habitatge.

Una diferència important es dona entre el nombre de mares soles i pares sols amb fill/es, doncs **les mares soles amb fills/es representen el 71% d'aquest col·lectiu i els homes un 29%**. Concretament, les mares soles amb fills/es representen un 5,7% del total de les llars.

Aquest tipus de llars han augmentat entre el 1991 i el 2001 a Cervelló tant per homes com per dones. Cal destacar, però, **que l'augment de llars de pares sols amb fills/es ha augmentat un 62% en 10 anys, mentre que els de mares només un 18%**. Per tant, tot i que el nombre de llars amb mares soles continua sent molt superior al d'homes, no podem passar per alt l'increment que estan tenint les llars de pares sols. **Aquesta tendència a l'alça podria ser deguda a l'augment de la custòdia compartida i a un progressiu augment de la coresponsabilitat entre homes i dones.**

Llars segons el nombre i tipus de nucli. Cervelló.

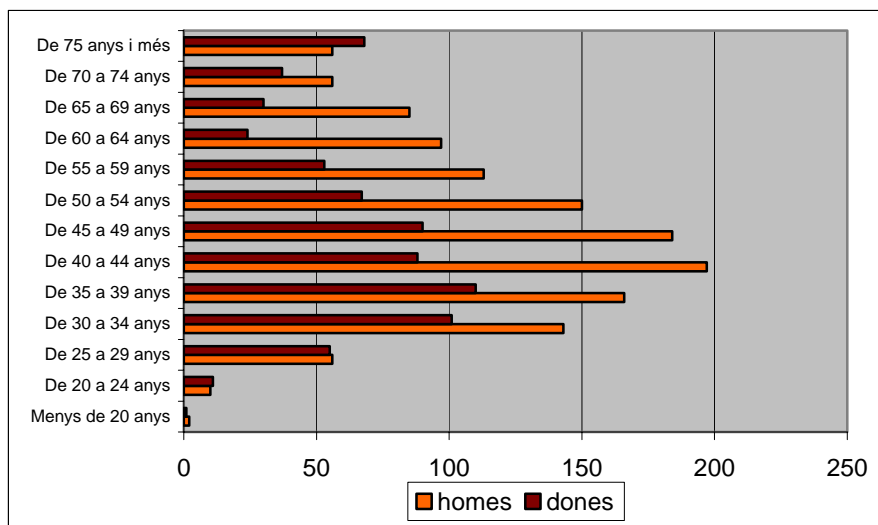
			1991	1996	2001
Llars sense nucli	Unipersonals		139	249	293
	Amb dues persones o més		26	34	55
	TOTAL		165	283	348
Llars amb un nucli	Parelles sense fills/es	Sense altres persones	286	383	385
		Amb altres persones	22	33	38
		TOTAL	308	416	423
	Parelles amb fills/es	Sense altres persones	866	1167	933
		Amb altres persones	87	105	115
		TOTAL	953	1272	1048
	Mares soles amb fills/es	Sense altres persones	88	119	93
		Amb altres persones	9	16	24
		TOTAL	97	135	117
	Pares sols amb fills/es	Sense altres persones	16	35	37
		Amb altres persones	2	6	10
		TOTAL	18	41	47
TOTAL		1376	1864	1635	
Llars amb dos nuclis o més	Sense altres persones		30	58	44
	Amb altres persones		4	13	23
	TOTAL		34	71	67
TOTAL			1575	2218	2050

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

Persona principal de la llar

El concepte de persona principal utilitzat per l'Institut d'Estadística de Catalunya es correspon amb l'antic concepte de cap de família i presenta un fort desequilibri entre els sexes, doncs **els homes representen un 64% i les dones un 36% del total. Els homes representen entre el 60 i el 80% de les persones principals de la família a la franja d'edat dels 35 als 74 anys**, sent el desequilibri entre els dos sexes especialment acusat entre els 60 i els 64 anys, on els homes representen el 20% de les persones principals de la llar. **A la població jove (menors de 29 anys) l'equilibri entre els dos sexes és total i a la població de més de 75 anys també, sent àdhuc la proporció de dones més elevada (55%).**

Persona principal de la llar per sexe i edat. Cervelló. Any 2001.

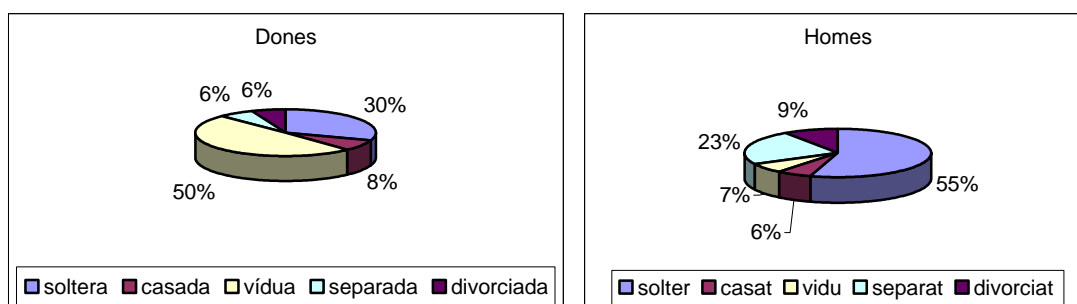
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Aquestes dades constaten dos fenòmens. D'una banda, tot i que el concepte de persona principal o cap de família pot estar una mica desfasat si tenim en compte el sorgiment que han tingut els últims anys els nous models familiars, encara avui dia els homes continuen representant la figura principal, especialment a partir dels 35 anys d'edat. Sembla ser, però, que **a les noves generacions aquests rols tendeixen a equilibrar-se entre homes i dones**, el que podria ser degut no només a un canvi de mentalitat entre el jovent sinó també als canvis produïts en els models familiars, que cada cop són més diversos i s'allunyen de la família nuclear. D'altra banda, pel que fa al grup d'edat de més de 75 anys, és molt probable que l'equilibri entre dones i homes sigui degut a la major esperança de vida de les dones que fa que, com ja s'ha comentat anteriorment, el nombre de dones vídues (i per tant, soles) sigui molt superior al dels homes en la mateixa situació.

Llars unipersonals

A continuació es mostren les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya sobre les llars unipersonals al municipi de Cervelló (any 2001), les quals estan equilibrades per sexe (148 homes i 145 dones). Malgrat això, **si tenim en compte l'estat civil i l'edat, llars unipersonals d'homes i dones presenten diferències acusades.**

L'estat civil dels homes a les llars unipersonals és majoritàriament solter (55%), seguit dels separats i divorciats (en conjunt un 32%). **En canvi, la meitat de les dones a llars unipersonals són vídues** i, en segon lloc, solteres (30%). Les separades i divorciades representen només un 12%, 20 punts menys que els homes que viuen sols. Aquesta diferència pot explicar-se perquè normalment en el moment de la separació, les dones són les que conviuen amb els fills i/o filles i constitueixen, majoritàriament, llars monomarentals.

Tenint en compte les edats, **el 68% dels homes a llars unipersonals es concentra entre els 25 i els 54 anys, els quals,** coincidint amb les dades anteriors, **són principalment solters (60%).** El canvi, les dones que viuen soles són més grans. A Cervelló, concretament, **el 54% de les dones que viuen soles tenen més de 65 anys, el 83% de les quals són vídues.**

Dues coses importants des de la perspectiva de gènere caracteritzen el col·lectiu de dones grans i vídues. Per una banda, **la majoria de dones vídues i/o grans tenen pensions força baixes** cosa que, afegida a l'encariment del preu de l'habitatge, suposa un impacte decisiu en les seves vides i contribueix al fenomen de feminització de la pobresa. D'altra banda, **moltes d'aquestes dones grans juguen un paper molt important en el manteniment de les estructures familiars,** ja que són les curadores dels seus néts i nètes i el suport familiar de les dones i els homes més joves.

Llars unipersonals per edat i estat civil. Homes. Cervelló. Any 2001.

	Estat civil					Total
	solter	casat	vidu	separat	divorciat	
Menys de 20 anys	1	0	0	0	0	1
De 20 a 24 anys	5	0	0	0	0	5
De 25 a 29 anys	11	0	0	3	0	14
De 30 a 34 anys	22	0	0	7	0	29
De 35 a 39 anys	9	1	0	4	2	16
De 40 a 44 anys	5	2	0	2	4	13
De 45 a 49 anys	10	1	0	1	1	13
De 50 a 54 anys	3	4	0	5	3	15
De 55 a 59 anys	3	0	0	4	1	8
De 60 a 64 anys	1	0	0	5	3	9
De 65 a 69 anys	4	0	1	0	0	5
De 70 a 74 anys	5	1	3	3	0	12
De 75 anys i més	2	0	6	0	0	8
Total	81	9	10	34	14	148

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

Llars unipersonals per edat i estat civil. Dones. Cervelló. Any 2001.

	Estat civil					Total
	soltera	casada	vídua	separada	divorciada	
Menys de 20 anys	1	0	0	0	0	1
De 20 a 24 anys	4	1	0	0	0	5
De 25 a 29 anys	4	2	0	1	1	8
De 30 a 34 anys	3	2	0	3	4	12
De 35 a 39 anys	5	2	0	1	2	10
De 40 a 44 anys	6	0	0	0	0	6
De 45 a 49 anys	2	3	0	0	0	5
De 50 a 54 anys	4	0	2	1	0	7
De 55 a 59 anys	5	0	1	0	0	6
De 60 a 64 anys	3	0	4	0	0	7
De 65 a 69 anys	1	0	9	2	1	13
De 70 a 74 anys	2	0	15	1	1	19
De 75 anys i més	4	1	41	0	0	46
Total	44	11	72	9	9	145

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

Les famílies monomarentals i monoparentals

Tal i com mostraven les dades anteriors, la gran majoria de les famílies amb una sola persona responsable de la mateixa estan a càrrec de dones. Aquesta és una realitat compartida gairebé a tot arreu i que succeeix també a Cervelló. Així, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, **al 2001 hi havia a Cervelló 54 nuclis monoparentals i 142 monomarentals (72%).**

Per edats, **els nuclis monoparentals es concentren principalment en homes d'entre 30 i 49 anys (65%).** En canvi, **els nuclis monomarentals estan repartits entre dones a partir dels 30 anys.**

Si analitzem les dades segons l'estat civil dels homes i les dones que conformen els nuclis monoparentals i monomarentals respectivament, existeixen diferències significatives. **Entre els homes predominen els casats (48%) seguits dels separats i divorciats,** que conjuntament representen el 32% del total. En canvi, **les llars monomarentals estan formades per dones vídues en primer lloc (37%), seguides també per les divorciades i separades** (conjuntament representen el 36%).

Nuclis monoparentals per edat i estat civil. Pares. Cervelló. Any 2001

	Estat civil					Total
	solter	casat	vidu	separat	divorciat	
Menys de 20 anys	0	0	0	0	0	0
De 20 a 24 anys	1	0	0	0	0	1
De 25 a 29 anys	0	1	0	0	0	1
De 30 a 34 anys	1	3	0	2	0	6
De 35 a 39 anys	0	9	1	2	0	12
De 40 a 44 anys	1	3	0	2	4	10
De 45 a 49 anys	1	3	1	2	0	7
De 50 a 54 anys	0	4	0	0	0	4
De 55 a 59 anys	1	1	0	0	2	4
De 60 a 64 anys	1	1	0	0	3	5
De 65 a 69 anys	0	1	2	0	0	3
De 70 a 74 anys	0	0	0	0	0	0
De 75 anys i més	0	0	1	0	0	1
Total	6	26	5	8	9	54
%	11%	48%	9%	15%	17%	100%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

Nuclis monomarentals per edat i estat civil. Mares. Cervelló. Any 2001

	Estat civil					Total
	soltera	casada	vídua	separada	divorciada	
Menys de 20 anys	1	0	0	0	0	1
De 20 a 24 anys	0	0	0	0	0	0
De 25 a 29 anys	2	1	2	0	0	5
De 30 a 34 anys	2	6	1	4	2	15
De 35 a 39 anys	3	6	1	6	3	19
De 40 a 44 anys	2	2	1	5	3	13
De 45 a 49 anys	1	5	6	7	5	24
De 50 a 54 anys	1	2	7	6	3	19
De 55 a 59 anys	1	3	4	4	2	14
De 60 a 64 anys	0	1	4	0	0	5
De 65 a 69 anys	0	1	6	0	0	7
De 70 a 74 anys	0	0	11	0	0	11
De 75 anys i més	0	0	9	0	0	9
Total	13	27	52	32	18	142
%	9%	19%	37%	23%	13%	100%

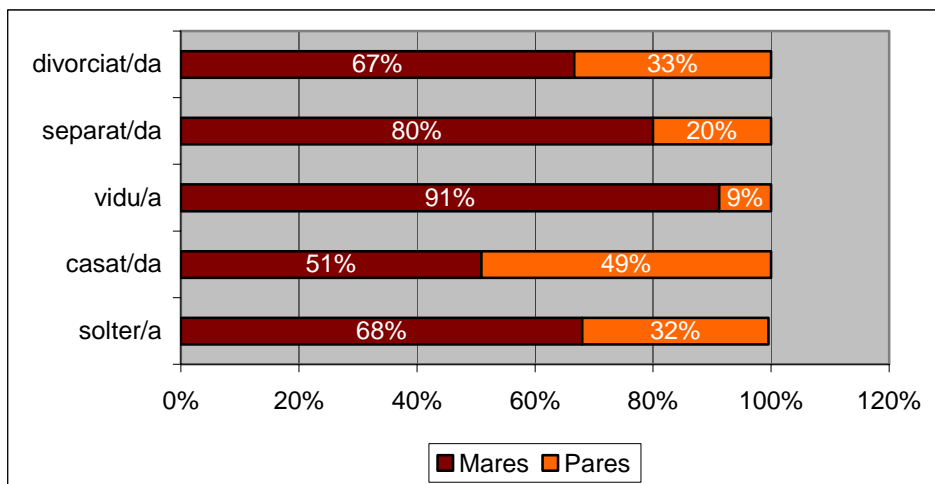
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

Podem dir que hi ha dos perfils de dones que estan al capdavant de llars monomarentals. Per una banda, **moltes d'aquestes llars són formades per dones vídues (37%)**. L'altre perfil majoritari de llar monomarental és el de **dones separades o divorciades (en total un 36%)**. Aquestes famílies poden ser un **col·lectiu en risc d'exclusió social** si considerem que el sol fet de produir-se una separació o un divorci significa una pèrdua del nivell de vida de les dones, accentuada si hi ha càrregues familiars o la dona ocupa un lloc subsidiari en el mercat de treball. A Espanya més dones que homes viuen sota el llindar de la pobresa i les diferències més grans entre els homes i les dones es donen en el grup d'edat de 30 a 44 anys, a més de la gent gran. Aquest fenomen podria estar relacionat amb el major nombre de llars monomarentals i les dificultats socioeconòmiques de moltes d'elles. També és una realitat que moltes dones, després de separar-se o divorciar-se tornen a casa dels seus pares per la impossibilitat de fer front a la manutenció de la llar i dels fills i/o filles al seu càrrec. És important tenir present aquesta dada perquè en les dades oficials només es contempen com a famílies monomarentals aquelles que formen una llar pròpia, sense cap altra persona/nucli familiar. En canvi, **moltes de les famílies monomarentals viuen en casa d'altres familiars, perquè no**

poden tenir un habitatge propi. Les principals dificultats a què s'enfronten les famílies monomarentals són l'accés a l'habitatge, l'accés i el manteniment en el mercat de treball o els problemes derivats de la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, entre d'altres.

Tal i com s'observa al següent gràfic, **tant el percentatge de dones vídues com de dones separades és molt superior al d'homes en la mateixa situació (91 i 80 respectivament).**

Estat civil de la població per sexes. Cervelló. Any 2001.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

1.1. Presència d'homes i dones a l'Ajuntament

1.1.1. Nivell polític

La democràcia plena, com a model de convivència, ha de ser una **democràcia paritària**¹, no només en termes numèrics sinó una democràcia que contempli la totalitat de la seva ciutadania. L'absència de dones en els llocs de representació política i de presa de decisions impliquen un dèficit democràtic incompatible amb una veritable democràcia. Si en el procés de presa de decisions no està present la veu de les dones, hi ha el risc d'ignorar els plantejaments, els interessos i punts de vista de més de la meitat de la societat. Aquest dèficit només pot ser superat amb un repartiment més just de les responsabilitats públiques i una presència més equilibrada de dones i homes en els òrgans de decisió política.

En aquest sentit, segons dades del web de l'Ajuntament de Cervelló², **l'equip de govern és paritari, doncs està format per 3 homes i 3 dones**. Malgrat això, cal tenir en compte que els dos llocs de més poder de decisió estan ocupats per homes. És un aspecte positiu, però, que la **segona tinent d'alcalde sigui una dona**.

A Catalunya, tot i l'evolució favorable des dels primers ajuntaments democràtics, **només el 10% d'alcaldies estan sota responsabilitat de dones**. A la província de **Barcelona** el percentatge d'alcaldeses és del **13,2%**. Pel que fa a les regidories, **a Catalunya hi ha una sola regidora per cada 3,3 regidors**, havent així un 23,2% de dones regidores. A la província de Barcelona, hi ha una regidora per cada 2,8 regidors, essent la proporció de regidores del 27,1%³.

A més, en molts municipis, un percentatge molt alt de dones regidores es concentra als anomenats serveis a les persones: educació, salut, cultura, serveis socials, etc. Per tant, en quant a nivells de representació en la política local es reproduïx la feminització de les regidories que tenen a veure amb la cura de les persones. En el cas de Cervelló, aquesta tendència es compleix en part, doncs dues de les tres dones regidores s'encarreguen de Cultura, Serveis a les Persones, Joventut, Participació Ciutadana i Dona però Educació està a càrrec d'un home i Serveis Generals i Presidència a càrrec d'una dona.

Equip de Govern

	Homes	Dones
Alcalde	1	
1er tinent d'alcalde	1	
2a tinent d'alcalde i regidora de Serveis Generals i Cultura		1
Regidor d'Esports i Educació	1	
Regidora de Presidència		1
Regidora de S. a les Pers., Participació Ciutadana, Joventut i Dona		1
TOTAL	3	3

Font: web de l'Ajuntament de Cervelló (www.cervello.cat)

El Consistori de l'Ajuntament de Cervelló està format per un total de 13 regidors i regidores. El Consistori, tal i com es pot observar a la següent taula, no és paritari, doncs està format per **4 dones i 9 homes**. Així, **del conjunt de càrrecs electes, les dones representen un 31% del total de membres del consistori**.

¹ El concepte de **democràcia paritària** es defineix com una representació equilibrada de dones i homes, de manera que cap dels dos sexes tingui una presència major del 60% ni menor del 40%. No és per tant una quota del 40% per a les dones. L'objectiu és que arribi un moment en que no calguin xifres perquè existeixi igualtat en l'accés i la permanència de les dones en la política.

² www.cervello.cat

³ Barber, C., Corcoy, M., Gómez, P. L., Puig, M. i Riera, E. (2004) *Les dones en els governs locals catalans*. Institut Català de les Dones.

Consistori

	Homes	Dones
Partit Socialista de Catalunya (PSC)	3	3
Convergència i Unió (CIU)	3	
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)		1
Partit Popular (PP)	1	
Regidors no adscrits	2	
TOTAL	9	4

Font: web de l'Ajuntament de Cervelló (www.cervello.cat)

L'únic partit plenament paritari és el Partit Socialista de Catalunya (PSC), representat, com hem vist, per 3 homes i 3 dones. En canvi, Convergència i Unió (CIU), amb 3 regidors, està completament masculinitzat. La resta de grups polítics tenen només un membre, de manera que no es poden analitzar en quant a paritat.

A nivell polític i des de la perspectiva de gènere podem destacar els següents aspectes generals:

- L'activitat política és un dels camps on és més difícil la participació de les dones, ja que requereix **disponibilitat horària i de temps**, fet que dificulta o fa incompatible aquesta activitat amb d'altres camps vitals com l'àmbit familiar, l'activitat professional, el desenvolupament personal o la vida social.
- Les reunions i horaris de les activitats polítiques s'organitzen entorn als ritmes marcats pel **treball productiu**, en tant que una part dels regidors i regidores compaginen la seva activitat política amb altres feines remunerades, però sense tenir en compte els ritmes del treball reproductiu. Segons dades extretes de les entrevistes, el recolzament a l'àmbit familiar és molt important per a l'exercici polític.
- Els àmbits de representació política han estat al llarg de la història i fins no fa gaire temps quasi exclusivament masculins, fet que ha derivat en **models androcèntrics**. Fins que no es produeixi un intercanvi de valors i rols femenins i masculins en aquests espais, la presència de les dones es veurà dificultada i consistirà en moltes ocasions en l'adaptació a les maneres de fer establertes⁴.
- Una altra de les dificultats que troben les dones a l'hora d'accedir als espais de representació política són els **obstacles** que ofereixen els aparells dels partits polítics i/o coalicions electorals quan s'elaboren les llistes, tot i que les diverses mesures adoptades per les formacions polítiques van afavorint lentament el seu accés.

La participació de les dones en els òrgans de representació política no s'ha de donar des del paradigma de la inclusió, sinó des de la transformació. És a dir, no es tracta que les dones assumeixin el patró de comportament i de gestió del propi temps que impera en les nostres societats i que han hagut d'assumir la majoria de persones que s'han dedicat a la política. La pretensió última és doncs, transformar les estructures actuals per tal de poder crear una societat més justa en la que es tingui en compte la interdependència dels diferents temps, espais i treballs, i en la que dedicar-se a la política no impliqui una renúncia del temps propi ni del temps necessari per dur endavant el treball reproductiu.

1.1.2. Nivell tècnic

L'anàlisi de l'organigrama de l'Ajuntament té com a objectiu proporcionar una visió global de la distribució del personal en les diferents àrees i serveis per fer visibles les tendències de gènere que són presents, així com contribuir a la superació d'obstacles que impedeixen una distribució de dones i homes més equitativa en els llocs d'influència i presa de decisions. D'altra banda, es vol contribuir a trencar la tendència que hi ha a reproduir la feminització d'algunes professions i alhora fomentar l'accés de les dones a altres espais de treball tradicionalment masculins i dels homes cap a espais de treball tradicionalment femenins.

⁴ Barber, C., Corcoy, M., Gómez, P. L., Puig, M. i Riera, E. (2004) *Les dones en els governs locals catalans*. Institut Català de les Dones.

Segons dades recents⁵, les dones encara avui **ocupen tan sols un 30,7% de llocs de treball de l'administració pública estatal**. Pel que fa al percentatge de dones en l'administració local, és d'un **38,9%**. A més, la presència femenina en càrrecs directius de l'administració és també minsa i disminueix a mesura que augmenta la responsabilitat i categoria del càrrec: **només el 10% dels alts càrrecs** de l'administració de l'Estat són dones. Un altre estudi recent⁶ conclou que el fet que Espanya sigui el país de la Unió Europea (UE) amb més dones a l'atur és conseqüència de la baixa presència de dones en l'Administració Pública. Actualment, un 25% de les dones espanyoles treballen en l'Administració Pública, 10 punts per sota respecte a la mitja de la UE.

No disposem de les dades quantitatives pel que fa a personal tècnic a l'Ajuntament de Cervelló: dades segregades per sexe, càrrecs, àrees, categoria professional, sou i complements, tipus de jornada, etc. Aquesta informació ens permetria analitzar acuradament i des de la perspectiva de gènere aspectes relacionats amb la presència d'homes i dones a l'Ajuntament com l'existència o no de segregació horitzontal i vertical, sostre de vidre, etc.

Sí que disposem, però, d'informació qualitativa facilitada al treball de camp amb personal tècnic i polític de l'Ajuntament. Entre el personal de l'Ajuntament hi ha **segregació horitzontal** en determinats àmbits. Per exemple, el personal de neteja està totalment feminitzat i a les brigades estan ocupats majoritàriament homes. Tanmateix, **els àmbits de Serveis a les Persones solen estar feminitzats** a la majoria dels Ajuntaments i Cervelló no és una excepció, ja que al llarg de les entrevistes hem pogut constatar que a Serveis Socials, l'Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC) o el Programa d'Atenció a la Dona, àmbits relacionats amb la cura i l'atenció a les persones, només treballen dones.

Segons dades quantitatives proporcionades pel departament de Recursos Humans, **de 21 treballadors/es laborals temporals, 14 són dones, el que representa un 66%**. Aquest fet implica una major precarietat i incertesa laboral en el cas de les dones. Tal i com veurem al capítol 4, la temporalitat contractual afecta en major mesura a les dones i és deguda en part a la suposició de què són les dones les que han de flexibilitzar les seves necessitats laborals en pro de la compaginació de les tasques productives i reproductives.

Segons hem pogut constatar al llarg del treball de camp, a diverses àrees de l'Ajuntament hi ha **diverses vacants sense cobrir**. El quadre següent mostra algunes de les vacants de les que tenim constància a través del treball de camp.⁷

Sexe de qui ocupava abans la plaça	Àmbit	Càrrec	Motiu
Dona	Recursos Humans	Tècnica	Baixa voluntària
Dona	OAC	Tècnica	Cobreix baixa maternal al Casal d'Avis
Dona	Serveis Socials	Coordinadora	Jubilació
Dona	Serveis Econòmics	Coordinadora	Vacant
Home	Serveis Territorials	Coordinador	Vacant

Font: informació qualitativa del treball de camp.

Com es pot veure, **la majoria de les places vacants estaven ocupades anteriorment per dones (80%) i per persones coordinadores (60%)** de diferents àmbits. És necessari que aquestes places quedin ocupades per permetre que les treballadores i els treballadors de l'Ajuntament desenvolupin la seva feina en condicions positives que reverteixin en la prestació d'un servei públic de qualitat a la ciutadania.

⁵ Instituto de la Mujer e Instituto Nacional de Administraciones Públicas (2004) 'La situación profesional de las mujeres en las Administraciones Públicas'.

⁶ Estudi realitzat per Manpower (2004), i citat a Red Feminista (www.redfeminista.com).

⁷ Desconeixem si són les úniques o si hi ha més vacants.

1.2. Conciliació de la vida laboral, familiar i personal

A la nostra societat encara no s'ha superat el repartiment tradicional de les responsabilitats familiars, ja que recauen majoritàriament en les dones, el que condiciona la seva participació i la seva permanència als llocs de treball. Fins ara, els avenços legislatius i les pràctiques derivades d'acords han anat dirigits en bona mesura a la protecció de la maternitat i a garantir algunes condicions que faciliten la conciliació de la vida laboral i familiar, associant la maternitat amb les responsabilitats familiars, el que ha perjudicat l'accés i permanència de les dones al mercat de treball, restant els homes al marge d'aquesta situació. Cal revisar el concepte de conciliació posant especial atenció als drets dels homes i evitant que les dones siguin les úniques beneficiàries dels drets relatius a la cura dels fills i filles i altres persones dependents.

En el moment de redactar aquest Mapa General de la Situació de Cervelló, s'estava negociant el **conveni dels treballadors i treballadores de l'Ajuntament de Cervelló**, el qual inclou aspectes salarials, jornades, permisos, etc. Concretament, com a mesures de conciliació inclou reduccions de jornada, permisos per portar als fills i filles al metge/ssa, tutories a l'escola, classes pre-part, tècniques de reproducció assistida, dies d'assumptes propis, etc. El conveni basat en dues lleis principals:

- **Llei 8/2006, de 5 de juliol, de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les administracions públiques de Catalunya**, la qual té l'objecte de facilitar i promoure la conciliació del treball amb la vida personal i familiar del personal al servei de les administracions públiques de Catalunya. Aquesta llei estableix un sistema pel qual els membres d'un mateix nucli familiar poden gaudir d'una manera alternativa o compartida de les excedències, els permisos, les llicències i les reduccions de jornada que tenen com a finalitat la conciliació, de manera que la cura dels menors o d'altres familiars amb necessitats específiques es pugui repartir entre els dos membres. En definitiva, aquesta llei pretén establir un conjunt de mesures que ajudin a atorgar la dimensió social necessària a l'organització administrativa i a les relacions laborals i que contribueixin a inspirar tots els àmbits de la negociació col·lectiva.⁸
- **Llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic**, la qual estableix els principis generals aplicables al conjunt de les relacions d'ocupació pública i regula allò que és comú al conjunt del personal funcionari de totes les administracions públiques, més les normes legals específiques aplicables al personal laboral al seu servei. Com a principals novetats, l'Estatut bàsic estableix una regulació general dels deures bàsics dels empleats públics, regula la nova figura del personal directiu i reforça les garanties de transparència en allò relatiu al nombre i les retribucions del personal eventual. En matèria d'accés a l'ocupació pública, tracta de garantir l'aplicació dels principis d'igualtat, mèrit i capacitat, així com la transparència dels processos selectius i la seva agilitat, i incideix en l'establiment de determinades garanties d'imparcialitat i professionalitat dels membres dels òrgans de selecció.⁹

1.3. Cultura de treball i transversalitat de gènere a les polítiques locals

En aquest apartat volem analitzar quin és el sistema de funcionament de l'Ajuntament de Cervelló pel que fa als mecanismes de coordinació entre les àrees i els serveis, l'actuació interdepartamental i l'aplicació de la transversalitat com a model organitzatiu.

La Plataforma per l'Acció de Beijing (1995) va afirmar que "els governs i els altres agents socials han de promoure una política activa i visible d'integració d'una perspectiva de gènere en totes les polítiques i els programes, a fi que se n'analitzin, abans d'adoptar decisions, els possibles efectes en les dones i els homes" (Comissió Europea, 1999).

El **gender mainstreaming** (transversalitat de gènere) accentua la igualtat de gènere com a objectiu i no les dones com a grup diana. La transversalitat de gènere és una estratègia i es

⁸ <http://www.gencat.cat/diari/4675/06185182.htm>

⁹ http://www.boe.es/boe/consultas/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2007/07788

defineix com “la reorganització, la millora, el desenvolupament i l'avaluació dels processos de política, de manera que la perspectiva de gènere s'incorpori en totes les polítiques, en tots els àmbits i en totes les etapes, per part dels actors normalment involucrats en l'adopció de mesures polítiques”¹⁰.

El desenvolupament de polítiques de gènere a l'Ajuntament requereix de la implicació de totes les àrees, regidories i serveis municipals i no només de la Regidoria de Dona. Durant molt de temps, les qüestions vinculades amb la igualtat entre dones i homes, les polítiques específiques per a les dones i les polítiques de gènere s'han entès com un tema de responsabilitat exclusiva de les Regidories de Dones. Les polítiques específiques i mesures d'acció positiva que s'han dut a terme des de les Regidories de Dones per corregir les discriminacions per raó de gènere encara són necessàries però també insuficients per superar les barreres estructurals que dificulten la igualtat entre dones i homes a la ciutat. Així, és necessari que la perspectiva de gènere i les polítiques d'igualtat s'incorporin de manera transversal a totes les actuacions municipals des del seu inici. És per això que considerem fonamental, a més de mantenir i potenciar el Programa d'Atenció a la Dona de l'Ajuntament de Cervelló, fer de les polítiques de gènere un eix transversal de l'acció municipal i incorporar la perspectiva de gènere en tota l'actuació municipal. Aprofundir en la transversalitat de gènere depèn tant del compromís i de la voluntat de totes les persones implicades com de la construcció progressiva d'un sistema de treball que l'afavoreixi.

Segons dades extretes del treball de camp, des de l'Ajuntament de Cervelló es considera que la transversalitat de gènere és una bona manera d'optimitzar els recursos disponibles i és una estratègia en principi utilitzada per les diferents regidories. Tot i això, una de les necessitats expressades és la sensibilització del personal en matèria d'igualtat, polítiques de gènere, etc. El personal d'àmbits relacionats amb l'atenció a les persones i el benestar social estan més sensibilitzades pel que fa a diferències entre homes i dones i la necessitat de treballar en la igualtat, la violència de gènere, etc. En aquest sentit, segons se'ns ha comentat a les entrevistes, no s'ha fet cap formació d'aquest tipus per a tècnics i tècniques de l'Ajuntament, el que donaria un impuls a aquesta transversalitat.

Segons hem pogut constatar a través del treball de camp no totes les àrees treballen tenint en compte la perspectiva de gènere, la qual sí que és tinguda sempre en compte al Programa d'Atenció a la Dona, el CIRI (Centre d'Informació i Recursos per a Dones) i en algunes accions de Serveis Socials.

Segons la informació procedent del treball de camp realitzat amb el personal tècnic i polític de l'Ajuntament, la **coordinació interna** de cada àrea generalment no està estipulada sinó que és més aviat informal i es realitza en funció de les necessitats de cada moment.

Pel que fa a la **coordinació externa** o entre diferents àrees no hi ha un mecanisme específic, sinó que es realitza per voluntat del personal tècnic i/o per projectes concrets, programes, etc. que es realitzen de forma conjunta. Un dels aspectes a millorar que se'ns ha expressat al llarg de les entrevistes és la coordinació externa per tal de poder treballar conjunta i transversalment i tenir un coneixement més ampli de les accions que es duen a terme des de l'Ajuntament, aspecte que és imprescindible per treballar des de la transversalitat de gènere i optimitzar els recursos disponibles.

Sí que hi ha, per exemple, coordinació amb altres agents des de Serveis Socials: grups del Casal de Joves i d'Avis, salut, ensenyament, Policia Local, etc. Pel que fa al treball comarcal, treballen conjuntament amb Vallirana en matèria d'infància i amb Corbera, La Palma de Cervelló i Vallirana treballen amb l'Associació de Disminuïts i Familiars.

A l'Ajuntament de Cervelló hi ha algunes iniciatives concretes de caire interdepartamental que són considerades com a projectes transversals. És el cas, per exemple, del **Protocol d'actuació per a dones que pateixen o han patit violència de gènere** de Cervelló, en el que hi participen diferents àrees i serveis municipals i entitats de la ciutat, tal i com s'explica al capítol 2.

¹⁰ Verloo, Mieke. “Another velvet revolution? Gender Mainstreaming and the Politics of Implementation”. IWM / Working Paper (Viena), núm. 5 (2001).

Des de l'Ajuntament de Cervelló no només es programen i duen a terme accions des de la transversalitat de gènere sinó també **accions positives**. Per exemple, una de les línies programàtiques del cos de la Policia Local de Cervelló és la **feminització del cos de Policia Local**. Per a fomentar la incorporació de les dones al cos s'han pres mesures com reduir les proves físiques, reduir l'alçada mínima de 1,65 a 1,60 i establir horaris per tornos.

1.3.1. Comunicació visual, oral i escrita a l'Ajuntament de Cervelló

Un dels aspectes que reflecteix la voluntat política de treballar per la igualtat entre homes i dones és la comunicació interna i externa de l'Ajuntament. En aquest sentit, és important fer un **ús del llenguatge i les imatges no sexista** i que promogui la igualtat entre gèneres i eviti perpetuar estereotips sexistes i/o invisibilitzar les dones.

Els mitjans de comunicació¹¹, per la seva capacitat de transmissió d'idees i de creació de corrents d'opinió, poden exercir una influència fonamental en la creació de la cultura d'igualtat de gènere. En la seva funció d'informar, formar i entretenir, els mitjans de comunicació poden mantenir i perpetuar els estereotips sexistes que limiten el desenvolupament integral de les persones o bé poden ajudar a difondre un model de relació igualitària. Igualment, l'ús que es fa del llenguatge tindrà una importància fonamental en la construcció d'un referent simbòlic en l'imaginari col·lectiu de la ciutadania on tant les dones com els homes tinguin reconeixement.

A Cervelló hi ha els mitjans de comunicació que detallem a continuació.

- El Diari de la Vila
- Web municipal (www.cervello.cat)
- Diari digital del Baix Llobregat (www.e-digital.cat)
- Ràdio Cervelló (107.6)

Segons dades d'entrevistes, actualment l'Ajuntament de Cervelló està treballant per **impulsar la pàgina web com a via per realitzar tràmits** (descarregar impresos i instruccions, etc.) Si bé aquesta via facilita la conciliació del temps personal, familiar i laboral així com les gestions a les persones que viuen a les urbanitzacions i s'haurien de desplaçar fins l'ajuntament per realitzar-les, no podem oblidar que **l'ús de les noves tecnologies no és igual per part de tots els col·lectius i que la bretxa digital afecta principalment a les persones grans i a les dones**.

Tanmateix, l'Ajuntament forma part del **Consorti de Normalització Lingüística** i disposa d'una persona encarregada de corregir els textos del web.

Des de l'Ajuntament hi ha la **voluntat i la intenció de fer servir llenguatge no sexista al web municipal, però no hi ha cap protocol que ho reguli**. En aquest sentit, al web municipal es poden trobar plurals en femení i masculí (nens i nenes, cervellonins i cervellonines) i paraules genèriques (per exemple, regidories). Malgrat això, encara es poden trobar plurals en masculí per referir-se a dones i homes (ciutadans, regidors). A més, hi ha determinats serveis com l'**Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC)** o el **Casal d'Avis** que no inclouen a les dones a la seva denominació. Tot i això, com ara veurem, el llenguatge sexista als mitjans de comunicació no es redueix només al plural masculí per referir-se a dones i homes.

Comunicar adequadament allò que hem de dir o escriure implica, sempre, tenir present qui és el públic objectiu, a qui s'adreça l'administració o servei, i, en aquest cas, què entenem per ciutadania. Per això, considerem que **és necessari sensibilitzar i conscienciar el personal municipal (tècnic i polític) per a què utilitzi llenguatge (també imatges) no sexista a les seves comunicacions i escrits**. Les actuacions de les institucions públiques en general, i dels ajuntaments en particular, així com la seva organització, han de ser coherents amb les polítiques d'igualtat que desenvolupin. Si no és així les polítiques públiques de gènere i igualtat poden perdre tot el sentit i la credibilitat.

¹¹ Segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya de l'any 2003 es destinen diàriament 2 hores aproximadament a veure, escoltar o llegir mitjans de comunicació (ràdio, televisió, lectura de diaris i revistes...) Els homes dediquen 20 minuts més que les dones a aquesta activitat d'oci.

Tot i que no hem analitzat en profunditat els mitjans de comunicació abans esmentats, disposem de dades genèriques de l'Institut Català de les Dones que poden ser aclaridores respecte del sexisme als mitjans de comunicació. Així doncs, hi ha **diferència en la presència quantitativa i qualitativa de les dones i els homes als mitjans de comunicació**, juntament amb una reproducció conscient o inconscient d'estereotips i rols, que fa que **els mitjans de comunicació contribueixin a consolidar i fomentar aquests estereotips i rols de gènere**. A més, en molts casos es transmeten de forma tan normalitzada que per a un gran nombre de persones resulta difícil percebre-ho. Per exemple, segons l'Institut Català de les Dones (2002), a la premsa escrita les dones representen un 4,7% dels titulars en portada, un 17,5% de les persones entrevistades i signen un 14,6% dels articles d'opinió. A més, la gran majoria de notícies referides a dones es concentra a les seccions de societat, cultura, espectacles, gent, etc. i és més freqüent que a les dones se les preguntin per temes personals i estètics.

1.4. Benestar i qualitat de vida de la població

Segons dades de la Memòria Qualitativa 2007 de Serveis Socials, des dels Serveis Socials d'Atenció Primària de Cervelló es treballa amb les següents línies estratègiques (2007):

- Centrar l'atenció en les persones i en els seus drets
- Promoure la vida i el desenvolupament de les persones en el seu entorn familiar i social habitual
- Millorar les cobertures de serveis i prestacions adaptant-los a les singularitats de l'entorn i garantint l'equilibri territorial
- Millorar la qualitat dels serveis
- Promoure la participació i la implicació dels diferents agents
- Impulsar la gestió del coneixement en matèria de serveis socials

Per analitzar el benestar i la qualitat de vida del municipi de Cervelló ens basarem en la informació tant quantitativa com qualitativa oferta pel departament de Serveis Socials de l'Ajuntament. Aquest servei disposa de dues treballadores socials, una educadora social i una treballadora familiar.

Malgrat des de Serveis Socials s'atenen homes i dones de totes les edats i amb demandes variades, sembla ser que s'adrecen més dones que homes. Hi ha 3 perfils principals de dones que s'atenen des de Serveis Socials:

- Dones immigrades en situació irregular i que presenten una demanda relacionada amb primeres necessitats com aliments, habitatge, etc. Les edats són variades i la nacionalitat de les nouvingudes sol ser marroquina o llatinoamericana.
- Dones a partir de 50 anys amb persones grans al seu càrrec (normalment els seus progenitors) que presenten esgotament i problemes de salut en general.
- Dones que pateixen o han patit situació de violència de gènere.

En canvi, les demandes dels homes solen estar més relacionades amb malalties i discapacitat així com amb la recerca de feina.

Serveis Socials de Cervelló treballa diversos àmbits amb l'objectiu de detectar i prevenir situacions de risc. Algunes de les accions que han dut a terme són les que es detallen a continuació.

ÀMBIT	ACCIONS
Joventut	Des de fa 3 anys es dóna suport a un grup de joves que es va començar a configurar com una xarxa de participació juvenil i que ha derivat en la creació del Casal de Joves.
	Mediació d'un conflicte concret que va sorgir entre un grup de joves i de veïns i veïnes.
Immigració	Fa 4 anys es va dur a terme un projecte de foment de la llengua entre les dones immigrades (amb el suport de la Diputació de Barcelona), però per manca de participació de les dones es va deixar de realitzar.
Educació	Escola de pares i mares per educació primerenca (nens i nens de 0 a 11 anys).
	Projecte d'educació sexual i afectiva a Primària.
	Projecte de prevenció de consum de substàncies tòxiques.
	Que sí vida. Projecte de prevenció de la SIDA amb l'Institut. Inclou una obra de teatre, un debat, es reparteixen preservatius, etc.
Infància	Celebració del dia dels Drets dels Infants (20N). Contacontes i entrega a l'escola d'una maleta pedagògica per treballar-ho amb l'alumnat.
	Xarxa d'infància: xarxa de prevenció dels maltractaments infantils. Funciona amb comissions de casos de risc (Vallirana i Cervelló) i una comissió permanent que treballa per la formació de professionals, participació en diversos serveis (educatius, salut, Serveis Socials, etc.), ...
Violència de gènere	Participació a la xarxa de violència de gènere (comissió tècnica i de casos).
Gent Gran	Coordinació amb el Casal dels Avis per detectar demandes i necessitats i planificar accions.

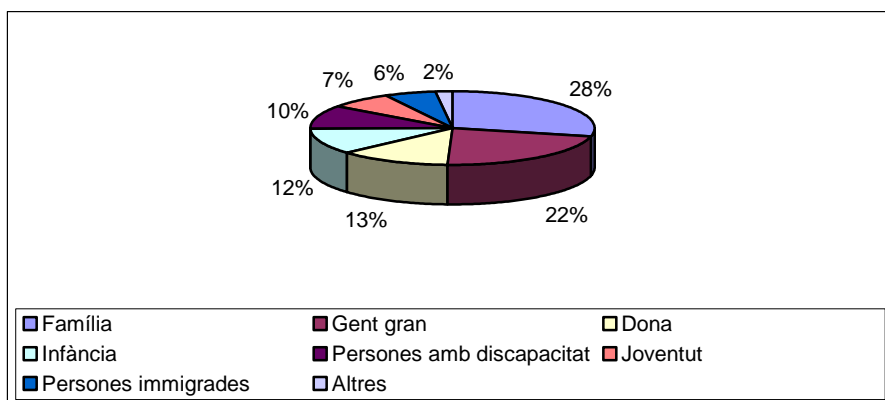
Font: treball de camp amb el personal tècnic de Serveis Socials.

La perspectiva de gènere es té en compte a les actuacions relacionades amb violència de gènere com la participació a la Xarxa i als tallers d'educació sexual i afectiva (on actualment també es treballa la prevenció de les relacions abusives), però en general per la resta d'aquestes actuacions no es contempla la perspectiva de gènere.

Segons dades quantitatives de la memòria de Serveis Socials de 2007, en aquest any es van atendre un total de 481 usuaris i usuàries. No disposem d'aquestes dades segregades per sexe, de manera que no podem fer-ne una lectura acurada des de la perspectiva de gènere.

Tal i com mostra el següent gràfic, **els sectors de població més atesos per van ser família** (137 persones que representen un 28%) **i gent gran** (106 usuaris/es que representen un 22% del total), seguits per dona (61), infància (56) i persones amb discapacitat (49). També es van atendre 34 joves (7% de les atencions) i persones immigrades (29). Al grup que al gràfic hem denominat "altres" s'inclouen persones recluses o exrecluses, toxicòman/es, malalts/es terminals i altres grups. Se'ns ha informat, però, que **durant l'any 2008 s'ha duplicat el nombre de persones usuàries ateses per Serveis Socials**, el que pot ser degut a la promoció que s'ha fet de determinades lleis, en especial la Llei 39/2006, del 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia a les persones en situació de dependència.

**Sectors de població atesos per Serveis Socials en nombre de persones usuàries.
Cervelló. 2007**

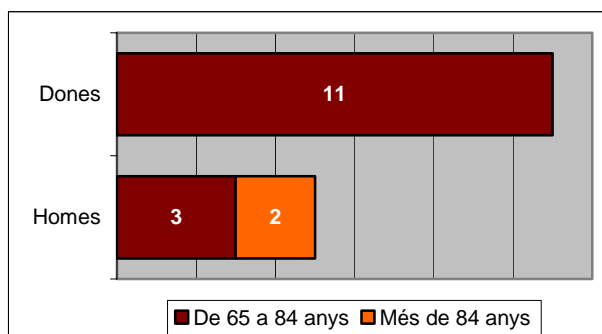

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Aquestes dades concorden amb la informació qualitativa de les entrevistes. Així, les principals necessitats estan relacionades amb la família i la gent gran. La major esperança de vida de la població i l'envelliment de la població requereixen d'actuacions adients en dos sentits. D'una banda, és important promoure el benestar bio-psico-social de les persones grans i d'altra, la cura d'aquestes persones i el seu benestar no ha d'anar en detriment de la salut i el benestar de les persones cuidadores, en la seva majoria dones.

Tal i com hem mostrat al capítol anterior, a Cervelló les dones representen un 64,8% de la població major de 75 anys i un 81,3% de la major de 85 anys. Aquesta feminització de la vellesa es veu reflectida al **servei de teleassistència**, doncs **2 de cada 3 persones usuàries d'aquest servei van ser dones**, tal i com mostra el gràfic següent.

Servei de teleassistència. Cervelló. 2007

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Com es pot veure a la taula següent, la majoria de prestacions han estat d'informació i orientació, seguides d'actuacions de prevenció general, la qual és una eina imprescindible per a realitzar canvis socials des de l'arrel.

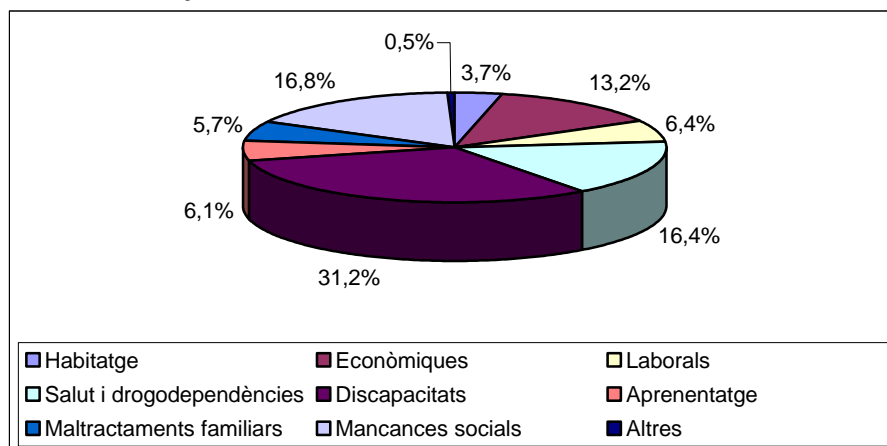
Detall de les prestacions específiques en nombre d'actuacions

Informació i orientació	912
Informació	262
Valoració	182
Orientació i Assessorament	158
Tramitació	184
Derivació	26
Ajut a domicili	51
Ajut a domicili	22
Suport a la unitat convivencial	13
Serveis de telealarma	16
Allotjament alternatiu	2
Acolliment familiar	1
Estades d'emergència	1
Estades en serveis específics de la xarxa pública	
Prevenció/inserció	78
Prevenció general	69
Prevenció en marginació social	2
Accés a recursos normalitzats	6
Intervenció en marginació social	1
TOTAL ACTUACIONS	1043

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Les problemàtiques més detectades des de Serveis Socials són aquelles relacionades amb les **discapacitats**, tant físiques com psíquiques i que representen un **31,2%** del total, seguides per les **mancances socials (16,8%)** i les **problemàtiques relacionades amb la salut i les drogodependències (16,4%)**.

Problemàtiques detectades des de Serveis Socials. Cervelló. 2001

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Tal i com mostra la taula següent, més d'un terç de les problemàtiques de discapacitats estaven relacionades amb la discapacitat física (35%), seguides per les discapacitats amb necessitat de tercera persona (26%) i discapacitat amb mobilitat reduïda (80%). El total de problemàtiques relacionades amb les discapacitats va ser de 335, el que suposa que **quasi una de cada tres persones que es van adreçar a Serveis Socials l'any 2007 presentava una problemàtica relacionada amb una discapacitat d'algun tipus**.

DISCAPACITATS	Discapacitat física	116
	Discapacitat amb mobilitat reduïda	80
	Discapacitat amb necessitat de 3a persona	87
	Discapacitat psíquica	38
	Discapacitat sensorial	11
	Altres	3
	TOTAL	335

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

En segon lloc es troben les relacionades amb les mancances socials (16,8%) com la manca d'autonomia personal, les dificultats a les relacions familiars i/o socials, dificultats d'integració social o indicis de trastorn mental, per exemple. Les conductes socials i/o delictives representen un percentatge molt baix del total de problemàtiques detectades. A més, no es va detectar des de Serveis Socials cap cas de mendicitat, indigència, rebuig social o transeünts.

MANCANCES SOCIALS	Mendicitat	
	Indigència	
	Rebuig social	
	Transeünts	
	Dificultats relacions familiars / socials	35
	Dificultats d'integració social	23
	Aïllament físic	6
	Indicis de trastorns mentals	20
	Victimització	3
	Conductes socials / delictives	12
	Manca autonomia personal	73
	Altres	8
	TOTAL	180

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Les problemàtiques relacionades amb la salut i les drogodependències ocupen el tercer lloc amb un 16,4%. Entre aquestes, destaca la **malaltia d'Alzheimer**, que representa un 35% d'aquesta categoria. Aquesta malaltia té una major morbiditat en les dones, doncs, entre d'altres raons, apareix en edat avançada i les dones tenen una esperança de vida més llarga que els homes¹². 51 d'aquestes problemàtiques estan relacionades amb malalties físiques cròniques, seguides per les malalties mentals cròniques i l'alcoholisme.

SALUT I DROGODEPENDÈNCIES	Malaltia física transitòria	5
	Malaltia física crònica	51
	Malaltia mental transitòria	8
	Malaltia mental crònica	18
	Malaltia greu	4
	Malaltia d'alt risc	
	Malaltia d'Alzheimer i altres demències	61
	Alcoholisme	11
	Consum de drogues	7
	Ludopatia	3
	Altres	8
	TOTAL	176

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

En quart lloc es troben les problemàtiques econòmiques (13,2%), principalment aquelles relacionades amb uns ingressos insuficients. Segons informació procedent de les entrevistes, Cervelló no destaca per tenir un nivell alt de precarietat econòmica i/o social entre les seves

¹² Extret de l'article "Mantener la mente activa reduce el riesgo de Alzheimer", publicat l'11 de desembre de 2007 a www.intramed.net

famílies, tot i que a l'actualitat comença a haver una franja de població fràgil en aquest sentit. No hi ha molts casos que rebin PIRMI a Cervelló, la qual és útil en casos concrets d'ajuda.

ECONÒMIQUES	Ingressos insuficients	105
	Sense ingressos	7
	Deutes	16
	Administració deficient	10
	Altres	4
	TOTAL	142

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

El 6,4% de les problemàtiques detectades estan relacionades amb l'àmbit laboral, especialment l'**economia submergida**. L'economia submergida, tal i com expliquem al capítol 4, es dona sovint a les feines de neteja, a les de cura de persones grans i al sector tèxtil, sectors on la presència femenina és gairebé absoluta.

LABORALS	Prestació d'atur	3
	Atur amb subsidi	8
	Atur sense subsidi	9
	Treball esporàdic	7
	Temporers	
	Treball submergit	18
	Activitats marginals	
	Cerca primera feina	
	Inadaptació laboral	3
	Manca informació/orientació laboral	9
	Altres	12
	TOTAL	69

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

El 6,1% de les problemàtiques tenen a veure amb l'aprenentatge. Entre aquestes destaquen les dificultats d'aprenentatge escolar i la inadaptació escolar i l'absentisme escolar. Segons dades extretes del treball de camp, no hi ha casos d'absentisme escolar als CEIPs de Cervelló ni al SES. Concretament, el SES Cervelló disposa del programa **Virtus 360**, el qual avisa als pares i mares directament i a través d'Internet si els seus fills i filles falten a l'escola.

ARENENTATGE	Analfabetisme	1
	Escolaritat obligatòria inacabada	5
	Dificultats d'aprenentatge escolar	27
	Absentisme escolar	12
	Inadaptació escolar	16
	Altres	4
	TOTAL	65

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Els maltractaments familiars van suposar l'any 2007 un 5,7% de les problemàtiques detectades a Serveis Socials. Destaquen entre els maltractaments, tal i com es pot veure a la següent taula, aquells que pateixen les dones, tant psíquics (23 casos) com físics (11 casos) així com 10 casos de negligència o abandonament dels fills i filles.

MALTRACTAMENTS FAMILIARS	Maltractament físic a la dona	11
	Maltractament psíquic a la dona	23
	Maltractament /abús sexual	
	Maltractament econòmic	1
	Ingrés d'urgència per maltractaments	
	Ingrés en casa d'acollida	
	Maltractament físic als fills/es	2
	Maltractament psíquic als fills/es	6
	Maltractament / abús sexual als fills/es	1
	Negligència / abandonament fills/es	10
	Maltractament físic a la gent gran	
	Negligència / abandonament a la gent gran	
	Maltractament físic o psíquic a l'home	1
	Altres	6
TOTAL	61	

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

Per últim, es van detectar 40 casos relacionats amb l'habitatge, el que representa el 3,7% de les problemàtiques. L'habitatge deficient va estar el tipus principal d'aquesta problemàtica.

HABITATGE	Manca habitatge	8
	Manca serveis / subministraments	1
	Habitatge deficient	16
	Amuntegaments	6
	Barraquisme	
	Desnonament	2
	Altres	7
	TOTAL	40

Font: Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials

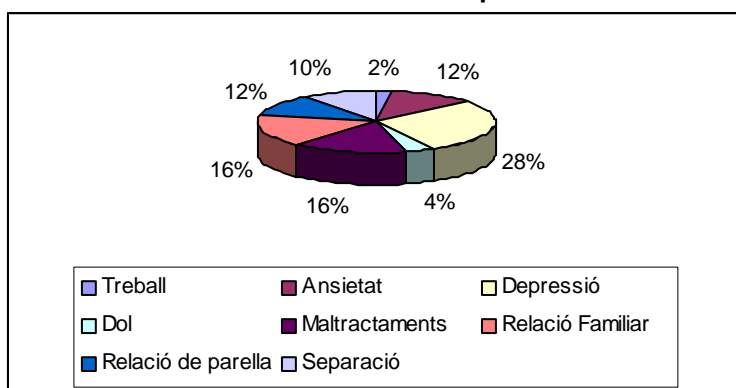
LÍNIA 2. VIOLÈNCIA DE GÈNERE

2.1. Incidència de la violència de gènere a Cervelló

Les dades que disposem respecte a la violència de gènere provenen del servei d'atenció psicològica de l'Ajuntament de Cervelló. Durant el 2008, aquest servei ha realitzat un total de 113 entrevistes a 60 persones, 24 de les quals han patit violència. Trenta-nou d'aquestes visites han estat primeres acollides (35% del total), 52 visites han estat de seguiment (46%) i, per últim, el 19% de les visites (22) han estat per recaigudes de les dones.

Els motius de les consultes al Servei van estar en primer lloc depressió (28%) seguides per consultes per maltractaments (16%) i relacions familiars (16%). És a dir, **més de 3 dones per cada 20 que s'adreçaren al Servei d'Atenció Psicològica durant el 2008 van explicitar que rebien maltractament d'algun tipus**. Malgrat això, es van detectar casos de violència (tant física com psicològica) en el 46% de les dones que van demanar ajuda, el que suposa més del doble de les dones les quals presentaren com a motiu explícit de la consulta els maltractaments. En altres paraules, **si el Servei d'atenció Psicològica fos només per violència, no s'haurien pogut detectar 18 casos de violència, doncs les dones no s'haurien adreçat al Servei**.

Motiu de consulta explícit

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

Així doncs, el 46% de les dones que s'adreçaren al Servei han patit maltractaments, independentment del seu motiu de consulta. D'aquestes, **un 72% van patir maltractaments físics i psicològics i el 28% psicològics**. El 40% dels casos de violència van necessitar d'una intervenció d'urgència.¹

Des de Serveis Socials es van atendre també 44 casos de dones en situació de violència familiar (a la memòria de Serveis Socials 2007 no s'especifica si eren casos de violència de gènere).² Concretament, 23 d'aquests casos eren maltractaments psicològics i 11 casos violència física cap a les dones.

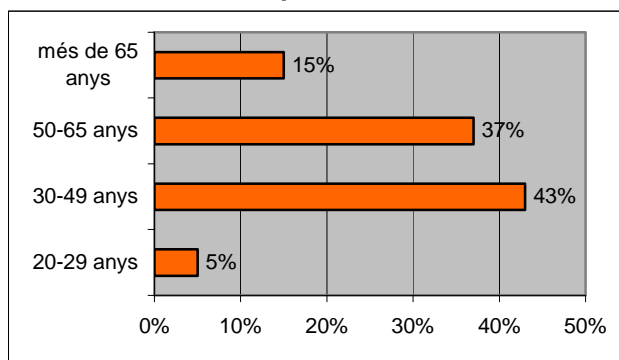
Tot i que a la informació disponible de Serveis Socials i el SAS Dona es fa una diferenciació entre maltractaments físics i psicològics, creiem necessari recordar altres tipus de maltractaments que estan inclosos dins de la violència psicològica: la **violència econòmica i la sexual**.

Pel que fa a les edats de les dones ateses, **la majoria es troben entre els 30 i els 65 anys**. Les dones majors de 65 anys representen un 15%, mentre que les dones joves (d'entre 20 i 29 anys) representen només un 5%.

¹ Cal tenir present que aquestes dades representen només aquells casos pels quals s'ha demanat ajuda, i segurament es donen més situacions de violència que romanen en silenci.

² És possible que algunes d'aquestes dones hagin estat ateses pel SAS Dona abans o després, motiu pel qual no fem una suma per calcular el total de dones ateses.

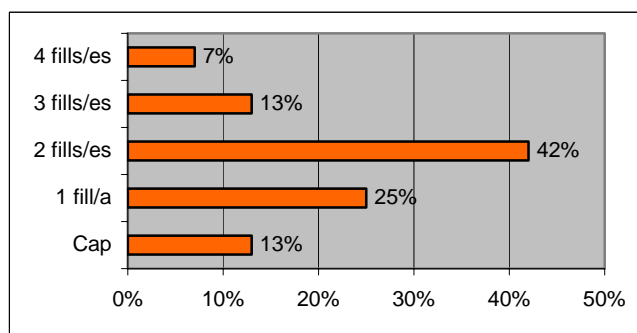
Edats de les dones ateses pel Servei d'Atenció Psicològica.

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

Tal i com es mostra a la següent taula, **el 87% de les dones ateses tenen fills i filles al seu càrrec**. El grup més nombrós és el de mares amb 2 fills/es (42%).

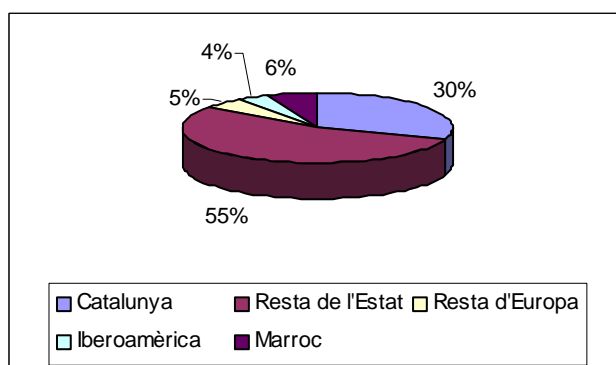
Nombre de fills i filles de les dones ateses

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

La majoria de les dones ateses pel Servei d'Atenció Psicològica durant el 2008 eren nascudes a la resta de l'Estat (55%), seguides per les dones nascudes a Catalunya (30%) i en últim lloc les dones immigrades de fora de l'Estat Espanyol (15%). Si comparem aquestes dades amb les de totes les dones de Cervelló, veiem que no són representatives de la població general.

Lloc de naixement de les dones ateses

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

En primer lloc, les dones nascudes a Catalunya representen un total del 85,4% de la població de dones de Cervelló. Per tant, estan infrarrepresentades al gràfic, on només suposen un 30% de les dones ateses. En segon lloc, les dones nascudes a la resta de l'Estat estan sobrerrepresentades en 20 punts (són el 30% de les dones ateses però només el 10% de la població general de dones). Per últim, les dones immigrades també estan sobrerrepresentades entre les dones ateses, doncs són un 4,6% de la població general i un 15% de les dones ateses. És a dir, **tant les dones nascudes fora de l'Estat com les dones immigrades, s'hi**

adrecen amb més freqüència i/o solen demanar més ajuda al Servei d'Atenció Psicològica.

Tot i que desconeixem la raó d'aquesta tendència, la qual pot ser deguda a factors aleatoris degut el tamany de la població de Cervelló, és oportú destacar la **situació d'especial vulnerabilitat en la qual es troben les dones immigrades**. Concretament, pel que fa a la violència de gènere, les dones immigrades estan **sobreexposades respecte de les dones espanyoles a patir violència de gènere**. Les últimes dades de l'Institut de la Mujer³ (2009) mostren que la taxa per milió de dones immigrades assassinades per les seves parelles o exparelles és gairebé sis vegades major que en el cas de les espanyoles.⁴ Tot i que aquesta seria la punta de l'iceberg del complex problema que suposa la violència de gènere perquè mostra només la violència física que acaba amb la mort, ens serveix com a dada quantitativa per verificar la importància de la intervenció amb aquest col·lectiu.

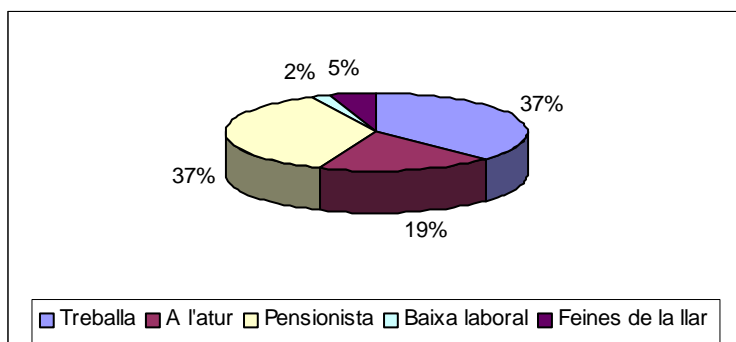
La majoria de les dones ateses durant el 2008 tenen estudis primaris (66%), seguides per aquelles que tenen estudis secundaris (20%) i són minoria les que tenen estudis superiors (14%).

Formació de les dones ateses	
Estudis primaris	66%
Estudis secundaris	20%
Estudis superiors	14%

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

El 74% de les dones ateses té algun tipus de recurs econòmic encara que en molts casos són recursos que no arriben a cobrir totes les seves necessitats⁵. El percentatge de dones que es troben a l'atur és del 19%, el que concorda aproximadament amb la taxa d'atur femení de Cervelló, que era del 18% a l'octubre de 2008.

Situació laboral de les dones ateses

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

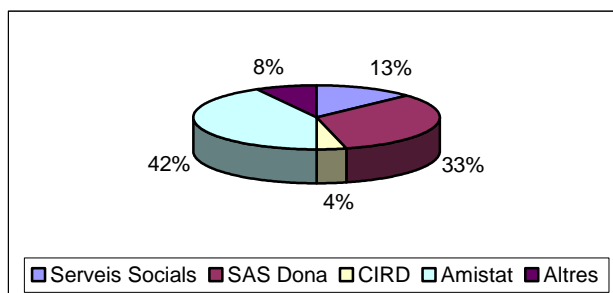
Les fonts d'on venien derivades les dones han estat en primer lloc les amistats (42%), seguides pel SAS Dona (33%) i Serveis Socials (13%). Aquestes dades constaten la importància de les xarxes informals del municipi, doncs són importants transmissores d'informació entre la població en general i les dones especialment.

³ www.migualdad.es/mujer

⁴ Font: Más Riesgos y menos protección. Mujeres inmigrantes en España frente a la violencia de género. Amnistía Internacional (Noviembre 2007).

⁵ Font: Memòria del Servei d'Atenció Psicològica 2008.

Fons de derivació

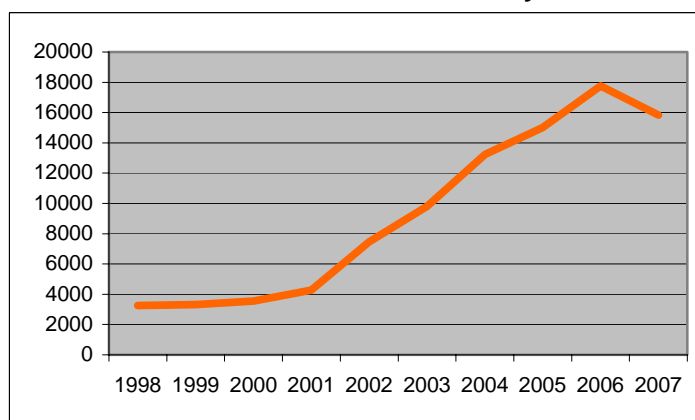

Font: Servei d'Atenció Psicològica de l'Ajuntament de Cervelló.

Durant el 2008, el 34% de les dones que van acudir al Servei d'Atenció Psicològica van ser derivades a altres serveis de la xarxa, mentre que una dona va ser derivada al Centre d'Intervenció Especialitzada (CIE) del Baix Llobregat, situat a Sant Feliu de Llobregat. Durant el mateix any s'ha realitzat el seguiment del 86% dels casos, s'ha donat l'alta al 7% i un 7% han estat consultes puntuals.

No disposem de dades sobre el nombre de denúncies a la comarca del Baix Llobregat o al municipi de Cervelló per violència de gènere a la Policia Local o als Mossos d'Esquadra, motiu pel qual analitzarem breument l'evolució del nombre de procediments per violència de gènere i familiar a Catalunya (quadre següent). **Entre el 1998 i el 2007 el nombre de procediments registrats pels cossos de seguretat ha augmentat un 79,4%**, el que podria ser degut a una major sensibilització de la societat respecte el tema i una major formació i sensibilització dels cossos de seguretat.

Violència masclista en l'àmbit de la parella i en l'àmbit familiar. Procediments registrats pels cossos de seguretat (Ministerio del Interior i Mossos d'Esquadra). Evolució 1998-2007. Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Català de les Dones

2.2. Grau d'eficàcia de les accions, serveis i/o recursos oferts a la població

Lluitar contra la violència de gènere és un dels aspectes principals que es treballa des de la Regidoria de la Dona al municipi de Cervelló. Aquesta Regidoria es materialitza en el **Programa Dona (PAD)**, des d'on es duen a terme diverses actuacions entre les quals n'hi ha que estan destinades a prevenir i actuar davant de situacions de violència de gènere específicament, les quals han estat durant el 2008 les següents:

- **Campanya de prevenció "Talla amb els mals rotllos"**. Es va realitzar una sessió aprofitant la I Trobada de salsa que es va celebrar al municipi, amb el grup de salsa i hi va participar gent de totes les edats.
- **Formació contínua i reciclatge** dels i les professionals en matèria de violència de gènere, des del 2005 s'ha fet almenys un taller de formació i reciclatge per professionals del municipi.

- **Celebració del 25 de novembre** (dia internacional contra la violència de gènere). Es va dur a terme una campanya d'inclusió dels homes en la implicació i lluita contra la violència de gènere amb el lema "Els també planten cara". També es van programar diverses activitats: concert solidari, lectura del manifest, taller "plantem cara a la violència", per part de la psicòloga del SAS Dona, sessió de teatre, recordatori a les víctimes de violència de gènere, diverses xerrades i un partit de futbol contra la violència de gènere. Durant aquesta campanya es va animar als homes a participar a la campanya del llaç blanc i comprometre's a no ser mai partícips de la violència de gènere. Les activitats es van realitzar amb la col·laboració de l'Associació de Dones i FUTSAL (Club de Futbol).
- Tramitació del conveni pel **recurs d'urgències per dones i fills/es** d'AGI (fins l'octubre de 2008, a partir de llavors es disposa del recurs que ofereix el Consell Comarcal del Baix Llobregat, Llar Betània).

El municipi de Cervelló disposa d'un **Circuit d'Atenció i Suport a les dones víctimes de violència** fonamentat en el treball en xarxa com a '*espai de coordinació i d'intercanvi d'experiències i coneixements entre diferents professionals, institucions i associacions del municipi, amb l'objectiu de coordinar totes les actuacions dirigides a prevenir i millorar l'atenció de les dones víctimes de violència evitant que es produeixin victimitzacions secundàries i optimitzant tots els recursos existents*⁶. La interdisciplinarietat i interinstitucionalitat de la xarxa enriqueix les actuacions i fa més participatives les decisions, aportant una metodologia de treball que rendibilitza els recursos existents.

La **Xarxa de Coordinació** del Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència pretén optimitzar els recursos per prevenir la saturació dels serveis i per no duplicar actuacions (que poden provocar la victimització secundària) així com esdevenir un recurs àgil, efectiu i clar per a les dones. També contempla la necessitat de la formació contínua i del reciclatge de tota la Xarxa. La composició de la xarxa és la següent:

Serveis Municipals	Regidoria de la Dona, Serveis Socials, Benestar Social i Salut Pública Regidoria de Joventut Regidoria d'Educació Regidoria de Governació Serveis Socials Servei Local d'Ocupació Policia Local Servei d'Atenció i Suport a la Dona (SAS Dona) Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC)
Altres institucions i entitats locals	Centre d'Atenció Primària de l'ICS Associació de Dones de Cervelló Associacions de Pares i Mares (AMPA) del CEIP Santa Maria Equip d'Atenció Psicològica (EAP) de l'Institut Vall d'Arús de Vallirana
Altres institucions i entitats supramunicipals	Cossos de seguretat (Mossos d'esquadra) Hospitals Fiscalia Col·legi d'Advocats Jutjats Metges Forenses Centres de Salut Mental

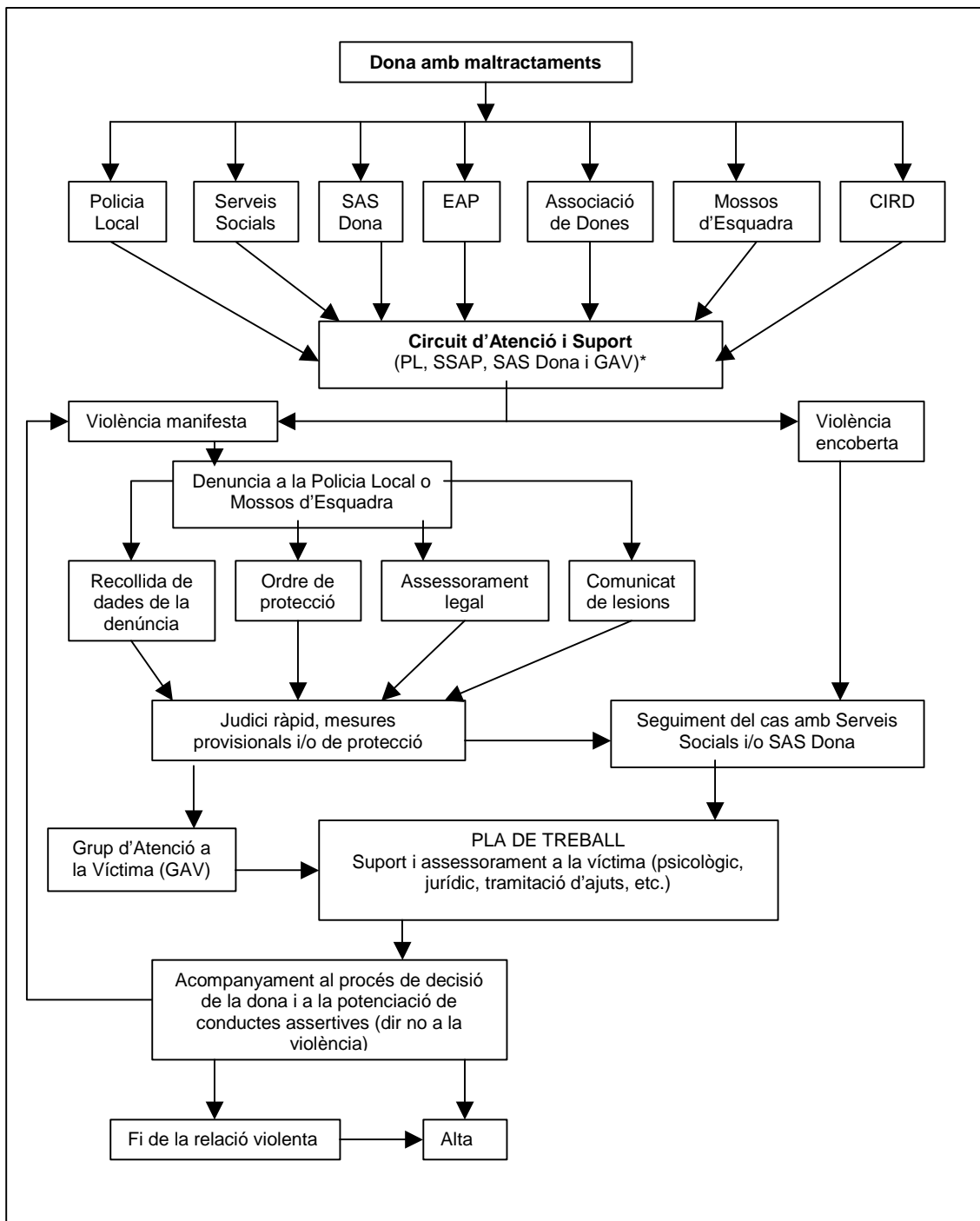
Font: Circuit d'atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència del Municipi de Cervelló.

⁶ Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència del Municipi de Cervelló.

Pel que fa al seu funcionament, tots els serveis municipals i supramunicipals relacionats directa o indirectament amb la violència de gènere (Circuit d'Atenció) conformen una **comissió tècnica**, la qual està integrada per professionals dels recursos de la Xarxa sensibilitzats que es reuneixen bimensualment en els següents grups de treball:

- Elaboració de productes. Tríptics i publicació de documents.
- Programes de prevenció. Tallers, activitats del 8M, 25N i xerrades.
- Col·laboració amb altres departaments en projectes de formació i reciclatge.
- Coordinació de casos.

La xarxa de coordinació del Circuit d'Atenció i Suport a les dones víctimes de violència disposa d'un **Protocol d'actuació** per a dones que pateixen o han patit violència de gènere, el qual es mostra a continuació.

*PL: Policia Local

SSAP: Serveis Socials d'Atenció Primària

GAV: Grup d'Atenció a la Víctima

Font: Circuit d'Atenció i Suport a les dones víctimes de violència del municipi de Cervelló i Mossos d'Esquadra.

2.2.1. Policia Local

Segons hem recollit a través d'entrevistes, la Policia Local de Cervelló intenta treballar **des de la prevenció** i actuar abans que la situació derivi en violència. En cas de denúncia, aquesta es realitza a un espai privat i s'intenta atendre amb assertivitat, no es força mai a denunciar, s'informa de conseqüències, recursos, etc. També se li dona a la dona l'acta d'informació de drets de la persona perjudicada i la informació dels drets de la persona víctima de violència de gènere. Davant de situacions evidents de maltractament, encara que la persona no vulgui cursar denúncia, s'està obligat/da d'ofici a tramitar-la.

També cal destacar, d'una banda, que treballa amb el mateix programari informàtic que els Mossos d'Esquadra, de manera que les denúncies realitzades a la comissaria de Cervelló poden ser ampliades des de qualsevol comissaria dels Mossos o d'una altra policia local que també estigui connectada al sistema, reduint significativament la victimització secundària. Un altre aspecte positiu a destacar és el protocol davant de situacions de maltractament en les quals no hi ha lesions. En aquests casos es procedeix de la següent manera:

- S'informa a la dona del seu dret a interposar una denúncia. En cas que no vulgui interposar-la, se la informa de la situació i dels diversos serveis de la xarxa als quals es pot dirigir.
- Elaboració d'un informe de caràcter intern (tractant que entri dins del circuit de la Xarxa).
- Donant un servei acurat i preferent, sempre evitant la victimització secundària.
- El programari informàtic funciona de manera que s'ha d'imprimir el protocol d'atenció a les víctimes abans d'agafar la denúncia.
- Recollida de la denúncia mitjançant una carta. Aquest procediment s'aplica especialment a les dones que han patit maltractaments psicològics, el que permet que la dona expliqui les seves vivències amb més facilitat i evitant la victimització secundària.

Segons hem pogut constatar a través d'entrevistes amb la Policia Local de Cervelló, tot i que la formació contínua del cos no està regulada formalment s'ofereixen facilitats per assistir a cursos. Pel tema que ens ocupa, la Policia Local ha realitzat diversos cursos:

- "Vulnerabilitat i victimització", per l'Escola de Policia. El van realitzar més del 55% de la plantilla.
- "Violència de gènere". Va estar organitzat pel PAD i van assistir el 70% de la plantilla (2007).
- "Violència de gènere i domèstica", 2006.

També se'ns ha informat sobre la coordinació externa, la qual no està protocolitzada però és fluïda. Hi ha una forta implicació de la Policia Local en l'àmbit de violència de gènere. Així doncs, la Policia Local té la **titularitat compartida amb els Mossos d'Esquadra** pel que fa a violència de gènere, menors i temes veïnals, contribuint així al treball en xarxa i la reducció de la doble victimització.

2.2.2. Mossos d'Esquadra

Segons informació qualitativa facilitada pels Mossos d'Esquadra, aquests realitzen seguiment de les dones durant els primers 15 dies, passant pel domicili a diferents horaris i contactant amb la dona. Des del Grup d'Atenció a la Víctima (GAV) es fa un seguiment periòdic amb l'obertura d'un expedient a nivell informàtic on queda reflectit tot l'expedient de la víctima (contactes, denúncies, mesures cautelars, sentències fermes, etc.)

El Cos de Mossos d'Esquadra disposa dels **Grups d'Atenció a la Víctima (GAV)** formats per agents amb formació especialitzada per atendre a les víctimes de violència domèstica i de gènere. Aquest grup és l'encarregat de recollir les denúncies en cas de violència de gènere i domèstica, realització dels tràmits judicials, seguiment del procediment i de la situació de la víctima i de fer les funcions d'interlocució amb els serveis socials competents. També és l'encarregat de comunicar i fer les derivacions oportunes als serveis socials de les persones que donin el perfil de potencials demandants de les prestacions, i que es trobi com a conseqüència de les funcions policials. Igualment en el cas que els serveis socials considerin que alguna persona que demana les seves prestacions podria ser objecte d'un il·lícit penal, serà el GAV l'encarregat de atendre a aquestes persones una vegada adreçades als serveis policials.

El Cos de Mossos d'Esquadra disposa del seu propi **Protocol d'Actuació en cas de violència domèstica i de gènere**, el qual es detalla a continuació.

Per part de la policia, se li ha de donar a la persona una rebuda i acollida adequades a la seva situació. L'agent avaluarà el cas i determinarà quin és el millor procediment per tractar la víctima, segons protocols establerts. L'agent informa la víctima de la significació d'aquesta mena d'agressions i de la successió de maltractaments continuats en que pot entrar si adopta una actitud passiva davant d'aquestes agressions. La denúncia es complimentarà de la forma que menys perjudiqui a la víctima per tal de no provocar una segona victimització, inspirant-li la confiança necessària perquè pugui explicar el seu cas. Així, es fa una atenció personalitzada de les dones, proporcionar un clima de suport, establir una relació d'empatia, evitar comentaris culpabilitzadors, etc.

Després del primer contacte dels o les agents, la policia posa en marxa una sèrie d'actuacions:

- Acompanyament de la víctima o gestió del servei d'ambulància, sempre que sigui necessari, per tal de realitzar una exploració mèdica.
- Si s'han produït desperfectes a la llar o que s'evidencien signes de l'agressió, s'aixecarà una acta d'inspecció ocular informant dels desperfectes que ha observat la patrulla en el domicili i es recolliran els objectes utilitzats en l'agressió.
- Es prendrà declaració in situ a possibles testimonis d'aquesta agressió o d'altres que s'hagin produït amb anterioritat, veïns, familiars, etc.
- Si la víctima resta hospitalitzada, un/a funcionari/a policial s'adreçarà a l'hospital per recollir-li la denúncia.
- Es procedirà a la detenció, si s'escau, del presumpte autor i en el cas de trobar-se escapolit, es demanarà una fotografia recent a fi de poder efectuar la seva recerca.

Tanmateix s'ha de donar la següent informació a la víctima:

- S'ha de donar una atenció especialitzada a la víctima i informar-la adequadament dels drets que té, en especial de l'Ordre de Protecció.
- Informar-la de manera entenedora sobre la possibilitat que té d'instar l'autoritat judicial perquè adopti mesures provisionals prèvies o cautelars (d'atribució a un dels cònjuges de l'ús de l'habitatge, sobre l'exercici de la pàtria potestat del pare i la mare en relació amb la custòdia dels fills menors i, pensions d'aliments, etc.).
- S'informa a la víctima (encara que no denunciï) dels drets que l'assisteixen i de les accions que pot emprendre mitjançant actes policials.
- Cal informar-la del dret de ser assistida per un advocat d'ofici del torn especialitzat en casos de violència domèstica/gènere per exercir l'acusació particular i les accions civils pertinents. El dret d'assistència jurídica es farà efectiu abans de presentar la denúncia, sempre que sigui possible.
- Cal fer esment que és necessari que la víctima trameti posteriorment la sol·licitud d'assistència jurídica gratuïta a fi d'obtenir el reconeixement exprés i necessari d'aquest dret.
- La víctima serà informada de l'existència de serveis específics d'ajuda a les dones maltractades.
- Quan la dona no vulgui o no pugui tornar al domicili, des de la policia se l'acompanyarà als establiments per allotjament d'urgència, juntament amb les seues fills/es, fins que la situació ho requereixi.
- En cas que la víctima sigui estrangera en situació irregular, se la informarà sobre el dret a regularitzar la seva situació per raons humanitàries, en els termes que disposen l'article 45.4.a) i 46.3 del Reglament de Estrangeria. Així mateix, se la informarà de l'inici de les actuacions prèvies per a la incoació del corresponent expedient sancionador, d'acord amb l'article 114 del Reglament d'execució de la Llei d'Estrangeria, alhora que també se li explicarà el seu dret a sol·licitar a l'Autoritat Judicial una Ordre de Protecció, i a sol·licitar l'autorització de residència temporal tan bon punt el Jutge concedeixi l'esmentada Ordre de Protecció, en virtut de la qual s'atura la incoació de l'expedient d'expulsió.

Posteriorment a la denúncia es realitzen les següents gestions:

- Es deriva el cas als serveis socials de forma immediata dintre de l'horari d'atenció o el dia següent si és fora d'horari.
- En cas de risc per la integritat de la dona o els seus fills serveis socials sempre gestionarà un allotjament.
- Serveis Socials decidirà, tant si la víctima vol denunciar com si no vol, si es pot fer igualment ús de l'allotjament d'urgència.
- Es realitza l'acompanyament de la dona al seu domicili en el cas que vulgui recollir les seves pertinences.
- Posteriorment, des del grup d'atenció a la víctima de l'ABP es realitzarà un seguiment personalitzat de la víctima: del seu estat mitjançant entrevistes periòdiques, la seva derivació a altres serveis, la reincidència de les agressions, l'aplicació de mesures, conèixer si va assistir a la visita al servei que se li hagués proposat, etc. Així mateix, segons el cas, es realitza un seguiment de la situació de l'agressor, a qui se li ofereix la possibilitat de rebre assistència psicològica derivant-lo a professionals especialitzats/des.
- En el cas que la víctima no vulgui denunciar, els fets es posaran igualment en coneixement del Jutjat de guàrdia i de Fiscalia mitjançant ofici.

2.2.3. Serveis Socials

Des de Serveis Socials, en la primera acollida es fa una valoració inicial de la situació tenint en compte el tipus de violència que està patint, el temps que dura la relació violenta, les persones implicades (si hi ha menors o gent gran), els recursos de què disposa la persona o família i el suport amb què compten (familiar, amistats, veïnal o d'altres). Pel que fa al tractament, es valora en quin moment del cicle violent es troba la persona, el grau de perillositat de la situació i es planifica el suport que s'ha de donar (suport personal i psicològic) i la seva intensitat. També es cerquen els cursos més adients a les situacions de necessitat.

S'ofereix un **suport personal** per tal que la persona conegui els drets que té, la protecció que preveu la llei per aquestes situacions, els recursos amb què pot comptar i els efectes psicològics del maltractament. És per aquest motiu que es fa una **intervenció en xarxa** oferint a la persona el suport necessari per superar la situació. L'objectiu de la intervenció és que la persona pugui viure sense patir violència o minimitzar els efectes que aquesta té. Des de Serveis Socials també s'atén als fills/es de dones que pateixen o han patit violència en cas que ho necessitin. En una situació de violència, la urgència vindrà donada pel perill de la pèrdua de la integritat física de la persona i s'actuarà oferint els recursos necessaris (protecció, allotjament, etc.) fins que la integritat de la persona quedi garantida amb unes mesures de protecció.

Segons hem pogut constatar a través de les entrevistes realitzades, **actualment no es duen a terme tallers de prevenció de violència de gènere i/o relacions abusives** als CEIPs o a l'institut, tot i que des de Serveis Socials hi ha la voluntat de treballar en l'àmbit de prevenció de violència de gènere juntament amb el *bullying*.

Segons les entrevistes realitzades amb personal de Serveis Socials, cada vegada hi ha més dones que acudeixen demanant ajuda per temes de violència de gènere donat que **cada cop la població està més sensibilitzada**. Majoritàriament, les demandes que reben són de **situacions de violència crònica des de fa anys, principalment de tipus psicològic i econòmic** i sense ser les dones del tot conscients (en un principi) que allò que pateixen és violència.

2.2.4. Servei d'Atenció i Suport a les Dones (SAS Dona)

El SAS Dona està integrat pels següents serveis:

- Servei d'informació i orientació.
- Servei d'Atenció Psicològica. Assessorament psicològic 4 hores a la setmana que ofereix ajuda psicològica per potenciar les habilitats personals i socials i superar problemes de relació familiar, de parella, processos de dol, sexualitat, etc.
- Assessorament jurídic. Assessorament jurídic 2 hores al mes per temes de maltractaments, separacions, etc.

Els criteris d'actuació passen per fer en la primera entrevista una primera avaluació i elaborar un pla de treball personalitzat que inclou: determinar el grau d'urgència i perill; coordinació i/o derivació als serveis necessaris; recerca i tramitació de recursos adients a cada cas i programació de visites de seguiment.

2.2.5. Equip d'Atenció Primària (EAP)

La dona és atesa pel metge o metgessa general, que pot ser de família o de guàrdia, el/la qual valora les lesions, prescriu el tractament adequat i omple un comunicat de lesions per quadruplicat (dona, EAP, centres de salut mental, jutjat i fiscalia). A més, consciència a la víctima de la necessitat d'interposar denúncia i li facilita el contacte amb la treballadora social del centre de salut mental per a un seguiment i suport.

Segons informació extreta d'entrevistes, quan el metge o metgessa detecta que hi ha o pot haver una situació de violència de gènere, comenta a la dona que la treballadora social es posarà en contacte amb elles. D'aquesta manera, s'evita la possible pèrdua del traspàs de dones que finalment no s'adreçarien a la treballadora social si se'ls programés la visita directament. La treballadora social va fer unes sessions amb les dones per tal que es preparin per la derivació corresponent: Serveis Socials, salut mental, SAS Dona, etc.

Segons informació extreta d'entrevistes, a l'actualitat hi ha dificultats per accedir a formacions per part dels professionals de l'EAP per manca de suplents. És per aquest motiu que la treballadora social (professional de referència en violència de gènere) i la psicòloga de Sant Feliu de Llobregat realitzen la formació a la resta de professionals. També es convida a professionals experts/es d'altres àmbits: Mossos d'Esquadra, psicòloga, etc. A l'actualitat es té la voluntat de fer una bona planificació del curs amb l'objectiu que des del Departament de Salut es reconegui com a tal de manera oficial.

2.2.6. Hospital universitari de Bellvitge (HUB)

El Servei d'urgències de l'HUB ha d'atendre aquelles dones en situació d'urgència que no puguin assumir l'atenció primària, ja sigui per limitació en el seu horari o per la gravetat de les lesions.

2.2.7. Centre d'informació i recursos per a Dones (CIRD)

El CIRD ocupa també un lloc important a la xarxa, doncs és una font de derivació cap al circuit. Així, per les seves característiques (tal i com es veurà més endavant comparteix espai amb l'Associació de Dones) dones que potser són més reticents a demanar ajuda a Serveis Socials o SAS Dona s'adrecen al CIRD, on es fa una primera entrevista i es motiva a la dona a què accedeixi al SAS Dona o Serveis Socials. La dinamitzadora del CIRD rep formació contínua en matèria de violència de gènere (Fundació Pere Tarrés).

3.1. El Consell de les Dones del Baix Llobregat¹

Els consells de les dones representen, en aquest sentit, òrgans consultius i de participació de l'ajuntament per a les qüestions relacionades amb la millora del benestar i la qualitat de vida. **Cervelló no té un Consell Municipal, però participa, des del Programa Dona, al Consell de les Dones del Baix Llobregat.**

La comarca del Baix Llobregat ha mostrat en nombroses ocasions la seva sensibilització amb les desigualtats de gènere i la seva implicació per eradicar-les. D'aquesta manera, en un període de 4 anys, ha tingut l'empenta suficient per organitzar dos congressos de les Dones, en els quals, amb una assistència sempre superior a les 500 persones, s'ha tractat la situació actual de les dones a la societat i, alhora, s'han fet propostes per avançar vers la igualtat i la plena ciutadania.

En el marc dels 3 grans eixos en els quals va girar tota la dinàmica del II Congrés, Nous valors, nous rols, Violència contra les dones i Accions afirmatives per assolir la igualtat d'oportunitats, es van elaborar unes conclusions i 31 experiències o bones practiques d'activitats, projectes o accions que es porten a terme als diversos municipis i que donen fe del dinamisme de la comarca en aquest àmbit de treball.

Per donar continuïtat a aquesta línia de treball encetada es va crear al mes de desembre de 2006 el **Consell de les Dones del Baix Llobregat** que està adscrit orgànicament al Consell Comarcal del Baix Llobregat. Es tracta d'un **òrgan assessor, de consulta i de participació que impulsa accions, debats, plans i activitats que tendeixen a afavorir un treball transversal a favor de la plena ciutadania.** Els seus integrants són:

- 30 ajuntaments de la comarca, entre els quals es troba Cervelló.
- Sindicats Unió General de Treballadors (UGT) i Comissions Obreres (CCOO) del Baix Llobregat
- Pimec
- Federació de Dones per la Igualtat del Baix Llobregat
- Àrea d'Igualtat i Ciutadania de Diputació de Barcelona
- Institut Català de les Dones (ICD)
- Consell Comarcal del Baix Llobregat

Entre els principals objectius del Consell de les Dones destaquen el d'impulsar les polítiques de gènere i d'igualtat al territori, treballar per l'enfortiment de l'associacionisme i fomentar la participació de les dones en tots els àmbits.

La seva estructura organitzativa es compon de:

- **L'assemblea.** És el màxim òrgan de decisió del Consell. En aquest sentit, haurà d'aprovar la programació anual i l'informe o memòria de les activitats realitzades pel Consell de les Dones del Baix Llobregat.
- **La Junta Permanent** és l'òrgan de gestió del Consell de les Dones del Baix Llobregat. Com a tal exerceix les funcions que determinen el Reglament de Règim Intern i les delegades per l'Assemblea del Consell.
- **Comissions de treball.** L'activitat del Consell de les Dones del Baix Llobregat s'articula a través de les Comissions de Treball i, si s'escau, per les Subcomissions de Treball, que són aprovades per la Junta Permanent.
- **La Secretaria Tècnica** es assumida pel Consell Comarcal del Baix Llobregat, les seves funcions es centren principalment en coordinar les Comissions i les possibles Subcomissions de Treball i organitzar les reunions de l'Assemblea, Junta Permanent, Comissions de Treball i les possibles Subcomissions de Treball, així com elaborar la documentació que sigui necessària.

¹ Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat 2008-2010. Consell Comarcal del Baix Llobregat.

Durant l'any 2007, davant la necessitat de conèixer la realitat de l'àmbit de la dona i de disposar d'un marc d'actuació comú i consensuat a la comarca, la Junta Permanent acorda l'elaboració del **Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat 2008-2010**, els objectius del qual persegueixen millorar la qualitat de vida de les dones i contribuir en l'eradicació de qualsevol tipus de discriminació vers les dones. El Pla Transversal permet disposar d'un marc de referència comarcal per emmarcar les actuacions que es desenvolupen en el Baix Llobregat en el període 2008-2010. Per tant, és una eina de planificació i d'operativització de les actuacions que es desenvolupin a la comarca. Els objectius específics es centren en:

- Vetllar per l'execució del Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat, 2008-2010.
- Establir mecanismes per fer de l'execució del Pla Transversal un procés participatiu que incorpori a tots els agents implicats de la comarca. Les comissions de treball del Consell de les Dones del Baix Llobregat són un exemple a seguir donat que segueixen aquesta línia.
- Crear mecanismes de correcció del Pla Transversal a partir dels resultats de l'avaluació continua i per tal d'adequar-lo a la realitat canviant.
- Disposar d'instruments que permetin conèixer la realitat i les necessitats de les dones del Baix Llobregat d'una forma constant.

El Pla Transversal estableix com a metodologia l'**estratègia dual**, és a dir, combina el mainstreaming de gènere (integra la perspectiva de gènere de forma sistemàtica a totes les polítiques generals) amb les accions afirmatives.

Des del Consell de Dones del Baix Llobregat s'han posat en marxa múltiples comissions de treball que han adquirit una dinàmica pròpia de funcionament i han permès avançar cap a noves propostes i actuacions concretes: "nous valors, nous rols", "violència vers les dones" i **"accions afirmatives per a assolir la igualtat d'oportunitats", a la qual ha participat el Programa Dona de l'Ajuntament de Cervelló durant el 2008.**

Aquestes línies de treball emmarquen també l'anàlisi, diagnosi, línies i propostes d'actuacions del Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat, tal i com mostra el següent quadre-resum.

Eixos i línies de treball del Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat 2008-2010

Nous valors, nous rols	Educació i prevenció Conscienciació i sensibilització Comunicació. Democratització del llenguatge Pobles i ciutats més habitables Associacionisme i la participació ciutadana
Accions afirmatives per a assolir la igualtat d'Oportunitats	Formació, orientació i inserció laboral La conciliació de la vida personal. Noves organitzacions del temps Accés de les dones a llocs de decisió La salut de les dones La pràctica i el foment de l'esport per part de les dones
Violència contra les dones	La prevenció i la lluita per l'eradicació de la violència contra les dones

Font: Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat 2008-2010

3.2. Participació social i associacionisme

La participació organitzada és un eix vertebrador del territori i absolutament necessari per l'elaboració i implementació de polítiques i per la qualitat de vida dels municipis. A Cervelló hi ha un ric teixit d'associacions de diversos àmbits. Cervelló compta amb una xarxa associativa plural i diversa que manifesta l'interès dels seus ciutadans i ciutadanes en participar a la vida activa de la ciutat. Actualment, són més de 40 les entitats i associacions censades que, des de diferents àmbits, treballen per promoure una major qualitat de vida.

Entitats de Cervelló

AMPA del SES Cervelló	AMPA
AMPA de l'escola bressol La Masia	
AMPA del CEIP Cervelló	
AMPA del CEIP Santa Maria de Cervelló	
Associació Teatre La Calaixera	Cultural
Els Encaputxats Diabòlics	
Penya Cultural Flamenca de Cervelló	
Segle Nou	
Associació Activitats Artístiques	
Geganters de Cervelló	
Germandat de Sant Sebastià	
Grup Cultural Beat Francesc Castelló i Aleu	
Amics de Sant Antoni	
Societat Coral Diana	
Grup de Recerca Cervelló	
Amics dels col·leccionistes de Cervelló	
Cor de Cambra de Cervelló	
Quadre Escènic Miríade	
Comissió d'Agermanament amb Saint Martin Le Beau	
Associació de Dones de Cervelló	Dones
Amigos de la Montaña del Remei	Ecològiques i Mediambientals
Refugi d'Animals i Protecció a la natura del Baix Llobregat i Barcelonès	
Associació Promotora del Casal Cervelloní	Esplais i Casals
Esplai Raconet	
Penya Barcelonista La Palma	Esports
Associació Esportiva MVP Cervelló	
Club d'Escacs Cervelló	
Club Esportiu FUTSAL Cervelló	
Club Petanca Cervelló	
Club Tennis Cervelló	
Penya Blaugrana Cervelló	
Associació de Veïns de Cervelló	Veïnals
Amics de l'Ermida de Sant Joan	Altres
Associació Club Social Can Paulet	
Fundació per al Desenvolupament Econòmic i Mediambiental de Cervelló i la Palma	
Ajuda cívica Sant Esteve	
Associació de Voluntaris de Protecció Civil	
Junta de Compensació Sector UP-4 Subsector 2	
Associació de Regants del Pla de Cervelló	
Associació Catalana de Motocicletes Custom	
FAREM. Associació de Persones amb Discapacitat	
Cervelló Solidari	
Unió de Botiguers de Cervelló	

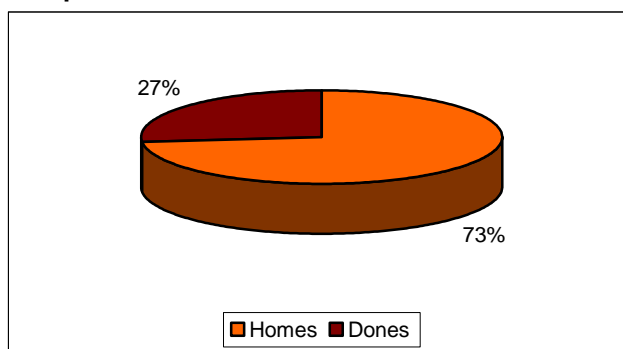
Font: entrevistes qualitatives i web www.entitatscatalanes.com

Si observem les diverses entitats a Cervelló per tipologies, veiem que **predominen les culturals (15) i les esportives (7)**, que suposen conjuntament el 40% del total del teixit associatiu. També destaquen les AMPAs a Cervelló, doncs n'hi ha una per cada centre educatiu, en total 4. A Cervelló hi ha una sola associació de dones, de la que parlarem més endavant.

Des de la Regidoria de Cultura **es concedeixen subvencions anualment a aquelles entitats** que duguin a terme actuacions d'interès públic i social dins del municipi, que complementin la competència municipal, responguin a necessitats socials o fomentin els interessos generals del municipi.

Pel que fa a la participació de les dones i els homes a les entitats, hem d'assenyalar que no hem pogut obtenir les dades relatives al número de socis i sòcies de cada tipologia d'entitat ni tampoc de les seves juntes directives, per poder veure si hi ha o no diferències en la participació, tant per àmbit funcional com en càrrecs de representació i responsabilitat. No obstant això, disposem de dades disgregades per sexe dels presidents i presidentes de les entitats culturals.

Presidentes i presidents de les entitats culturals. Cervelló. Any 2008

Font: Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Cervelló

Com es pot observar al gràfic anterior, **els homes presidents són majoria a les entitats culturals cervellonines**, doncs el 73% de les presidències de les juntes estan ocupades per homes (11), mentre que el 23% són ocupades per dones (4). Tot i que aquest percentatge pot variar en funció del tipus d'entitat, la nostra experiència en l'anàlisi de realitats municipals ens diu que **les dones no acostumen a ocupar càrrecs de representativitat a les juntes d'associacions tant com els homes, però sí assumeixen altres responsabilitats i participen activament en la vida associativa**. Aquest és un indicador clarament lligat a la socialització diferenciada per homes i dones, que situa als homes a l'àmbit públic i a les dones a l'àmbit privat, fent-les més difícil l'accés al món públic amb protagonisme. Es segueix així amb una tendència generalitzada en les nostres societats segons la qual els homes ocupen els llocs de major poder o influència mentre les dones s'encarreguen de la gestió i el funcionament intern de les associacions. És possible que les dificultats per compatibilitzar els horaris de l'activitat associativa amb la resta d'activitats quotidianes sigui un element que limiti la participació de les dones en aquests àmbits.

Un dels àmbits associatius on l'accés de les dones al poder ha estat tradicionalment més restringit és el dels esports. La presència d'homes acostuma a ser major tant en la seva pràctica com en les tasques tècniques de gestió del sistema esportiu (les juntes d'entitats esportives estan compostes gairebé exclusivament per homes). Segons l'article *'Els reptes de l'esport femení: equiparació i visibilitat'*², **avui dia només un 9,5% de dones, en la majoria de casos com a vocals, forma part de la junta directiva d'una federació esportiva catalana**.

Disposem de dades de dues juntes directives de les set entitats esportives de Cervelló. Tot i que no tenen per què ser representatives de totes les entitats esportives del municipi, sembla ser que aquesta tendència de masculinització de les juntes en aquest àmbit no està tan clara en el cas de Cervelló.

² *"Els reptes de l'esport femení: equiparació i visibilitat"*. Revista Dones (Associació de Dones Periodistes). Núm 20, setembre 2005.

Junta del Club Futsal Cervelló

FUTSAL	
President	home
Secretària	dona
Tresorera	dona
Coordinador	home
Coordinador	home
Relacions Públiques	dona

Font: Web del Club Futsal Cervelló (www.futsalcervello.com)

Junta de la Penya Blaugrana Cervelló

PENYA BLAUGRANA CERVELLÓ	
Presidenta	dona
Vicepresident	home
Tresorera	dona
Secretari	home
Vocal	home

Font: www.penyiesblaugrana.com/web/barcelona/cervello

Així, veiem que la participació de dones i homes és paritària i els llocs de president/a estan representats per una dona i un home. En el cas de Futsal, però, els homes ocupen els llocs de més responsabilitat (president i coordinadors).

Juntes de les AMPAs de Cervelló

	Homes	Dones
President/a	2	1
Vicepresident/a	1	1
Secretari/a	0	2
Tresorer/a	1	2
Vocals	4	12
TOTAL	8	18

Font: webs de les AMPAs (www.ampasantamaria.org, www.ampaceipcervello.es i <http://phobos.xtec.cat/sescervello/ampa.htm>)

Per últim, disposem de la composició de les juntes de 3 de les 4 AMPAs de Cervelló (totes menys l'Escola Bressol). Tal i com s'observa al quadre següent, **la participació a les AMPA està clarament feminitzada**, doncs les dones representen un 69% del total dels càrrecs. Tradicionalment s'ha assignat les tasques de cura dels fills i filles a les dones, motiu pel qual és possible que les dones estiguin sobrerrepresentades a les Associacions de Mares i Pares de l'Alumnat. Malgrat això, la nostra experiència en l'anàlisi d'altres municipis ens diu que tot i ser un àmbit feminitzat continuen havent proporcionalment més homes als llocs de poder. En el cas de Cervelló aquesta tendència és mínima però hi és, doncs les dones només representen el 60% dels càrrecs de poder (president/a, vicepresident/a, secretari/a i tresorer/a), mentre que són un total del 69% dels membres de les juntes associatives.

Pel que fa a la participació entre el jovent, segons un estudi sobre la participació juvenil al Baix Llobregat³ **hi ha relativament més associacionisme entre els nois que entre les noies i el grau d'afiliació a entitats va canviant amb l'edat**. Així, hi ha una davallada en la participació en activitats extraescolars, en esplais o en activitats culturals i recreatives a partir dels 15 anys. Hi ha un descens de l'associacionisme en el trànsit de l'edat infantil -en la qual l'infant és un/a receptor/a d'activitats- a la juvenil -edat en la qual el perfil d'activisme associatiu canvia-. En la transició de l'associacionisme infantil al juvenil/adult **hi ha una important deserció envers les associacions esportives en el cas de les noies i envers les associacions culturals en el cas dels nois**. En aquest estudi també s'esmenta que alguns estudis han assenyalat que "les dones joves s'interessen menys per la política que els homes joves (25% contra 34%)" -

³ La Participació Juvenil al Baix Llobregat (estudi qualitatiu) (2007). Elaborat per l'Institut Àgora.

passaria el mateix amb els adults-, quelcom que es reproduceix en les formes de participació política no convencional i en la participació en associacions.

Segons Judith Astelarra⁴, dins el conglomerat d'associacions, existeix una constant: **les dones que participen activament tenen una mitjana de 50 anys**. Això pot ser degut a diversos motius. En primer lloc, les dones joves estan enfeinades treballant i pujant els fills i filles (o el cercar feina i habitatge les allunya d'aquest grup). En segon lloc, les dones joves prefereixen comprometre's en altres grups de caire solidari, de cooperació internacional o de caire més lúdic, però sobretot en organitzacions mixtes, sempre d'estructures més flexibles.

A banda de les associacions i entitats formalitzades considerem que gran part de la vida associativa i de participació o creació cultural s'estructura a partir de xarxes informals, és a dir, qualsevol tipus de relació que no està vehiculada ni estandarditzada per les institucions i que té finalitats diverses, des de fer una activitat esportiva o lúdica, fins, simplement, crear un grup de suport per defensa d'algun tema específic. En aquest sentit, s'han de valorar moltes de les activitats quotidianes que practiquen les persones. Per exemple, una activitat present en la vida de les dones com és sortir a caminar en grup, té un gran valor relacional i terapèutic.

3.3. Associació de Dones de Cervelló

L'Associació de Dones de Cervelló es va fundar l'any 2000. És una associació sense ànim de lucre amb els següents objectius:

- Incrementar les activitats destinades a les dones del municipi
- Sensibilitzar amb campanyes puntuals a la població local
- Col·laborar amb els serveis especialitzats oferts per l'Ajuntament al col·lectiu de les dones
- Dinamitzar l'espai de l'Associació de Dones
- Participar de les diferents activitats i propostes organitzades per la resta d'entitats del municipi i per l'Ajuntament.

Per acomplir aquests objectius, l'Associació duu a terme les accions de caire lúdic i de sensibilització, detallades al següent quadre.

⁴ Astelarra, J. (2003). *Les dones al Baix Llobregat: la realitat de la desigualtat*. Consell Comarcal del Baix Llobregat.

Accions realitzades per l'Associació de Dones de Cervelló

Activitats i tallers	Dansa del ventre (Taller i Festival Anual amb 400 persones) Informàtica Patchwork Català Maquillatge Teatre Comparsa Carnestoltes Bijuteria Manualitats Pintura en roba Costura Manualitats Escultura i ceràmica Tai-txi Defensa Personal (en col·laboració amb l'inspector de la Policia Local) Cuina Activitats puntuals: xerrada sobre joguines eròtiques, risoteràpia, etc.
Participació en activitats organitzades per l'Ajuntament	Carnestoltes Fira del Comerç (carpa de l'entitat) Concurs gastronòmic (Festa Major) Homenatge a Josep Tarradelles Diada Nacional de Catalunya Cloenda de les activitats esportives d'estiu Festa de la Gent Gran
Col·laboració amb altres entitats	Cursa Popular Futsal Cervelló (col·labora amb l'elaboració de la xocolata) Cervelló Solidari (col·labora amb la realització de pastissos)
Campanyes de sensibilització	Dia de la Dona Treballadora Dia Internacional contra la Violència de Gènere Dia Mundial de la Salut de les Dones

Font: revista "Dones d'Avui!" i tríptics de l'Associació de Dones i entrevistes.

Com es pot veure, **l'entitat està integrada a la xarxa associativa municipal**, doncs realitza activitats conjuntament amb altres associacions. Tanmateix participa en accions dutes a terme per l'Ajuntament i celebra les diades relacionades amb les dones. L'Associació no està aïllada sinó que forma part de la Federació de Dones del Baix Llobregat i treballa colze amb colze amb l'Ajuntament. L'Associació i el CIRDA comparteixen espai, el qual és de l'Ajuntament.

Les decisions es prenen a la junta (la qual es realitza cada 3 mesos aproximadament) i es comuniquen a les sòcies. L'Associació de Dones treballa dia a dia per adaptar-se a les demandes i necessitats del municipi de Cervelló, especialment per les dones. Així, algunes de les propostes en les quals estan treballant actualment són les següents:

- Fer sortides culturals
- Posar una persona entesa en l'activitat de Teatre (actualment depèn del voluntariat)
- Fer sortides al teatre un cop al trimestre
- Fer accions per animar a les dones més joves i a les immigrants a participar i incloure'ls a la dinàmica de l'entitat.
- Millorar l'espai de l'Associació: fer-lo accessible i millorar els espais d'espera.

L'Associació de Dones de Cervelló té al voltant de 40 sòcies, les quals paguen una quota. Les dones no-sòcies i els homes també participen a les diferents activitats que organitza l'Associació, a les quals també s'hi adrecen dones de Vallirana.

Segons se'ns ha expressat a les entrevistes, **la majoria de les dones que hi participen tenen una edat entre 50 i 60 anys i al voltant del 50% són mestresses de casa**. La resta treballa a

l'àmbit productiu o al treball submergit. Sembla ser que tant les dones joves com les immigrades no hi participen gaire als tallers i activitats realitzades per l'Associació. Pel que fa als horaris, són variats, doncs s'ofereixen les activitats al matí i a la tarda entre setmana i dissabte al matí, amb l'objectiu de facilitar la conciliació de la vida laboral, familiar i personal de totes les dones.

4.1. Les desigualtats al mercat de treball a Cervelló

La divisió sexual del treball s'expressa, entre d'altres coses, en la linealitat de la vida masculina i la doble presència i la presència / absència femenina. És a dir, el cycle vital dels homes majoritàriament es configura de manera lineal i successiva (és diacrònic): un temps per treballar, un temps per l'oci o altres activitats. El cycle vital de la majoria de les dones es caracteritza, en canvi, per la sincronia. D'una banda, per la **doble presència**, que implica estar en el món del mercat laboral a la vegada que s'està en l'esfera del treball reproductiu, ja que en continuen sent les responsables; i de l'altra, per la **presència / absència**, és a dir, per les entrades i sortides del mercat laboral, normalment seguint els fluxos del cycle vital (matrimoni, maternitat, cura de persones grans, etc.).

Algunes de les conseqüències que aquesta situació genera són: una major presència de les dones en els treballs productius relacionats amb la cura i l'atenció a les persones, vinculats als rols de gènere, i en treballs on cal molta mà d'obra i, per tant, mà d'obra barata (juntament amb les persones immigrants); dificultats per a la reincorporació laboral i per l'actualització professional; dificultats per accedir a professions i càrrecs que requereixen una dedicació molt alta; reducció del temps de lleure i del temps per a sí mateixes, entre d'altres.

La societat i el món empresarial, al concebre de forma separada els àmbits productiu i reproductiu, transmeten la idea que el treball familiar- domèstic és aliè i intransferible a la societat, ja que pertany a l'àmbit privat. Però aquesta suposada independència entre una esfera i l'altra és impossible, en tant que allò relacionat amb el món considerat productiu no es podria dur a terme sense totes les tasques que es fan al reproductiu.

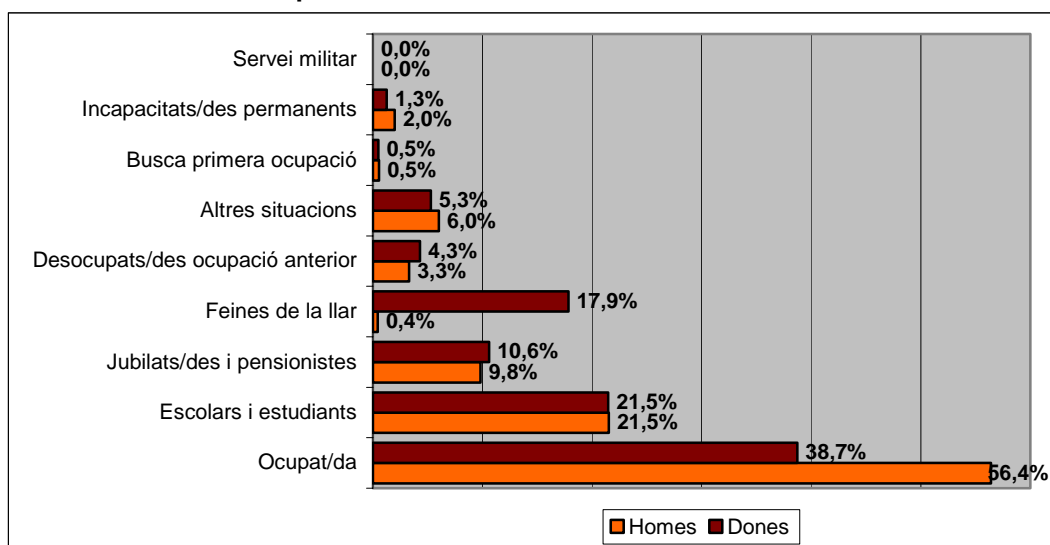
Algunes de les mesures que es proposen són les reduccions de jornada laboral, el repartiment del treball, etc. Però el problema és més de fons. Cal treballar per a un nou pacte social en el qual l'objectiu central sigui la qualitat de vida i que, per tant, contempli la diversitat de les vides. Representa assumir que el centre és aquest, i no el sistema productiu i, per tant, ajustar les polítiques d'ocupació al cycle de la vida i no a un cycle lineal totalment artificial, que respon a una estructura social patriarcal, sustentable només perquè hi ha unes persones al darrera que s'ocupen de les altres tasques.

A continuació es vol mostrar de forma conjunta la interrelació d'ambdues esferes, per així fer una lectura de gènere d'alguns fets que afecten amb més intensitat a les dones, com l'atur, la contractació a temps parcial, la temporalitat dels contractes o l'escassa presència de dones en llocs directius.

El següent gràfic està basat en dades del 2001, motiu pel qual farem una lectura general doncs és possible que les dades hagin canviat en certa mesura. La tendència general, però, es correspon amb l'actualitat: **els homes presenten una taxa d'ocupació un terci per sobre de la de les dones**. Alhora, mentre que un 17,9% de les dones realitza feines de la llar (i no treballa remuneradament i/o amb contracte), només un 0,4% dels homes està en aquesta situació (un 17,5% menys). Per tant, **el 97,5% de les persones que realitzen feines de la llar exclusivament són dones**.

L'activitat d'homes i dones es diferencia en què mentre que la majoria dels homes treballen de forma remunerada (àmbit productiu), les dones es reparteixen entre l'àmbit reproductiu (feines de la llar) i el productiu. Malgrat això, no hem d'oblidar situacions com la doble jornada i/o la doble presència. La **doble presència** afecta les dones quan treballen fora de la llar i significa que aquestes dones, malgrat fan una feina remunerada, es continuen ocupant de la major part del treball reproductiu, el què en la quotidianitat es tradueix a **fer simultàniament el rol d'assalariada i el rol de mestressa de casa en un mateix temps i jornada**. Aquesta situació no s'ha de confondre amb l'anomenada **doble jornada**, que **consisteix a fer la jornada laboral i un cop finalitzada dedicar-se a les tasques de la llar**, sinó que més aviat es refereix al fet que les dones, a causa d'una repartició del treball familiar escassa, es veuen abocades a estar pendents de la responsabilitat familiar, encara que estiguin en el seu lloc de treball.

Persones per relació amb l'activitat i sexe. Cervelló. 2001

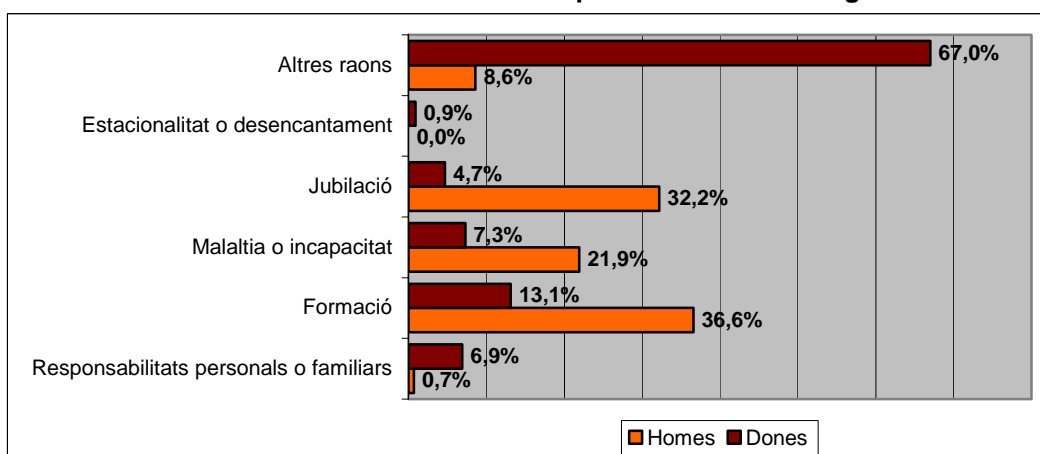

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Des de la nostra perspectiva, el treball és tota aquella activitat humana realitzada amb la finalitat d'obtenir els béns i serveis necessaris per assolir la satisfacció de les necessitats de les persones, sigui aquesta una activitat remunerada o no. Això inclou doncs, les tasques domèstiques, l'atenció i cura de persones dependents, l'economia submergida, el voluntariat, etc. Però, com ja s'ha mencionat, generalment quan es parla de 'treball' es fa referència a aquell que és remunerat, ignorant així la fonamental contribució social i econòmica del treball reproductiu no remunerat. Així, les dades estadístiques que existeixen divideixen la població en activa o inactiva, en funció de si estan dins el mercat de treball remunerat (ocupada o en atur) o no.

Quan es parla de població inactiva es fa referència als sectors de la població que no declaren la disposició de treball en l'esfera laboral. És el cas de persones pensionistes, estudiants, les que es dediquen a les feines de la llar, etc., les quals sí realitzen o poden estar realitzant aportacions fonamentals per al manteniment social i que tenen un valor econòmic. Aquesta aportació de riquesa i serveis a la comunitat resta normalment invisibilitzada. A més, estem treballant amb dades oficials que no contempen l'economia submergida, la qual afecta amb més intensitat a les dones. Així, a la taula següent es pot observar que **el 6,9% de les dones de la comarca del Baix Llobregat és "inactiva" per responsabilitats personals o familiars.**

Per relatiu de les causes d'inactivitat per sexe. Baix Llobregat. 2001

Font: Estudi sobre col·lectius en risc d'exclusió sociolaboral al Baix Llobregat (2002)

Les úniques causes on les dones superen els homes són les responsabilitats familiars o personals i l'estacionalitat o estancament, ja que mentre les dones al·leguen aquests motius en un 6,9% i un 0,9% dels casos respectivament, per als homes no esdevé una causa d'inactivitat (0,7% i 0%).¹

Segons informació extreta d'entrevistes, els principals sectors d'ocupació del municipi es centren als tres polígons industrials on la majoria d'empreses són **PIMES de emmagatzematge, intermediació de comerç o manipulació**. Una branca important és també la **restauració**, doncs dona servei no només a la població de Cervelló sinó també a aquelles persones que treballen al municipi (sobretot als polígons) i que resideixen fora.

4.1.1. La segregació ocupacional

La feminització de la força de treball constitueix un dels trets distintius de la història recent del mercat de treball. La participació de les dones a les feines remunerades està vinculada a la terciarització de la base productiva, ja que les activitats del sector serveis constitueixen, com veurem, la principal font d'ocupació femenina (a Cervelló, més del 75%). **Bona part de les activitats que aplega el sector serveis són el resultat de l'externalització de les feines realitzades a l'àmbit reproductiu, tradicionalment a càrrec de les dones** (neteja, cuina, cura de les persones, etc.) En definitiva, el creixement del nivell d'activitat al Baix Llobregat ha estat possible gràcies, en bona part, a la incorporació de les dones al mercat de treball formal. No obstant, tot i que s'han incrementat els nivells d'activitat femenina, les diferències entre homes i dones, com hem vist, encara són força elevades.²

La **segregació ocupacional** fa referència a la concentració de les dones en determinades ocupacions i/o famílies professionals que, generalment, es caracteritzen per tenir condicions laborals poc satisfactòries, baixos salaris i poques oportunitats de formació continuada i adquisició de qualificacions afegides. Són, per tant, feines feminitzades i font de desigualtats en el mercat laboral, donat que el valor associat a elles i la seva remuneració són menors. La **segregació** pot ser **horitzontal**, quan la **concentració es produeix en determinades ocupacions/famílies professionals**; i **vertical**, quan **les dones es concentren en llocs de baixa responsabilitat**.

Segons *l'Estudi de les diferències salarials entre els homes i les dones*³, la segregació horitzontal de la dona al mercat de treball (a Catalunya) encara persisteix, ja que **el 76,3% de les dones assalariades treballen en el sector serveis i el 62,4% es concentren en només tres branques d'activitat**: administració pública, educació i sanitat; comerç, hostaleria i reparacions i serveis financers, a empreses i lloguers. L'efecte més important de la segregació laboral és la segmentació del mercat de treball. La segmentació horitzontal del mercat de treball pot provocar que els homes i les dones no siguin persones perfectament substituïbles i, segons les regles de mercat, quan existeix molta oferta laboral (una concentració de dones ocupades i aturades en determinades activitats), existeix pressió a la baixa en els salaris.

Segons dades del 2001, a Cervelló **tant el sector de la construcció com el de la indústria estan clarament masculinitzats. El sector de serveis està força igualat**, representant els homes el 51% de les persones ocupades i les dones el 49%.

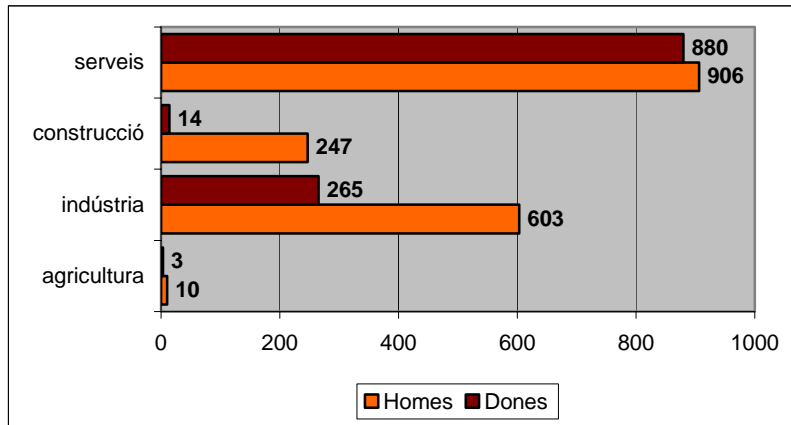
Cal tenir en compte que aquestes dades són força antigues, però són les úniques disponibles que entrecreuen la variable sector amb la variable sexe a Cervelló. És molt possible que les dades hagin canviat, tant en nombre com en percentatges, però exemplifiquen la tendència de l'ocupació per sectors i sexe dels últims anys i actual.

¹ Cal tenir en compte que la categoria "altres raons" representa un 67% de les causes d'inactivitat de les dones, motiu pel qual seria interessant tenir aquesta informació més desglossada.

² Estudi sobre col·lectius en risc d'exclusió sociolaboral al Baix Llobregat. Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat (2002).

³ *El sou de la dona a Catalunya: estudi de les diferències salarials entre els homes i les dones* realitzat pel Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya, Novembre 2005.

Persones ocupades per grans sectors d'activitat. Cervelló. 2001.

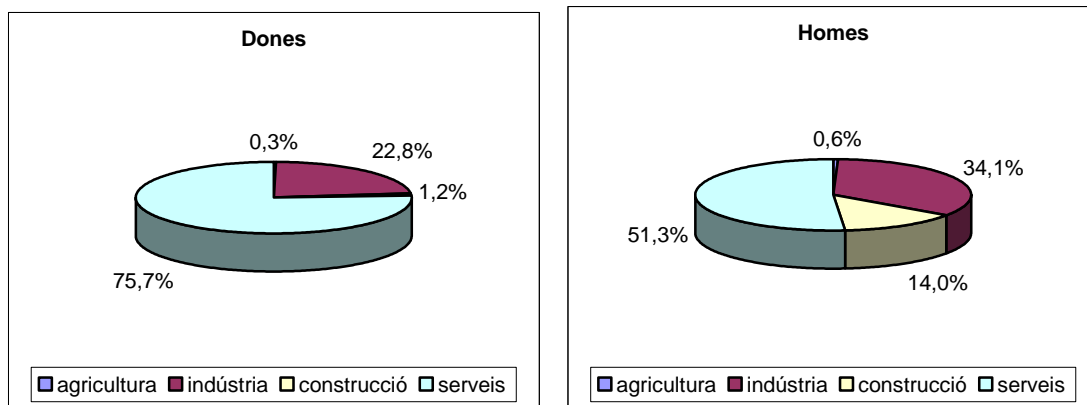

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Si analitzem per separat en quins sectors treballen les dones i els homes també observem diferències. Tal i com mostren els gràfics següents i en la línia del que afirma l'estudi esmentat anteriorment, **la majoria de les dones (75,7%) treballen al sector de serveis**, seguides per les dones que treballen al sector industrial (22,8%). Per tant, només un molt petit percentatge de dones treballen al sector de la construcció i agrari (1,5% en total). En canvi, **l'ocupació dels homes està més repartida entre els quatre sectors**. Aproximadament **la meitat dels homes estan ocupats al sector de serveis, seguits pels que treballen al sector industrial (34,1%) i a la construcció (14%)**. El sector agrari també queda relegat a un segon pla.

Per tant, no podem dir que el sector serveis sigui un sector feminitzat en el sentit que la presència masculina sigui escassa però sí d'un sector en el que les dones s'ocupen molt més que els homes.

Persones ocupades per grans sectors d'activitat. Cervelló. 2001.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

La **segregació vertical** implica la concentració de les dones en llocs de baixa qualificació, de manera que la proporció de dones disminueix a mesura que s'ascendeix a la jerarquia piramidal, sent mínima la seva presència en posicions de poder, on s'assumeixen responsabilitats i es prenen decisions. La següent taula exemplifica aquest tipus de segregació. Com es pot observar, **al 2001 a Cervelló només el 28% del personal directiu de les empreses i administracions públiques eren dones**. Aquest percentatge varia en funció de la branca.

Personal directiu de les empreses i administracions públiques. Cervelló. 2001

	Homes	Dones	Total	% homes	% dones
Agricultura i ramaderia	1	0	1	100%	0%
Pesca	0	0	0	0%	0%
Indústries extractives	0	0	0	0%	0%
Indústries manufactureres	65	9	74	88%	12%
Electricitat, gas i aigua	0	0	0	0%	0%
Construcció	34	4	38	89%	11%
Comerç i reparació	64	36	100	64%	36%
Hostaleria	7	11	18	39%	61%
Transport i comunicacions	16	4	20	80%	20%
Mediació financera	13	1	14	93%	7%
Immob, lloguers i serv. emp.	20	7	27	74%	26%
Adm. pública, defensa i SS	6	5	11	55%	45%
Educació	0	7	7	0%	100%
Sanitat i serveis socials	1	1	2	50%	50%
Altres serveis	7	7	14	50%	50%
Personal domèstic	0	0	0	0%	0%
Organismes extraterritorials	0	0	0	0%	0%
Total	234	92	326	72%	28%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

4.1.2. La feminització de l'atur

El mercat de treball a la comarca del Baix Llobregat presenta tendències que segueixen la tònica general d'arreu del país. Aquestes tendències es caracteritzen, sobretot, perquè oprimeixen de manera més contundent a determinats col·lectius. Un exemple n'és l'atur femení que habitualment presenta percentatges més elevats que l'atur masculí i Cervelló no és una excepció, doncs **la taxa d'atur de les dones (21,7%) està 10 punts per sobre que la dels homes (11,5%)**. Si comparem aquestes dades amb les de Catalunya, veiem que la taxa d'atur dels homes catalans està dos punts per sobre que la dels cervellonins (13,5%), mentre que l'atur entre les dones catalanes està més de 5 punts per sota (16,4%). Per tant, **la diferència entre l'atur de les dones i els homes és molt més acusada a Cervelló que a la resta de Catalunya**.

Segons dades de l'Observatori Permanent del Mercat de Treball del Baix Llobregat (OPMT-BL), al gener de 2009 hi havia 215 homes i 279 dones en situació d'atur, representant el 43,5% els homes i el 56,5% les dones. **Durant l'últim any l'atur entre els homes ha augmentat el doble que entre les dones** (un 97,2% enfront d'un 43,8%), ja que la crisi ha afectat especialment al sector de la construcció, altament masculinitzat.

Atur registrat per sexe. Cervelló. Gener 2009

	Homes	Dones
Atur registrat	215	279
Percentatge d'homes i dones	43,5%	56,5%
Taxa d'atur	11,5%	21,7%
Creixement absolut gener 2008 - gener 2009	106	85
Creixement en % gener 2008 - gener 2009	97,2%	43,8%

Font: Observatori Permanent del Mercat de Treball del Baix Llobregat (OPMT-BL) a partir de les dades del Servei d'Ocupació de Catalunya.

Tal i com es pot observar a la taula següent, l'atur ha crescut en l'últim any considerablement, afectant aquest creixement especialment als homes entre 35 i 39 anys (augment del 225%) i entre 45 i 49 anys (augment del 216,7%). Entre les dones, el grup d'edat més afectat per aquest augment de l'atur són les joves entre 20 i 29 anys i les dones de 40 a 44 anys.

Comparació de l'atur registrat per sexe i edat. Cervelló. Gener 2009

	Atur registrat		Percentatge		Creixement absolut gener 2008 - gener 2009		Creixement en % gener 2008 - gener 2009	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Fins 19 anys	4	2	1,9	0,7	-4	-1	-50	-33,3
De 20 a 24 anys	21	16	9,8	5,7	9	9	75	128,6
De 25 a 29 anys	37	40	17,2	14,3	20	17	117,6	73,9
De 30 a 34 anys	32	39	14,9	14	19	11	146,2	39,3
De 35 a 39 anys	26	36	12,1	12,9	18	11	225	44
De 40 a 44 anys	25	33	11,6	11,8	13	15	108,3	83,3
De 45 a 49 anys	19	23	8,8	8,2	13	5	216,7	27,8
De 50 a 54 anys	22	33	10,2	11,8	11	1	100	3,1
De 55 a 59 anys	13	40	6	14,3	1	12	8,3	42,9
Mes de 60 anys	16	17	7,4	6,1	6	5	60	41,7
TOTAL	215	279	100	100	106	85	97,2	43,8

Font: Observatori Permanent del Mercat de Treball del Baix Llobregat (OPMT-BL) a partir de les dades del Servei d'Ocupació de Catalunya.

Durant l'últim any els homes entre 25 i 39 anys i les dones de 25 a 44 anys han estat els més afectats per l'augment de l'atur. Concretament, el 54% dels homes i el 64% de les dones que es van quedar en situació d'atur durant el 2008 pertanyien a aquests grups d'edat. En l'últim any l'atur només ha disminuït entre la població de 19 anys o menys (4 nois i una noia).

Tot i el significatiu augment de l'atur entre els homes, a partir dels 25 anys, **per tots els grups d'edat el nombre de dones registrades a l'atur és més elevat que els nombres d'homes.** Aquesta diferència és especialment acusada pel grup d'edat de 55 a 59 anys, on consten 13 homes i 40 dones registrades.

En termes absoluts, **serveis i indústria són els sectors on hi ha més persones registrades a l'atur** (no disposem d'aquestes dades segregades per sexe ni de la taxa d'atur per cada sector).

No disposem dels percentatges d'atur per cada sector, però sí de l'evolució a l'alça que ha experimentat durant l'últim any. En aquest sentit, **la construcció ha estat el sector més afectat per la crisi econòmica amb un augment de l'atur del 181,3%**, sector que, com ja hem comentat, està clarament masculinitzat.

Comparació de l'atur registrat per grans sectors. Cervelló. Gener 2009

	Atur registrat	Creixement absolut gener 2008 - gener 2009	Creixement en % gener 2008 - gener 2009
Agricultura	2	1	100
Indústria	137	46	50,5
Construcció	45	29	181,3
Serveis	305	113	58,9
Sense ocupació anterior	5	2	66,7
TOTAL	494	91	63

Font: Observatori Permanent del Mercat de Treball del Baix Llobregat (OPMT-BL) a partir de les dades del Servei d'Ocupació de Catalunya.

4.1.3. Discriminació salarial i subocupació

Dos dels aspectes més importants quan analitzem el mercat de treball des de la perspectiva de gènere són la situació salarial de dones i homes i la taxa de subocupació, per les desigualtats que es produeixen. No disposem d'aquestes dades pel municipi de Cervelló, però en podem analitzar breument d'altres. **A Catalunya, per exemple, el guany mitjà anual de les dones representa, segons dades del 2002, el 66,6% del salari anual dels homes.** A Europa, les dones cobren una mitja de 30% menys per hora treballada que els homes. D'altra banda, tenir un grau de formació superior a la tasca per la qual s'està contractada és un fet habitual. Aquest fenomen rep el nom de **subocupació i afecta majoritàriament a les dones.**⁴

4.1.4. Parcialitat

És freqüent que les dones tinguin dificultats per accedir a treballs a jornada completa degut, entre altres causes, a les responsabilitats familiars i domèstiques. Així, sovint es decanten per treballs a temps parcial, la qual cosa fa compatible el treball remunerat amb les tasques familiars- domèstiques. La doble jornada, la manca de corresponsabilitat entre dones i homes en el treball reproductiu i l'absència de serveis comunitaris, entre d'altres, són factors que fan que cada cop hi hagi una major demanda per part de les dones de treballs a temps parcial.

Com veiem a la taula següent, **la majoria dels contractes a temps parcial a l'Estat Espanyol han estat signats per dones.** Concretament, les dones representen el 67,7% de les persones treballadores per compte propi que realitzen jornada parcial, mentre que aquest percentatge augmenta fins al **81,5% en el cas de les dones assalariades.**

Percentatge de dones del total de la població ocupada segons situació professional i tipus de contracte. Espanya. 2008

Treballadores per compte propi	
Jornada completa	28,0%
Jornada parcial	67,7%
Assalariades	
Jornada completa	39,5%
Jornada parcial	81,5%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Si bé els contractes a temps parcial permeten compaginar la vida laboral, personal i familiar també presenten certs desavantatges: els salaris són més reduïts. A més, aquesta situació perpetua la creença que el salari de les dones és un salari complementari a l'economia familiar o al salari dels homes. **La jornada intensiva, però, ofereix els mateixos avantatges i permet conciliar la vida laboral amb les responsabilitats familiars i la vida personal, sense haver de renunciar a un salari i unes prestacions dignes.**

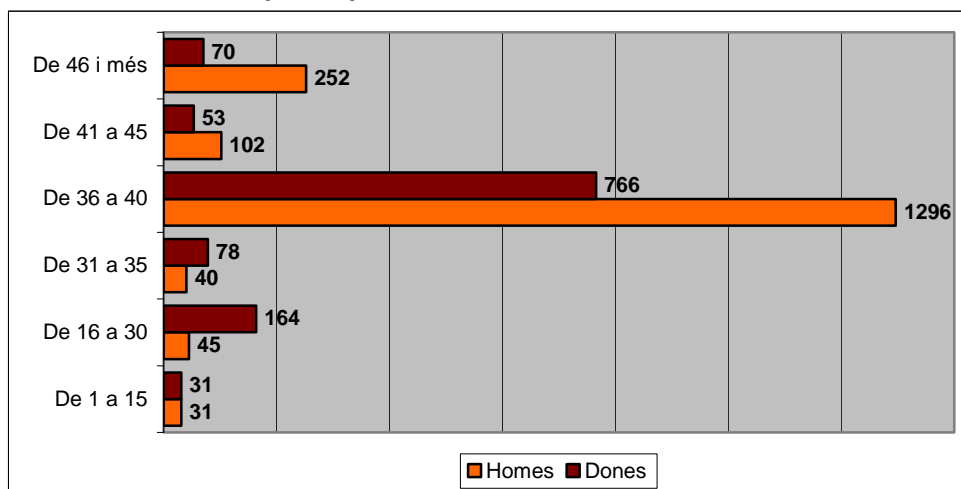
La flexibilització de la jornada i l'autoocupació poden ajudar a conciliar la vida laboral i familiar sempre que es treballi per aconseguir canvis en les actituds culturals respecte la responsabilitat de les tasques de la llar i la cura de les persones i les polítiques d'ocupació no siguin excloents, amb ingressos dignes i amb la possibilitat de gaudir dels mateixos drets que la resta de la població treballadora.

Als següents gràfics es pot observar com **les dones són majoria entre la població que treballa entre 1 i 35 hores a la setmana.** En canvi, **els homes són majoria entre les persones que treballen a partir de 36 hores a la setmana.** Aquestes diferències en el nombre d'hores treballades reflecteixen la necessitat de les dones de poder compaginar la vida laboral amb la familiar i personal. Tot i que aquesta compaginació hauria de ser corresponsable per part d'homes i dones, les dades mostren clarament que són les dones majoritàriament les que flexibilitzen el seu temps i les seves expectatives laborals (fent menys hores hi ha menys

⁴ Dades extretes de l'estudi 'Els sous de la dona a Catalunya: estudi de les diferències salarials entre els homes i les dones'. Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.

possibilitat d'ascendir de categoria, per exemple) per poder fer-se càrrec de les tasques reproductives.

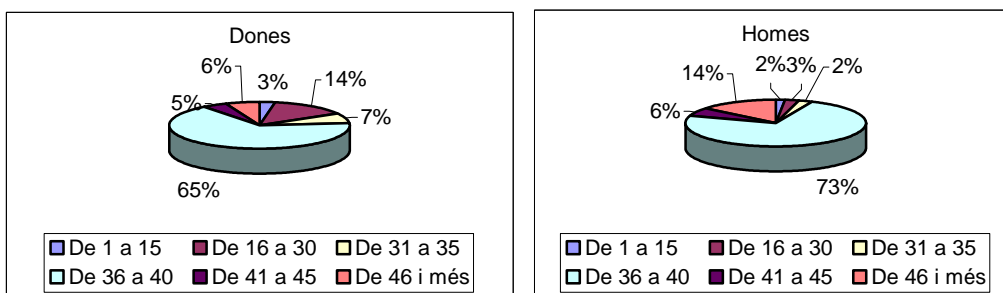
Persones ocupades per hores treballades i sexe. Cervelló. 2001

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Així, mentre un 14% de les dones treballa de 16 a 30 hores, només un 3% dels homes treballen aquesta quantitat d'hores. En l'altre extrem, trobem que un 6% de dones treballen 46 hores o més, mentre que en el cas dels homes aquest percentatge arriba al 14%.

Hores treballades per homes i dones. Cervelló. 2001

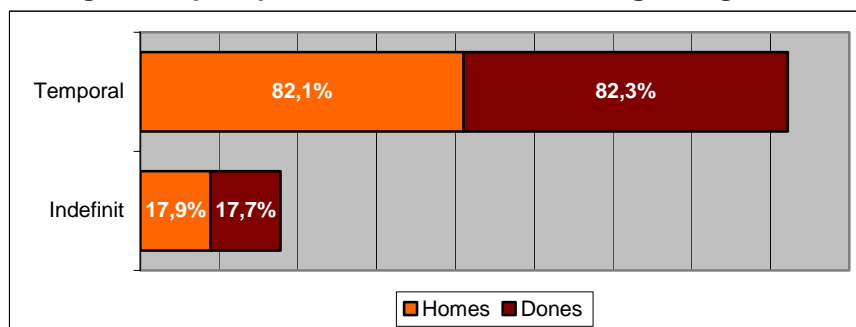

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

4.1.5. Temporalitat

Com s'observa al gràfic següent, la majoria de les contractacions que es van realitzar durant el segon trimestre de 2008 a la comarca del Baix Llobregat van ser temporals, situant la taxa de temporalitat en un 82,1% pels homes i 82,3% per les dones. La temporalitat dels contractes també és un element que contribueix a la precarietat laboral dels treballadors i treballadores. La temporalitat també sol ser més elevada per les dones, però en el cas de la comarca del Baix Llobregat no es detecten diferències significatives entre la contractació d'homes i dones (a les contractacions realitzades durant el segon trimestre de 2008).

Contractació registrada per tipus de contracte. Baix Llobregat. Segon trimestre de 2008

Font: Informe trimestral de conjuntura laboral del Baix Llobregat. Segon trimestre de 2008

Segons dades de l'*Informe trimestral de conjuntura laboral del Baix Llobregat*, **durant el segon trimestre de 2008 la contractació indefinida presentà una disminució més pronunciada que la temporal, pujant la taxa de temporalitat contractual.** La contractació a través d'empreses de treball temporal decreixia respecte el primer trimestre i també respecte l'any anterior.

La temporalitat implica no tan sols incertesa laboral, sinó que situa als treballadors i treballadores en una posició desavantajosa envers la negociació de les relacions laborals. En aquest sentit és important destacar el foment de la contractació a temps parcial dirigida exclusivament al col·lectiu femení com a mecanisme per compatibilitzar el treball productiu amb les responsabilitats familiars sota el **criteri tradicional de la divisió sexual del treball que assigna el treball reproductiu a les dones**, pressuposant una determinada concepció de la posició de la dona envers el mercat de treball i, en general, a la societat que reforça el seu paper tradicional. Així, el contracte a temps parcial permet la "conciliació" de les responsabilitats familiars (que assumeix en exclusiva la dona) amb una ocupació remunerada al mercat de treball. Aquest enfocament, per tant, no qüestiona la divisió sexual de treball i els rols tradicionals de gènere es mantenen inalterables.⁵

4.1.6. L'economia submergida

L'economia submergida és un fenomen que no es mostra a les dades oficials i, per tant, és molt difícil visibilitzar el seu impacte de forma quantitativa. No obstant, són moltes les dones que treballen en situacions de precarietat, sense cap condició contractual, sense horaris establerts, etc. **Aquesta situació es dona sovint a les feines de neteja, a les de cura de persones grans i al sector tèxtil, sectors on la presència femenina és gairebé absoluta.** Totes aquestes dones es troben en una situació de desprotecció social degut a què no formen part del mercat laboral *reconegut* (sigui perquè estan en una situació legal irregular o perquè no gaudeixen de contracte laboral pel tipus de feina que desenvolupen).

4.1.7. L'assetjament sexual i psicològic

Tot i que no disposem d'informació sobre la incidència de l'assetjament sexual a la feina al municipi de Cervelló, és important tractar el tema de l'assetjament sexual. L'assetjament sexual contra les dones a la feina és una manifestació de la violència masclista, la violència contra les dones que té el seu origen en les relacions de poder/dominació sobre elles per part dels homes. El poden patir tant homes com dones, però les dones són les principals víctimes ja que la seva posició desigual al mercat de treball les vulnerabilitza i n'augmenta el risc.

La Directiva 2002/73/CE defineix l'assetjament sexual com '**la situació en què es produeix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat de caràcter sexual amb el propòsit o l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona, particularment quan es crea un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu**'.

⁵ Extret de l'Estudi sobre col·lectius en risc d'exclusió sociolaboral al Baix Llobregat. Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat (2002).

Els resultats de l'estudi *'El Acoso Sexual a las Mujeres en el ámbito laboral'*⁶ indiquen que el 14,9% de les dones treballadores a l'Estat Espanyol ha patit alguna situació d'assetjament sexual en el darrer any. Aquesta incidència és diferent segons l'edat, l'estat civil i la nacionalitat de les treballadores així com segons el sector d'activitat de l'empresa, el lloc de treball desenvolupat i la grandària de l'empresa. Així, segons l'estudi i tenint en compte només aquell assetjament que és percebut per les treballadores (assetjament declarat), aquest afecta més a les treballadores menors de 34 anys, solteres, procedents de països extracomunitaris i a les treballadores qualificades. I és més freqüent en els sectors d'activitat de la construcció i la indústria (que són sectors força masculinitzats), en centres de treball de dimensió mitjana (de 20 a 250 empleats/des) i grans (més de 250 treballadors/es). També es detecta que hi ha una relació directa entre assetjament sexual i discriminació laboral. És a dir, les empreses en les que les treballadores perceben que són discriminades per ser dona presenten una major incidència de l'assetjament sexual declarat, duplicant-se respecte les empreses que no discriminen les dones.

En resum, les conductes d'assetjament sexual més freqüents són aquelles classificades com a lleus. L'assetjament greu i molt greu té una incidència més baixa però per la seva gravetat ha de ser considerat igual d'important.

4.1.8. El treball reproductiu

Per treball reproductiu entenem les activitats familiars i domèstiques que fan possible la reproducció de les persones a nivell biològic i social. S'inclouen en aquest concepte la **cura dels fills i filles i néts i nètes, la cura de la llar, l'educació dels i les infants, la cura de les persones depenents (malaltes, disminuïdes i grans, entre d'altres), etc.** Aquest tipus d'activitat, però, no sempre ha estat considerada treball, sinó deures socials, morals i eminentment femenins.

L'actual divisió del treball provoca que només l'activitat laboral remunerada sigui reconeguda com a treball i que l'altre treball, el familiar- domèstic, sigui invisible social i econòmicament i no tingui cap mena de reconeixement i valoració social, política ni econòmica, malgrat és indispensable pel sosteniment i manteniment de la societat.

Segons els resultats de l'estudi *'El uso del tiempo en la vida cotidiana'*⁷, a Espanya les dones dediquen menys de la meitat de temps que els homes al treball remunerat però més de dues vegades i mitja al treball no remunerat. **El temps que les dones espanyoles dediquen al treball productiu és del 47% respecte als homes però el que dediquen al treball familiar-domèstic representa el 255% sobre el que aquests dediquen al treball reproductiu.** Espanya se situa, després dels països de l'Europa Oriental, com el país amb més desigualtats en la distribució del treball familiar- domèstic, amb una dedicació de les dones de 4,41 hores diàries com a mitjana setmanal i una dedicació dels homes de tan sols 1,34 hores setmanals.

La dedicació de les dones al treball familiar domèstic ha implicat que altres àmbits de la seva vida quedin desplaçats, com per exemple la seva vida professional i el temps per a sí mateixes.

En aquest sentit, les polítiques de conciliació entre la vida personal, familiar, laboral i social s'han de dissenyar i implementar trencant els estereotips de gènere i implicant als homes com a protagonistes fonamentals, ja que si no és així el seu efecte és pervers: consolida la precarietat de les dones en l'espai productiu, la doble presència i no avança en la corresponsabilitat d'homes i dones en la cura de les persones.

⁶ Estudi realitzat per *Inmark. Estudios y Estrategias S.A.* i publicat l'abril de 2006 per l'Instituto de la Mujer. Secretaria General de Políticas de Igualdad. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

⁷ Estudi realitzat per un equip del Consejo Superior de Investigaciones Científicas i de diverses universitats espanyoles, dirigit per Mª Angeles Durán, Catedràtica de Sociologia i professora d'investigació del CSIC i presentat el juny de 2005.

4.2. Inserció laboral a través de programes de foment a l'ocupació

4.2.1. Servei de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Cervelló

Des del Servei de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Cervelló es duen a terme els programes que es detallen a continuació.

O-Cerv Ocupació	
Objectiu	Oferir recursos de treball i de formació, proporcionar informació i orientació laboral personalitzada
Accions	<p>Orientació laboral (disseny d'itineraris professionals)</p> <p>Conèixer el mercat laboral</p> <p>Definir el projecte professional</p> <p>Dissenyar el currículum, les cartes de presentació...</p> <p>Apropar als candidats/es a les empreses. El servei de Promoció Econòmica disposa del servei Xaloc (Diputació de Barcelona), el qual és una eina metodològica amb bases de dades: empreses, candidats i ofertes de treball i permet la coordinació de diferents tècnics/ques d'inserció.</p> <p>Superar entrevistes de treball, psicotècnics amb èxit.</p> <p>Realitzar tallers sobre la recerca activa de feina</p> <p>Promoció de programes ocupacionals adreçats a les persones aturades.</p>
	<p>Club de la Feina (espai per a la recerca activa de feina). Es realitza els dimarts de 11 a 13h a un espai del Casal d'Avis.</p> <p>Borses de treball</p> <p>Ofertes laborals</p> <p>Premsa especialitzada</p> <p>Telèfon i fax per a l'autocandidatura</p> <p>Ordinador i impressora</p> <p>Servei d'internet</p>
	<p>Gestió d'ofertes de treball</p> <p>La intermediació entre l'oferta i la demanda d'ocupació</p> <p>La definició de llocs de treball i perfils professionals</p> <p>La recerca de candidats i candidates adients</p> <p>El seguiment personalitzat de tot el procés</p> <p>Les demandes de les empreses amb una resposta àgil i eficaç</p>

F-Cerv Formació	
Objectiu	Oferir recursos de formació per a persones aturades i en actiu
Accions	<p>Informació sobre cursos de formació contínua per als treballadors i treballadores.</p> <p>Informació sobre cursos de formació ocupacional per als aturats i aturades</p> <p>Dur a terme seminaris i cursos de formació dirigits al teixit empresarial i comercial local per a millorar la seva competitivitat. Al 2007 s'ha realitzat un curs d'escaparatisme on van participar 15 establiments comercials de Cervelló.</p>

E-Cerv Empresa	
Objectiu	Afavorir la competitivitat i la cooperació del teixit empresarial i comercial local
Accions	<p>Informació y assessorament a les empreses</p> <p>Promoció i difusió de les activitats econòmiques del municipi: comerç, turisme, vidre, etc.</p> <p>Difondre l'oferta comercial local i de serveis del municipi: Comerç Centre Cervelló</p> <p>Potenciar actes i esdeveniments per a augmentar la capacitat d'atracció de Cervelló: la Fira de Cervelló torna als seus orígens, trobada de vidriers a Cervelló, Fira de Santa Llúcia i Comerç Cervelló Centre, + a prop teu!</p> <p>Dur a terme seminaris i cursos de formació dirigits als comerços. Al 2007 s'ha realitzat un curs d'escaparatisme on van participar 15 establiments comercials de Cervelló. Durant el 2008 s'han dut a terme els següents seminaris: "Què és un centre comercial obert, com funciona, com es gestiona i com es finança?", "Estratègies de màrqueting i dinamització comercial per a zones comercials" i "Cervelló Centre Comercial Obert" (amb l'objectiu de dinamitzar la xarxa econòmica i comercial del municipi).</p> <p>Assessorament lingüístic de català a través del Servei de català: correccions, traduccions, dubtes, recursos, etc.</p> <p>Actualitzar el directori dels establiments comercials, de serveis i d'empreses de Cervelló.</p>

E-Cerv Emprenedors i Emprenedores	
Objectiu	Afavorir la viabilitat i creació i consolidació de noves empreses a Cervelló
Accions	<p>Informació i assessorament personalitzat en l'àmbit de l'autoocupació i la creació d'empreses.</p> <p>Suport per desenvolupar propostes de negoci.</p> <p>Formalitzar la inscripció de les persones emprenedores al Servei de Creació d'empreses del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.</p> <p>Informació i orientació sobre les tràmits necessaris per a crear una empresa.</p> <p>Informació sobre ajuts i facilitats existents en matèria de creació d'empreses.</p> <p>Lliurar guies i impresos per a facilitar una major preparació de la persona emprenedora.</p> <p>Suport a perfilar el pla de viabilitat i posada en marxa de projectes empresarials</p> <p>Facilitar l'accés per a la tramitació d'ajudes financeres i altres incentius.</p> <p>Orientació per resoldre qualsevol dubte o tràmit.</p>

Modernitza't	
Objectiu	Millorar la competitivitat de les petites i mitjanes empreses comercials i de serveis, la Diputació de Barcelona i la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona han signat un conveni de col·laboració per tal de tirar endavant iniciatives d'assessorament i formació
Accions	<p>Consultoria individual. Un equip de professionals assessoren de manera personalitzada per detectar i proposar solucions als problemes sorgits en la gestió diària del negoci.</p> <p>Client misteriós. Personal especialitzat actua d'incògnit com si fos un client/a per avaluar així la qualitat de l'atenció i del producte ofert. Si es troben deficiències es proposa una sèrie de correccions, i si no se'n troben es proporciona orientació per fidelitzar la clientela habitual.</p> <p>Formació. Accions basades en la pràctica que pretenen millorar l'estratègia, gestió, direcció, desenvolupament del producte, etc, de les petites i mitjanes empreses comercials.</p>

Font: pàgina web de l'Ajuntament de Cervelló

El servei de Promoció Econòmica es coordina principalment amb les àrees de Serveis Socials i el Programa de la Dona.

Amb **Serveis Socials** s'ha establert un procediment per inscriure's a la borsa de treball, posar una oferta, donar d'alta una empresa, etc.

Amb el **Programa d'Atenció a la Dona (PAD)** s'ha establert un qüestionari sobre factors psicosocials d'ocupació per a persones demandants de feina, tant homes com dones, amb l'objectiu d'analitzar des de la perspectiva de gènere les demandes i necessitats que tenen homes i dones. Els ítems psicosocials que es valoren són els següents:

- Disponibilitat
- Horari
- Autoestima
- Necessitat de feina

Arrel dels resultats es poden definir millor les intervencions amb cada persona i ajustar les expectatives de la persona demandant.

També s'ha fet durant aquest any 2008 una jornada conjunta sobre **Plans d'Igualtat a les empreses**.

Segons dades extretes d'entrevistes, actualment està canviant el perfil de persona aturada, ja que anteriorment el perfil era d'una persona menor de 25 anys sense experiència i generalment amb pocs coneixements d'informàtica. En aquest moment, com ja hem comentat anteriorment, **està pujant l'atur dels homes degut a la crisi immobiliària**. El perfil d'aquests homes és sense estudis.

La demanda de les dones aturades, en canvi, ve determinada per l'horari. Elles busquen amb molta més freqüència que ells horari de matí per poder compaginar les tasques reproductives amb la feina. En canvi sembla ser que als homes els és indiferent l'horari. També hi ha el col·lectiu de dones majors de 45 anys que per motius varis s'han desconnectat del món laboral i s'han de reciclar.

Segons les dades d'entrevistes, **dos dels col·lectius que costa més que s'adrecin al servei són els i les joves i la gent que viu a les urbanitzacions**. En aquest sentit, caldria fomentar la relació amb el Casal de Joves i millorar la comunicació amb la població a través del web, etc.

Per realitzar **cursos de formació ocupacional** des del servei de Promoció Econòmica de Cervelló ha d'haver demanda d'un grup de 15 persones o més (a més de l'estructura, pressupost, voluntat política, etc.) Des del programa de formació ocupacional també s'assessora sobre cursos d'altres zones. La majoria dels cursos als quals es deriva a les persones són de mosso/a de magatzem, administració i auxiliar de geriatría. Tot i que des de l'administració s'intenta equilibrar-los, aquests cursos **solen estar masculinitzats i/o feminitzats en funció de l'àmbit i els continguts**.

Segons dades procedents d'entrevistes, arrel d'un estudi es va constatar que actualment molta població jove de Barcelona ciutat ve a viure a Cervelló motivada per uns preus de l'habitatge més assequible. Aquest canvi en la població genera unes necessitats entre les quals es troben les necessitats de serveis educatius, especialment de serveis extraescolars, permanències, etc. Per aquest motiu des del servei de Promoció Econòmica s'ha realitzat durant el 2008 un **curs de monitor/a de lleure**. El curs està obert a tothom, però **la majoria de les persones que l'han realitzat són dones**. A l'actualitat la sortida professional de monitora de lleure es presenta com una bona opció per aquelles dones amb càrregues familiars, doncs solen ser contractes de poques hores i en horaris que permeten compaginar la vida laboral amb la familiar i personal (permanències al matí, a la tarda, menjadors escolars, etc.). També és una sortida laboral per aquelles dones que han tingut un contacte mínim amb el mercat laboral productiu i ara es volen reincorporar (un cop els fills i filles s'han fet grans, per exemple). El fet que la majoria de persones participants en aquests cursos siguin dones, però, constaten dos fets. En primer lloc, continuen sent les dones les que, com venint comentant, flexibilitzen les seves jornades i/o expectatives laborals per poder compaginar la vida laboral amb la familiar i personal (no hi ha, per tant, una plena corresponsabilitat entre homes i dones). En segon lloc, l'àmbit educatiu i de cura dels nens i nenes continua estant feminitzat arrel de la tradicional assignació del rol de cuidadores a les dones. En qualsevol cas, la creació d'empreses de

serveis com ludoteques al municipi facilitaria la inserció laboral de moltes dones alhora que milloraria l'oferta de serveis educatius i de lleure per infants i adolescents.

Un altre nou jaciment de treball és l'àmbit de la cura de les persones grans i dependents. Amb l'arribada de la Llei de Dependència calen recursos humans (i pressupostaris) per poder implementar-la. Des del servei de Promoció Econòmica es vol **fomentar la formació de persones en l'àmbit de la geriatría i l'atenció domiciliària**, però a l'actualitat encara no s'ha pogut realitzar cap curs.⁸

4.2.2. Departament de Promoció Econòmica del Consell Comarcal del Baix Llobregat

El departament de Promoció Econòmica del Consell Comarcal del Baix Llobregat té com a objectiu principal contribuir a la millora de la qualitat de l'ocupació de la comarca, mitjançant la prestació d'un conjunt de serveis orientats cap a la millora de la qualificació professional de les persones i facilitar l'accés al mercat de treball de les persones en recerca de feina. Per assolir aquest objectiu, des del departament es desenvolupen diferents programes de formació i es presten serveis d'orientació i inserció laboral.

- **Programes de formació.** Aquest projecte té per objectiu l'aprenentatge i la qualificació professional de 32 persones aturades majors de 25 anys de la comarca, distribuïdes en grups de 8 en 4 especialitats formatives, amb una durada total del projecte de 12 mesos.

Taller d'ocupació comarcal Baix Llobregat 2007
Ram de paleta
Pintura
Atenció geriàtrica
Atenció a persones amb disminució

- **Orientació i inserció laboral.** El departament de Promoció Econòmica gestiona el programa d'Itineraris Personals d'Inserció (IPI) l'objectiu principal del qual és donar suport a la inserció laboral de les persones demandants d'ocupació, mitjançant l'elaboració del seu propi itinerari personal d'inserció per tal d'aconseguir feina o millorar-la. Actualment, el programa IPI compta amb 15 punts d'actuació distribuïts per diferents municipis de la comarca (entre els quals no es troba Cervelló).

A més, el disseny d'aquests programes i serveis tenen el seu suport en la concertació territorial dels diferents agents locals, econòmics i socials de la comarca que constitueixen el **Pacte Territorial per al Desenvolupament Econòmic i la Cohesió Social de la comarca del Baix Llobregat** i del qual l'Ajuntament de Cervelló en forma part. El Pacte inclou els aspectes bàsics en les relacions laborals, com ara la reorganització i reducció del temps de treball, la posada en marxa d'una política industrial activa, la flexibilitat en el marc de les relacions laborals com a element clau en el desenvolupament de les empreses en un entorn competitiu, l'ampliació dels espais laborals productius i de serveis a partir dels nous filons d'ocupació, el treball coordinat mitjançant xarxes i la integració i integritat de les accions de promoció econòmica i de foment de l'ocupació.⁹

4.3. Repartiment dels temps i dels treballs entre homes i dones

La majoria de vegades, el temps de lleure, d'oci i de participació està dissenyat i estructurat en funció del treball productiu de la societat, és a dir, en relació al temps productiu i/o laboral, i

⁸ Cervelló no forma part de la Fundació Domicilia (www.elbaixllobregat.net/domicilia/index), composta pel Consell Comarcal del Baix Llobregat, la Diputació de Barcelona, els sindicats UGT i CCOO, les organitzacions empresarials Pimec-Sefes i Confederació d'Empresaris i els ajuntaments de Cornellà de Llobregat, el Prat de Llobregat, Gavà, Martorell, Molins de Rei, Sant Andreu de la Barca, Sant Boi de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat, Sant Just Desvern, Sant Joan Despí i Viladecans. El seu objectiu és promoure i gestionar accions a favor dels serveis de proximitat a les persones i altres activitats vinculades als nous jaciments d'ocupació amb la finalitat de millorar la qualitat de vida i l'ocupació, cercant la sostenibilitat de les seves activitats amb la participació d'institucions públiques i privades.

⁹ Extret del web del Consell Econòmic i Social del Consell Comarcal del Baix Llobregat (<http://www.elbaixllobregat.net/ces>).

poques vegades es tenen en compte els horaris del treball reproductiu, que estan menys definits. Quan parlem en aquest apartat d'usos del temps, volem donar rellevància als lligams en l'organització de la vida del treball productiu, el treball reproductiu, el temps relacional, personal i d'oci.

A Catalunya, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya de l'any 2003, **les dones dedicaven un 20% menys de temps a activitats d'oci que els homes** (vida social i diversió, esports i activitats a l'aire lliure, aficions i jocs, mitjans de comunicació). Concretament, la durada mitjana d'aquest tipus d'activitats era d'aproximadament 5 hores per als homes i de 4 hores per a les dones¹⁰. No disposem de dades quantitatives de quin és l'ús real del temps d'oci que fan les dones i els homes de Cervelló, però sí d'algunes dades qualitatives de caire general que analitzem a continuació.

- **Gent Gran.** Des del Casal d'Avis s'organitzen diferents activitats: gimnàstica, repàs, taller de memòria, català, informàtica, balls de saló, sardanes, sevillanes, petanca, servei de perruqueria i podologia (preus especials), jocs de cartes i dòmino, sortides amb altres casals, competicions de petanca, sopar de Nadal i cantada de nades, setmana de la Gent Gran, xerrades, etc. Segons informació extreta d'entrevistes, el perfil de persona que hi participa a les activitats és pensionista, tant homes com dones. Malgrat això, a grans trets les dones participen més en activitats per exercitar la ment i aprendre (català, repàs, taller de memòria) així com activitats per cuidar-se físicament com la gimnàstica. En canvi, els homes participen més aviat a activitats relacionades més amb la diversió (cartes, dòmino, etc.). La gent gran també disposa d'altres espais d'oci i diversió (com Ceraqua), però no disposem de dades de la seva participació en altres àmbits.
- **Joventut.** Al llarg de diverses entrevistes amb personal tècnic i polític de diferents àmbits se'ns ha expressat la necessitat d'implicar més al jovent al municipi i de fomentar la seva participació. Al maig de 2008 es va inaugurar a Cervelló el Casal de Joves, el qual disposa d'una administradora i una tècnica de suport. Segons dades d'entrevistes, es van realitzar unes jornades sobre joventut i participació des de l'Ajuntament. No disposem de més dades sobre les activitats dutes a terme des del Casal de Joves i/o la participació del jovent de Cervelló.
- **Persones immigrades.** Tot i que el 9,55% de la població de Cervelló procedeix d'altres països, segons la informació procedents d'entrevistes la població immigrada no està visibilitzada al municipi. A l'igual del jovent, cal fomentar la participació d'aquests ciutadans i ciutadanes a les activitats organitzades tant per l'ajuntament com per les entitats.

4.3.1. Biblioteca Municipal de Cervelló

La missió de la biblioteca, com a centre local d'informació, és oferir a tots els ciutadans i ciutadanes un servei públic i gratuït que garanteixi l'accés igualitari a la informació, el suport a la formació, el desenvolupament cultural i personal, i que esdevingui un espai de relació i integració dins del municipi. Entre d'altres, disposa de la sala polivalent, la qual és un espai concebut per dur a terme activitats de tipus cultural, informatiu o formatiu, com ara exposicions, presentacions de llibres, etc. És d'ús prioritari de la biblioteca i l'Ajuntament de Cervelló, però també es pot cedir a les entitats, associacions, col·lectius, particulars i d'altres organismes municipals.¹¹

Algunes de les activitats que es realitzen a la Biblioteca són:

- **Taller de Carnestoltes.** Taller dirigit a nens i nenes per ensenyar-los les tècniques més depurades i senzilles de què puguin valer-se per confeccionar les disfresses que lluiran durant el Carnaval.

¹⁰ Dades extretes del web de l'Institut d'Estadística de Catalunya (www.idescat.cat).

¹¹ Extret del web <http://www.bibliotecaspublicas.es/cervello/index.jsp>

- **Hora del Conte.** L'Hora del Conte és una iniciativa dirigida als nens i nenes d'entre 3 i 7 anys en la qual els i les infants tenen l'oportunitat d'apropar-se al món dels llibres.
- **Tertúlies literàries.** A les tertúlies literàries els i les amants dels llibres poden comentar les seves lectures i descobrir nous autors i noves autores i títols amb una proposta ben engrescadora i participativa.

La Biblioteca es va inaugurar al desembre de 2006 i segons dades de la Diputació de Barcelona durant el 2007 es van rebre 28272 visites i es van realitzar 25028 préstecs. És un fet significatiu que van haver més persones van utilitzar el servei d'accés a Internet i/o ofimàtica (8462) que persones que van fer servir el servei de préstec (8388), el qual exemplifica la importància de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC). Malauradament, no disposem de totes aquestes dades segregades per sexe, motiu pel qual no podem fer una lectura de gènere.

La funció de les biblioteques com accés local a la informació, la formació i la cultura es veu facilitada i multiplicada per les tecnologies de la comunicació i de la informació, que han augmentat les possibilitats de disposar d'informació i han minvat les distàncies físiques de temps i espai. Així, la manca de domini de les eines informàtiques es converteix progressivament en una nova forma d'analfabetisme i en un element generador de desigualtats pel que fa a l'accés a la informació. Hi ha determinats col·lectius que es veuen en situació de desigualtat pel què s'ha anomenat la **breixa digital** (les dones i les persones grans, principalment). En aquest sentit, les biblioteques són un context idoni per promoure la inclusió d'aquests col·lectius a través de l'adquisició de coneixements en TIC (tecnologies de la informació i el coneixement).

4.3.2. L'activitat esportiva

L'esport s'ha de considerar un mitjà que permet transmetre valors, rols i actituds al conjunt de la població. La pràctica esportiva és un element que facilita la creació de xarxes socials i que està relacionat, a més, tant amb l'educació com amb la salut i el benestar de les persones.

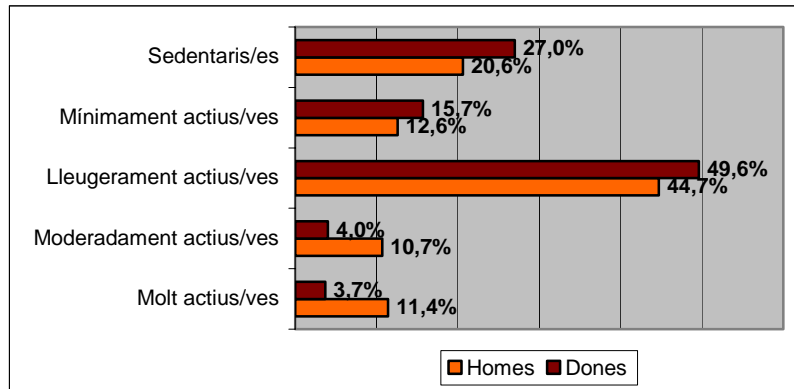
El nombre de dones que actualment decideixen dedicar part del seu temps d'oci a la pràctica esportiva és molt superior al d'èpoques anteriors. Tot i així, l'esport continua sent, en termes generals, un espai de participació preferentment masculí, sobretot en determinades franges d'edat, en determinats esports i a nivell de competició o esport federat. La presència d'homes acostuma a ser major tant en la seva pràctica com en les tasques tècniques de gestió del sistema esportiu (tal i com hem vist al capítol anterior). Segons l'Associació de Dones Periodistes¹², **avui dia a l'Estat Espanyol practiquen esport només un 27% de dones enfront d'un 46% d'homes**. A Catalunya, segons dades del 2005, només un 18,63% del total de llicències esportives que tenen comptabilitzades les federacions catalanes (615.401) corresponen a dones, enfront del 81,37% de llicències masculines¹³. En aquest sentit, Cervelló no és una excepció, doncs segons informació procedent d'entrevistes, l'àmbit on la participació i implicació d'homes i dones està més desequilibrada (a favor dels homes) és l'esportiu.

La taula següent mostra com, a Catalunya, els homes són més actius que les dones. Així, un 22,1% d'homes estan catalogats com molt o moderadament actius, mentre que en el cas de les dones aquest percentatge es redueix al 7,7%, gairebé una tercera part dels homes. Tanmateix, la taxa de sedentarisme en les dones és més elevada (27%) que pels homes (20,6%). Per tant, **les dones practiquen menys esport que els homes, el què comporta conseqüències no només de salut purament física, sinó que les dificulta assolir el seu propi benestar bio-psico-social**.

¹² Extret de l'article 'Els reptes de l'esport femení: equiparació i visibilitat', publicat al núm. 20 de la revista 'Dones' (setembre de 2005).

¹³ Extret de la pàgina web de l'Institut Català de les Dones.

Activitat física en la població de 15 anys i més per sexes. Catalunya. 2006

Font: Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Salut en xifres 2008.

4.4. Mesures de conciliació de la vida personal, laboral i familiar

El temps de les dones sol ser continu, els dies i les hores es repeteixen, pràcticament no hi ha diferència entre els dies laborables/feiners i els festius. Per tant, resulta difícil discernir entre oci/lleure i treball. Així mateix, el temps de les dones no es ven (però sí s'utilitza), no s'intercanvia com a mercaderia, és heterònom (s'organitza en funció de les necessitats de la resta de la família), no està valorat i és regalat. En canvi, **el temps dels homes es caracteritza perquè és discontinu**, es ven a canvi d'un salari, està delimitat clarament el temps de treball i el temps de lleure i oci i és autònom, ja que és un mateix qui organitza el seu propi temps. 'L'ús del temps dels homes és constant i no depèn del seu estat civil ni del nombre fills o filles'¹⁴.

Les diferents necessitats de les persones s'interrelacionen entre sí generant conflictes en la vida quotidiana generalment deguts a la manca de temps per fer front a tots els aspectes de la vida d'una persona. És doncs quan parlem de la **necessitat de conciliar els temps, els espais i les responsabilitats de la vida de les persones, sense que això suposi una pèrdua de la qualitat de vida ni haver de renunciar obligatòriament a determinades activitats i/o responsabilitats socials**.

Fins ara la conciliació s'està solucionant mitjançant estratègies individuals que han posat en marxa les persones, majoritàriament les dones, a vegades ingenioses i solidàries, però quasi sempre assumint un cost suplementari de salut, sobrecàrrega de treball i, en moltes ocasions, de culpabilitat. Perquè la distribució tradicional de rols ha atorgat a les dones no només la responsabilitat d'assumir determinades tasques sinó també l'obligació moral d'acomplir-les. A més, 'existeix una tolerància social davant l'absentisme masculí en la conciliació'¹⁵.

Però la conciliació de la vida personal, familiar, laboral i social és un problema social de caràcter col·lectiu i no un problema específic i individual de les dones, com s'ha plantejat en la majoria de polítiques de conciliació (habitualment les mesures de conciliació no canvien l'eix sexista de l'organització social, en tant que les mesures van adreçades principalment a les dones perquè són elles les que han de conciliar, per fer-les més fàcil la conciliació dels temps).

D'altra banda, la majoria de polítiques de conciliació acostumen a girar entorn el treball productiu i, per tant, no canvien tampoc l'organització social dels temps i de la vida de les persones, basada en el temps de treball remunerat o laboral. **La conciliació no pot ser vista com una qüestió només laboral sinó que cal contemplar-la des d'opcions personals, familiars i laborals**, tenint en compte els temps de vida de les persones, en totes les etapes del seu cicle vital, que té moltes altres vessants a part de la professional.

¹⁴ Extret del llibre 'El mito de la vida privada, de la entrega al tiempo propio', de Soledad Murillo.

¹⁵ Teresa Torns, Jornades sobre Conciliació de la vida personal, familiar i laboral organitzades pel Consell de les Dones de Barcelona, al maig del 2005.

La conciliació és un concepte que afecta de manera transversal a tots els àmbits de la vida (no només als treballs remunerat i familiar-domèstic): el social, l'econòmic, l'educatiu... i a la diversitat de les persones, dones i homes. Per tant, ha d'abordar-se des d'una concepció més àmplia. És en aquest sentit que hem de parlar de **polítiques de temps**, és a dir, **polítiques orientades a millorar l'ús i l'organització dels temps** (temps personal, temps familiar, temps laboral, temps de participació social i comunitària) **de la ciutadania**. Aquest tipus de polítiques han de possibilitar que totes les persones disposem de temps i d'oportunitats (iguals per a tothom) per poder desenvolupar-nos en les diferents facetes de la vida, en l'àmbit públic i en el privat. És a dir, disposar de temps que ens permeti créixer en tant que persones que desenvolupem diferents activitats al llarg del cicle de vida: per una banda, desenvolupem una vida professional i, per l'altra, som persones amb una vida privada -personal i familiar-. És important tenir present que la nostra vida i el desenvolupament personal és producte de la nostra participació en diferents àmbits i en tant que aquesta participació pugui ser equilibrada i orientada cap als nostres desitjos i interessos personals, la qualitat de vida serà millor.

La major presència de les dones a l'activitat professional reclama noves fórmules d'organització social, on el temps de treball no sigui incompatible amb el temps d'accés als serveis, perquè totes les persones -dones i homes- tinguin la possibilitat de realitzar les tasques domèstiques, és a dir, on el temps i els horaris ja no puguin seguir sent una excusa per eludir responsabilitats que han de ser forçosament compartides.

En aquest sentit, per tal de promoure la conciliació del temps personal, familiar i laboral, des de diferents àrees de l'Ajuntament s'han dut a terme les següents accions.

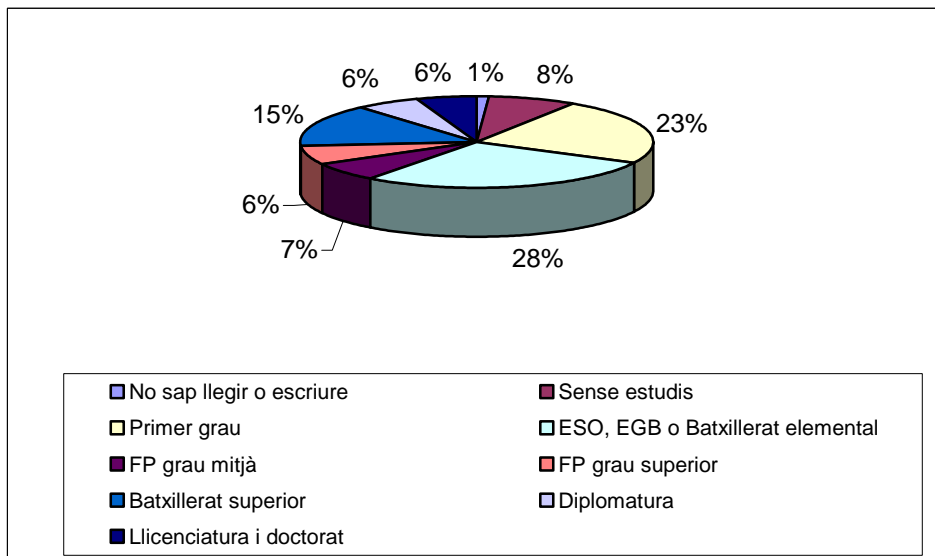
- Des del Programa d'Atenció a la Dona (PAD) i el servei de Promoció Econòmica es vol potenciar la conciliació laboral, familiar i personal a les empreses del municipi. Es pretén valorar les **necessitats d'homes i dones** arrel del qüestionari que valora ítems psicosocials (disponibilitat, horari, autoestima i necessitat de feina) per oferir una resposta més adient a les seves demandes. Tanmateix hi ha la voluntat de realitzar unes **jornades sobre conciliació** durant l'any 2009.
- Des del servei de Promoció Econòmica s'està realitzant un **estudi sobre el mercat de venda no sedentària (mercadillo)**. A l'actualitat es realitza un dia entre setmana, el dimecres, coincidint amb el mercat de Vallirana. Des de Promoció Econòmica s'està valorant l'opinió dels i les comerciants i de la gent per proposar més endavant canviar el mercat al dissabte, el que permetria augmentar l'afluència i variar més el perfil de clientela: gent jove amb fills i filles, homes i dones, etc. Això permetria no només fomentar la corresponsabilitat a l'hora de fer la compra sinó també dinamitzar el teixit comercial de Cervelló. A més, si el mercat es fes dissabte permetria en major mesura que tant homes com dones, independentment de si treballen fora de casa o no entresetmana, poguessin fer la compra setmanal.
- El web municipal disposa d'una **Agenda d'Esdeveniments** on les diferents àrees de l'Ajuntament i entitats del municipi poden incloure al calendari les seves activitats. D'aquesta manera s'evita que les activitats organitzades per diferents ens coincideixin en un mateix dia o es concentrin en una mateixa època, permetent a la població participar el màxim possible de l'oci i la cultura.
- Des de l'Ajuntament i les associacions es procura **planificar les activitats tenint en compte els usos del temps** de la població destinatària (no fer-ho coincidir amb la sortida dels nens i nenes de l'escola, en segons quins períodes de vacances, etc.) malgrat és difícil ajustar-se a un horari que s'adeqüi als interessos de tothom.

5.1. Formació de la població

L'objectiu d'aquest apartat és veure quin és el nivell d'instrucció de la població de Cervelló i analitzar les tendències de gènere que es detecten. Les dades són del any 2001, però ens permeten analitzar aquestes tendències a trets generals.

Com s'observa al quadre següent, **la majoria de la població té la ESO, EGB o Batxillerat elemental (28%), estudis de primer grau (23%) o Batxillerat superior (15%)**. És destacable també que un 1% de la població no sap llegir ni escriure.

Nivell d'instrucció de la població. Cervelló. Any 2001.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

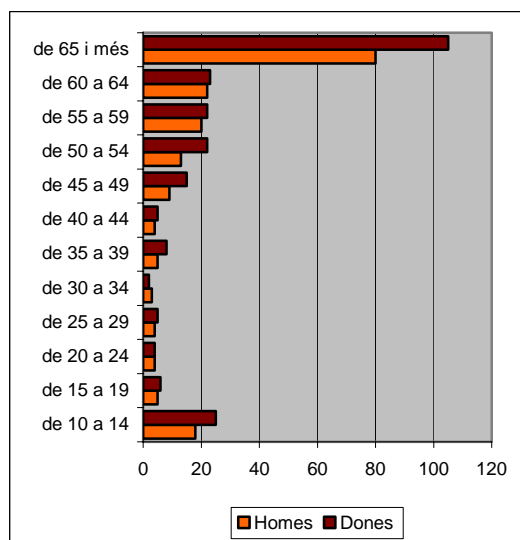
A continuació analitzarem les tendències de gènere i per edats de cadascun d'aquests grups. Com es pot observar al següent quadre, **la majoria de persones que no saben llegir ni escriure són dones, les quals es concentren sobretot a la població major de 65 anys**, on representen gairebé el 80%. Aquest grup de dones coincideix precisament amb la franja de població que menys accés ha tingut a l'educació i han estat tradicionalment dedicades a les tasques reproductives. El fet de no saber llegir ni escriure suposa una limitació a l'hora de participar de la societat de la informació. La lluita pels drets educatius de les dones ha estat una de les reivindicacions més importants del moviment feminista al llarg de la seva història, una reivindicació que, com veurem tot seguit, s'ha traduït en millores importants pel que fa al nivell educatiu de les dones.

No sap llegir o escriure			
Edat	Homes	Dones	Total
de 10 a 14	4	4	8
de 15 a 19	2	1	3
de 20 a 24	0	1	1
de 25 a 29	2	0	2
de 30 a 34	1	0	1
de 35 a 39	2	1	3
de 40 a 44	1	0	1
de 45 a 49	0	1	1
de 50 a 54	4	0	4
de 55 a 59	0	2	2
de 60 a 64	5	3	8
de 65 i més	7	26	33
Total	28	39	67

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Les dones continuen sent majoria en el grup de persones sense estudis. Aquest grup està més igualat pel que fa al sexe i augmenta progressivament amb l'edat. El gruix de dones es situa especialment a la franja d'edat a partir dels 65 anys.

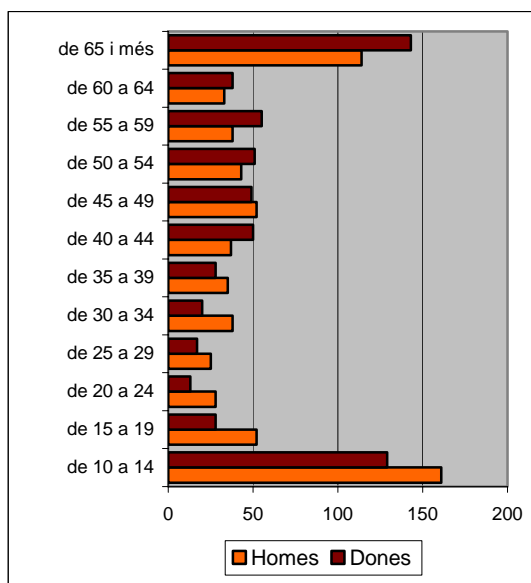
Sense estudis				
Edat	Homes	Dones	Total	% dones
de 10 a 14	18	25	43	58%
de 15 a 19	5	6	11	55%
de 20 a 24	4	4	8	50%
de 25 a 29	4	5	9	56%
de 30 a 34	3	2	5	40%
de 35 a 39	5	8	13	62%
de 40 a 44	4	5	9	56%
de 45 a 49	9	15	24	63%
de 50 a 54	13	22	35	63%
de 55 a 59	20	22	42	52%
de 60 a 64	22	23	45	51%
de 65 i més	80	105	185	57%
Total	187	242	429	56%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Pel que fa a les persones amb estudis de primer grau (1277), es dona un fort equilibri entre ambdós sexes. Malgrat això, hi ha diferències segons l'edat. Així, els homes són majoria fins als 39 anys, edat a partir de la qual la tendència es feminitza, especialment a partir dels 65 anys.

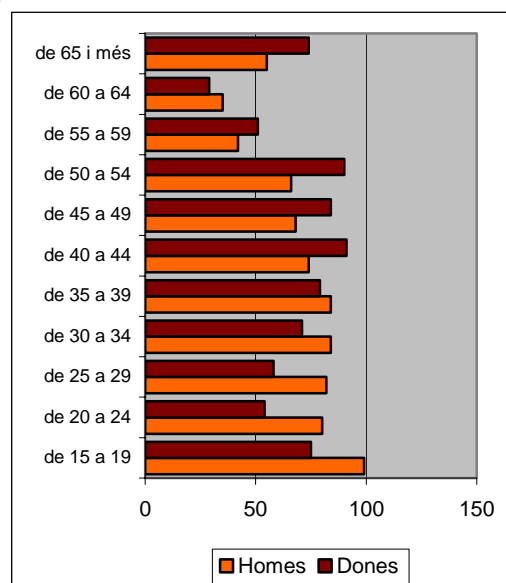
Edat	Primer grau			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 10 a 14	161	129	290	44%
de 15 a 19	52	28	80	35%
de 20 a 24	28	13	41	32%
de 25 a 29	25	17	42	40%
de 30 a 34	38	20	58	34%
de 35 a 39	35	28	63	44%
de 40 a 44	37	50	87	57%
de 45 a 49	52	49	101	49%
de 50 a 54	43	51	94	54%
de 55 a 59	38	55	93	59%
de 60 a 64	33	38	71	54%
de 65 i més	114	143	257	56%
Total	656	621	1277	49%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Entre les persones que tenen ESO, EGB o Batxillerat elemental també hi ha diferències per sexe i grup d'edat. Així, fins als 39 anys aquesta població està masculinitzada i a partir d'aquesta edat està feminitzada. Això pot ser degut a què el grup de dones a partir dels 40 anys tenen uns nivells d'instrucció més baixos perquè van deixar de banda la seva formació per dedicar-s'hi a les tasques reproductives, principalment la cura dels fills i filles. En canvi, entre la població més jove els homes són majoria segurament perquè actualment les dones es concentren en grups amb una educació de nivell superior.

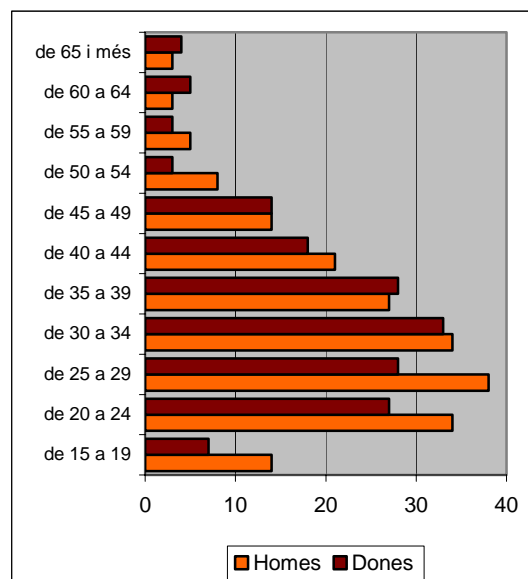
Edat	ESO, EGB o Batx. Elemental			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 15 a 19	99	75	174	43%
de 20 a 24	80	54	134	40%
de 25 a 29	82	58	140	41%
de 30 a 34	84	71	155	46%
de 35 a 39	84	79	163	48%
de 40 a 44	74	91	165	55%
de 45 a 49	68	84	152	55%
de 50 a 54	66	90	156	58%
de 55 a 59	42	51	93	55%
de 60 a 64	35	29	64	45%
de 65 i més	55	74	129	57%
Total	769	756	1525	50%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

El gruix de les persones amb FP de grau mitjà es concentren en la franja d'edat fins als 49 anys. Fins als 29 anys és especialment destacada la presència dels homes, el que podria estar lligat amb la tendència actual de les dones a formar-se en àmbits superiors.

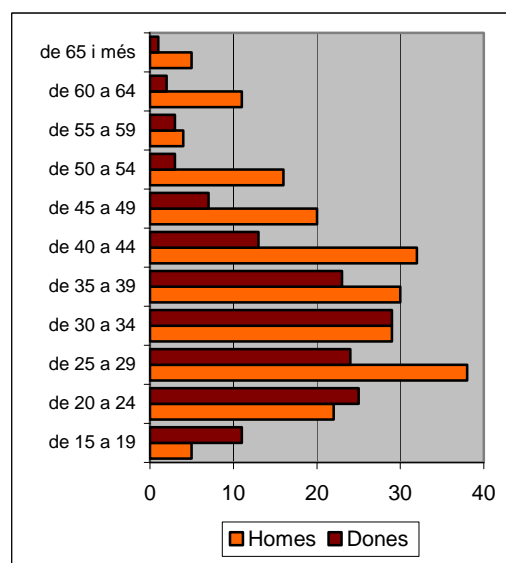
Edat	FP grau mitjà			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 15 a 19	14	7	21	33%
de 20 a 24	34	27	61	44%
de 25 a 29	38	28	66	42%
de 30 a 34	34	33	67	49%
de 35 a 39	27	28	55	51%
de 40 a 44	21	18	39	46%
de 45 a 49	14	14	28	50%
de 50 a 54	8	3	11	27%
de 55 a 59	5	3	8	38%
de 60 a 64	3	5	8	63%
de 65 i més	3	4	7	57%
Total	201	170	371	46%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Pel que fa a FP de grau superior, els homes són majoria. S'observa, però, com la proporció d'homes es manté constant al llarg de les generacions i les dones s'han anat incorporant progressivament a la formació professional superior.

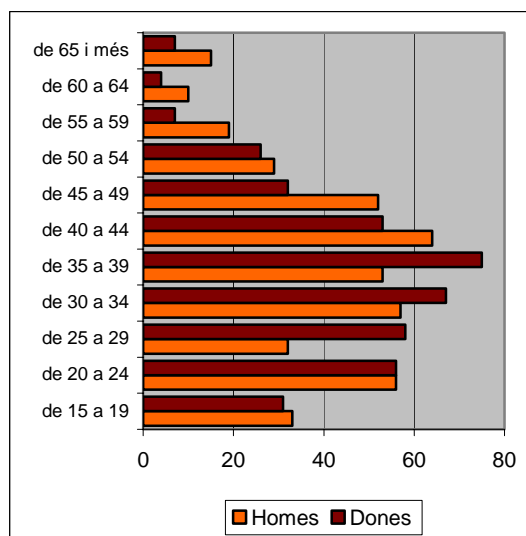
Edat	FP grau superior			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 15 a 19	5	11	16	69%
de 20 a 24	22	25	47	53%
de 25 a 29	38	24	62	39%
de 30 a 34	29	29	58	50%
de 35 a 39	30	23	53	43%
de 40 a 44	32	13	45	29%
de 45 a 49	20	7	27	26%
de 50 a 54	16	3	19	16%
de 55 a 59	4	3	7	43%
de 60 a 64	11	2	13	15%
de 65 i més	5	1	6	17%
Total	212	141	353	40%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Pel que fa al Batxillerat superior, en global la presència de dones i homes està equilibrada. Si analitzem les dades per edat, però, veiem que fins els 39 anys les dones són majoria i a partir d'aquesta edat la tendència es dona a la inversa.

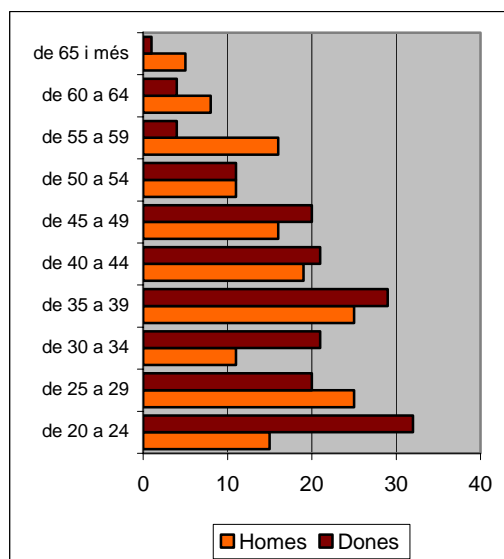
Edat	Batxillerat superior			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 15 a 19	33	31	64	48%
de 20 a 24	56	56	112	50%
de 25 a 29	32	58	90	64%
de 30 a 34	57	67	124	54%
de 35 a 39	53	75	128	59%
de 40 a 44	64	53	117	45%
de 45 a 49	52	32	84	38%
de 50 a 54	29	26	55	47%
de 55 a 59	19	7	26	27%
de 60 a 64	10	4	14	29%
de 65 i més	15	7	22	32%
Total	420	416	836	50%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

Les dones diplomades són majoria fins els 29 anys. La feminització d'aquest nivell d'instrucció és especialment forta fins els 34 anys, on les dones representen el 59%. És a partir dels 55 anys que els homes són majoria, representant el 76%.

Edat	Diplomatura			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 20 a 24	15	32	47	68%
de 25 a 29	25	20	45	44%
de 30 a 34	11	21	32	66%
de 35 a 39	25	29	54	54%
de 40 a 44	19	21	40	53%
de 45 a 49	16	20	36	56%
de 50 a 54	11	11	22	50%
de 55 a 59	16	4	20	20%
de 60 a 64	8	4	12	33%
de 65 i més	5	1	6	17%
Total	151	163	314	52%

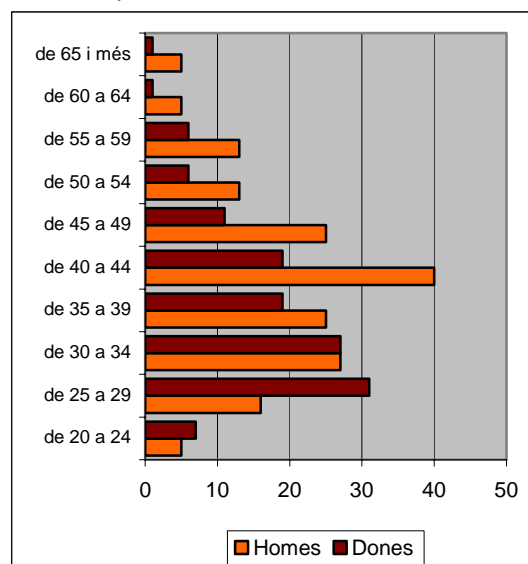
Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Per últim, **pel que fa al nivell de llicenciatura i doctorat, els homes són majoria (58%)**, el que podria ser degut a què tradicionalment s'havia promogut més l'accés a la universitat per part dels homes, especialment llicenciatures i doctorats, mentre que socialment s'ha limitat més l'accés de les dones al món universitari a través de l'assignació a les dones el rol de curadores; la idea de què el seu sou era "complementari" al de la seva parella; posant en dubte les capacitats intel·lectuals de les dones per estudiar una carrera, etc. Per sort, aquestes preconcepcions van desapareixent i **les dones actualment accedeixen igual o més que els homes als estudis universitaris (a Cervelló, el 64% de les persones fins als 29 anys amb llicenciatura o doctorat són dones)**. Així, segons un estudi de la Universitat de Barcelona¹, a

¹ Estudi elaborat per la Comissió d'Igualtat de Gènere de la UB
(http://www2.ub.edu/comunicacions/revista_launiversitat/revista_40/Revista_40/reportatge_2.html)

l'actualitat un 63,7% dels i les estudiants de primer i segon cicle són dones. Malgrat això, a mesura que s'avança a nivell de doctorat i càtedra, el nombre de dones va disminuint i el nombre d'homes augmentant. Quan s'arriba al nivell de càtedra, el major grau dins la carrera acadèmica, es constata que a la UB els homes representen aproximadament un 80%. Concretament hi ha 102 catedràtiques, enfront de 476 catedràtics; és a dir, que la situació de l'inici de l'accés a la Universitat s'ha capgirat amb escreix a favor del sexe masculí. Aquesta "pèrdua" de dones a mesura que s'escala en posicions de poder escenifica clarament el **sostre de vidre** amb el qual topen les dones per accedir als llocs de presa de decisions.

Edat	Llicenciatura i doctorat			
	Homes	Dones	Total	% dones
de 20 a 24	5	7	12	58%
de 25 a 29	16	31	47	66%
de 30 a 34	27	27	54	50%
de 35 a 39	25	19	44	43%
de 40 a 44	40	19	59	32%
de 45 a 49	25	11	36	31%
de 50 a 54	13	6	19	32%
de 55 a 59	13	6	19	32%
de 60 a 64	5	1	6	17%
de 65 i més	5	1	6	17%
Total	174	128	302	42%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Com venim assenyalant, aquesta tendència coincideix amb la dinàmica històrica que ha caracteritzat la incorporació de les dones al món educatiu formal. Fins fa relativament poc, les dones o no tenien cap tipus de formació reglada o tan sols realitzaven les etapes educatives inicials. Progressivament, aquesta injustícia ha anat solventant-se i les dones han anat accedint als diferents nivells formatius. A hores d'ara, les dones representen la majoria en l'educació post-obligatòria i també a la universitat. Així, en les dades anteriors podem veure perfectament reflectit aquest canvi profund que ha transformat radicalment la societat actual: trobem a aquelles dones que no van tenir accés a l'educació i també a aquelles altres que actualment representen la majoria de la comunitat universitària. No obstant, tal i com s'ha vist al capítol anterior, aquest fet no està garantint actualment uns majors èxits professionals; encara ara les dones són les principals víctimes de la precarietat laboral, les que tenen més contractes temporals, i les que representen la majoria en les taxes d'atur.

5.2. Coeducació als centres docents

L'escola és un espai socialitzador que no únicament transmet estereotips de gènere sinó que, al costat d'altres espais educatius, funciona com a productora i reproductora d'elements en els quals es fonamenta la construcció de les identitats de gènere.

La coeducació és un model educatiu complex que involucra tant les estructures organitzatives dels centres escolars com la formació dels agents educatius, molts dels quals consideren aquest model ja superat: bons resultats actuals de les alumnes en el sistema escolar o l'accés de les noies a les carreres reconegudes com a masculines (enginyeries, arquitectura, medicina, etc.) reafirmen les persones que asseguruen que s'ha assolit la igualtat entre els sexes.

Però la coeducació va molt més enllà de reclamar la igualtat de les dones en l'accés al món públic dominat majoritàriament pels homes. La coeducació col·labora a obrir el debat del món

invisible, del currículum ocult² dels centres educatius, atès que desvela les relacions sexistes, d'altra banda inconscients i invisibles, que es produeixen en totes les instàncies escolars. I, a més, fa propostes de pràctiques educatives en l'univers de les creences, dels valors ètics i socials, i replanteja formes de relació familiar, laboral, d'amistat i sexual, entre d'altres.

Pel que fa al projecte curricular coeducatiu, és un treball paritari d'intervenció intencionada basat en l'anàlisi del gènere, i significa una voluntat expressa d'educar i formar per la pau, la salut social, la igualtat, la identitat i la diferència. Per tant, no es basa en la mera neutralitat, sinó que proposa i fa accions per promoure expressament la igualtat, la no discriminació, la corresponsabilitat, etc.

A Cervelló hi ha els següents centres educatius, tots ells públics:

- Escola Bressol La Masia (0 a 3 anys)
- Escola Bressol Municipal de Cervelló (0 a 3 anys)
- CEIP Cervelló (educació infantil)
- CEIP Santa Maria de Cervelló (educació infantil i primària)
- SES Cervelló (primer, segon i tercer d'ESO)

Els centres educatius de Cervelló es caracteritzen en la seva majoria per la seva recent creació. El CEIP Santa Maria és l'únic que està en funcionament des de l'any 1974. La resta s'han creat recentment degut al creixement de la població que venim comentant i a les demandes de la ciutadania de disposar d'escoles bressol i centre de secundària al municipi.

5.2.1. Primer cicle d'educació infantil (0 a 3 anys)

A Cervelló hi ha dues escoles bressol, ambdues municipals (de recent creació) i gestionades per una empresa externa subcontractada per l'Ajuntament. Entre totes dues ofereixen un total de 150 places, de manera que aquest curs 2008-2009 només 8 infants de Cervelló 5 de fora del municipi s'han quedat sense plaça. Per tant, **les places d'escola bressol cobreixen un 95% de la demanda local i un 92% de la demanda total**, el que supera altament el 60% que es considera com a òptim al mapa de llar d'infants de Catalunya 2004-2008, elaborat a partir de la Llei 5/2004, de creació de llars d'infants de qualitat³.

Donat els canvis que s'han produït darrerament, els serveis per a la primera infància juguen un paper fonamental en la vida de les persones. **El fet de tenir una bona oferta possibilita que l'educació de filles i fills no impliqui una limitació per al desenvolupament social, professional o personal dels seus pares i les seves mares.** Tenint en compte que la incorporació professional de la dona al món laboral ha modificat el seu paper tradicional de mare de família o de mestressa de casa, i que en termes generals aquesta incorporació de la dona no ha implicat una introducció de l'home l'espai familiar i domèstic, és important tenir una bona oferta d'escoles bressol. No hem de perdre de vista, però, que **les escoles bressol, malgrat faciliten la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, no són serveis per a la conciliació sinó serveis educatius.** Segons se'ns ha expressat a les entrevistes, s'ha donat un augment progressiu de la demanda a les escoles bressol motivat per un canvi de concepció de l'escola bressol, que no és tant un "pàrking" sinó que es valora molt positivament per la seva funció educativa.

Per garantir la conciliació no s'ha d'adaptar els horaris de les escoles a les necessitats dels pares i mares sinó que s'han de revisar i replantejar els horaris del conjunt del municipi (empreses, serveis públics i privats,...) per tal d'impulsar una nova organització dels temps. Actualment, l'horari de les escoles bressol municipals és de 8 a 17h (es pot allargar fins les 19h però calen un mínim de 5 infants per hora). **Aquest horari contribueix a facilitar la conciliació de les responsabilitats familiars amb la resta d'espais vitals de pares i mares.**

² El currículum ocult és el conjunt de normes, actituds, expectatives, creences i pràctiques que s'instal·la de manera inconscient en les estructures i el funcionament de les institucions. Funciona d'una manera implícita a través dels continguts culturals.

³ Llei 5/2004, de 9 de juliol, de creació de llars d'infants de qualitat (DOGC 4175, de 15-7-2004).

Segons informació qualitativa provinent d'entrevistes, en general tant els pares com les mares que porten als fills/es a la llar d'infants treballen fora de casa, tot i que hi ha un gran nombre de dones que no treballen a l'àmbit productiu. De 150 famílies, n'hi ha 3 que estan becades per l'Ajuntament. Pel que fa a tema migratori, a les dues escoles bressol només hi ha 2 nens/es estrangers/es. En aquests casos a les escoles bressol s'implementa el **Projecte d'Inversió Lingüística (PIL)** per a famílies estrangeres i/o castellanoparlants i es promou una entrada no agressiva a la nova llengua acompanyant tant als i les infants com a les famílies.

L'escola bressol és un espai socialitzador que pot contribuir a trencar els estereotips de gènere i la divisió de rols entre dones i homes. En aquest sentit, el fet que a les escoles bressol municipals **el professorat estigui compost únicament i exclusivament per dones** pot contribuir al manteniment de la divisió de rols entre els homes i les dones, ja que es transmet la idea que la cura i l'educació de criatures és una tasca femenina. Així, es detecta la necessitat de promoure la incorporació d'educadors a les escoles bressol per tal de transmetre també als nens i nenes que la cura d'infants és cosa de dones i d'homes i promoure, així, el trencament de la divisió de rols.

A les escoles bressol **no es duen a terme accions concretes coeducatives sinó que es treballa la igualtat de manera transversal**, promovent que tant nens com nenes juguin amb tot tipus de joguines i evitant els contes de prínceps i princeses.

5.2.2. Educació infantil, primària i secundària

Pel que fa a matèria coeducativa, els trets generals que podem destacar de cadascun dels centres són els següents:

- El CEIP Cervelló es defineix, entre d'altres, com una escola coeducativa i no sexista a més d'oberta, democràtica, igualitària i participativa.
- El CEIP Santa Maria es defineix per una educació cap a la igualtat, sense discriminacions per raó de sexe, raça, ètnia ni cultura. **La coeducació es treballa de manera transversal i fomentant la cooperació.** A sisè de primària es realitza un **taller d'autonomia a la llar** durant el primer trimestre, on l'alumnat, tant nois com noies, realitza tasques de la llar com cosir, planxar, etc. Malgrat aquesta activitat no està definida per l'escola com coeducativa, fomenta la corresponsabilitat entre les nenes i els nens. Tanmateix es procura fer les **circulars amb llenguatge no sexista** utilitzant termes neutres per designar a les persones o evitant el genèric masculí (alumnat, professorat, pares i mares). El professorat no rep formació específica en coeducació o igualtat, però al curs 2007-2008 la directora del centre va realitzar un **curs de coeducació.**
- Dos dels trets elementals del Projecte Educatiu del Centre (PEC) del SES Cervelló són:
 - Formació integral: orientació personal, acadèmica i professional, **educació en valors** i educació per la salut. Així, el SES Cervelló treballa el respecte per les persones i la no violència de forma general. Hi ha voluntat per part del SES de fer, en un futur pròxim, **tallers d'educació afectivo-sexual**, a segon i tercer de la ESO, tot i que aquesta acció encara està per definir.
 - Millorar la cohesió social: escola inclusiva escolar i socialment.

Com es pot observar als quadres següents, **el professorat està clarament feminitzat**, representant les dones entre un 84% al CEIP Santa Maria i un 79% al SES Cervelló. En el cas del **SES Cervelló, es dona una clara segregació vertical**, doncs malgrat està feminitzat, **tots els càrrecs de poder i decisió (director, cap i coordinador pedagògic) estan ocupats per homes.** Al CEIP Cervelló el càrrec de director també està ocupat per un home tot i que el 80% del professorat són dones.

Professorat del CEIP Cervelló

	Homes	Dones
Direcció	1	
Cap d'estudis		1
Coordinadora		1
Professorat		5
Administrativa		1
Conserge	1	
TOTAL	2	8

Font: pàgina web del CEIP Cervelló (<http://www.xtec.cat/centres/a8063710>)

Professorat del CEIP Santa Maria de Cervelló

	Homes	Dones
Direcció		1
Cap d'estudis		1
Professorat	5	24
TOTAL	5	26

Font: entrevistes.

Professorat del SES Cervelló

	Homes	Dones
Direcció	1	
Cap d'estudis	1	
Coordinador pedagògic	1	
Secretària		1
Professorat	1	11
Administrativa		1
Conserges		2
TOTAL	4	15

Font: entrevistes.

L'àmbit educatiu ha estat tradicionalment feminitzat. Malgrat avui dia aquesta tendència està canviant lleugerament degut al trencament d'estereotips que situen a les dones al càrrec de les tasques reproductives, encara trobem que les dones són una clara majoria entre el professorat, especialment als nivells més bàsics del procés d'ensenyament. Manquen, per tant, referents masculins als centres educatius que permetin a nens i nenes disposar de models tant masculins com femenins i que es corresponsabilitzen de l'educació dels infants.

Pel que fa a la interculturalitat, entre el SES Cervelló i el CEIP Santa Maria només hi ha una nena nouvinguda de Rússia a l'aula d'acollida.

5.3. Paper històric de les dones, festivitats i tradicions culturals

El municipi celebra les següents festes populars en les que tant homes com dones hi són participants i presents:

- **Cavalcada de reis**
- **Carnestoltes.** És una de les més multitudinàries i les dones prenen especial protagonisme donat que a l'Associació de Dones tenen un taller específic per preparar el Carnestoltes i confeccionen les disfresses.
- **Tres Tombs.** Aquesta festa busca recuperar el passat del municipi i les tradicions característiques d'un societat agrícola com era Cervelló: esmorzar per començar el dia, una passejada amb cavalls, ponis, carros i la esperada benedicció dels animals són la clau d'aquesta festa.

- **Aplec de Sant Ponç.** Es celebra el segon diumenge de maig per retre homenatge a Sant Ponç. Molts cervellonins i cervellonines s'apunten a participar en aquesta trobada a l'antic monestir de Sant Ponç, que els porta caminant des de Cervelló fins al temple, en un ambient de germanor.
- **Aniversari de la mort del president Josep Tarradellas.** Cada 10 de juny, el poble ret homenatge al seu fill predilecte. L'acte principal és l'ofrena floral a la rambla que porta el seu nom i en la qual participen entitats, associacions i partits polítics de la localitat i de la resta de Catalunya. Durant la setmana s'organitzen actes culturals per difondre la seva figura.
- **Revetlla de Sant Joan i Flama del Canigó.** Cervelló es suma a la tradició de la Flama del Canigó, i cada any, el 23 de juny, espera el foc que ha d'encendre la foguera de Sant Joan. Diverses entitats del poble participen en l'arribada de la flama que dona pas a l'esperada revetlla.
- **Festa Major.** Al voltant del 3 d'agost se celebra la Festa Major, que serveix els cervellonins i cervellonines per donar la benvinguda a les vacances d'estiu. Durant més d'una setmana actes de tot tipus, culturals, socials i esportius destinats a tots els públics omplen d'activitats els poble.
- **Homenatge a la gent gran.** El mes de setembre l'Ajuntament organitza una gran varietat d'activitats dirigides als i les més grans i amb les quals vol destacar la importància de la tercera edat i animar a les persones grans a gaudir. L'homenatge culmina amb un dinar multitudinari, on s'obsequia als avis i àvies de més edat.
- **Festa de Santa Maria.** Es celebra al setembre amb un aplec a l'església romànica de Santa Maria, on es realitza la benedicció d'uns panets que es reparteixen entre els assistents, es fa una paella popular i s'organitzen diverses activitats lúdiques i culturals.

L'Ajuntament i l'Associació de Dones també realitzen actes i celebren les següents diades, especialment importants pel tema que ens ocupa:

- **Dia de la dona treballadora.** Al voltant del 8 de març l'Ajuntament de Cervelló juntament amb l'Associació de Dones organitza una gran varietat d'activitats lúdiques, culturals i sobretot divulgatives relacionades amb el paper que juga la dona a la societat d'avui dia. Els actes finalitzen amb el sopar de dones a l'Ateneu.
- **Dia internacional de la salut de les dones.** El 28 de maig es celebra aquesta diada. L'any 2008 des del PAD es van organitzar una caminada, una sessió de tai-txí, un intercanvi culinari multicultural i la tertúlia "La salut de les Dones".
- **Dia internacional contra la violència de gènere.** L'any 2008 s'ha dut a terme una campanya d'inclusió dels homes en la implicació i lluita contra la violència de gènere amb el lema "Els també planten cara". També es van programar diverses activitats: concert solidari, lectura del manifest, taller "plantem cara a la violència", per part de la psicòloga del SAS Dona, sessió de teatre, recordatori a les víctimes de violència de gènere, diverses xerrades i un partit de futbol contra la violència de gènere. Durant aquesta campanya es va animar als homes a participar a la campanya del llaç blanc i comprometre's a no ser mai partícips de la violència de gènere. Les activitats es van realitzar amb la col·laboració de l'Associació de Dones i FUTSAL (Club de Futbol).

Durant el 2008 també s'ha dut a terme l'exposició "**Dones de teatre**", una exposició homenatge a les actrius i dramaturgues del segle XX (Biblioteca de Cervelló), organitzada per la Diputació de Barcelona i el Centre d'Estudis Interdisciplinaris de la Dona, de la Universitat de Vic, amb l'objectiu de promoure la seva visibilitat a través de les seves biografies, les seves trajectòries i les imatges dels muntatges teatrals en què van participar.

No disposem d'informació respecte al paper històric de les dones a Cervelló, la producció cultural de les dones i/o tradicions culturals on les dones siguin les protagonistes.

LÍNIA 6. INCLOURE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE EN EL DISSENY DEL MUNICIPI I EL TERRITORI

6.1. Aspectes urbanístics més rellevants

El municipi de Cervelló es troba a la zona de la Vall Baixa de la comarca del Baix Llobregat amb una extensió de 24,25 quilòmetres quadrats. És drenat per la riera de Cervelló que neix al nord de la penya del Moro i afluïx per la dreta al riu Llobregat. El municipi es troba envoltat de natura, amb llocs entranyables i una variada flora i fauna. A nivell geològic es troba l'avenç d'en Roca, situat a prop del Coll de l'Ordal, amb més de 60 metres de fondària i una sala subterrània, que representa una peça emblemàtica perquè encarna els inicis de l'exploració subterrània a Catalunya.¹

A les rodalies del nucli urbà de Cervelló s'han anat construint i assentant 14 urbanitzacions:

Urbanitzacions de Cervelló
Can Castany
Can Guitart Vell
Can Paulet
Costa de la Perdiu
Granja Garcia
Inter Club Residencial
Mas de Can Pi
El Mirador
Puigmontmany
Santa Rosa
Torre Vileta
Can Roig
Les Rovires

Font: web de l'Ajuntament de Cervelló (www.cervello.cat)

Cervelló disposa d'un seguit d'equipaments educatius, esportius, sanitaris, culturals, d'oci, etc. els quals es situen al nucli urbà del municipi. Els equipaments són els següents:

Equipaments
Camp de futbol municipal
Complex esportiu municipal Ceraqua
Biblioteca municipal
Deixalleria
CEIP Santa Maria de Cervelló
CEIP Cervelló
Escola Bressol La Masia
Escola Bressol Plaça del Mestre
Casal d'Avis
Ateneu
SES Cervelló
CIRD
CAP Cervelló
Casal de Joves

Font: web de l'Ajuntament de Cervelló (www.cervello.cat)

Segons dades extretes d'entrevistes (Policia Local), Cervelló és un municipi tranquil on hi ha un índex molt baix de delictes. A més, no hi ha zones que es puguin considerar marginals i/o on hi hagi més delictes o menys inseguretats que a d'altres, tot i que es detecten més incidències al

¹ Informació cedida per l'Ajuntament de Cervelló.

nucli urbà que no pas a les urbanitzacions, doncs el nucli té una densitat de població més elevada.

Cervelló forma part de la **Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat**, la qual és una associació de municipis compromesos per avançar cap a un desenvolupament sostenible. Constitueix una plataforma de cooperació i intercanvi on els municipis troben un marc adequat per discutir els seus problemes, les seves inquietuds, les seves necessitats, les seves experiències, i promoure i dur a terme projectes d'interès comú. Els objectius de la xarxa són els següents: impulsar polítiques locals encaminades cap a un model de desenvolupament sostenible; potenciar el desenvolupament de les Agendes 21 Locals i definir metodologies per a la seva implantació; constituir un instrument de cooperació i intercanvi d'experiències en el camp del desenvolupament sostenible; fomentar la participació de tots els sectors econòmics i socials dels municipis en el procés de desenvolupament de les Agendes 21 Locals i en la realització de projectes que se'n derivin; potenciar accions conjuntes amb altres xarxes i associacions espanyoles i europees per al desenvolupament de plans i programes orientats a solucionar problemes ambientals i incrementar el pes específic de les ciutats i els pobles mitjans i petits en l'àmbit europeu.²

6.2. Transports i desplaçaments

La mobilitat de les persones és una qüestió fonamental ja que condiona de manera molt clara multitud d'aspectes de les seves vides: l'ús del temps, l'accés a l'educació, al treball, als espais d'oci i relacionals. El municipi de Cervelló està comunicat principalment per les carreteres N-340, B-24 i A-2.

6.2.1. Transport col·lectiu

Tal i com veurem al següent punt, les dones utilitzen més el transport col·lectiu que els homes. Cervelló disposa dels següents serveis de transport col·lectiu:

- **Autobús urbà. C Bus!** És un servei d'autobusos que connecta el nucli urbà amb les urbanitzacions. Té quatre línies i dona servei des de les 8 del matí (com a molt d'hora) fins les 10 de la nit (com a molt tard). La freqüència de pas és cada dues hores.

L1	L2	L3	L4
Pl. Onze de Setembre	Pl. Onze de Setembre	Pl. Onze de Setembre	Pl. Onze de Setembre
Santa Rosa	Can Roig	Can Castany	Can Guitart
Interclub	Costa Perdiu	Can Pi	Torre Vileta
El Mirador	Puigmontmany	Pl. Onze de Setembre	Granja Garcia
Pl. Onze de Setembre	Les Rovires		Pl. Onze de Setembre
	Can Paulet		
	Pl. Onze de Setembre		

Font: www.solerisauret.com

- **Autobús interurbà.** Dona servei tots els dies de la setmana entre les 6 i les 23 hores aproximadament (varia en funció de la línia i el dia). La freqüència de pas també és variable en funció de la línia i si és entre setmana o no.

² Font: www.diba.es/xarxasost/cast/xarx.asp

L50	L57	567
Casetes	Casetes	Vallirana
Vallirana	Vallirana	Cervelló
Cervelló	Cervelló	Intercanviador Quatre Camins
Molins de Rei	Molins de Rei	Molins de Rei
Pla de Sant Feliu de Llobregat	Pla de Sant Feliu de Llobregat	
Sant Feliu de Llobregat	Sant Feliu de Llobregat	
Sant Just Desvern	Sant Just Desvern	
Esplugues de Llobregat	Esplugues de Llobregat	
Hospitalet de Llobregat	Diagonal	
Barcelona Collblanc	Barcelona Francesc Macià	

Font: www.solerisauret.com

- **Autobús nocturn.** La línia N52 connecta diferents punts de Vallirana, Cervelló, Sant Vicenç dels Horts i Molins de Rei els divendres i dissabtes a la nit i les vigílies de festius. Passa cada hora des de les 23.15 fins les 6.55 hores del matí.
- **Renfe.** Cervelló no té estació de Rodalies pròpia. La més propera és l'estació de Molins de Rei, des de la qual hi ha diversos autobusos (L50, L57 i 567) que arriben a Cervelló.

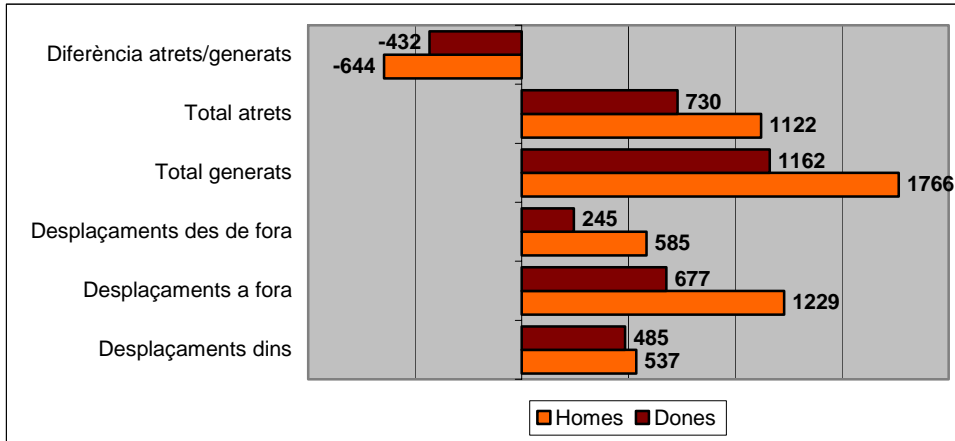
Tots els autobusos (i Rodalies) estan integrats a l'Autoritat del Transport Metropolità i per tant funcionen amb el mateix tipus de bitllet. Cal remarcar que en el taller participatiu dut a terme amb dones de Cervelló, el punt a millorar més destacat va ser el transport. Es van demandar millores principalment pel que fa a la freqüència de pas, accessibilitat i recorregut dels autobusos.

6.2.2. Desplaçaments

Donada l'organització de la vida entorn el món econòmic i productiu, totes les dades de mobilitat obligada que es contemplen en totes les estadístiques són les que tenen a veure amb els estudis o amb el treball remunerat. No podem treballar dades que incloguin els motius relacionats amb les tasques derivades del treball familiar- domèstic, les quals suposen una part molt important de la mobilitat obligada en qualsevol municipi. Per tant, són dades incompletes que invisibilitzen el treball no remunerat que, generalment, fan les dones.

Al 2001, segons dades de l'IDESCAT, **el 60% dels desplaçaments generats residència-treball van ser realitzats per homes (1766)**. La majoria dels desplaçaments generats es van realitzar a fora de Cervelló. On més diferència hi ha entre dones i homes és als **desplaçaments a fora del municipi, ja que un 65% d'aquests està realitzat per homes**. Aquesta dada evidencia la tradicional realitat social que assigna als homes el rol del treball remunerat i a les dones el del treball reproductiu/domèstic. A banda d'això, aquestes dades també podrien ser un reflex del fet que les dones que treballen de manera remunerada ho fan majoritàriament al mateix municipi (cosa que permet compaginar més fàcilment les tasques productives amb les responsabilitats familiars- domèstiques), mentre els homes potser es traslladen més fora del municipi per treballar. Així, en els desplaçaments interns, dins del municipi, per motius laborals, les diferències entre homes i dones són menors (un 47% són fets per dones i un 53% per homes).

Mobilitat obligada per desplaçament residència-treball per sexe. Cervelló. 2001

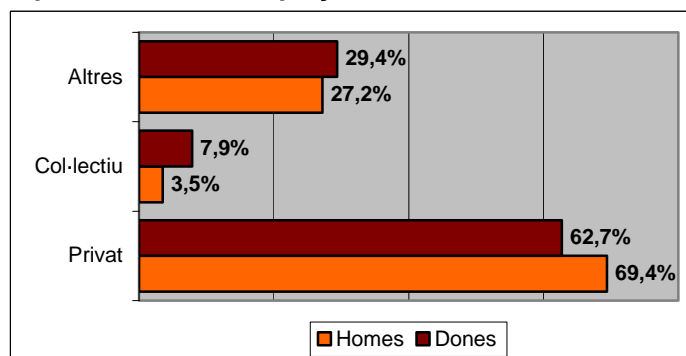
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

No obstant això, les dones es desplacen normalment molt més per dins del municipi que els homes per motius de treball tot i que això no queda reflectit en la majoria d'estadístiques. Això està relacionat amb les tasques del treball reproductiu, el qual és imprescindible per a la supervivència de la societat malgrat la seva infravaloració. Està dut a terme majoritàriament per dones i seria interessant poder veure també el tipus de desplaçaments que aquest treball implica.

Segons un estudi fet per la Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat, **la majoria de les persones de Cervelló es traslladen en transport privat per anar a treballar**. Això pot estar determinat no només perquè la majoria de ciutadans i ciutadanes treballen fora del municipi sinó també perquè aproximadament la meitat dels cervellonins i cervellonines resideixen a alguna de les 14 urbanitzacions del municipi, des de les quals és més difícil accedir al transport públic.

Els homes utilitzen més el transport privat que les dones (quasi un 7% més). En canvi, **les dones utilitzen en major mesura el transport col·lectiu** (un 7,9% de les dones enfront d'un 3,5% dels homes).

Mitjà de transport utilitzat en desplaçaments residència-treball. Cervelló. 2001

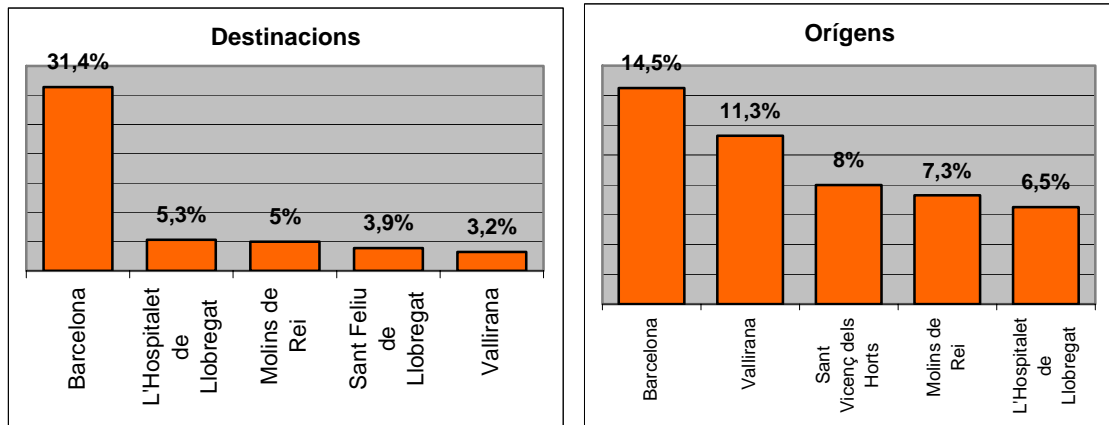

Font: Estudi "La mobilitat Laboral al Baix Llobregat 2001". Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat

Tal i com s'observa als gràfics següents, **la majoria de persones que treballen a fora del municipi ho fan a Barcelona (31,4%)**. La resta treballen principalment a L'Hospitalet de Llobregat, Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat i Vallirana.

Pel que fa a l'origen de les persones que acudeixen a treballar a Cervelló, està més repartit. En primer lloc procedeixen de Barcelona (14,5%), seguides de Vallirana, Sant Vicenç dels Horts, Molins de Rei i L'Hospitalet de Llobregat.

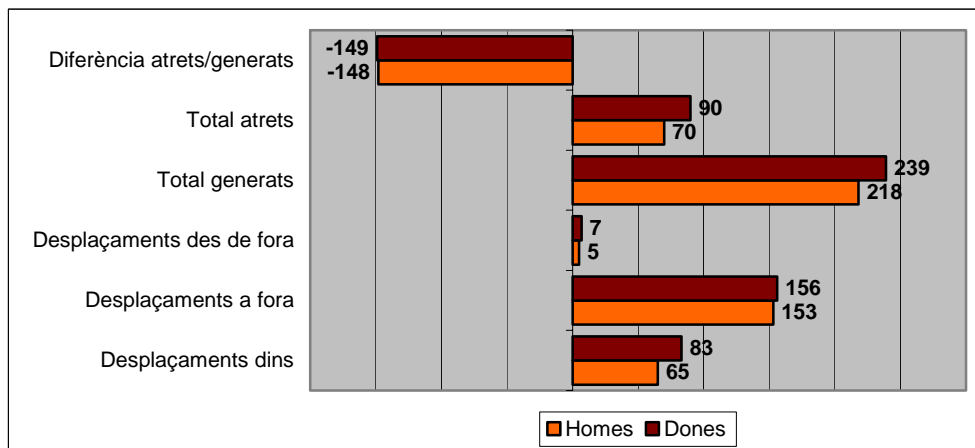
Principals orígens i destinacions de la població ocupada que treballa fora del municipi. Cervelló. 2001

Font: Estudi "La mobilitat Laboral al Baix Llobregat 2001". Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat

En la **mobilitat obligada per raó d'estudi el nombre de desplaçaments que fan les dones, tant a dins com a fora, és lleugerament superior al que fan els homes**. Aquestes xifres desvetllen un fet cada cop més general en la nostra societat: les dones cada cop estudien més que els homes. Pel que fa als desplaçaments per motiu d'estudi, el 52% és realitzat per dones.

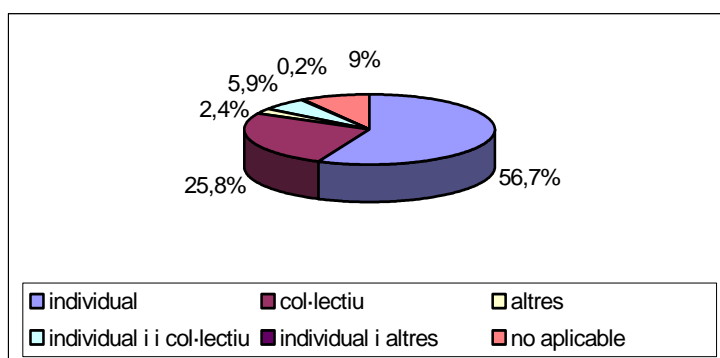
Mobilitat obligada per desplaçament residència-estudi per sexe. Cervelló. 2001

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Tot i que no disposem d'aquestes dades segregades per sexe, **el mitjà de transport més utilitzat per motius d'estudi continua sent el vehicle privat (56,7%)**, mentre que l'ús dels mitjans col·lectius augmenta al voltant d'un 20% respecte a l'ús que se'n feia per motius laborals.

Mobilitat obligada per desplaçament residència-estudi per mitjà de transport. Cervelló. 2001

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Aquesta diferència en el tipus de transport utilitzat segons si és per estudi o per treball pot ser explicada segons diversos factors. Per exemple, les persones estudiants solen tenir menys poder adquisitiu i disposar menys de vehicle propi, motiu pel qual utilitzen els mitjans col·lectius. A més, potser aquestes dades es deuen a què hi ha més dones que homes estudiants i les dones solen utilitzar més el transport públic i menys el vehicle privat.

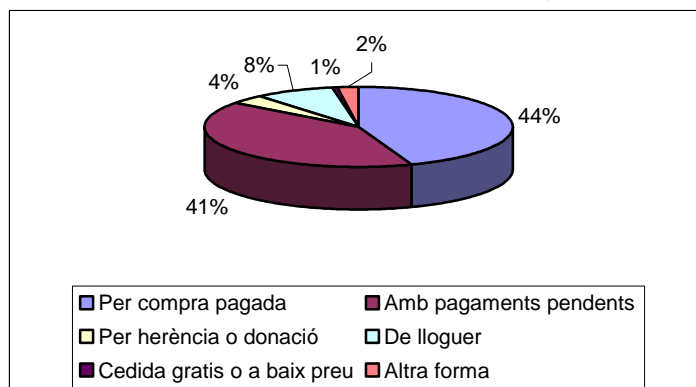
6.2.3. Barreres arquitectòniques

L'existència de barreres arquitectòniques dificulta el pas i la mobilitat de tothom perjudicant especialment les persones amb discapacitats i, per tant, també de les persones que es fan càrrec d'elles, que en la majoria dels casos són les dones. També dificulten el pas de la gent gran, persones que porten el carret de la compra, els cotxets de les criatures, etc., majoritàriament dones. **Les barreres arquitectòniques, doncs, afecten en major grau la mobilitat de les dones pel municipi a causa del seu rol reproductor i per la feminització de la vellesa.**

6.3. Habitatges

La majoria dels habitatges de Cervelló, segons dades del 2001, són de compra (del total, un 85%), gairebé la meitat dels quals tenen pagaments pendents. El següent grup és el d'habitatges de lloguer, que representen el 8% del total d'habitatges del municipi. Donada l'antiguitat de les dades disponibles i els grans canvis que s'estan produïnt en els últims temps en el mercat immobiliari, seria arriscat fer una interpretació acurada d'aquestes dades. A l'actualitat catalana i espanyola, **la tendència és que cada vegada menys famílies poden permetre's una hipoteca i la demanda de pisos de lloguer està augmentant.**

Habitatges principals segons el règim de tinença. Cervelló. 2001

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

L'augment dels preus de l'habitatge és una tendència general del mercat immobiliari. Així, sobretot **el jove manifesta dificultats importants per accedir a un habitatge donats els abusius preus del mercat, especialment en el cas de les dones joves ja que pateixen més**

precarietat laboral que els homes. Aquest no és l'únic col·lectiu que cada cop troba més dificultats per accedir a un habitatge. La sobrevaloració del preu del sòl, associada a importants processos especulatius, és una realitat molt important a les nostres societats. L'increment del preu de l'habitatge que s'ha produït en els darrers anys té un impacte important en la vida de les dones i dels homes. Tenint en compte que les dones continuen cobrant menys i que tenen unes condicions i una vida laboral més precària, tindran més dificultats per accedir a un habitatge digne.

Hi ha col·lectius especialment vulnerables en matèria d'habitatge. Mares soles amb fills/filles, el jovent, persones en situació d'atur i/o precarietat laboral, la població immigrada o la gent gran, entre d'altres col·lectius en risc o situació d'exclusió social tenen sovint problemes per accedir a un habitatge digne. A continuació analitzarem de manera global aquests grups.

- **Unitats monomarentals.** Les unitats monomarentals són un col·lectiu en risc d'exclusió social, tant si es tracta d'una opció triada lliurement per les dones, com si és producte d'una separació o divorci, els quals poden significar una disminució dels ingressos econòmics de la llar que fa més difícil el manteniment de l'habitatge i/o l'accés a un de nou, més accentuada si la dona té criatures o persones dependents al seu càrrec o si ocupen un lloc subsidiari en el mercat de treball. Com veurem més endavant, **3 de cada 4 llars monomarentals o monoparentals són monomarentals.** Aquestes dades, però, amaguen una realitat: quan una parella es separa és majoritàriament la dona la que sol fer-se càrrec de filles i fills en el cas que hi hagi. La realitat laboral i econòmica és més precària en el cas de les dones (una realitat que s'accentua en el cas que tinguin fills/filles al seu càrrec). Així, moltes dones es traslladen a viure amb altres familiars (habitualment amb la seva família d'origen). Segons les dades oficials aquestes dones i les seves criatures no són "llars monomarentals" invisibilitzant així una realitat important i present en les nostres societats. Un col·lectiu important són també les dones que han patit o pateixen violència de gènere, ja que quan decideixen separar-se de l'agressor, es converteixen sovint en llars monomarentals o unipersonals, amb les dificultats que això comporta i amb la problemàtica afegida que provoca la violència de gènere.
- **Joventut.** El jovent és un dels col·lectius que es troben en una situació més precària en el mercat de treball, on la inestabilitat laboral comporta una inestabilitat econòmica contínua. Quan el jovent vol emancipar-se, el lloguer sol ser l'opció més escollida. Segons l'Informe Joventut Espanya 2008 (IJE), el percentatge de joves (entre 15 i 29 anys) que viuen amb els seus progenitors és del 63%, el què s'ha reduït en un 5% respecte l'any 2004. A més, existeixen diferències de gènere ja que **les dones s'emancipen abans que els homes:** el percentatge de joves entre 25 i 29 anys que viuen a casa dels seus progenitors és el 32% per les dones i el 43% pels homes. Segons l'IJE, el salari mitjà dels homes joves és de 1076 euros i per les dones de 827 euros, el que vol dir que **els homes guanyen un 30% més que les dones**, tot i que a mesura que augmenta el nivell d'estudis, disminueix la bretxa salarial entre sexes. L'IJE 2008 també destaca que **la temporalitat i l'atur també són més freqüents en el col·lectiu femení.** En aquest sentit, des dels diferents Punts d'Informació Juvenil (PIJ) es realitzen coordinacions amb la Borsa d'Habitatge o amb el/la tècnic/a d'habitatge corresponent.
- **Gent gran.** Tal i com veurem a continuació, dins del col·lectiu de gent gran hi ha més dones que homes i, en conseqüència, **moltes més dones grans que homes viuen soles en la mateixa situació**, augmentant percentualment aquesta tendència amb l'edat. Si tenim en compte que les **pensions de les dones són molt inferiors a les dels homes**, és lògic suposar que també en aquest sentit seran elles les que tenen més dificultats per pagar un habitatge. Per altra banda, cal dir que aquest col·lectiu sol tenir **problemes d'accés o mobilitat** dins del seu domicili, ja que molts habitatges no estan adaptats per a que visquin persones amb mobilitat reduïda (barreres arquitectòniques, mal estat dels edificis, manca d'ascensor, etc.) Tots aquests problemes, en la mesura que hi ha moltes més dones grans que homes, afecten de manera més acusada la població femenina.

- **Població immigrada.** En molts casos, la població immigrada, deguda la seva precarietat laboral i econòmica, té més dificultats per trobar un habitatge. **Les persones migrades viuen normalment en pisos de lloguer**, degut a la incapacitat per fer front a la compra d'un habitatge i a la seva **precarietat i mobilitat en el mercat de treball**. Juntament amb les **dificultats econòmiques** d'aquest col·lectiu, cal afegir els **problemes que comporta el desconeixement d'altres cultures per part de la població autòctona** i els prejudicis i els estereotips que s'associen a la població immigrada. És una tendència generalitzada que els pisos que ocupen tinguin les **pitjors condicions d'habitabilitat**, per la degradació dels habitatges front la qual les persones propietàries no acostumen a fer les reformes necessàries. A més, degut, entre d'altres coses, al preu dels habitatges i a les dificultats per llogar i/o comprar-ne un, es dona habitualment una **sobreocupació** d'edificis o habitatges on viu la població immigrada.
- **Les persones en atur i la precarietat laboral.** Tal i com hem vist al capítol 4, **la taxa d'atur femení és superior al masculí**. La situació d'atur sol traduir-se en un valor adquisitiu més baix, el qual impedeix i/o dificulta l'accés a un habitatge, a banda dels requisits necessaris per comprar i/o llogar un habitatge, que requereixen una nòmina i/o contracte de treball. Aquest efecte, doncs, és més punyent entre les dones en la mesura que tenen una situació més precària en el mercat de treball. Tal i com hem vist, **les dones tenen quotes més altes de temporalitat i parcialitat**, el que suposa un nivell d'ingressos molt inferior i, per tant, una situació desfavorable a l'hora d'accedir a un habitatge.

Al Consell Comarcal del Baix Llobregat existeix una **Borsa Jove d'Habitatge**, la finalitat de la qual és posar en contacte, en condicions avantatjoses, els i les joves amb les persones que disposen d'un habitatge de lloguer. Es poden trobar pisos de lloguer en bon estat i les borses negocien les millors condicions possibles, sense cap cost, ni per al llogater/a ni pel propietari/a. La **Borsa d'Habitatge del Baix Llobregat Centre** cobreix les localitats de Corbera de Llobregat, Pallejà, El Papiol, La Palma de Cervelló, Vallirana, Torrelles de Llobregat, **Cervelló** i Santa Coloma de Cervelló, Molins de Rei i Sant Vicenç dels Horts. La Borsa està gestionada per ProHabitatge, la qual és una associació independent sense ànim de lucre, que desenvolupa la tasca d'intermediació social per garantir l'accés a l'habitatge a aquelles persones que no poden adquirir un immoble al mercat lliure. Les accions que duen a terme són les següents:

- **Intermediació social per l'accés a l'habitatge.** Aquesta és una tasca imprescindible en el mercat de lloguer privat on els avals bancaris són abusius i on el fenomen del racisme residencial s'estén dia rere dia. Tanmateix, la intermediació social va més enllà: estudia les necessitats d'habitatge de les persones sol·licitants i informa i orienta a les persones sobre aspectes tècnics, legals o administratius relacionats amb l'habitatge.
- **Mediació social residencial per la prevenció de l'exclusió.** Un cop els processos d'intermediació en el mercat de lloguer han finalitzat amb un contracte d'arrendament, poden sorgir diferents tipus d'incidències dins l'habitatge. Així doncs, entenem per procés de mediació una negociació assistida per un tercer neutral que no té capacitat de decisió sobre el fons del conflicte, però que la seva activitat permet que les parts arribin a acords. L'activitat de mediar en situacions residencials permet consolidar programes d'inclusió social, evitar desnonaments i superar conflictes que poden acabar en la pèrdua de l'habitatge.
- **Acompanyament Social a l'habitatge.** Aquesta tasca esdevé imprescindible per a poder treballar diferents aspectes socioeconòmics de les persones usuàries de programes socials, entenen l'acompanyament social com una tasca que inclou un conjunt de tècniques i pràctiques en diferents àmbits de la persona que faciliten el camí a una vida més autònoma.

- **Centre de Documentació i Recerca** que ofereix els següents serveis: biblioteca especialitzada en habitatge, reculls de premsa, dossiers monogràfics, informes relacionats en situacions residencials, articles per revistes i estudis sobre habitatge.

Entre els seus programes es troba la **Xarxa d'Habitatges d'Inclusió**, un sistema de mediació que el Departament de Medi Ambient i Habitatge ha creat per fomentar i incrementar l'oferta d'habitatges tutelats per atendre a persones que requereixin una atenció especial. Té com a objectiu donar suport a entitats sense ànim de lucre que gestionin habitatges tutelats per a col·lectius en situació de risc d'exclusió social. Aquestes entitats tenen la finalitat social d'atendre la necessitat d'habitatge de persones en situació de risc d'exclusió social, que també necessiten un seguiment especial durant un període de temps determinat:

- Persones sense sostre.
- Immigrants sense permís de residència o treball.
- Dones afectades per la violència de gènere que han deixat el seu entorn sociofamiliar habitual.
- Persones amb drogodependències.
- Persones amb trastorn mental.
- Persones perceptores de prestacions molt baixes i d'altres en situacions anàlogues que requereixin ser tutelades.

No disposem de dades sobre si hi ha planificades promocions d'habitatges de protecció oficial a Cervelló, però segons dades del web de l'Institut Català del Sòl³ (INCASÒL), a l'actualitat no hi ha a Cervelló **cap promoció d'habitatges de protecció oficial** (en preparació, en execució o acabats).

³ www.incasol.cat

LÍNIA 7. PROMOCIÓ DE LA SALUT DE LES DONES

Com a moltes altres ciències i com a la vida social, política i econòmica, **les dones han estat invisibles per a la medicina**. Tant la recerca com la docència i l'assistència han mirat les dones "com si fossin homes" i no han vist els seus problemes ni han entès la seva queixa, el seu malestar o el seu dolor. La salut de les dones s'ha estudiat i valorat només com a salut reproductiva. Aquest enfocament ha impedit a vegades abordar la seva salut integral. Hi ha encara un gran desconeixement, per falta d'informació i d'investigació, amb relació a les malalties que pateixen les dones, les seves causes i la manera de prevenir-les; en definitiva, **cal fer visible la morbiditat femenina diferencial**. Per altra banda, la formació del metge o metgessa de primària (i d'hospital) no ha estat enfocada cap a les patologies més prevalents entre el sexe femení, ni tampoc té al seu abast (perquè no n'hi ha) ciència sistematitzada per apreciar la **diferent expressió de la simptomatologia d'algunes malalties segons el sexe de les persones**. La dona és un complex interactiu de forces biològiques, fisiològiques, psicològiques, socials i culturals. Aquesta dinàmica condiciona la seva salut i la seva qualitat de vida més del que s'ha estat reconeixent fins ara.¹

Cervelló es troba al sector Baix Llobregat Centre de la regió sanitària de Barcelona. La població de Cervelló està atesa per l'**Àrea Bàsica de Salut (ABS) Vallirana**, que dona servei a les poblacions de Cervelló, Corbera de Llobregat, la Palma de Cervelló i Vallirana.

Segons dades de l'Anàlisi de la situació de salut de Cervelló (2006) i dades facilitades a les entrevistes, el Consultori Local de Cervelló compta amb el personal que es mostra a la taula següent.

Personal del Centre d'Atenció Primària de Cervelló

	Homes	Dones	no consta el sexe
Direcció		1	
Adjunta de direcció		1	
Secretària de direcció		1	
Metge/ssa de família			3
Pediatra			1
Ginecòloga		1	
Llevadora		1	
Treballadora Social		1	
Infermeres		3	
Odontòloga		1	
Auxiliars de clínica			no consta el nombre
Administratius/ves			no consta el nombre
TOTAL	0	10	4

Font: Anàlisi de la situació de salut a Cervelló i entrevistes qualitatives.

Com es pot observar, les dones predominen al sector sanitari de Cervelló, corroborant la **tendència actual de la feminització de la professió mèdica**. Segons dades de la Confederació Estatal de Sindicats Mèdics, al 1965 les dones mèdiques representaven el 7,3% del total de la professió, quota que al 2001 arribava al 47,05% i que es preveu que l'any 2030 superi el 60%.

L'atenció continuada es realitza a Vallirana, on també hi ha servei d'urgències 24h. L'hospital de referència és l'Hospital de Bellvitge. Alguns dels punts a millorar del municipi més consensuats al taller participatiu amb dones² van estar els relacionats amb els serveis de salut, com la manca de servei d'urgències al municipi i la manca de personal mèdic. També es va demanar transport públic més freqüent i/o servei d'ambulància per anar a Vallirana.

¹ *La salut de les dones: de la invisibilitat a una atenció de qualitat*. Reflexions en femení núm. 4. Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat. Diputació de Barcelona (2000).

² Aquest taller es va realitzar el 5 de febrer a Cervelló i hi van participar 19 dones. Per més informació, consultar l'informe adjunt.

El servei d'atenció a la salut sexual i reproductiva dóna servei a Cervelló un o dos dies a la setmana, ja que es comparteix amb Vallirana. La treballadora social acudeix a Cervelló un cop a la setmana (consulta o domicilis) també pel mateix motiu, tot i que està en contacte directe via telefònica tots els dies.³

L'objectiu de la treballadora social és atendre tota la població des de la perspectiva de salut (a diferència de la treballadora social de Serveis Socials d'Atenció Primària). Segons dades qualitatives procedents d'entrevistes, atén principalment casos de violència de gènere (sobretot psicològica), infància, gent gran, salut mental, adolescència, toxicomanies, etc. Quan aquests casos arriben a la consulta mèdica, els metges i/o metgesses fan una derivació a la treballadora social, que realitza tasques d'orientació i derivació als recursos necessaris.

Segons dades qualitatives procedents d'entrevistes, sembla ser que les dones acudeixen amb més facilitat a la treballadora social que els homes, bé per què ho necessiten més o per què tenen més capacitat de demanar ajuda. Als homes, en canvi, els hi costa més adreçar-s'hi i si ho fan és per problemes més puntuals i no tan emocionals.

La problemàtica més atesa sol estar relacionada amb gent gran, sobretot les dones cuidadores que se'n solen fer càrrec d'aquestes persones. També s'hi adrecen dones joves laboralment actives i amb salut delicada: fibromiàlgia, contractures a l'esquena, trastorns de l'estat d'ànim no identificats, etc.

Dues de les principals derivacions que realitza la treballadora social en aquests casos és a la psicòloga del Servei d'Atenció i Suport a la Dona i al Servei de Salut Mental⁴. Concretament, des d'aquest servei es fan **dos grups terapèutics de dones que viuen en el dolor**, on la treballadora social deriva casos. Per l'any que ve està pensat que hi intervingui també la treballadora social.

7.1. Prevalença de les diferents malalties físiques i mentals en homes i dones

Les diferències de gènere en salut són paradoxals: **les dones tenen un estat de salut pitjor**, fins i tot exclouent-ne els trastorns relacionats amb la reproducció, **però viuen més que els homes**. Al llarg de la seva vida les dones experimenten més malalties no mortals, mentre que els homes desenvolupen malalties mortals. El model que utilitzem per comprendre la salut de les dones es basa en la interrelació del aspectes biològics amb els trets psicològics i culturals, les demandes socials i el suport rebut. Hi ha un desequilibri entre les exigències i demandes socials que reben les dones (doble jornada i doble presència) i els recursos de què disposen per cobrir-los (discriminació laboral, dificultat i precarietat del treball, feines amb poca autonomia i possibilitats de control, escassa coresponsabilitat dintre de la llar, manca de serveis públics,...) D'altra banda, **hi ha desequilibri també entre les exigències que les mateixes dones es fan a si mateixes, seguint el model de feminitat establert, i la baixa autoestima de què gaudeixen a causa principalment de la poca valoració social i familiar que tenen les seves tasques**.

A moltes dones de mitjana edat, amb característiques ansiodepressives i que presenten diferents somatitzacions, sense una patologia orgànica ben definida, **se'ls sol donar resposta farmacològica, quan en la majoria dels casos l'origen és un deteriorament en la seva qualitat de vida, insatisfaccions personals, cansament, vincles socials molt reduïts o malestar en el seu entorn familiar**. Els problemes que experimenten les dones poden ser més petits des d'un punt de vista mèdic però no ho són per a la vida quotidiana de les dones. Es parla de "l'iceberg de la morbiditat": la punta visible de l'iceberg és masculina però la massa és femenina. La divisió social de rols que col·loca les dones en situació de desavantatge explicaria el pitjor estat de salut de les dones, caracteritzat per trastorns que no condueixen a la mort però que afecten al llarg de tota la vida, mentre que els estils de vida dels homes serien

³ Actualment la treballadora social acudeix a Cervelló un cop cada tres setmanes per manca de personal als centres de Corbera i La Palma de Cervelló.

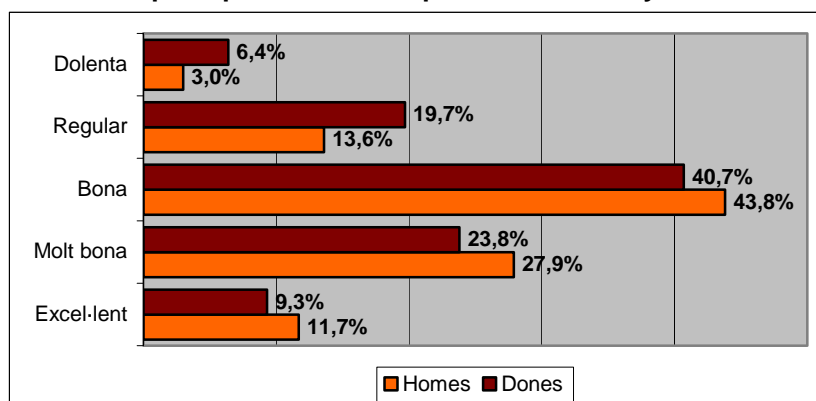
⁴ L'equip està format per un psiquiatra, psicòloga i infermera de salut mental i es troba a Sant Feliu de Llobregat.

responsables de les malalties que pateixen en estadis avançats de la vida i els porten a la mort.⁵

Segons l'Anàlisi de la situació de salut de Cervelló, "un dels patrons de desigualtats més freqüentment observats han estat que **les dones**, tot i presentar major esperança de vida que els homes, **presenten pitjor estat de salut percebut**. Els **grups socioeconòmicament més desfavorits** presenten generalment més factors de risc d'emmalaltir i més malalties que els grups socioeconòmics benestants, així com que **la situació d'atur també és un risc pels problemes de salut**. A nivell de territoris, està també molt estudiat que aquelles **àrees geogràfiques amb pitjors indicadors socioeconòmics** presenten també més problemes de salut i major mortalitat".

Segons dades del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, **l'autopercepció de salut per part de les dones és pitjor que la dels homes**. Tal i com s'observa a la taula, hi ha més homes que dones que consideren que la seva salut és excel·lent, molt bona o bona, mentre que l'autopercepció d'una salut dolenta o regular es dona més sovint en el cas de les dones, quasi bé un 10% més.

Autopercepció de la salut per sexe. Catalunya. 2006

Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

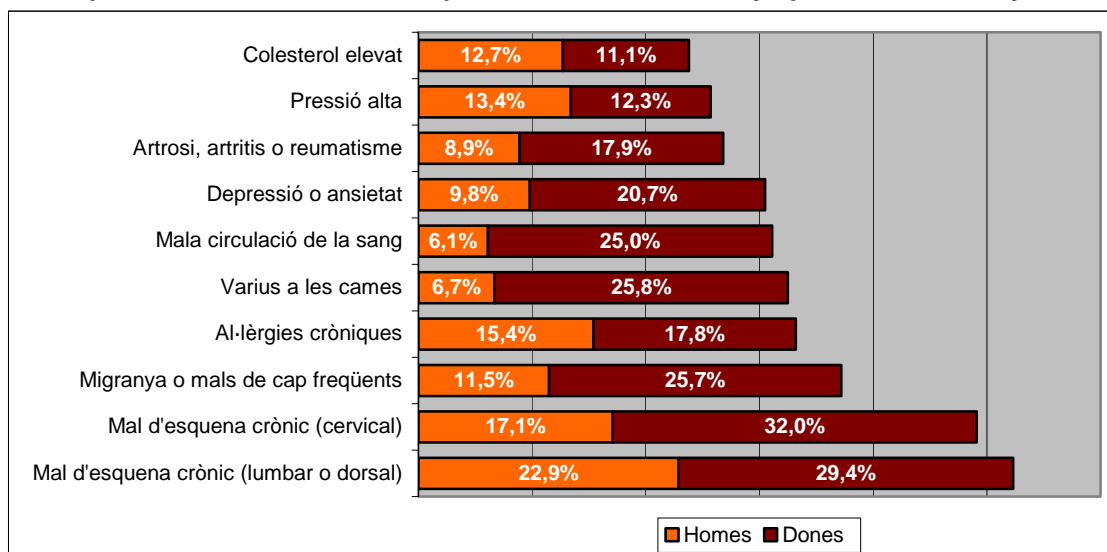
En la mateixa línia, diversos estudis evidencien que l'estat de salut percebut més bo i l'autoestima més gran la tenen les dones que fan un treball remunerat i que això és degut principalment al contacte social i l'aportació econòmica que els proporciona aquesta ocupació. A més, **un col·lectiu amb major risc de problemes de salut és el de les dones que treballen en el servei domèstic**. L'any 1994 tenien 3 vegades més de risc d'estat de salut dolent, mala salut mental, dolor i restricció de l'activitat. L'any 2002 el patró era similar. Aquest any apareixia que aquest grup de dones també tenien més risc de consum de tranquil·litzants (11,7% consumien, mentre en el grup de la resta de dones treballadores manuals era del 5,4%).⁶

Els principals trastorns crònics que prevalen sobre la població entre 15 i 64 anys són, tant per homes com per dones, els **mals d'esquena (lumbar, dorsal o cervical)**. En el cas de les **dones**, aquestes dolences venen seguides, per ordre de prevalença, de les **varius a les cames** (25,8%), **migranya o mals de cap freqüents** (25,7%) i **mala circulació de la sang** (25%). En canvi, en el cas dels **homes** prenen major importància les **al·lèrgies cròniques** (15,4%), la **pressió alta** (13,4%) i el **colesterol elevat** (12,7%).

⁵ *La salut de les dones: de la invisibilitat a una atenció de qualitat*. Reflexions en femení núm. 4. Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat. Diputació de Barcelona (2000).

⁶ Borrell, C. i Benach, J. (coord.) (2003). *Les desigualtats en la salut a Catalunya*. Ed. Mediterrània: Barcelona.

Principals trastorns crònics en la població entre 15 i 64 anys per sexe. Catalunya. 2006

Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

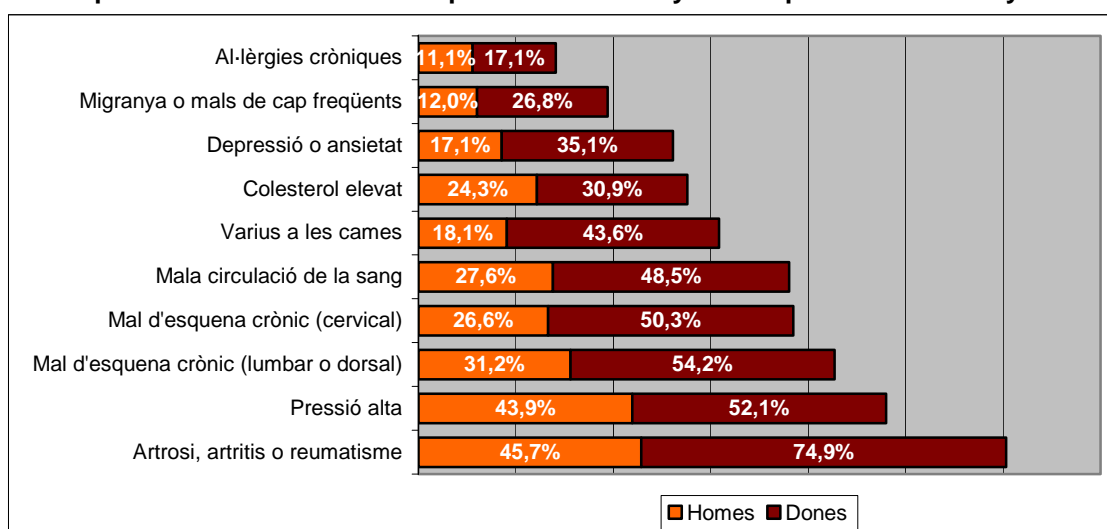
A excepció del colesterol elevat i la pressió alta, que tenen una morbiditat lleugerament superior en els homes, **els principals trastorns crònics que es donen a la població tenen una clara major morbiditat en les dones**, tal i com mostra l'anterior gràfic. Els trastorns on la diferència és més significativa són:

- La mala circulació a la sang i les varius a les cames tenen una morbiditat 4 vegades major a les dones que als homes.
- La migranya o els mals de cap freqüent, la depressió o ansietat, l'artrosi, artritis o reumatisme i el mal d'esquena crònic cervical afecten el doble a les dones que als homes.

Entre la població **a partir dels 65 anys** el percentatge de població amb trastorns crònics augmenta considerablement. Els trastorns crònics més freqüents són **l'artrosi, artritis o reumatisme, la pressió alta, els mals d'esquena i la mala circulació de la sang**, tant en els homes com en les dones.

Per aquest grup d'edat, es dona el doble o més de morbiditat entre les dones dels següents trastorns: varius a les cames, migranya o mals de cap freqüent, depressió o ansietat i mal d'esquena cervical.

Principals trastorns crònics en la població de 65 anys i més per sexe. Catalunya. 2006

Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

Podem concloure que **els trastorns crònics augmenten i canvien amb l'edat i afecten en major mesura a les dones**. Així, en canviar de grup d'edat, l'artrosi, artritis o reumatisme augmenten en un 36,8% en els homes i en un 50% en les dones i la pressió alta augmenta en un 30,5% en els homes i en un 39,8% en les dones. Per tant, no només les dones estan més afectades per trastorns crònics sinó que **la morbiditat entre les dones augmenta més amb l'edat que en el cas dels homes**.

Les desigualtats de gènere en el treball domèstic tenen conseqüències sobre la salut de les dones. Alguns estudis evidencien l'impacte negatiu de la doble jornada sobre diferents indicadors de salut en les dones, però cap associació entre els homes. A més, s'ha documentat que **aquest efecte es limita a les treballadores de classes més desfavorides**. Això suggereix que les dones de classes benestants, quan intenten compaginar la vida laboral i la familiar, poden pagar els recursos necessaris per fer-ho, mentre que les menys privilegiades sembla que financen la conciliació amb la seva pròpia salut.⁷

Tal i com es pot observar a la taula següent, a la regió sanitària de Costa de Ponent⁸ les principals causes de mort en **homes són tumors, malalties circulatòries, malalties respiratòries, les causes externes** (principalment els accidents de trànsit), **les malalties digestives i les malalties mentals**, mentre que en les **dones** les principals causes de mort són les **malalties circulatòries, els tumors, les malalties mentals, les respiratòries, les digestives i del sistema nerviós**. Aquestes cinc causes sumen el 78% de la mortalitat en els homes i el 77% en les dones.

Principals causes de mort en homes. Costa de Ponent. 2004

	N	%
Tumors	1766	35,46
Circulatori	1339	26,89
Respiratori	498	10
Causes externes	281	5,64
Aparell digestiu	270	5,42
Mentals	179	3,5
Nerviós	146	2,93
Endocrines	133	2,67
Resta de causes	367	7,49
Total	4979	100

Font: Informe "Anàlisi de la situació de salut de Cervelló" (novembre 2006)

Principals causes de mort en dones. Costa de Ponent. 2004

	N	%
Circulatori	1570	34,43
Tumors	975	22,08
Mentals	357	8,08
Respiratori	326	7,38
Digestiu	231	5,23
Nerviós	226	5,12
Endocrines	195	4,41
Causes externes	137	3,1
Resta de causes	397	10,17
Total	4414	100

Font: Informe "Anàlisi de la situació de salut de Cervelló" (novembre 2006)

A Catalunya, el 2004 el **tumor més freqüent en homes és el de pulmó**, amb una taxa de mortalitat de 80,34 per 100.000 habitants, i **en les dones el càncer de mama**, amb una taxa de 28,24 per 100.000 habitants. La principal causa de mort cardiovascular en els homes és la

⁷ La salut des de la sensibilitat de gènere. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

⁸ Es presenten les dades de la Regió Sanitària Costa de Ponent, regió a la qual pertany Cervelló.

cardiopatia isquèmica, amb una taxa de mortalitat de 89,23 per 100.000 habitants, i en dones la **malaltia cerebrovascular**, amb una taxa de 78,14 per 100.000 habitants.

Existeixen diferències en la freqüència i la gravetat en la cardiopatia isquèmica segons el sexe. Es presenta més tard en les dones i els símptomes són diferents als dels homes. Malgrat que a partir de la menopausa la seva incidència és similar en ambdós sexes, en la pràctica clínica i en l'imaginari col·lectiu encara es manté com a patró de la malaltia els homes de mitjana edat. Així, tot i que aquesta és una de les causes de mortalitat principals entre les dones, aquesta percepció equivocada que és una *malaltia d'homes* fa que les dones no es considerin en risc i no reconeixin els símptomes de l'infart de miocardi. A més, l'atenció sanitària avui és més efectiva per als homes.⁹

Segons dades de l'Anàlisi de la situació de salut a Cervelló, en el període 2000-2004 es van comptabilitzar 89 inicis de tractament de deshabitació per drogodependència en població de 15 a 49 anys, a excepció de l'alcohol on la població de risc és la major de 15 anys. A continuació es presenta la distribució dels casos per tipus de drogodependència i sexe, tot i que l'inici de tractament de deshabitació d'una drogodependència és una petita part visible del consum real d'aquesta droga. A més, la deshabitació comença després d'anys de consum.

Inicis de tractament de deshabitació per drogodependència a Cervelló

	Homes	Dones	Total	% homes	% dones
Heroïna	6	0	6	100%	0%
Cocaïna	18	5	23	78%	22%
Cannabis	5	0	5	100%	0%
Tabac	4	2	6	67%	33%
Alcohol	30	11	41	73%	27%
Altres	5	3	8	63%	38%
Total	68	21	89	76%	24%

Font: Informe "Anàlisi de la situació de salut de Cervelló" (novembre 2006)

La majoria de les persones que han iniciat un tractament de deshabitació per drogodependència són homes (76%). L'alcohol ha estat la principal droga notificada, seguida de la cocaïna, tant en homes com en dones. A Catalunya la prevalença del consum de tabac està disminuint en els homes però incrementant-se en les dones. L'únic grup de dones en què ha disminuït és el de les més joves de classes socials benestants. En les dones joves es detecta que ja fumen més les classes més desafavorides que les benestants.¹⁰

Pel que fa a **salut mental**, una anàlisi de la situació personal de les dones posa de manifest la presència del que podem anomenar **factors de risc**, que, en trobar-se presents de manera continuada i persistent sense mecanismes compensatoris i associats a factors de vulnerabilitat, incideixen negativament sobre la qualitat de vida i augmenten la probabilitat de l'aparició de diversos trastorns. Alguns dels factors de risc per a la salut mental són els següents:¹¹

- Les discriminacions socials objectives que comporten la dependència econòmica i jurídica. Aquestes discriminacions indueixen a una infravaloració constant i perillosa per a un bon equilibri mental.
- El desajust entre els ideals socials i els propis valors personals. La necessitat de cenyir-se a aquests ideals (ser bona mare, bona esposa...) implica sovint renúncies personals importants, la qual cosa pot produir insatisfacció, rebel·lia i fins i tot sentiments de culpabilitat que porten les dones a l'aïllament, al símptoma i a la malaltia.
- El rol social d'assistents (del marit, dels fills i fins i tot dels propis pares quan arriben a certa edat) que habitualment exerceixen les dones, les col·loca en una relació de dependència. Existeixen amb relació als altres (la dona de..., la mare

⁹ *La salut des de la sensibilitat de gènere*. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

¹⁰ Borrell, C. i Benach, J. (coord.) (2003). *Les desigualtats en la salut a Catalunya*. Ed. Mediterrània: Barcelona.

¹¹ *La salut de les dones: de la invisibilitat a una atenció de qualitat*. Reflexions en femení núm. 4. Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat. Diputació de Barcelona (2000).

de...) i tenen una gran dificultat a existir per elles mateixes. Quan hi ha hagut una adaptació durant anys a aquest rol, els canvis en la vida familiar (quan els fills se'n van de casa o hi ha una separació de parella) generen un buit i la necessitat de readaptar-se a la nova situació.

Hi ha diferències significatives en els patrons i els símptomes relacionats amb la salut mental entre els homes i les dones que varien segons l'edat. **Durant la infantesa, els nens presenten més trastorns de conducta, com, per exemple, comportaments agressius i antisocials. A l'adolescència, les noies pateixen més depressions, trastorns de l'alimentació i tenen més idees de suïcidi. Els nois són més agressius, adopten conductes de risc i se suïciden més.**¹²

Tal i com s'observa als gràfics següents, a Catalunya els trastorns o problemes de salut mental prevalen sobre els nens i nois (61%) en el cas de la població infantil i adolescent, però entre la població adulta aquesta morbiditat canvia i les dones es veuen més afectades per aquests trastorns (68%) que els homes.

Els diagnòstics en salut mental més freqüents entre la infància i la joventut són les **reaccions d'adaptació**, tant entre els nois com les noies. Són especialment significatives les diferències entre els dos sexes en la síndrome hipercinètica de la infància (82% nois), trastorns generalitzats del desenvolupament (79% nois), trastorns de conducta no classificats a cap altre lloc (71% nois) i retards específics del desenvolupament (70%). **En canvi, als trastorns d'ansietat, d'estat d'ànim i als símptomes i síndromes especials, les nenes i noies joves representen entre el 51 i el 52%.**

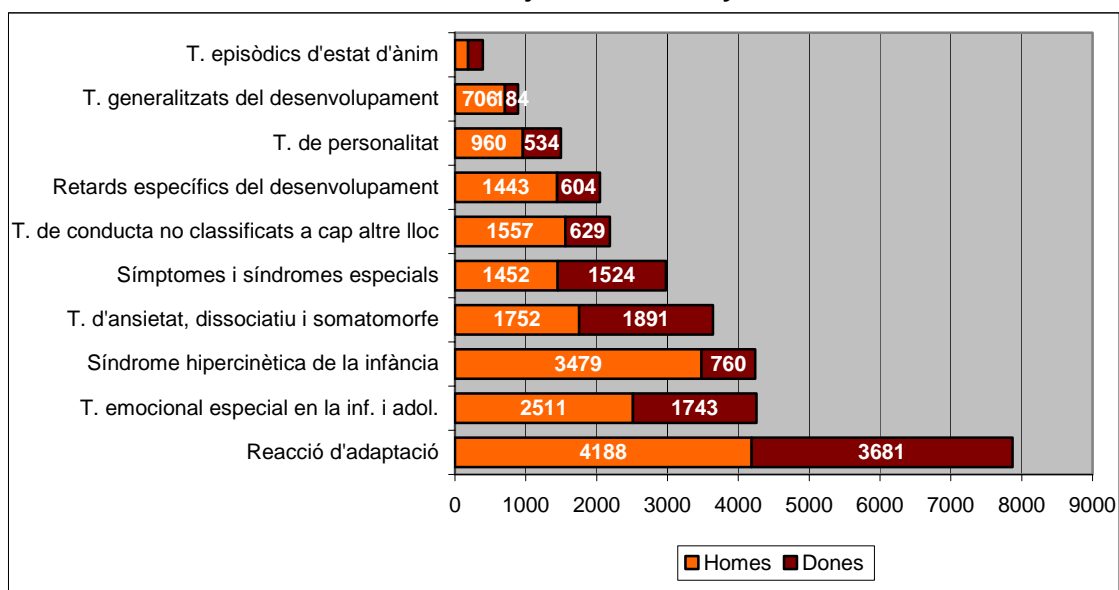
Segons l'estudi de xarxa Sanitària 2006 del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya **les dones** representen el **87,3%** dels casos d'**anorèxia nerviosa** de la població **infantil i juvenil** i el **92%** dels casos de **bulímia nerviosa** i el **92,6%** d'**anorèxia nerviosa** a la **població adulta**.

Les adolescents tenen menys autoestima en comparació amb els nois, i l'ansietat relacionada amb la imatge corporal s'associa amb el risc de depressió i de desordres de l'alimentació. La vivència de manca d'autonomia i de control sobre la pròpia vida és un factor de risc de la depressió i les normes de gènere, els rols i les responsabilitats posen les dones, més sovint que els homes, en situació de poc control sobre les seves vides. D'altra banda, la socialització dels homes, que implica no expressar les emocions i ser dependents de les dones en molts aspectes de la vida privada, podria contribuir a l'ansietat quan han d'afrontar situacions de pèrdua de la parella.¹³

¹² *La salut des de la sensibilitat de gènere*. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

¹³ *La salut des de la sensibilitat de gènere*. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

**Distribució dels diagnòstics principals més freqüents de la xarxa de salut mental.
Població infantil i juvenil. Catalunya. 2006.**

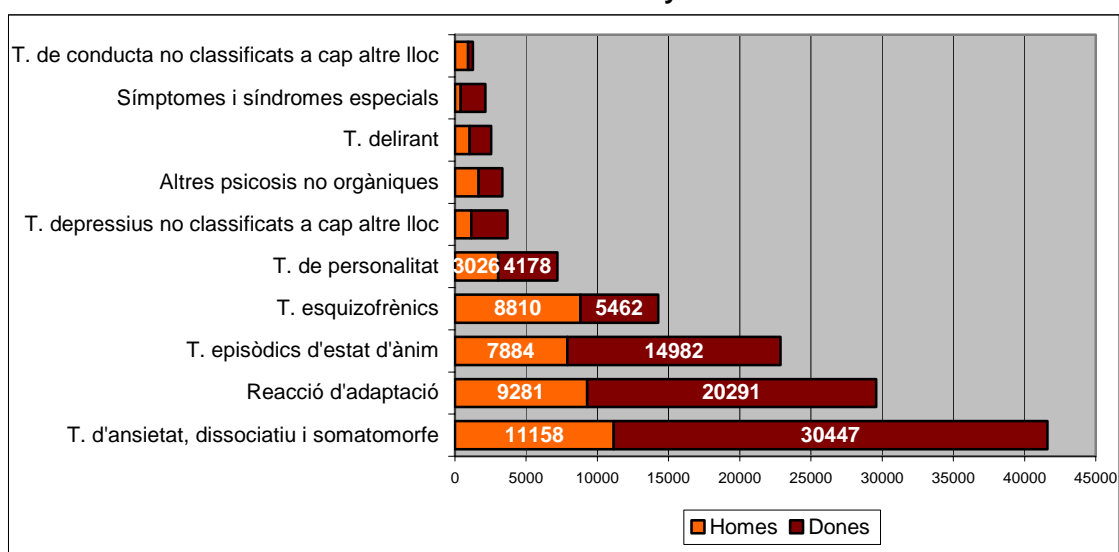
Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

A l'edat adulta, l'ansietat i la depressió són més freqüents entre les dones, mentre que l'abús de substàncies addictives i els comportaments antisocials ho són entre els homes. Finalment, entre les persones més grans, encara que la freqüència de la malaltia d'Alzheimer és similar en ambdós sexes, la major esperança de vida de les dones fa que hi hagi un nombre superior de dones amb aquest trastorn. Les raons dels diferents patrons en els trastorns de salut mental entre els homes i les dones són biològiques i socials.

Segons dades del 2006, a Catalunya, els diagnòstics més freqüents, tant per homes com per dones, són els trastorns d'ansietat, dissociatiu i somatomorfe i la reacció d'adaptació. En el cas de les dones estan seguits pels trastorns episòdics d'estat d'ànim i en el cas dels homes pels trastorns esquizofrènics.

Els diagnòstics realitzats entre la població adulta es realitzen **majoritàriament a dones (65%)**. És especialment significativa la diferència entre sexes pel que fa als **síntomes i síndromes especials (81% dones)**, **trastorns d'ansietat, dissociatiu i somatomorfe (73%)**, **reacció d'adaptació (69%)**, **trastorns depressius no classificats a cap altre lloc (69%)** i **trastorns episòdics de l'estat d'ànim (66%)**. Per contra, els **homes** són més freqüentment diagnosticats de **trastorns esquizofrènics (62%)** i **trastorns de conducta no classificats a cap altre lloc (73%)**.

Distribució dels diagnòstics principals més freqüents de la xarxa de salut mental. Població adulta. Catalunya. 2006.

Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

7.2. Comportaments de risc de dones i homes

Segons Lucía Artazcoz (2005)¹⁴, les normes de gènere proporcionen l'explicació social dels patrons de comportaments relacionats amb la salut lligats al sexe. En general, parlar de gènere i salut significa fer-ho de dones i salut, amb la qual cosa no es posen en evidència els **lligams entre la masculinitat i els comportaments de risc**. A primera vista, la masculinitat sembla un factor promotor de la salut, ja que ofereix l'accés a un ampli ventall de recursos. Però el **desenvolupament d'una identitat masculina heterosexual generalment implica assumir riscos per a la salut**, com els riscos d'accidents de treball o els comportaments de risc per tal de provar la seva masculinitat. Créixer com a home fa que molts es vegin forçats a ser *durs* i a no desenvolupar el seu potencial emocional. La incapacitat per identificar les pròpies febleses pot ser la causa de la manca d'atenció als missatges de promoció de la salut o de no consultar els professionals sanitaris quan tenen problemes de salut.

Per exemple, durant el 2004 a Catalunya hi va haver 2914 morts suposadament evitables (de les quals un **76,3% eren homes i un 23,7% dones**).

Malgrat que a Catalunya i a Costa de Ponent hi ha una esperança de vida elevada, s'observa una mortalitat prematura lligada a certes causes, les quals varien segons el sexe. Es consideren **causes de mortalitat innecessàriament prematura i sanitàriament evitable** aquells processos que mitjançant la prevenció o el tractament no haurien d'haver ocorregut.

Tant en els homes com en les dones, però les principals causes de mort prematura són les mateixes: el tumor maligne de tràquea, bronquis i pulmó, la cirrosi i altres malalties cròniques del fetge i els accidents de trànsit de vehicles a motor.

¹⁴ La salut des de la sensibilitat de gènere. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

Taula del nombre defuncions i taxa de mortalitat per causes de mort innecessàriament prematures i sanitàriament evitables per 100.000 habitants. Catalunya, 2004.

	Homes	
	Defuncions	Taxa
Tumor maligne tràquea, bronquis, pulmó	860	32,29
Cirrosi i altres malalties cròniques del fetge	531	20,22
Accident de trànsit de vehicles a motor	427	12,88
Malalties hipertensives i cerebrovasculars	239	17,97
Sida	125	7,68
Malaltia de Hodking	15	0,56
Tuberculosi	11	0,41
Colelitiasi i colecistitis	5	0,19
Malaltia de l'aparell respiratori	3	0,66
Asma	2	0,11
Hèrnia abdominal	2	0,08
Osteomelitis	2	0,07
Malaltia cardíaca reumàtica	1	0,05
Apendicitis aguda	1	0,04

	Dones	
	Defuncions	Taxa
Cirrosi i altres malalties cròniques del fetge	203	7,77
Tumor maligne tràquea, bronquis, pulmó	159	6,16
Accident de trànsit de vehicles a motor	120	3,52
Malalties hipertensives i cerebrovasculars	95	7,11
Tumor maligne de coll o cos de l'úter	66	2,88
Tumor maligne coll úter	43	1,88
Sida	25	1,61
Malaltia de Hodking	6	0,23
Tuberculosi	4	0,15
Asma	4	0,23
Complicacions embaràs, part i puerperi	3	0,09
Colelitiasi i colecistitis	2	0,08
Malaltia cardíaca reumàtica	1	0,06
Hèrnia abdominal	1	0,04
Malalties infeccioses: tos ferina	1	0,22

Font: Informe "Anàlisi de la situació de salut de Cervelló" (novembre 2006)

En relació a la **mitjana d'anys de vida perduts**; és a dir, el nombre d'anys de vida potencial que perd una persona que mor per una d'aquestes causes, les que provoquen una pèrdua mitjana d'anys més elevada són, en tots dos sexes, **els accidents de trànsit de vehicles de motor, la sida i els suïcidis i autolesions**.¹⁵

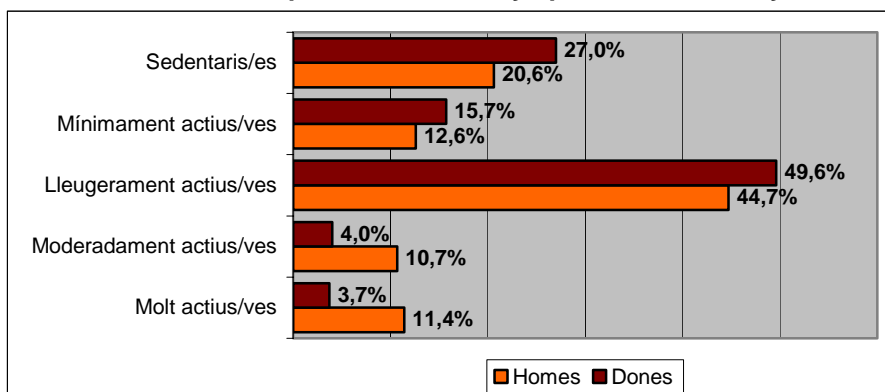
L'activitat física ajuda a mantenir en forma la nostra salut tant física com psicològica, doncs no només comporta beneficis a nivell ósteo-articular, muscular, cardiovascular, respiratori i metabòlic sinó també a nivell psicosocial, ja que qui s'habitu a realitzar activitat física adequada a les seves condicions sol tenir un major benestar general, alhora que ajuda a descarregar tensions, etc.

Com es pot observar a la següent taula, **només un 7,7% de les dones majors de 15 anys es declaren molt o moderadament actives, mentre que aquest percentatge quasi es triplica entre els homes (22,1%)**. Entre les persones lleugera i mínimament actives i sedentàries hi ha més dones que homes. Cal destacar que la realització d'activitat física moderada i constant

¹⁵ Font: Informe "Anàlisi de la situació de salut de Cervelló" (novembre 2006).

(fer una passejada llarga, fer una volta en bicicleta, etc.) és un factor de prevenció de salut i que s'ha d'adaptar a les condicions de la persona, l'edat, etc.

Activitat física en la població de 15 anys per sexe. Catalunya. 2006

Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

7.3. Atenció a la salut sexual i reproductiva

El concepte de salut reproductiva proposat a principis dels anys setanta és anàleg al concepte de salut de l'Organització Mundial de la Salut: "la salut reproductiva no és només l'absència de malaltia, sinó un estat complet de benestar físic, mental i social en totes les àrees associades amb el sistema reproductiu i les seves funcions". Així, actualment es parla de salut sexual i reproductiva, ja que incorpora els aspectes de la sexualitat, lligats o no a la reproducció i entenent per aquest concepte el fet de portar una vida sexual responsable, satisfactòria i segura, a més de la capacitat de reproduir-se i de decidir amb llibertat quan, com i quant.

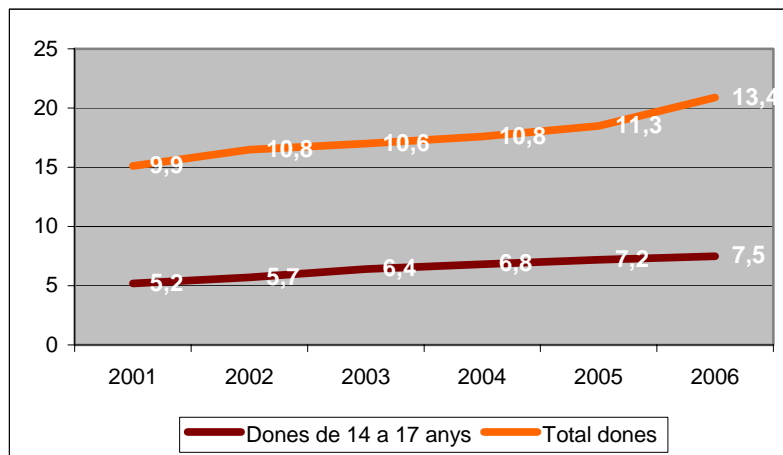
La planificació familiar de qualitat així com els serveis obstètrics han tingut una gran importància perquè han permès les dones de viure de forma saludable. Però les dones al nostre entorn encara pateixen problemes relacionats amb la salut reproductiva, com ara els derivats dels embarassos no desitjats.

En les últimes dècades s'ha incrementat l'ús d'anticonceptius a Espanya, que ha passat del 33 % l'any 1985 al 72 % el 2003. Segons l'Enquesta de salut de Catalunya de 2002, entre les dones de 16 a 50 anys el preservatiu era el mètode anticonceptiu més utilitzat (31%), seguit per la píndola anticonceptiva (17,3%). El 6 % de les dones afirmava haver-se sotmès a una lligadura de trompes i una proporció similar d'homes estava vasectomitzat. Ressalta el 4 % de dones que utilitzen mètodes poc eficaços (*coitus interruptus*, mètodes naturals, etc.) i per tant s'exposen al risc d'embaràs no desitjat.¹⁶

L'avortament es va despenalitzar el 1985 en tres supòsits i des de llavors les xifres d'IVE (interrupció voluntària de l'embaràs) han anat creixent. El nombre d'avortaments duts a terme a Catalunya entre dones residents va passar de 7.941 l'any 1991 a 13.800 l'any 2001. L'embaràs adolescent és un indicador de salut reproductiva que evidencia la manca de planificació dels embarassos, ja que la majoria d'aquests embarassos no són desitjats. No disposem d'aquestes dades a Cervelló, però segons dades del Departament de Salut, a Catalunya **les interrupcions voluntàries de l'embaràs entre les joves de 14 a 17 anys han augmentat un 44,2%** entre 2001 i 2006. També s'ha produït una variació significativa (del 44,2%) entre el total de dones en edat fèrtil (35,4%), tal i com s'observa al gràfic següent.

¹⁶ La salut des de la sensibilitat de gènere. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

Taxa d'Interrupcions Voluntàries de l'Embaràs (IVE)¹⁷

Font: Salut en xifres 2008. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

Aquestes dades il·lustren la necessitat de polítiques eficaces per prevenir l'embaràs no desitjat, com ara millorar l'accessibilitat als mètodes anticonceptius, així com introduir, de caràcter obligatori, l'educació sexual als programes escolars. L'educació sexual, però, no s'ha de basar només en evitar embarassos i malalties de transmissió sexual, sinó en la corresponsabilitat a la presa de decisions respecte a les relacions.

A més, la medicina oficial ha medicalitzat molts processos naturals de les dones o els ha tractat com a malalties, com ara l'embaràs, el part, la menopausa, la regla, etc. Per exemple, segons el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya¹⁸, l'any 2007 un 28% dels parts van ser amb cesària (concretament un 23% als hospitals públics i un 40% als privats), mentre que la OMS afirma que aquest percentatge hauria d'estar entre el 10 i el 15%. Tanmateix, la indústria farmacèutica ha inventat medicaments per la menopausa, per suprimir la regla, s'utilitza oxitocina als parts, etc.

A Cervelló, l'atenció a la salut sexual i reproductiva es realitza des de diferents serveis:

- **Programa d'atenció a la salut sexual i reproductiva (Centre d'Atenció Primària de Cervelló).** Està compostat per una ginecòloga i una llevadora i és compartit amb Vallirana, de manera que dona servei al CAP de Cervelló un o dos cops per setmana.
- **Servei de Ginecologia de l'Hospital de Bellvitge.**¹⁹ El seu equip està format per 7 especialistes, 3 administratius/ves i 16 infermers/es.

7.4. Programes de salut, prevenció i sensibilització

Tal i com consta al capítol 2 (Fomentar la coeducació, la formació i la producció cultural de les dones), des del CIRD (Centre d'Informació i Recursos per a Dones), es celebra el Dia Internacional de la Salut de les Dones (28 de maig). L'any 2008 s'ha celebrat amb les activitats que es mostren al quadre següent.

Dia Internacional de la Salut de les Dones	
28 de maig	
Sessió de Tai-txí	
Intercanvi Culinari Multicultural	
Tertúlia "La Salut de les Dones" (Programa de la Dona)	

Font: pàgina web de Dones en Xarxa de Cervelló

¹⁷ Nombre d'IVEs realitzades per cada 1000 dones residents a Catalunya en edat fèrtil (de 15 a 44 anys).

¹⁸ *Indicadors de salut maternoinfantil a Catalunya 2007*. Programa de Salut Maternoinfantil del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

¹⁹ www.bellvitgehospital.cat

Des d'alguns centres educatius es realitzen activitats de formació, sensibilització i prevenció, alguns dels quals es detallen a continuació:

- Conferència de malalties mentals (Fundació marató TV3) per a l'alumnat de primer i segon d'ESO del SES Cervelló (2008).
- Participació del SES Cervelló al Pla Català de l'Esport a l'Escola, impulsat pel Departament d'Educació i el de Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya. Està adreçat principalment a incrementar la participació dels i les infants i joves en activitats físiques i esportives en horari no lectiu en el propi centre educatiu i, alhora, emprar aquestes pràctiques per a la difusió i educació en valors i per a l'adquisició d'hàbits saludables.²⁰
- Al SES Cervelló també es duu a terme un programa de salut a través del qual s'intenten fomentar els hàbits saludables.
- Al CEIP Cervelló es realitza un taller de cuina amb els més petits, amb l'objectiu de fomentar el treball en equip i la higiene (rentar-se les mans abans de tocar el menjar, rentar els estris, etc.)²¹

No disposem d'altres dades sobre programes de salut, prevenció i sensibilització duts a terme a Cervelló.

²⁰ <http://www16.gencat.net/esport/esportalescola/>

²¹ <http://www.xtec.cat/centres/a8063710/cuina/cuina.htm>

5. Línies estratègiques del Pla d'Igualtat de Gènere

Marc conceptual

Les **polítiques públiques d'igualtat de gènere** tenen com a finalitat transformar les condicions que fan possible l'existència de desigualtats entre dones i homes en els diferents àmbits de la vida personal, social, política, econòmica i cultural. La visibilitat del principi d'igualtat de gènere en les polítiques públiques s'inicia, fa relativament pocs anys, amb la introducció de les demandes dels moviments feministes a les agendes polítiques i amb el compromís dels ajuntaments democràtics.

L'administració local ha tingut un paper clau a l'hora de generar una opinió pública sensibilitzada amb els problemes de gènere i en desenvolupar serveis i programes amb l'objectiu d'abordar els efectes de les relacions desiguals entre dones i homes. Es creen els primers serveis d'assessoria jurídica i suport psicològic per a dones que pateixen violència. S'elaboren polítiques específiques que van dirigides a necessitats concretes de les dones relacionades amb temàtiques referents a la salut, la participació, la formació... A partir dels anys noranta, les administracions públiques fan un pas endavant en el compromís cap a la igualtat de gènere entenent que la problemàtica de la desigualtat té una base estructural i, per tant, no només requereix accions concretes fruit de les problemàtiques del moment. Es creen òrgans polítics específics, com són les **regidories de la dona o d'igualtat**, que seran les responsables institucionals d'impulsar els plans municipals d'igualtat.

Els **Plans municipals d'igualtat** són un conjunt d'intencions, decisions, objectius i mesures adoptades pels poders públics per tal d'aconseguir la igualtat de gènere en el seu territori. Els Plans tenen l'objectiu de situar la igualtat de dones i homes en un nivell estratègic que combina les accions específiques adreçades a les dones amb la incorporació de la perspectiva de gènere en les diferents àrees o departaments de l'ajuntament. Aquesta **transversalitat de gènere** suposa un canvi de paradigma polític: de les *polítiques de la dona* a les *polítiques de gènere*, que busquen que les diferents polítiques municipals adreçades a la ciutadania tinguin present no només les necessitats dels homes sinó també les de les dones.

D'altra banda, la **Llei d'Igualtat 3/2007** representa un pas decisiu cap a la responsabilitat de les institucions públiques i privades amb la igualtat real de dones i homes. La Llei obre un nou camí per què des del món empresarial s'elaborin plans d'igualtat que permetin visualitzar les desigualtats de gènere i aplicar mesures per eliminar-les. Per la seva banda, les institucions públiques han d'assumir un doble compromís:

- sensibilitzar i fomentar que les empreses del territori elaborin i apliquin aquests plans d'igualtat de gènere que promou la Llei
- posar les bases per corregir les desigualtats existents en l'interior de la pròpia organització, desenvolupant mesures i/o plans d'igualtat interns que permetin assolir la igualtat entre el seu personal i que estiguin en consonància amb la projecció exterior de les polítiques municipals en matèria d'igualtat.

Aquesta línia estratègica planteja algunes d'aquestes mesures internes i proposa eines per a la implementació del Pla d'Igualtat des de la transversalitat, entre les que destaquen:

- L'ús del llenguatge no sexista en l'àmbit administratiu i el seu foment en la totalitat de les relacions socials i culturals.
- La formació dels i les professionals municipals per a l'adquisició de certes competències conceptuals i instrumentals sobre gènere i igualtat.
- L'aplicació de metodologies que permetin l'avaluació de l'impacte de gènere en qualsevol proposta política.
- El lideratge de persones expertes en gènere.

Cal destacar que l'elaboració d'aquest Pla ha estat fruit d'un espai de reflexió, discussió i disseny compartit per persones de diferents àrees de tot l'Ajuntament amb el propòsit que aquesta transversalitat de gènere sigui una estratègia real i efectiva en el desplegament de les polítiques públiques en el territori.

LÍNIA ESTRATÈGICA 1: IMPULSAR LES POLÍTIQUES DE GÈNERE

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 1.1. Fer de les polítiques de gènere i igualtat un eix transversal de l'acció municipal.
- 1.2. Adequar la cultura de treball, l'organització i el funcionament de l'Ajuntament per possibilitar l'aplicació de polítiques d'igualtat de manera transversal i introduir la perspectiva de gènere en els àmbits d'actuació municipal.
- 1.3. Introduir la visió de gènere en la recollida, elaboració i difusió de la informació municipal i potenciar la utilització d'un llenguatge no sexista ni discriminatori en la comunicació oral, escrita i visual de l'Ajuntament.
- 1.4. Afavorir que les polítiques desenvolupades tinguin en compte a la totalitat de la ciutadania, incloent els col·lectius vulnerables.

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

- Benestar Social
- Comunicació
- Cultura
- Dona
- Educació
- Esports
- Joventut
- Medi Ambient
- Mobilitat i Transports

- Mossos d'Esquadra (Grup d'Atenció a la Víctima)
- OAC
- Participació Ciutadana
- Promoció Econòmica
- Recursos Humans
- Salut (Centre d'Atenció Primària)
- Salut Pública
- Seguretat Ciutadana (Policia Local)
- Urbanisme

OBJECTIU ESPECÍFIC 1.1. Fer de les polítiques de gènere i igualtat un eix transversal de l'acció municipal.

ACCIONS

- 1.1.1. Crear els mecanismes necessaris per garantir la implementació d'aquest Pla d'Igualtat de Gènere.
- Creant una Comissió Interdepartamental del Pla d'Igualtat de Gènere com a òrgan encarregat de prioritzar anualment les accions a desenvolupar i fer el seguiment i l'avaluació del Pla d'Igualtat de Gènere. Seria recomanable que hi hagués un o una representant de cada àrea. La Comissió ha d'estar liderada pel Programa de la Dona.
 - Elaborant indicadors (quantitatius i qualitatius) que permetin avaluar el grau de compliment d'aquest Pla d'Igualtat de Gènere i el seu impacte al municipi.
- 1.1.2. Considerar aquest Pla d'Igualtat de Gènere com a marc de referència per a les actuacions de l'Ajuntament.
- Difonent el Pla d'Igualtat de Gènere a través del portal web municipal, del correu electrònic i/o enviant exemplars en suport paper a totes les àrees.
 - Garantint que totes les actuacions municipals que es duguin a terme siguin coherents amb les línies, objectius i accions proposades al Pla d'Igualtat de Gènere.
- 1.1.3. Incorporar la perspectiva de gènere en els programes transversals i/o intersectorials de les diferents àrees i serveis. En aquesta tasca seria convenient el lideratge de la Regidoria de Dona.
- Incloent la perspectiva de gènere en tots els plans, programes i projectes que s'elaborin des del Ajuntament de Cervelló.
 - Tenint present la igualtat entre gèneres als fòrums, taules i consells com una estratègia de sensibilització.
 - Introduint en cadascun dels serveis municipals d'atenció directa informació relacionada sobre les accions i serveis adreçats a la població que puguin afavorir la igualtat entre dones i homes.
- 1.1.4. Informar, sensibilitzar i/o formar el personal municipal (polític i tècnic) sobre gènere i igualtat per facilitar la incorporació d'aquesta perspectiva al seu treball.
- Oferint formació tècnica per la incorporació de la perspectiva de gènere en la planificació i programació d'actuacions municipals i intervencions amb la ciutadania.
 - Informant a RRHH des del Programa de la Dona sobre normatives, notícies, opcions formatives, jornades, seminaris, cursos i activitats en qüestió de gènere i igualtat que s'estiguin fent (des de la Generalitat o la Diputació de Barcelona, Institut Català de les Dones, altres ajuntaments o altres institucions) per tal que es difongui entre el personal mitjançant el correu intern i a través de la web municipal.

INDICADORS D'AVAUACIÓ

1.1.1.

- Creació de la Comissió Interdepartamental, nombre de persones que la conformen i nombre de reunions a l'any.
- Nombre d'indicadors quantitius i qualitius creats per a l'avaluació del Pla d'Igualtat de Gènere.

1.1.2.

- Nombre de vegades que es fa difusió del Pla d'Igualtat de Gènere, àrees destinatàries i tipus de difusió (Intranet, web municipal, etc.)
- Grau de coherència amb el Pla d'Igualtat de Gènere de totes les actuacions municipals/projectes/plans/programes (a través de fitxes, memòries, etc.)

1.1.3.

- Nombre i tipus de programes, actuacions, activitats, etc. que incorporen la perspectiva de gènere i com.
- Nombre i tipus de fòrums, taules i consells (relacionats o no amb Dona i Igualtat) que han tingut en compte la igualtat entre els gèneres.
- Nombre i tipus de serveis municipals d'atenció directa al públic que ofereixen informació relacionada sobre les accions i serveis adreçats a la població que puguin afavorir la igualtat entre dones i homes.

1.1.4.

- Nombre de formacions sobre perspectiva de gènere i sobre aplicació de la perspectiva de gènere en el treball i persones participants.
- Grau de participació del personal municipal en les activitats, opcions formatives, jornades, seminaris o cursos proposats en qüestió de gènere i igualtat.

OBJECTIU ESPECÍFIC 1.2. Adequar la cultura de treball, l'organització i el funcionament de l'Ajuntament per possibilitar l'aplicació de polítiques d'igualtat de manera transversal i introduir la perspectiva de gènere en els àmbits d'actuació municipal.

ACCIONS

1.2.1. Adjudicar els recursos necessaris i disponibles pel desenvolupament del Pla d'Igualtat de Gènere.

- Modificant el nom del Programa de la Dona per Programa de Dones i Igualtat, per tal d'ampliar la perspectiva de les seves actuacions i tenir més relació amb les polítiques proposades al Pla d'Igualtat de Gènere així com per incloure expressament totes les dones (diferents edats, nacionalitats, orientacions sexuals, etc.) a la denominació de la Regidoria.
- Prenent com a responsable a l'agent d'igualtat de les polítiques de gènere i igualtat a l'Ajuntament, la qual s'encarregui de fer el seguiment i la dinamització de la implementació del Pla d'Igualtat de Gènere així com de buscar recursos per dur a terme les accions. Tanmateix sent la tècnica referent per totes les àrees municipals en polítiques de gènere i igualtat.
- Consolidant la figura de l'agent d'igualtat de forma permanent a l'Ajuntament.
- Dotant l'àrea encarregada de les polítiques i accions per a la igualtat entre dones i homes dels recursos humans i pressupostaris necessaris per facilitar el seu lideratge i coordinació del procés d'incorporació de la perspectiva de gènere de manera transversal.

1.2.2. Crear i/o reforçar els mecanismes per afavorir la comunicació i coordinació interàrees.

- Inclouent la dinamització, seguiment i avaluació contínua del Pla d'Igualtat de Gènere en les reunions entre diferents àrees.
- Inclouent anualment el seguiment i l'avaluació del Pla d'Igualtat de Gènere en l'ordre del dia de les Juntes de Govern Local i Plens Municipals.

1.2.3. Impulsar la participació de la ciutadania en general i de les dones en particular en la gestió municipal i, especialment, en la implementació d'aquest Pla d'Igualtat de Gènere.

- Realitzant tallers participatius i informatius (durant tot els anys d'aplicació del Pla d'Igualtat de Gènere) per donar a conèixer a la ciutadania, en especial a les dones, el Pla d'Igualtat de Gènere i motivar a la col·laboració i participació de la ciutadania i les entitats en la implementació i creació d'accions vers la igualtat real. Fent avaluacions continuades a partir de la detecció de necessitats entre la població per avaluar l'impacte, l'eficàcia, la satisfacció, etc.
- Continuant fent difusió dels continguts i propostes d'aquest Pla d'Igualtat de Gènere entre la ciutadania i les entitats locals. Per exemple, fent arribar el Pla d'Igualtat de Gènere al personal de l'Ajuntament, a tots els serveis que depenen de l'Ajuntament, als centres educatius, entitats, associacions, etc.

- Sensibilitzant, mitjançant els diferents espais d'informació municipal (formals i informals), sobre la igualtat, la diferència, la conciliació dels temps, la corresponsabilitat, l'empoderament i totes aquelles conceptes relacionats amb el foment d'unes relacions més igualitàries entre les persones.
- Incloure periòdicament informació sobre les actuacions realitzades des del Pla d'Igualtat de Gènere al Diari de la Vila, Ràdio Cervelló i el web municipal.

1.2.4. Establir mesures que facilitin la conciliació de les responsabilitats personals, familiars i laborals (i polítiques en el cas del personal polític) al personal municipal.

- Incentivant a què els homes que treballen a l'Ajuntament agafin permisos de paternitat o d'altres permisos relacionats amb la corresponsabilitat familiar.
- Estudiant la possibilitat d'implementar noves formes de treball (temps presencial imprescindible, treball per objectius, major ús de les noves tecnologies...) que afavoreixin la conciliació dels temps personal, familiar i laboral.
- Informant i possibilitant aclariments des de RRHH i del sindicat al personal de l'Ajuntament de les novetats relacionades amb la Llei 8/2006 de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal de les Administracions Públiques Catalanes i de les mesures pròpies de l'Ajuntament en matèria de conciliació.
- Implementant campanyes des de l'àrea de Recursos Humans i del sindicat que informin i sensibilitzin al personal de l'Ajuntament entorn el dret de les persones a conciliar els temps personals, familiars i laborals, la importància de la corresponsabilitat i sobre la realitat de la conciliació a l'Ajuntament de Cervelló.

1.2.5. Fer de l'Ajuntament un model exemplar respecte a la igualtat de gènere: adequant la seva cultura de treball, organització, funcionament, relacions,... per fer polítiques des d'una perspectiva de gènere i de manera transversal.

- Sistematitzant la recollida de dades de les condicions de treball del personal de l'Ajuntament segregades per sexe (jornada laboral, salaris, permisos de maternitat i paternitat agafats, organigrama, càrrecs, categories, etc.) per tal de conèixer més exhaustivament la realitat laboral dels treballadors i treballadores a l'Ajuntament de Cervelló.

INDICADORS D'AVUACIÓ

1.2.1.

- Modificació del nom del Programa de la Dona.
- Grau de seguiment del Pla d'Igualtat de Gènere i grau d'implicació de l'agent d'igualtat de l'Ajuntament en l'assoliment dels objectius i accions proposades al Pla d'Igualtat de Gènere.
- Permanència de l'agent d'igualtat a l'Ajuntament.
- Recursos materials, econòmics i humans destinats a cada objectiu i acció del Pla d'Igualtat de Gènere.

1.2.2.

- Grau d'implicació de cada àrea municipal a la dinamització, seguiment i avaluació del Pla d'Igualtat de Gènere.
- Periodicitat amb la que es tracta el Pla d'Igualtat de Gènere a l'ordre del dia de les Juntes de Govern Local i Plens Municipals o grau de seguiment i d'avaluació del Pla d'Igualtat de Gènere en l'ordre del dia de les Juntes de Govern Local i Plens Municipals.

1.2.3.

- Nombre de tallers participatius i informatius durant tot l'any realitzats per donar a conèixer el Pla d'Igualtat de Gènere i nombre de persones participants (segregada per sexe, nacionalitat, edat, etc.)
- Nombre de manuals informatius sobre el Pla d'Igualtat de Gènere difosos entre la ciutadania, a les entitats locals, centres educatius, associacions,...
- Accions de sensibilització realitzades sobre la igualtat de gènere, la diferència, la conciliació dels temps, la corresponsabilitat, l'empoderament i totes aquelles conceptes relacionats amb fomentar relacions més igualitàries entre les persones.
- Notícies de difusió del Pla d'Igualtat de Gènere o relacionades amb ell al Diari de la Vila, a Ràdio Cervelló i/o al web municipal.

1.2.4.

- Nombre de maternitats i paternitats del personal municipal i nombre de permisos de paternitat i permisos de maternitat agafats pel personal. Nombre d'altres permisos relacionats amb corresponsabilitat agafats.
- Nombre de noves mesures implementades que afavoreixin la conciliació dels temps personal, familiar i laboral.

- Grau d'implicació de RRHH en l'oferiment d'informació, sensibilització i difusió entre el personal tècnic en matèria de Conciliació de la vida personal, familiar i laboral, i sobre corresponsabilitat.
- Nombre d'accions de sensibilització en matèria de conciliació dels temps personals, familiars i laborals i de corresponsabilitat realitzats des de l'àrea de Recursos Humans.

1.2.5.

- Establiment d'un sistema de recollida de dades.

OBJECTIU ESPECÍFIC 1.3. Introduir la visió de gènere en la recollida, elaboració i difusió de la informació municipal i potenciar la utilització d'un llenguatge no sexista ni discriminatori en la comunicació oral, escrita i visual de l'Ajuntament.

ACCIONS

- 1.3.1. Segregar les dades per sexe i edat en la recollida d'informació dels diversos serveis municipals per tal de conèixer i visibilitzar la situació de dones i homes.
- Segregant les dades de les persones usuàries dels diversos serveis de l'Ajuntament per sexe, edat i nacionalitat.
 - Incorporant en la fitxa d'entitats que s'utilitza per registrar les entitats i associacions, un apartat que reculli el nombre de dones i d'homes membres de l'entitat i dels seus òrgans de direcció, així com el nombre de dones i d'homes que han participat en les seves activitats o programes. Punt compartit amb la línia III (participació)
 - Recollint les demandes que arribin a través de l'Oficina d'Atenció al Ciutadà per sexe, edat i nacionalitat.
 - Inclouent la perspectiva de gènere a les memòries de totes les àrees, especialment les de Serveis Socials.
- 1.3.2. Sensibilitzar i formar al personal municipal sobre com fer un ús no sexista del llenguatge i de les imatges a l'administració pública i als mitjans de comunicació.
- Sensibilitzant i oferint formació sobre llenguatge no sexista a tot personal tècnic i polític de l'Ajuntament.
 - Impulsant la utilització de les guies i altres materials sobre llenguatge no sexista disponibles com a eines per a què puguin ser consultades i utilitzades pel personal en l'elaboració de documents interns i externs.
- 1.3.3. Establir un protocol que reguli la utilització d'un llenguatge i imatges no sexistes als documents interns i externs, al web municipal i a les diferents denominacions de l'Ajuntament.
- Revisant el llenguatge i les imatges dels documents de l'Ajuntament des del departament de comunicació.
 - Utilitzant criteris no sexistes en els noms de les categories professionals municipals, les regidories, àrees o serveis, cartells dels despatxos, retolació de les oficines, espais i equipaments de l'Ajuntament.
 - Revisant les denominacions d'equipaments i serveis municipals que siguin sexistes i canviar-les per altres que incloguin tota la ciutadania (Oficina d'Atenció al Ciutadà per Oficina d'Atenció a la Ciutadania o Casal d'Avis per Casal de la Gent Gran, per exemple).

- 1.3.4. Garantir que els mitjans de comunicació de titularitat municipal siguin coherents amb les accions que es proposen en aquest Pla d'Igualtat de Gènere, promoguin la igualtat entre dones i homes i facin ús d'un llenguatge i imatges no sexistes ni discriminatòries.
- 1.3.5. Establir una presència equilibrada d'homes i dones a tots els fòrums, taules i consell municipals.

INDICADORS D'AVUACIÓ

1.3.1.

- Percentatge de dades segregades per sexe, edat i lloc de procedència.
- Incorporació de l'apartat que reculli les dades segregades per sexe a les fitxes de registre d'entitats i associacions, els membres de l'entitat i òrgans de direcció i persones participants en les seves activitats i programes.
- Percentatge de dades segregades per sexe, edat i nacionalitat de les demandes de la ciutadania a l'Oficina d'Atenció al Ciutadà.
- Percentatge de memòries de totes les àrees amb dades segregades per sexe, edat i lloc de procedència.

1.3.2.

- Accions de sensibilització i formacions sobre llenguatge no sexista realitzades al personal de l'Ajuntament.
- Nombre de materials sobre llenguatge no sexista a la Intranet de l'Ajuntament i grau d'utilització d'aquestes per part del personal municipal.

1.3.3.

- Grau d'implicació de la persona responsable de la comunicació de l'Ajuntament.
- Canvis en els noms de les categories professionals municipals, les Regidories, àrees o serveis, cartells dels despatxos, retolació de les oficines, espais i equipaments de l'Ajuntament, per un llenguatge no sexista.
- Canvis en les denominacions de serveis i equipaments municipals que siguin sexistes per altres que incloguin a tota la ciutadania.

1.3.4.

- Grau de coherència amb el Pla d'Igualtat de Gènere i grau d'ús d'un llenguatge i imatges no sexistes als mitjans de comunicació de titularitat municipal.

1.3.5.

- Nombre de debats i actes públics organitzats per l'Ajuntament i nombre d'aquests on la presència de dones i homes hagi estat equilibrada.

OBJECTIU ESPECÍFIC 1.4. Introduir la visió de gènere en la recollida, elaboració i difusió de la informació municipal i potenciar la utilització d'un llenguatge no sexista ni discriminatori en la comunicació oral, escrita i visual de l'Ajuntament.

ACCIONS

- 1.4.1. Tenir en compte les situacions de desigualtat a l'hora de programar actuacions, afavorint aquells col·lectius que requereixen un suport especial.
- Oferint servei de permanència quan es programin activitats per tal de permetre que les persones amb càrregues familiars hi puguin assistir.
 - Incorporant la perspectiva de gènere a totes i cadascuna de les actuacions dutes a terme de Serveis Socials.
 - Estudiant la possibilitat de crear un Departament i/o Regidoria de Nova Ciutadania o Immigració.
- 1.4.2. Afavorir la integració social de diferents col·lectius vulnerables mitjançant les accions d'aquest Pla d'Igualtat de Gènere: persones nouvingudes, persones amb capacitats especials, persones amb malalties mentals, persones amb addiccions, persones amb pocs recursos econòmics, joves i infants en risc, persones grans, i incloure persones de totes les edats, ètnies i de totes les orientacions o identitats sexuals.
- Visibilitzant i representant tots aquests col·lectius a la difusió del Pla d'Igualtat de Gènere a través dels diferents mitjans de comunicació municipal.
 - Incorporant una visió interseccional que tingui en compte no només la perspectiva de gènere sinó també variables com la nacionalitat, la religió, la discapacitat, la orientació sexual, etc. així els diferents grups vulnerables que acabem de nomenar a les actuacions, programes o plans que es duguin a terme des de l'Ajuntament.
- 1.4.3. Donar prioritat a grups vulnerables a l'hora de facilitar els diferents ajuts socials i tenir en compte la perspectiva de gènere en cadascun d'ells: dones que pateixen o han patit violència de gènere i els seus fills i filles, famílies nombroses, gent gran, famílies monoparentals i monomarentals, jovent, persones immigrades, persones amb pocs recursos econòmics i/o a l'atur, persones amb persones dependents al seu càrrec, persones amb discapacitats, persones amb malalties mentals, persones recluses i ex-recluses, persones amb addiccions, etc.

INDICADORS D'AVUACIÓ

1.4.1.

- Nombre d'activitats realitzades per l'Ajuntament amb servei de permanència.
- Nombre d'actuacions/programes/plans realitzats des de Serveis Socials que incorporen la perspectiva de gènere.
- Creació del Departament i/o Regidoria de Nova Ciutadania o Immigració.

1.4.2.

- Grau de representació dels col·lectius més vulnerables en la difusió i implementació del Pla d'Igualtat de Gènere.
- Aspectes relacionats amb la inclusió dels grups vulnerables tinguts en compte per a la programació d'accions de les diferents àrees i serveis de l'Ajuntament.

1.4.3.

- Presència de criteris que facilitin la concessió d'ajuts socials a persones que formin part de col·lectius vulnerables com: dones que pateixen o han patit violència de gènere i els seus fills i filles, famílies nombroses, gent gran, famílies monoparentals i monomarentals, jovent, persones immigrades, persones amb pocs recursos econòmics i/o a l'atur, persones amb persones dependents al seu càrrec, persones amb discapacitats, persones amb malalties mentals, persones recluses i ex-recluses, persones amb addiccions, etc.

ACCIÓNS Línia 1	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS			
	Objectiu específic 1.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€
1.1.1	x						Sense cost afegit
1.1.2			x				Sense cost afegit
1.1.3			x				Sense cost afegit
1.1.4			x	x			
Objectiu específic 1.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions
1.2.1	x					x	
1.2.2		x					Sense cost afegit
1.2.3		x		x			
1.2.4			x	x			
1.2.5		x					Sense cost afegit
Objectiu específic 1.3	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions
1.3.1		x					Sense cost afegit
1.3.2		x		x			
1.3.3			x				Sense cost afegit
1.3.4			x				Sense cost afegit
1.3.5			x				Sense cost afegit

Objectiu específic 1.4	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€ < X < 36.000€	> 36.000€	Altres situacions
1.4.1			x	x			
1.4.2			x				
1.4.3	x			x			

Marc conceptual

La **violència de gènere** és la manifestació més contundent de les relacions de desigualtat entre dones i homes, suposa un greu atemptat contra la dignitat de les dones i impedeix la seva consideració com a persones de ple dret.

El fenomen de la violència de gènere emergeix com a problemàtica social en les darreres dècades del segle XX. La normalització històrica de la problemàtica es va trencar gràcies a la denúncia protagonitzada pel moviment feminista i al paper posterior que han tingut els mitjans de comunicació en la seva visualització i en la creació d'opinió pública al respecte. Això ha facilitat l'entrada de la violència de gènere a les agendes polítiques.

L'any 1993, en el marc de la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona, de les Nacions Unides es consensua la definició de la violència de gènere com *“tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a les dones, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció i la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com a la privada”*. La IV Conferència Mundial de la Dona, celebrada a Beijing, l'any 1995, reconeix que *“a totes les societats, en menor o major mesura, hi ha dones i nenes subjectes a maltractaments físics, psíquics i sexuals sense distinció de nivell d'interessos, classe o cultura”*.

La **Llei catalana del dret de les dones a eradicar la violència masclista** utilitza l'expressió de *violència masclista*, entenent que el *masclisme* és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per algunes parts de la societat com a superior. La llei aborda totes les formes d'exercir la violència masclista: violència física, violència psicològica, violència sexual i abusos sexuals a dones i menors, i violència econòmica.

També situa els àmbits en què es pot produir aquesta violència: en l'àmbit de la parella, en l'àmbit familiar, en l'àmbit laboral, i en l'àmbit social o comunitari - agressions sexuals, assetjament sexual, tràfic i explotació sexual de dones i nenes, matrimonis forçats, violència derivada de conflictes armats, i violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones.

Així doncs, la violència de gènere és un **problema social i estructural** que requereix un tractament per part dels governs i la resta d'agents socials que han de promoure una política activa i transversal, que doni una resposta integral. Això implica el desenvolupament de models d'intervenció que incloguin des de la **detecció**, la **sensibilització** i la **prevenció** de la problemàtica fins a l'**atenció** i la **recuperació** de les dones. Sense oblidar la necessitat de formació dels professionals. Des de l'àmbit local és imprescindible impulsar marcs d'actuació que permetin optimitzar recursos, així com sumar i coordinar esforços i intervencions.

És important no desvincular l'abordatge de la violència de gènere del desenvolupament de les polítiques d'igualtat. Per això, els **plans d'igualtat de gènere**, així com els centres d'informació, atenció i recursos per a dones, esdevenen instruments per excel·lència des dels quals abordar, de forma transversal, totes les problemàtiques relacionades amb les desigualtats que pateixen les dones, incloent-hi, evidentment, la violència de gènere.

LÍNIA ESTRATÈGICA 2: ABORDATGE INTEGRAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 2.1. Prevenir i sensibilitzar sobre la violència de gènere en els àmbits educatius.
- 2.2. Sensibilitzar i conscienciar la ciutadania per tal d'aconseguir una nul·la tolerància vers la violència.
- 2.3. Consolidar i ampliar recursos i protocols d'actuació interprofessional sobre violència de gènere a l'àmbit domèstic.
- 2.4. Millorar l'atenció a les víctimes de violència i les persones agressores.

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

• Benestar Social• Salut (Centre d'Atenció Primària)• Comunicació• Dona• Educació	• Joventut• Mossos d'Esquadra (Grup d'Atenció a la Víctima)• OAC• Promoció Econòmica• Seguretat Ciutadana (Policia Local)

OBJECTIU ESPECÍFIC 2.1. Prevenir i sensibilitzar sobre la violència de gènere en els àmbits educatius.

ACCIONS

- 2.1.1. Ampliar les activitats educatives de prevenció de la violència adreçades a l'alumnat de tots els cursos i a tots els centres d'educació formal (CEIPs i SES).
- Fent tallers o altres activitats de prevenció de comportaments violents i agressius, de promoció de la igualtat de gènere o de resolució pacífica de conflictes adreçats a l'alumnat dels centres educatius del municipi, adaptant els continguts a l'edat dels i de les participants.
 - Promovent la realització d'altres accions a mig-llarg termini sobre gènere, igualtat de gènere, prevenció de la violència, etc. com per exemple assignatures sobre gènere.
- 2.1.2. Realitzar activitats formatives i informatives adreçades a mares i pares sobre violència de gènere i igualtat.
- Informant sobre les activitats que realitzen els seus fills i filles, mitjançant cartes o donant la possibilitat que puguin conèixer els materials que es realitzen a l'escola (realitzant una jornada de portes obertes, per exemple).
 - Realitzant activitats formatives i informatives sobre igualtat de gènere i prevenció de la violència adreçades a les AMPAs i als pares i mares tant de primària com de secundària.
- 2.1.3. Treballar la prevenció de la violència amb els i les professionals de tots els centres educatius del municipi.
- Promovent la realització d'activitats formatives i informatives (cursos, tallers participatius, sessions informatives,...) adreçades als i les professionals de l'educació de Cervelló (tant dels CEIP com del SES) per a què duguin a terme accions de prevenció de la violència, igualtat de gènere o resolució pacífica de conflictes.
- 2.1.4. Desenvolupar intervencions de prevenció de la violència de gènere en altres espais d'educació no formal i de formació del municipi.
- Mantenint i ampliant les xerrades, sessions informatives, etc. sobre la violència de gènere, les seves causes i els recursos dels quals disposen les víctimes de violència, en espais com l'esplai El Raconet, el Casal d'Avis, l'Ateneu, l'Associació de Dones, el Casal de Joves, etc.

INDICADORS D'AVUACIÓ

2.1.1.

- Nombre de tallers o activitats de prevenci3 en l'3mbit educatiu. Centres participants i cursos.
- Nombre d'accions de prevenci3 a mig-llarg termini en l'3mbit educatiu. Centres participants i cursos.

2.1.2

- Tipus de difusi3 emprat i activitats.
- Organitzaci3 d'actes i tallers destinats a AMPAs i a pares i mares del municipi per a la prevenci3 de relacions abusives.

2.1.3

- Nombre de tallers o activitats de prevenci3 de la viol3ncia, igualtat i resoluci3 pac3fica de conflictes per al professorat. Nombre de professors i professores participants.

2.1.4.

- Nombre de tallers o activitats de prevenci3 de la viol3ncia de g3nere dirigides a la ciutadania en general.

OBJECTIU ESPECÍFIC 2.2. Sensibilitzar i conscienciar la ciutadania per tal d'aconseguir una nul·la tolerància vers la violència.

ACCIONS

2.2.1. Dur a terme des del Programa de la Dona accions municipals de sensibilització ciutadana entorn la violència de gènere. Aquestes accions però haurien d'anar acompanyades d'altres sobre igualtat de gènere en general, sobre corresponsabilitat, etc.

- Fent campanyes de sensibilització entorn la violència de gènere (per ex: que ajudin a trencar amb els estereotips i falses imatges del perfil de dona maltractada i home agressor) i altres d'igualtat de gènere adreçades a tota la ciutadania durant tot l'any (no només el 25 de Novembre).
- Donant suport a les accions o campanyes institucionals que denunciïn i rebutgin la violència de gènere i fent-ne difusió entre la ciutadania.
- Adreçant accions informatives i de sensibilització a les associacions del municipi, Casal d'Avis, Casal de Joves, l'Esplai, l'Ateneu, etc. sobre la violència de gènere i el protocol municipal sobre violència (per exemple, com actuar en casos de sospita d'agressions, etc.)
- Realitzant activitats per incrementar la participació activa de la ciutadania de totes les edats, gèneres i totes les cultures a les accions entorn el 25 de Novembre (Dia Internacional contra la Violència de Gènere) i el 8 de Març (Dia Internacional de les Dones).
- Continuant difonent a través del Diari de la Vila, Ràdio Cervelló i el web municipal informació relacionada amb la violència de gènere com entrevistes, reportatges, notícies, informacions, etc.
- Impulsant el Portal Web de la Dona com a mitjà de difusió on destaquï la violència vers les dones (causes, conseqüències, enllaços a altres pàgines, etc.) i on es tingui en compte tant les dones com els homes de totes les edats, cultures, orientacions sexuals, etc.

2.2.2. Potenciar a través de les entitats i associacions del municipi l'organització de xerrades, col·loquis, tallers i d'altres accions adreçades a la difusió de bones pràctiques, sensibilització i prevenció de la violència de gènere. Aquesta tasca podria estar liderada pel Programa de la Dona.

- Fent una campanya contra la violència de gènere on estiguin implicades les entitats, els comerços, etc. Per exemple, fent adhesius per posar als ens que s'adhereixin a la campanya.

- Promovent la realització de tallers i/o grups de reflexió sobre noves masculinitats, violència de gènere i identitats adreçats a homes de totes les edats.
- Realitzant tallers per a dones d'autoestima, orientació laboral, salut, habilitats socials, immigració i gènere, autoconeixement personal,... per tal de fomentar el seu empoderament.
- Atorgant subvencions específiques a les entitats que realitzin accions de prevenció, sensibilització i promoció de la no violència.

INDICADORS

2.2.1.

- Campanyes de sensibilització en matèria de violència de gènere realitzades en el municipi durant tot l'any.
- Campanyes institucionals en matèria de violència de gènere a les quals s'adhereix l'Ajuntament.
- Accions informatives i de sensibilització sobre violència de gènere i sobre el protocol municipal adreçades a associacions del municipi, Casal d'Avis, Casal de Joves, l'Esplai, l'Ateneu, etc.
- Activitats els dies 25 de Novembre i 8 de Març i nombre de persones participants (segregades per sexe, edat i lloc de procedència).
- Notícies, reportatges, entrevistes, etc. relacionades amb la violència de gènere i publicades als mitjans municipals (diari, ràdio, web, etc.)
- Creació de l'espai sobre gènere a la web municipal i nombre d'entrades i visites anuals a aquest espai.

2.2.2.

- Campanya municipal contra la violència de gènere i entitats, comerços, etc. participants.
- Tallers/grups de reflexió sobre violència i sobre noves masculinitats adreçats a homes i nombre i edats dels participants.
- Tallers d'empoderament personal per a dones.
- Pressupost destinat a subvencions per a entitats que treballin activament la prevenció, sensibilització i promoció de la no violència.

OBJECTIU ESPECÍFIC 2.3. Consolidar i ampliar recursos i protocols d'actuació interprofessional sobre violència de gènere a l'àmbit domèstic.

ACCIONS

- 2.3.1. Millorar el Protocol per actuar davant la violència de gènere de forma coordinada i amb criteris unificats entre els serveis que intervenen en la seva prevenció i resolució.
- Consolidant la Comissió Interdepartamental per tal de revisar i millorar el protocol i les diferents coordinacions. En aquesta Comissió haurien de participar: els Serveis Socials, l'Equip d'Atenció Primària, la Policia Local, el Servei d'Atenció i Suport a la Dona i el Grup d'Atenció a la Víctima (GAV) dels Mossos d'Esquadra.
 - Estudiant la possibilitat d'unificar els criteris en la recollida d'informació de tots els agents implicats (qui, com, quan).
 - Continuant la difusió del protocol entre tot el personal de l'Ajuntament, els serveis municipals i les entitats.
 - Destinant recursos humans, econòmics i materials per tal que la seva implementació sigui real i efectiva en tots els àmbits.
- 2.3.2. Millorar l'articulació del Circuit de Violència de Cervelló.
- Continuant vetllant per a què cadascun dels agents implicats disposi d'un protocol intern d'actuació específic i es segueixi correctament el Protocol d'Atenció Local.
 - Continuant tenint en compte dins del Circuit les derivacions i mecanismes de coordinació professional també en els casos de les persones agressores i altres familiars víctimes de violència.
 - Mantenint i millorant la coordinació, el treball conjunt i la transversalitat entre tots els agents participants al Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència.
 - Creant un espai o comissió de recerca i de coneixements de la situació del municipi vers la violència (casos detectats, indicadors, etc.)
- 2.3.3. Millorar el programa de formació permanent pels agents implicats en el Protocol d'Atenció Local de violència de gènere per tal de dotar-los de les eines adients d'intervenció.
- Ampliant les accions formatives i d'assessorament especialitzat pels i les professionals de que formen part del Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència: Policia Local, Serveis Socials, Equip d'Atenció Primària, SAS Dona, Grup d'Atenció a la Víctima dels Mossos d'Esquadra, CIRDA, etc.
 - Continuant desenvolupant estratègies de prevenció des de l'Equip d'Atenció Primària per obtenir habilitats de detecció precoç de violències ocultes i la comunicació efectiva amb les dones.

INDICADORS

2.3.1.

- Participants de la Comissió Interdepartamental, acords i coordinacions establertes.
- Criteris establerts i serveis i equipaments que duen a terme aquesta acció.
- Nombre de Protocols difosos i grau de coneixement del Protocol entre les diverses àrees de l'Ajuntament, els serveis municipals i les entitats.
- Recursos humans, materials i econòmics per a la implementació del Protocol d'Actuació davant de situacions de violència.

2.3.2.

- Protocols interns de cadascun dels agents implicats al Protocol d'Actuació Local.
- Derivacions realitzades de persones agressores i infants/gent gran/familiars víctimes directes o indirectes de la violència de gènere.
- Coordinacions realitzades entre els diversos serveis del Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència.
- Creació de l'espai / comissió de recerca sobre els casos de violència del municipi i evolució d'aquest.

2.3.3.

- Nombre de formacions especialitzades anuals per professionals de cada àrea implicada al Protocol d'Actuació. Nombre de participants a cada àrea, hores de formació i temàtiques abordades.
- Tipus de mecanismes utilitzats en la detecció de violències ocultes des de l'Equip d'Atenció Primària i resultats d'aquests.

OBJECTIU ESPECÍFIC 2.4. Millorar l'atenció a les víctimes de violència i les persones agressores.

ACCIONS

- 2.4.1. Impulsar els agents socials implicats en la prevenció, detecció i intervenció en situacions de violència, per tal de dotar-los de les eines adients.
- Realitzant jornades d'intercanvi entre professionals i persones expertes en la matèria.
 - Mantenint i millorant els mecanismes de coordinació interprofessional municipals per tal d'evitar la victimització secundària.
 - Establint una adequada coordinació entre els serveis municipals i altres agents externs al municipi implicats en l'atenció en situacions de violència: Hospitals o Urgències sanitàries, CIE Baix Llobregat, entitats que treballin la violència en infants, serveis d'acollida temporal, tractaments psico-educatius per a persones que exerceixen violència, etc.
- 2.4.2. Millorar la difusió del Servei d'Atenció i Suport a les Dones i el CIRD.
- Fent una campanya de difusió en diferents idiomes i que visibilitzi dones de totes les cultures i edats per tal que totes hi estiguin representades.
 - Fent difusió entre tot tipus d'entitats, comerços, serveis municipals, centres educatius, etc.
- 2.4.3. Impulsar tots els serveis d'atenció a les dones (Servei d'Atenció a les Dones i CIRD) entre tota la població de Cervelló.
- Estudiant la possibilitat de disposar d'un recurs d'acolliment d'urgència de qualitat i específic per a dones que pateixen o han patit violència de gènere i realitzant l'acompanyament i seguiment de les dones en coordinació amb aquest servei.
 - Estudiant la possibilitat de dur a terme un grup terapèutic per a dones que pateixen o han patit maltractaments físics o psicològics.
 - Dissenyant actuacions que tinguin en compte els diferents col·lectius de dones possibles víctimes de violència i les seves necessitats específiques: dones joves, dones immigrades, dones grans, etc.
 - Realitzant les coordinacions i derivacions oportunes amb els serveis comarcals i/o provincials que fan atenció a homes agressors i/o Serveis Socials de l'Ajuntament.

INDICADORS D'AVAUACIÓ

2.4.1.

- Jornades d'intercanvi professional realitzades.
- Nombre de coordinacions interprofessionals realitzades entre els i les agents municipals.
- Nombre de coordinacions interprofessionals realitzades entre els i les agents municipals i externs.

2.4.2.

- Campanya de difusió del CIRD i el Servei d'Atenció i Suport a les Dones. Idiomes i col·lectius representats.
- Nombre de productes difosos (cartells, tríptics, etc.) i entitats, empreses, serveis, etc. als quals s'ha fet arribar.

2.4.3.

- Acolliment d'urgència utilitzat i pressupost destinat.
- Realització del grup terapèutic, nombre de dones participants, durada i efectivitat.
- Actuacions que tinguin en compte específicament les dones joves, grans, immigrades, amb disminució, etc.
- Coordinacions realitzades amb serveis d'atenció a homes agressors i/o Serveis Socials.

ACCIÓNS Línia 2	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS				
	Objectiu específic 2.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions
2.1.1			X		X			
2.1.2			X		X			
2.1.3			X		X			
2.1.4			X		X			
Objectiu específic 2.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions	
2.2.1	X			X				
2.2.2	X			X				
Objectiu específic 2.3	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions	
2.3.1	X							Sense cost afegit
2.3.2	X							Sense cost afegit
2.3.3	X			X				
Objectiu específic 2.4	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions	
2.4.1		X		X				
2.4.2		X		X				
2.4.3		X		X				

Marc conceptual

“Participar” és formar part d’una activitat dirigida a influir directa o indirectament en l’entorn col·lectiu i en les polítiques públiques.

Segons aquesta definició, les dones han participat des de sempre proporcionat cura i benestar, s’han implicat en les tasques col·lectives en els municipis, en els barris, com a voluntàries, com a companyes, com a veïnes, i han teixit xarxes de suport per donar cobertura a determinades necessitats socials de les que l’administració pública no se’n feia càrrec. Les dones sempre han participat en els espais comunitaris com a “gestores socials”, implicades en la millora de les condicions de vida de les comunitats a les que pertanyien, però aquesta participació ha tingut lloc dintre de marcs informals i s’ha desvaloritzat pel fet de tractar-se de qüestions “tradicionalment” femenines. És per aquesta raó que es fa necessària la **diferenciació entre participació formal e informal**.

Pel que fa a la participació en la vida política, social, laboral i econòmica, en càrrecs de responsabilitat o en llocs de presa de decisions, les dones s’han vist excloses per la pròpia construcció de gènere. **El patriarcat ha negat històricament la “ciutadania” a les dones**, els hi ha impedit l’accés al món públic i ha construït una divisió sexual del treball que ha marcat els diferents rols, treballs, usos del temps i el diferent accés a recursos econòmics entre sexes. A més, determinats **factors psico-socials** com l’empoderament, l’autoestima o la prioritització de les necessitats alienes, **condicionen la participació femenina**, i la participació formal no inclou una representació equitativa d’homes i dones.

Per altra banda, la **falta de corresponsabilitat** en les tasques de cura i reproductives, fa que les dones hagin d’afrontar una doble presència o doble jornada, i comptin amb menys temps lliure per a la participació formal, i amb més impediments a l’hora d’assumir responsabilitats fora de l’àmbit familiar i domèstic.

Les estratègies desenvolupades per potenciar la participació sociopolítica de les dones, s’han fet a través d’accions positives, de sensibilització, i a través del foment de la **paritat**, es a dir, fomentar la representació equilibrada d’homes i dones de forma que cap dels sexes tingui una presència major al 60% ni menor al 40%.

La llei Orgànica 3/2007 per a la Igualtat Efectiva entre Dones i Homes, modifica el Règim Electoral i obliga a que les candidatures siguin paritàries en els diferents nivells polítics. En el cas dels municipis però, només serà exigible abans de les eleccions del 2011 i per part d’ajuntaments amb més de 5000 habitants.

Les dones representen un 50 % de la població, i la seva participació formal resulta imprescindible per construir una societat justa, equitativa i una ciutadania completa; però l’anàlisi general de les dades, tant a nivell estatal com autonòmic, mostra que la presència política de les dones en els governs locals es redueix a mesura que s’ascendeix en l’escala dels llocs de responsabilitat, i el mateix succeeix en el mercat laboral o dintre d’organismes i entitats socials.

Per una banda, **els poders públics**, tenen en aquest sentit, la responsabilitat d'impulsar la paritat, l'empoderament, el lideratge de les dones, i sensibilitzar el sector privat entorn la necessitat d'una presència equilibrada d'homes i dones en tots els àmbits laborals i de responsabilitat.

Per altra banda, **l'administració local** té un paper fonamental a l'hora de promocionar la participació de les dones en les decisions col·lectives, però també en la necessitat de redefinir la participació des de la pròpia experiència femenina, donant reconeixement als sabers femenins i atenent a la visualització, el just reconeixement i la valoració de la participació de les dones dintre de marcs informals.

LÍNIA ESTRATÈGICA 3: FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ SOCIOPOLÍTICA DE LES DONES

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 3.1. Potenciar la incorporació de les dones en tots els nivells de responsabilitat i presa de decisions, afavorint espais institucionals que permetin llur participació.
- 3.2. Promoure l'associacionisme de totes les dones i la seva participació com a agents socials i polítics a tots els àmbits (cultural, polític, social i econòmic).

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

- Benestar Social
- Cultura
- Dona
- Educació

- Esports
- Joventut
- Participació Ciutadana

OBJECTIU ESPECÍFIC 3.1. Potenciar la incorporació de les dones en tots els nivells de responsabilitat i presa de decisions, afavorint espais institucionals que permetin llur participació.

ACCIONS

- 3.1.1. Conèixer la situació de les dones en càrrecs de responsabilitat i presa de decisions al teixit associatiu de Cervelló.
- Recollint el nombre de dones i homes que conformen els òrgans de direcció del teixit associatiu de Cervelló.
- 3.1.2. Informar i sensibilitzar el teixit associatiu i la ciutadania en general vers la importància d'una participació equilibrada d'homes i dones a l'àmbit de l'adopció de decisions i a les estructures de poder. Aquesta acció es pot dur a terme a través del web municipal i/o des de la Regidoria de Participació.
- Duent a terme accions de sensibilització sobre la importància de la participació sociopolítica de les dones, exemples de dones cervellonines destacades al moviment associatiu, etc.
- 3.1.3. Impulsar la participació de les dones de Cervelló al Consell de les Dones del Baix Llobregat.
- Fent accions (liderades pel Programa de la Dona) de difusió del Consell de Dones del Baix Llobregat entre les dones del municipi, tot incidint en la importància de què totes les dones hi estiguin representades: dones joves, grans, immigrades, de diverses orientacions polítiques, de diverses identitats i/o orientacions sexuals, etc.
- 3.1.4. Potenciar la creació del Consell de Dones Municipal per defensar la igualtat entre gèneres, fer demandes sobre aspectes relacionats amb les dones del municipi, etc.
- Dinamitzant el Consell de Dones Municipal des del Programa de Dona.
 - Establint coordinacions periòdiques i comissions per treballar els temes d'interès. Reunint-se periòdicament per organitzar-se. Establint les reunions en horaris adequats per a les persones treballadores. Oferint servei de canguratge per fomentar una major participació.
 - Fent difusió d'aquest Consell entre la població de totes les edats, gèneres i cultures i entre el teixit associatiu de Cervelló.
 - Realitzant coordinacions amb el Consell de Dones del Baix Llobregat.
- 3.1.5. Fomentar l'empoderament de les dones de Cervelló.
- Fent activitats (xerrades, tallers, exposicions, etc.) que visibilitzin el paper de les dones en els moments importants de la història del municipi (per exemple, presentant les experiències de dones cervellonines que es troben en càrrecs de poder).

INDICADORS D'AVUACIÓ

3.1.1

- Nombre de dones i homes que conformen els òrgans de direcció del teixit associatiu de Cervelló.

3.1.2.

- Accions de sensibilització dutes a terme per sensibilitzar sobre la importància de la participació equilibrada d'homes i dones als llocs de presa de decisions de la xarxa associativa.

3.1.3.

- Accions de difusió del Consell de Dones del Baix Llobregat dutes a terme. Nombre de dones cervellonines incorporades al Consell i característiques (edat, procedència, etc.)

3.1.4.

- Compromís de la tècnica d'igualtat en el lideratge del Consell de Dones Municipal.
- Coordinacions realitzades. Periodicitat. Comissions de treball i àmbits. Persones participants i característiques (edat, sexe, si prové d'una associació o no, lloc d'origen, etc.)
- Accions de difusió del Consell de Dones Municipal dutes a terme.
- Nombre de coordinacions amb el Consell de Dones del Baix Llobregat i característiques (qui hi participa, temporalitat, etc.)

3.1.5.

- Activitats dutes a terme.

OBJECTIU ESPECÍFIC 3.2. Promoure l'associacionisme de totes les dones i la seva participació com a agents socials i polítics a tots els àmbits (cultural, polític, social i econòmic).

ACCIONS

- 3.2.1. Conèixer el grau de participació sociopolítica de dones i homes en les associacions de la vila, tenint en compte les seves edats i orígens.
- Sol·licitant formalment a les entitats que rebin subvencions municipals que en les seves memòries d'activitats facin constar les dades de les persones sòcies, participants, etc. segregades per sexe, edat i lloc de procedència.
 - Fent accions de difusió entre les associacions i entitats per sensibilitzar sobre la importància de segregar les dades per sexe, edat i lloc de procedència.
- 3.2.2. Fomentar l'associacionisme entre tots els col·lectius d'homes i dones al municipi de Cervelló.
- Oferint suport i assessorament des de l'Ajuntament als col·lectius interessats en fundar una entitat.
 - Realitzant una campanya de sensibilització entre tota la població per al foment de la creació d'associacions de diferents tipus.
- 3.2.3. Donar suport a l'Associació de Dones i possibles futurs grups de dones del municipi.
- Mantenint les subvencions i els recursos que ja se'ls donen.
- 3.2.4. Fomentar la participació sociopolítica de les generacions més joves, especialment les dones.
- Fent activitats dirigides a dones joves enfocades des de l'empoderament personal. Per exemple, fent tallers d'autoestima i habilitats personals i fent difusió al SES Cervelló, Esplai, entitats, associacions, Casal de Joves, etc.
 - Fent una campanya directa i actual per promoure l'associacionisme i la participació sociopolítica del jovent, promovent especialment la de les dones. Per exemple, fent tallers informatius i formatius al SES Cervelló i al Casal de Joves sobre associacionisme, moviments socials, participació, òrgans consultius, etc.
- 3.2.5. Fer difusió entre les entitats, centres lúdics, grups culturals i esportius, etc. de formacions gratuïtes sobre perspectiva de gènere, intergeneracionalitat i interculturalitat realitzades des de la Diputació de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i/o altres ens.

INDICADORS D'AVALUACIÓ

3.2.1.

- Nombre d'homes i dones sòcies i participants de les associacions de Cervelló segregades per sexe, edat, lloc de procedència, etc.
- Accions de difusió dutes a terme. Nombre i tipus d'entitats destinatàries.

3.2.2.

- Nombre d'assessoraments realitzats.
- Campanya de foment de l'associacionisme entre la població.

3.2.3.

- Recursos i subvencions atorgats a l'Associació de Dones i altres.

3.2.4.

- Activitats realitzades. Nombre de participants segregats/des per sexe, edat, lloc de procedència, etc.

3.2.5.

- Tipus de formacions ofertes. Canals i vies de difusió emprats. Associacions destinatàries.

ACCIÓNS Línia 3	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS			
	Objectiu específic 3.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€
3.1.1		X					Sense cost afegit
3.1.2			X	X			
3.1.3			X				Sense cost afegit
3.1.4			X	X			
3.1.5		X		X			
Objectiu específic 3.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions
3.2.1			X				Sense cost afegit
3.2.2			X	X			
3.2.3		X		X			
3.2.4		X		X			
3.2.5			X				Sense cost afegit

Marc conceptual

En les últimes dècades la incorporació de les dones al mercat de treball ha posat en evidència les mancances de la relació que s'estableix entre **mercat de treball i activitat productiva**. La desvinculació clàssica de les tasques vinculades al desenvolupament econòmic i els **treballs de l'esfera reproductiva, familiar-domèstica i de cura de la llar i de les persones** a establert desigualtats de gènere significatives que afecten la vida en **l'esfera pública i privada** de les dones. Aquesta línia estratègica vol reflexionar sobre aquesta divisió sexual del treball que s'expressa, principalment, en dos fenòmens:

- La **presència/absència** en el mercat laboral: entrades i sortides de les dones en el mercat de treball generalment relacionades amb el cicle vital (casament, embaràs, criança de fills i filles) i amb les polítiques empresarials que s'activen en circumstàncies determinades (per ex. no contractar dones en edat fèrtil o l'acomiadament quan es troben en estat de gestació).
- La **dobla presència**: presència d'una dona al lloc de treball en el qual realitza la tasca d'assalariada mentre ocupa també la major part del treball reproductiu.

Ambdós fenòmens tenen una sèrie de conseqüències per les dones:

- Dificultats per a incorporar-se o reincorporar-se al mercat de treball.
- Reducció de les possibilitats de reciclatge professional o de promoció laboral.
- Major presència de dones en treballs productius que són una extensió dels rols culturalment assignats i, generalment, menys valorats i pitjor remunerats (treballs relacionats amb la cura i l'atenció a les persones).
- Manca de dones en aquelles professions i càrrecs que requereixen una dedicació molt alta.
- Contractació temporal o a temps parcial.
- Reducció del temps de lleure i temps per a sí mateixes que repercuteix en el desenvolupament vital de les dones.

D'altra banda, quan parlem d'usos del temps ens referim també als lligams en l'organització de la vida **del treball reproductiu, el treball productiu, el temps relacional, personal i d'oci**; uns temps que condicionen inevitablement els altres. La majoria de vegades, el temps de lleure, d'oci i de participació social està pensat i estructurat en funció del treball productiu, és a dir, en relació al temps masculí, i gairebé mai es tenen en compte els horaris del treball reproductiu. Per això, les **polítiques del temps** han de fer emergir el temps personal de les dones i construir societats on aquestes puguin gaudir en igualtat de condicions. En aquest sentit, **la Xarxa de Ciutats i Pobles pels Nous Usos del Temps de la Diputació de Barcelona** està portant a terme un treball per identificar, generar i difondre instruments conceptuals, polítics i operatius que facilitin als governs locals una millor gestió de les polítiques del temps.

Totes aquestes problemàtiques han portat a parlar de la necessitat de **conciliar la vida personal, familiar i professional**. Però, diversos anàlisis ja han mostrat que la majoria d'aquestes polítiques de conciliació han contribuït a afermar les dones en el rol de mares i esposes, i no han estat adreçades a fomentar la responsabilitat dels homes en les tasques domèstiques i en les tasques de cura. Per això, cal promoure mesures adreçades a fomentar la **corresponsabilitat**, no només dins de l'estructura familiar, sinó també la **corresponsabilitat pública i social**, que promogui estratègies i mesures que transformin les formes de producció actuals i aportin noves formes d'entendre la ciutadania.

Així doncs, en aquest capítol es proposen objectius per corregir algunes tendències del món laboral a dalt esmentades que afecten especialment a les dones però, també, es proposen actuacions per afavorir el temps social de les dones i fomentar la seva participació en condicions d'igualtat.

LÍNIA ESTRATÈGICA 4: PROMOURE CANVIS EN EL REPARTIMENT DE TREBALLS I USOS DEL TEMPS

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 4.1. Promoure polítiques que facilitin canvis estructurals en l'organització dels temps i els models de producció i reproducció.
- 4.2. Proposar actuacions que potenciïn la conciliació de la vida personal, laboral i familiar i la corresponsabilitat en tots els àmbits de la vida, tot facilitant l'accés i manteniment de les dones en el món laboral sense discriminacions.

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

- Benestar Social
- Cultura
- Dona
- Educació

- Esports
- Joventut
- Promoció Econòmica
- Recursos Humans

OBJECTIU ESPECÍFIC 4.1. Promoure polítiques que facilitin canvis estructurals en l'organització dels temps i els models de producció i reproducció.

ACCIONS

4.1.1. Ampliar el coneixement de la situació social de la població al mercat de treball i fer visibles les desigualtats de gènere en aquest àmbit.

- Continuant segregant per sexe, edat i lloc de procedència les dades estadístiques que es generen sobre el mercat de treball i contractació (precarietat laboral, el tipus de contracte, el nivell d'estudis i la taxa d'atur, etc.) així com les dades sobre persones usuàries de l'àrea de Promoció Econòmica.
- Realitzant estudis amb perspectiva de gènere sobre la situació de les dones en el treball remunerat. Per exemple, sobre les diferències entre dones i homes a les empreses (sous, tipologia, jornades, etc.), sobre la participació de les dones a l'economia submergida, sobre la situació de les dones empresàries al municipi, sobre l'impacte diferencial de l'atur en dones i homes, etc.
- Estudiant la possibilitat de crear espais de relació (Taula de Treball...) entre l'Ajuntament, organismes de treball d'altres administracions públiques, el teixit empresarial, comercial i sindical del municipi per tal de conèixer les necessitats.
- Fent difusió dels resultats de totes aquestes accions a través dels mitjans municipals: web, Diari de la Vila i Ràdio Cervelló.

4.1.2. Reduir la segregació horitzontal i vertical a través de la promoció de la inclusió de les dones en àrees masculinitzades i àmbits de decisió i la inclusió dels homes en àrees feminitzades.

- Realitzant accions de sensibilització a les empreses sobre la importància de la utilització no sexista del llenguatge a la publicació de les seves vacants.
- Realitzant accions de sensibilització a les empreses sobre la segregació ocupacional i actuacions per trencar amb aquesta tendència. Per exemple, visibilitzant dones i homes que realitzen tasques tradicionalment masculines i femenines respectivament i/o dones directives o caps de secció en diverses empreses de Cervelló.

4.1.3. Visibilitzar la importància del treball familiar-domèstic i donar-li reconeixement i valor social com a eina indispensable pel manteniment de la vida.

- Fent campanyes informatives i de sensibilització entre la ciutadania (per exemple, donant dades del que suposa econòmicament que aquest treball no sigui remunerat).

4.1.4. Sensibilitzar i formar a tota la població del municipi sobre la necessitat i la importància de la corresponsabilitat de dones i homes, grans i joves, en les tasques i responsabilitats domèstiques, visibilitzant els beneficis que això suposa.

- Fent tallers o activitats per al jovent, activitats lúdiques d'intercanvi de rols per als infants, on es treballin els rols de gènere (centres d'educació formal i informal del municipi).
- Fent tallers d'habilitats domèstiques per a homes (planxar, cuinar, etc.) i fent tallers per a dones d'activitats com lampisteria, fusteria, bricolatge, etc. i/o fent tallers d'intercanvi de tasques i responsabilitats entre dones i homes en l'àmbit domèstic¹.

4.1.5. Ampliar el coneixement sobre la participació en les activitats lúdiques, culturals, esportives, formatives, de lleure, etc. de dones i homes a la vida del municipi i sobre els interessos i les demandes de la població en aquests àmbits.

- Sistematitzant la recollida de dades de les persones participants a les activitats de l'agenda de Cervelló per sexe, edat i lloc de procedència.
- Duent a terme processos consultius (tallers participatius, enquestes, bústia de propostes) per copsar les necessitats de la població pel que fa a activitats lúdiques, culturals, esportives, formatives, de lleure, etc. tot tenint en compte el sexe, l'edat i el lloc de procedència de la població. Per exemple, valorant la possibilitat de fer aquests processos separats per col·lectius (dones, jovent, gent gran, etc.) com a acció positiva.

4.1.6. Adequar l'oferta lúdica, cultural, esportiva, formativa, de lleure, etc. del municipi a les demandes i necessitats de tots els col·lectius de Cervelló, especialment les persones joves, immigrades i la gent gran, tot tenint en compte la perspectiva de gènere.

- Tenint en compte les demandes proposades sorgides dels processos consultius a l'hora de programar l'agenda d'activitats de l'Ajuntament.
- Utilitzant els equipaments ja disponibles (Ateneu, Biblioteca, Casal d'Avis, etc.) i optimitzant-ne el seu ús.
- Incloent activitats de caire multicultural i intercanvi a l'agenda municipal per tal de fomentar la participació de les persones immigrades (especialment les dones) a l'agenda lúdica, cultural i esportiva, així com la seva visibilització i intercanvi amb la població autòctona.

¹ Projecte AUKERA 'Talleres de intercambio de tareas y responsabilidades entre hombres y mujeres en el ámbito doméstico. Guía de Buenas Prácticas'. País Basc.

4.1.7. Promoure l'accés a la informació i a les noves tecnologies entre tota la població de Cervelló, especialment aquells col·lectius més perjudicats per la bretxa digital com les dones i les persones grans.

- Realitzant tallers de formació en Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) per a dones on alhora es treballi transversalment conceptes sobre la igualtat, el feminisme, dones importants a la història, etc.
- Fent tallers de formació en TIC per a persones grans on es treballin aspectes com la dependència, la soledat, els cicles vitals, la corresponsabilitat, les relacions afectives, etc.

4.1.8. Fomentar la pràctica esportiva entre les dones al llarg de tot el seu cicle vital.

- Oferint des de Serveis Socials beques, subvencions, etc. per la pràctica d'esport per a dones sense recursos.
- Sensibilitzant i fent difusió entre les dones joves i de mitjana edat sobre esports d'equip (futbol, bàsquet, vòlei, etc.) i oferint subvencions als centres esportius per a la creació d'equips femenins.
- Realitzant campanyes de sensibilització per dones i homes sobre la importància i els beneficis de realitzar activitat física durant tota la vida (adequada a l'edat de les persones).
- Realitzant periòdicament activitats, tallers, etc. d'activitat física i d'interès per a homes i dones de totes les edats (ball, futbol, natació, tai-txí, jocs infantils, etc.)

INDICADORS D'AVAUACIÓ

4.1.1.

- Percentatge de dades de l'àrea de Promoció Econòmica segregades per sexe.
- Nombre d'estudis realitzats. Àrea d'estudi (salaris, economia submergida, dones empresàries, etc.)
- Espais de relació creats.
- Resultats difosos i canals de difusió.

4.1.2.

- Accions de sensibilització en llenguatge no sexista realitzades. Nombre d'empreses destinatàries i tipus.
- Accions de sensibilització dutes a terme. Resultats.

4.1.3.

- Campanyes realitzades.

4.1.4.

- Tallers o activitats dutes a terme pel jovent. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat, lloc de procedència,...
- Tallers o activitats d'intercanvi per a homes i dones. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat, lloc de procedència,...

4.1.5.

- Nombre o percentatge d'activitats on s'han recollit les dades segregades per sexe, edat i lloc de procedència.
- Nombre i tipus de processos consultius duts a terme. Processos consultius per a col·lectius específics (dones, joves, persones immigrades, etc.) Nombre de participants. Nombre i tipus de demandes.

4.1.6.

- Nombre i tipus de propostes sorgides dels processos consultius.
- Nombre i tipus de noves activitats programades als equipaments municipals.
- Activitats de caire multicultural i/o intercanvi dutes a terme.

4.1.7.

- Nombre i duració de tallers de TIC per a dones. Nombre de participants i edats.
- Nombre i duració de tallers de TIC per a gent gran. Nombre de participants segregats per sexe i edats.

4.1.8.

- Nombre de dones beneficiades.
- Accions de sensibilització dutes a terme. Recursos oferts. Nombre d'equips creats.
- Campanya de sensibilització realitzada.
- Nombre i tipus d'activitats realitzades. Periodicitat. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat i lloc de procedència.

OBJECTIU ESPECÍFIC 4.2. Proposar actuacions que potenciïn la conciliació de la vida personal, laboral i familiar i la corresponsabilitat en tots els àmbits de la vida, tot facilitant l'accés i manteniment de les dones en el món laboral sense discriminacions.

ACCIONS

- 4.2.1. Informar i sensibilitzar la població, el teixit empresarial, comercial i sindical sobre el valor econòmic i social del treball familiar - domèstic, com a eina indispensable per al manteniment de la vida i de la resta d'activitats i treballs.
- Fent accions de visibilització de la realitat en quant als usos del temps de dones i homes i accions de sensibilització en matèria de conciliació (plantejant-la com a qüestió social col·lectiva i que no només afecta a les dones).
 - Fent xerrades, tallers, activitats lúdiques,... que visibilitzin els factors que dificulten la conciliació i la necessitat d'un canvi d'organització social que tingui com a eix la vida de les persones (no l'activitat productiva), en totes les etapes del cicle vital i amb totes les activitats necessàries pel manteniment de la vida.
 - Realitzant accions d'informació i sensibilització dirigides al teixit empresarial, comercial i sindical sobre la flexibilitat d'horaris per als treballadors i treballadores, per poder compaginar treball amb la vida personal i familiar.
 - Facilitant la informació sobre tallers, jornades o cursos sobre conciliació al personal directiu de les empreses, organitzacions sindicals i per a les persones que tenen negocis amb personal al seu càrrec.
- 4.2.2. Desenvolupar accions conjuntes amb les associacions per afavorir la conciliació dels temps personal, familiar i professional, incidint en què això és responsabilitat de tots i de totes, no només de les dones i de l'Administració Pública.
- Establint un espai de consulta, intercanvi, etc. entre l'Ajuntament i el teixit associatiu per plantejar necessitats i respostes als diferents usos del temps de les persones, etc.
 - Impulsant activitats de reflexió interna a les associacions sobre el temps que hi dediquen, les dificultats que tenen per fer aquest treball comunitari, les diferències que hi ha entre les dones i els homes de l'entitat en relació a la conciliació, quines solucions es podrien donar, etc.
 - Proposant debats entre nois i noies joves per reflexionar sobre els temps, la importància de disposar de diferents espais de desenvolupament personal, familiar, etc.

4.2.3. Facilitar que les persones amb càrregues familiars, persones depenents al seu càrrec, fills i filles, etc. puguin participar de la vida social, cultural, esportiva, etc. del municipi.

- Oferint servei de permanència per a nens i nenes a totes les activitats organitzades des de l'Ajuntament. (Punt compartit amb l'acció 1.4.1).
- Tenint cura dels horaris en els quals es planifiquen les activitats, per tal que hi puguin assistir el major nombre de persones i persones de totes les edats, procedències, persones treballadores o no, etc.
- Facilitant recursos (materials, d'espai, humans, etc.) al teixit associatiu per tal que ofereixin servei de permanència als cursos i activitats que organitzin.
- Estudiant la possibilitat de dotar els equipaments públics (Ceraqua, Biblioteca Municipal, etc.) d'espais per deixar el carret de la compra, els cotxets de bebè, etc. (Punt compartit amb l'acció 6.2.1).

INDICADORS D'AVAUACIÓ

4.2.1.

- Accions de visibilització i sensibilització realitzades.
- Accions dutes a terme. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat i lloc de procedència.
- Tipus d'accions realitzades. Nombre i tipus d'empreses participants.
- Nombre de persones i/o empreses destinatàries.

4.2.2.

- Periodicitat de les reunions entre l'Ajuntament i el teixit associatiu.
- Nombre d'associacions participants.
- Nombre de debats realitzats. Nombre de persones participants per sexe, edat i lloc de procedència.

4.2.3.

- Nombre d'activitats, tallers, formacions, etc. amb servei de permanència.
- Nombre de persones per edat, sexe i lloc de procedència participants a les activitats de l'Ajuntament segons l'horari.
- Recursos materials, humans i/o econòmics facilitats.
- Nombre i tipus d'espais adaptats.

ACCIÓNS Línia 4	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS			
	Objectiu específic 4.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	> 36.000€
4.1.1		X		X			
4.1.2			X	X			
4.1.3			X	X			
4.1.4		X		X			
4.1.5		X		X			
4.1.6		X		X			
4.1.7			X	X			
4.1.8	X			X			
Objectiu específic 4.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€<X<36.000€	> 36.000€	Altres situacions
4.2.1		X		X			
4.2.2			X	X			
4.2.3		X		X			

Marc conceptual

L'educació i la formació són essencials per al desenvolupament de les societats i constitueixen el sistema de transmissió de valors socials i culturals que conformen els patrons de comportaments i actuacions. El sistema patriarcal que conforma la societat actual té conductes desiguals envers les dones i els homes perpetuant discriminacions i subordinacions.

Vivim un moment històric caracteritzat per la complexitat i pels processos constants de canvi davant del quals, l'educació en el sentit més ampli del terme, no pot restar indiferent. Per això resulta fonamental comptar amb orientacions metodològiques, eines i recursos per poder fer front a les noves necessitats educatives de la ciutadania, de manera que ses pugui assolir adequadament aquest responsabilitat compartida sobre la base de la igualtat entre els gèneres i la interacció de les diferents maneres de fer i de viure al mont.

Des de l'any 1990, la legislació educativa (**Ley Orgànica de Ordenación General del Sistema Educativo, LOGSE**) afirma que s'ha d'evitar la discriminació per raó de sexe i oferir una educació igualitària. No obstant això, la igualtat continua sent una tasca pendent a les escoles. Es segueix fent ús d'estereotips o prejudicis que transmeten valors, normes i actituds encara allunyades de la igualtat. La **coeducació**, basada en la diversitat i els valors propis de les persones, i en l'acceptació dels altres com a subjectes de ple dret ha de permetre que els valors cultural i social es modifiquin i que les persones siguin capaces de crear una societat democràtica i justa.

Cal tenir en compte, però, que la coeducació no és un model acceptat ni socialment estès, ja que el discurs pedagògic dominant, així com el model d'organització escolar, mantenen un caràcter eminentment androcèntric i es considera que ja s'ha assolit la igualtat entre els sexes amb actuacions com l'educació mixta o l'accés de dones a carreres masculinitzades, però això no és suficient. **És necessari formular nous reptes per a la coeducació del segle XXI, així com un nou model escolar tot incorporant les noves necessitats i realitats social.**

La formació, és un dels elements crucials per la consecució d'un valors socials i culturals idonis per creixement integral de les persones. La formació capacita les persones, els hi ofereix possibilitats d'elecció (laborals, personals...), possibilitats de canvi i de transformació social.

La participació de les dones en la cultura ha de ser un element primordial a l'hora de visibilitzar les seves aportacions i de treballar per la transformació del rol de "dones – passives- consumidoras" al de **dones – actives- creadores" de cultura**. La presència de les dones enriqueix i diversifica el fet cultural (música, literatura, arts escèniques, cinema, pintura, escultura, arts, decoratives...) Amb la incorporació de noves idees i sensibilitats. La ciutadania de gènere passa també per la universalització de l'accés i l'ús estratègic de les tecnologies de la informació i la comunicació per part de les dones, perquè siguin protagonistes actives de les noves formes de construcció social.

LÍNIA ESTRATÈGICA 5: FOMENTAR LA COEDUCACIÓ, LA FORMACIÓ I LA PRODUCCIÓ CULTURAL DE LES DONES

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 5.1. Formular propostes per la coeducació i l'educació en valors per tal de promoure la igualtat en tots els nivells educatius i en els sistemes reglats i no reglats.
- 5.2. Fomentar la presència de les dones com a creadores actives de la cultura i visibilitzar les seves aportacions.

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

- Benestar Social
- Cultura
- Educació

- Esports
- Joventut
- Dona

OBJECTIU ESPECÍFIC 5.1. Formular propostes per la coeducació i l'educació en valors per tal de promoure la igualtat en tots els nivells educatius i en els sistemes reglats i no reglats.

ACCIONS

- 5.1.1. Sensibilitzar i formar als agents educatius (professorat, mares/pares, monitors/es, etc.) en matèria de coeducació, igualtat de gènere i prevenció de les violències de gènere i les relacions abusives.
- Difonent entre el professorat, les AMPAS i els espais d'educatius no formals material amb dades de la realitat escolar i experiències diverses sobre coeducació i igualtat de gènere en l'ensenyament.
 - Organitzant cursos, tallers, seminaris, etc. sobre coeducació dirigits als agents educatius del municipi: mestres de l'escola bressol, professorat, i monitors/es i/o dinamitzadors/es socioculturals.
 - Investigant, divulgant i fent sessions d'intercanvi d'experiències coeducatives que s'hagin dut a terme en altres municipis, tant en l'educació formal com en la no formal.
 - Fent tallers sobre coeducació i igualtat de gènere per a pares i mares (a través de les AMPAs).
 - Fent difusió sobre la violència de gènere (tipus de violències, el cicle de la violència, violència de gènere en adolescents, etc.) i sobre relacions abusives així com mesures per prevenir-les i experiències.
 - Realitzant tallers de formació en prevenció de violència de gènere i relacions abusives dirigits a professorat, monitors/es de lleure, etc.
 - Fent accions de sensibilització i/o formació dirigides a mares i pares a través de les AMPAs.
 - Duent a terme Jornades de Reflexió i/o Taules de Debat sobre la prevenció de la violència de gènere a l'àmbit educatiu on intervinguin persones expertes, agents educatius, mares i pares, etc.
- 5.1.2. Educar els nens, les nenes i els i les joves en un entorn coeducatiu i que promogui la igualtat de gènere, la no discriminació i la no-violència, tant a l'àmbit educatiu formal com al no formal, tot fomentant la coeducació com un criteri i valor transversal.
- Fent activitats adequades a cada grup d'edat (tallers, debats, jocs, mòduls de formació) per a infants i joves per tal de fomentar el repartiment de treballs i l'autonomia personal a l'àmbit domèstic.
 - Fent exposicions, tallers, etc. a les biblioteques escolars i a la Biblioteca Municipal sobre contes i llibres coeducatius i no sexistes.

- Celebrant de manera creativa, reflexiva i adequada a cada grup d'edat (infants i joves) el Dia de les Dones (8 de març) i el Dia Internacional contra la Violència vers les Dones (25 de novembre). Aquestes celebracions es poden dur a terme tant als CEIPs, al SES, al Casal de Joves, l'Ateneu, l'Esplai, etc.
- Fent campanyes de sensibilització sobre les joguines no sexistes i la importància del joc en la socialització dels nens i les nenes, especialment durant les èpoques nadalenques.
- Utilitzant un llenguatge inclusiu, no sexista ni discriminatori a les activitats dutes a terme.
- No reproduint rols tradicionals en les activitats lúdiques i els jocs i fent servir metodologies que trenquin amb els estereotips de gènere.
- Realitzant activitats que promoguin el debat, reflexió i diàleg entre el jovent sobre temes com els estereotips, la parella, resolució de conflictes, etc. També es poden introduir temes relacionats amb el paper de les dones a la història, a l'economia, la situació actual de les dones i els homes, etc.

5.1.3. Prevenir les relacions abusives entre els/les infants i els/les joves de Cervelló.

- Duent a terme tallers de prevenció de relacions abusives a primària i secundària (per exemple, per secundària el programa "Talla amb els Mals Rotllos", de la Generalitat de Catalunya).
- Realitzant activitats de prevenció de la violència de gènere als espais educatius no formals (Esplai, Casal de Joves, Ateneu, associacions, etc.)
- Introduint la perspectiva de gènere (temes com la corresponsabilitat en la presa de decisions, els estereotips de gènere, la llibertat d'elecció sexual, etc.) als tallers d'educació afectivo-sexual que es realitzin al SES Cervelló.

5.1.4. Promoure la diversificació d'opcions acadèmiques i professionals, per fomentar l'elecció no estereotipada d'estudis i la formació superior especialitzada de les dones.

- Desenvolupant activitats de sensibilització adreçades a les famílies per tal de facilitar als seus fills i filles una elecció d'estudis i professió lliure i d'acord amb els seus interessos i capacitats reals.
- Informant l'alumnat sobre les noves tecnologies i altres ofertes formatives i de la situació del mercat de treball a Cervelló i a la comarca, informant i incentivant les noies per a què realitzin també formacions tècniques i als nois per a que realitzin també formacions socials i humanístiques.

INDICADORS D'AVUACIÓ

5.1.1.

- Nombre de persones i/o serveis destinataris.
- Nombre de cursos, tallers, seminaris, etc. realitzats. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat, càrrec, lloc de procedència, etc.
- Accions d'intercanvi dutes a terme.
- Tallers sobre coeducació realitzats a les AMPAs. Nombre de persones participants segregades per sexe, edats dels fills/es, lloc de procedència, etc.
- Tipus de material difós sobre violència de gènere i persones/serveis destinataris/es.
- Nombre d'hores de formació impartides. Nombre de persones participants segregades per sexe, càrrec, edat, etc.
- Nombre i tipus d'activitats sobre violència de gènere dutes a terme a les AMPAs. Nombre de persones participants segregades per sexe, edats dels fills/es, lloc de procedència, etc.
- Nombre de jornades fetes, hores i persones participants.

5.1.2.

- Nombre i tipus d'activitats sobre corresponsabilitat i autonomia dutes a terme. Grups d'edat dels/les infants o joves destinataris/es. Nombre de participants.
- Nombre i tipus d'accions sobre coeducació dutes a terme a les biblioteques (escolars o municipal). Nombre de persones visitants i perfil.
- Nombre i tipus d'activitats dutes a terme el 25N i el 8M.
- Població, empreses, entitats, etc. destinatàries de la campanya.
- Grau d'implicació en la utilització del llenguatge no sexista i/o discriminatori a l'àmbit educatiu formal i no formal.
- Tipus de metodologies innovadores emprades.
- Tipus d'activitats dutes a terme amb el jovent.

5.1.3.

- Nombre de tallers preventius de les relacions abusives duts a terme. Cursos destinataris.
- Nombre i tipus d'activitats de prevenció de la violència de gènere duts a terme. Perfil de la població destinatària.
- Nombre de tallers d'educació afectivo-sexual realitzats que incorporen la perspectiva de gènere.

5.1.4.

- Nombre i tipus d'accions de sensibilització dirigides a pares i mares. Nombre de participants segregats per sexe, edats dels fills/es, lloc de procedència, etc.
- Metodologies utilitzades per incorporar la perspectiva de gènere als processos d'orientació professional.

OBJECTIU ESPECÍFIC 5.2. Fomentar la presència de les dones com a creadores actives de la cultura i visibilitzar les seves aportacions.

ACCIONS

5.2.1. Promoure/desenvolupar una formació de les persones adultes des d'una perspectiva de gènere.

- Dient a terme cursos, tallers, activitats de formació en diversos àmbits i d'interès per a tota la població, en especial per les dones (de diverses edats, procedències, perfils, etc.) Per exemple, fent cursos de fotografia, informàtica, català i castellà oral per persones immigrades, alfabetització, etc.
- Subvencionant a aquelles dones sense recursos econòmics per a què puguin accedir a la formació reglada i no reglada.
- Fent difusió de les activitats formatives per a persones adultes a través dels canals adequats per a què arribi a totes les dones.
- Oferint servei de permanència a les activitats formatives per a persones adultes.
- Promovent l'intercanvi de coneixements entre les dones del municipi per fomentar el seu empoderament. Per exemple, creant un banc d'intercanvi de coneixements/sabers (com el banc del temps) a través del qual les dones puguin transmetre els seus coneixements a d'altres dones i rebre al mateix temps formació per part d'altres dones.

5.2.2. Promoure la producció cultural de les dones i la presència de dones com a creadores actives de la cultura, tot visibilitzant les seves aportacions.

- Fent exposicions, xerrades, seminaris, i debats sobre les aportacions culturals, artístiques i científiques de les dones de diversos orígens i indrets del món.
- Difonent obres de dones autores de literatura de totes les èpoques a la Biblioteca Municipal (per exemple, dedicant un apartat a obres destacades escrites per dones).
- Difonent a través d'exposicions, xerrades i conferències temes relacionats amb la lluita i moviments de dones a nivell local, nacional i internacional.
- Mantenint i millorant el suport (amb recursos d'espais, econòmics, humans, de logística, etc.) als grups artístics i/o culturals de dones com el grup de teatre de l'Associació de Dones de Cervelló.
- Promovent les creacions de les dones artistes de Cervelló (pintura, teatre, audiovisuals,...) a través dels espais municipals i donar-les a conèixer a nivell comarcal.

INDICADORS D'AVUACIÓ

5.2.1

- Nombre i tipus de cursos. Durada. Nombre de persones participants i perfils (edat, sexe, lloc de procedència, etc.)
- Nombre de subvencions donades. Tipus de cursos. Perfil de les dones (edat, lloc de procedència, etc.)
- Nombre de materials difosos. Nombre de persones, entitats, etc. destinatàries.
- Nombre i/o percentatge d'activitats formatives amb servei de permanència.
- Creació d'un Banc del Temps i/o similar.

5.2.2

- Nombre i tipus d'activitats realitzades. Nombre de participants segregats per sexe, edats, lloc de procedència, etc.
- Activitats realitzades a la Biblioteca de foment de la literatura escrita per dones.
- Nombre i tipus d'activitats realitzades. Nombre de persones participants segregades per sexe, edats, lloc de procedència, etc.
- Recursos destinats al suport de grups artístics i/o culturals de dones de Cervelló.
- Activitats dutes a terme per l'Ajuntament de promoció de dones artistes.

ACCIONS Línia 5	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS			
Objectiu específic 5.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000€	12.000€ < X < 36.000€	> 36.000€	Altres situacions
5.1.1		x		x			
5.1.2		x		x			
5.1.3		x		x			
5.1.4		x		x			
Objectiu específic 5.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€ < X < 36.000€	> 36.000€	Altres situacions
5.2.1		x		x			
5.2.2	x			x			

Marc conceptual

Les ciutats i els espais de convivència han de ser llocs idonis i adients per al desenvolupament integral de les persones i, per això, han de tenir en compte les necessitats dels diferents col·lectius que els conformen. Així mateix, han de ser planificacions territorial respectuoses amb el medi ambient perquè són el mitjà on es desenvolupa una qualitat de vida idònia.

Les dones no han estat ni són presents (o hi són de forma molt minoritària) en el disseny i planificació de les ciutats i els espais públics. Absents dels nivells de decisió i de formulació de polítiques sobre els recursos naturals, a la gestió, conservació, protecció i rehabilitació del medi ambient. El patriarcat es reproduïx així a l'espai físic, la identificació de les dicotomies i la consideració del seu efecte a l'urbanisme esdevé com un factor clau així, i segons els rols socials adquirits, les dones són usuàries de molts dels espais dissenyats per homes.

Aquest model té conseqüències decisives en la vida de les dones. D'una banda, les dones, pels rols i activitats que tradicionalment desenvolupen i que estan molt lligades a les tasques familiars domèstiques, fan un ús de l'espai urbà més intens i diferenciat del masculí (majors desplaçaments dins del municipi, major ús dels recursos i serveis de la ciutat, mobilitat amb càrregues - cotxets dels infants o cotxets de la compra-). Sens dubte, l'existència de barreres arquitectòniques, o la manca d'un transport públic eficient, són elements que dificulten la seva mobilitat i limiten la seva vida quotidiana.

Tanmateix, la reducció i la desaparició d'**espais comuns** i la conseqüent pèrdua de **teixit veïnal i social** ha ocasionat canvis importants pel que fa a la percepció del carrer i per tant, de la ciutat: si abans es tractava d'un lloc de trobada i relació social, ara és un "lloc de ningú", sols per transitar. La percepció del carrer com lloc aliè i de trànsit, augmenta la sensació d'**inseguretat**, que en el cas de les dones té un pes especial perquè són les qui, amb major freqüència, pateixen situacions de violència. Aquesta percepció restringeix la llibertat de moviments de les dones i limita, per tant, les seves possibilitats d'ús i gaudi dels béns i serveis urbans, condicionant la seva **participació en la vida urbana** (tant en el seu disseny com en el seu gaudiment).

Malgrat això a la projecció urbanística a partir de criteris de gènere tot just fent els primers passos en un camí que és llarg i complex. Cada vegada es va imposant amb més força la consciència que aquest canvi de perspectiva és del tot necessari. S'han començat a prendre iniciatives de gran interès en aquest àmbit. Bona mostra d'això ha estat la inclusió del foment de l'equitat de gènere en l'ús de l'espai públic i els equipaments entre les actuacions de rehabilitació integral de barris promogudes per la **Llei 2/2004 de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen d'atenció especial**.

L'**ONU** defineix el desenvolupament sostenible com "aquell que permet satisfer les necessitats de les generacions presents sense comprometre les de les generacions futures". Per assolir-ho es necessària la consciència, individual i col·lectiva, del conjunt de les persones, homes i dones. És així com la planificació territorial serà la idònia per a tota la ciutadania.

També en el camp professional i disciplinar, la necessitat d'incloure la perceptiva de gènere i de les dones a l'urbanisme ha anat obrint-se camí. Creix l'interès que hi dediquen la recerca i els temaris de les escoles i les facultats d'arquitectura, enginyeria, geografia i altres matèries connexes.

És imprescindible la incorporació de la perspectiva de gènere en la planificació de les ciutats per tal de promoure serveis adients i pròxims, dotar suficientment d'infraestructures (escoles, llars d'infants, centres esportius, centres sanitaris...), vetllar per l'accessibilitat dels espais, controlar el creixement de suburbis, la degradació dels centres de les ciutats, reorganitzar els temps i els treballs...Cal també intervenir per millorar els espais de convivència, construir habitatges per diferents tipus de persones i famílies, millorar els espais verds, controlar el soroll i la contaminació, millorar la mobilitat de la ciutat, millorar la seguretat i, en definitiva, fer de la ciutat un espai òptim per a la socialització de les persones.

La clau rau en **pensar la ciutat amb els diferents ulls de les persones que la viuen**: dones i homes de diferents edats, orígens, condicions, maneres de vida. A més, cal tenir en compte que les dones, per l'assignació de gènere, han desenvolupat tota una sèrie d'estratègies per optimitzar i gestionar els recursos de l'entorn. Cal, doncs, recuperar i **aprofitar els sabers femenins** en tant que signifiquen maneres de fer que contribueixen a la millora i conservació del medi ambient més proper i, per extensió, a la sostenibilitat del sistema. L'àmbit municipal és un espai clau per centrar estratègies mediambientals i modificar comportaments i actituds envers la natura que, a més, afecten la salut i la qualitat de vida de les persones.

LÍNIA ESTRATÈGICA 6: INCLOURE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE EN EL DISSENY DE CIUTATS I TERRITORIS.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 6.1. Potenciar una cultura institucional vers el disseny, la planificació i l'organització del municipi que integri la perspectiva de gènere.
- 6.2. Aportar propostes que afavoreixin la sostenibilitat dels espais i equipaments municipals i que responguin a les necessitats de les persones.

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

- Dona
- Medi Ambient
- Mobilitat i transports

- Seguretat ciutadana (Policia Local)
- Urbanisme

OBJECTIU ESPECÍFIC 6.1. Potenciar una cultura institucional vers el disseny, la planificació i l'organització del municipi que integri la perspectiva de gènere.

ACCIONS

- 6.1.1. Realitzar una diagnosi física i social que tingui en compte les necessitats d'homes i dones envers l'espai públic, els equipaments, la mobilitat, la seguretat, les necessitats relacionades amb l'habitatge, etc.
- Realitzant tallers participatius per conèixer les necessitats específiques de les dones (tant del nucli urbà com de les urbanitzacions de Cervelló) i garantint la difusió dels tallers entre dones de totes les edats, procedències, ocupacions, etc.
 - Elaborant i fent enquestes per conèixer les zones que produeixen més inseguretat i el perquè, l'ús dels espais verds o dels edificis i equipaments municipals, la vivència de l'espai de les persones d'edat avançada, etc.
 - Elaborant un informe que reculli una anàlisi físic del municipi, les demandes i necessitats detectades i les possibles línies d'actuació envers aquestes.
- 6.2.2. Dotar de recursos els i les professionals de l'àmbit d'urbanisme sobre com incorporar la perspectiva de gènere a la planificació urbanística.
- Oferint formació sobre planificació urbanística amb perspectiva de gènere al personal tècnic de l'àrea d'urbanisme, arquitectes, etc.
 - Obrint espais de reflexió i debat on participin persones implicades en la planificació urbanística, personal tècnic i polític d'altres àrees, persones expertes en la matèria, etc. per tractar la planificació urbanística de Cervelló des de la perspectiva de gènere.

INDICADORS D'AVUACIÓ

6.1.1.

- Nombre de tallers participatius realitzats. Nombre de dones participants segregades per edat, lloc de procedència i urbanització (o nucli urbà).
- Nombre d'enquestes distribuïdes.
- Informe realitzat.

6.1.2.

- Hores de formació realitzades. Nombre de persones participants segregades per sexe, càrrec, professió, etc.
- Nombre de reunions realitzades. Nombre de persones participants segregades per sexe, càrrec, professió, etc.

OBJECTIU ESPECÍFIC 6.2. Aportar propostes que afavoreixin la sostenibilitat dels espais i equipaments municipals i que responguin a les necessitats de les persones.

ACCIONS

6.2.1. Adequar l'espai públic a les activitats derivades del treball familiar-domèstic.

- Incorporant espais per canviar els nadons en els espais comuns dels lavabos dels equipaments públics.
- Facilitant la guarda dels carrets/bosses de la compra, els cotxets dels infants, etc. en els equipaments municipals. (Punt compartit amb l'acció 4.2.3).

6.2.2. Reconèixer l'aportació i la labor de les dones a la societat al llarg de la història, i al municipi en particular.

- Assignant de noms de dones rellevants a carrers, places, edificis públics o d'altres espais del municipi. Aquesta acció pot anar acompanyada amb una campanya de "descobriment" del personatge, breu explicació sobre la seva vida al costat del cartell del carrer, etc.

6.2.3. Facilitar l'accés a l'habitatge de les persones que tenen dificultats per comprar i/o llogar.

- Estudiant la possibilitat de desenvolupar promocions d'habitatge protegit de venda i de lloguer.
- Estudiant la possibilitat d'incloure criteris a l'adjudicació dels habitatges que afavoreixin l'accés de col·lectius en risc d'exclusió social i/o amb dificultat de disposar d'un habitatge digne. Per exemple, reservant un determinat percentatge d'habitatges per a llars monomarentals i monoparentals, dones que han patit o pateixen violència, a persones en atur, persones grans, etc. tot tenint en compte la perspectiva de gènere (llars monomarentals, feminització de la vellesa i la pobresa, etc.)

6.2.4. Impulsar l'espai públic com a espai sociabilitzador i de relació.

- Realitzant activitats d'intercanvi intergeneracional i intercultural a parcs i places públiques.
- Dissenyant i planificant el mobiliari urbà tot afavorint l'intercanvi (per exemple, amb la ubicació i disposició dels bancs) i la seguretat (per exemple, amb una adequada il·luminació).

6.2.5. Ampliar i millorar la xarxa de transport públic de Cervelló.

- Augmentant la freqüència de pas del C! Bus.
- Assegurant que el servei del C! Bus cobreixi tots els horaris dels equipaments públics (Centre de Salut de Cervelló i de Vallirana, escoles, escola bressol, institut, etc.)
- Assegurant que les parades dels autobusos siguin accessibles per tothom, disposin d'informació llegible per tothom (lletres prou grans i a una alçada correcta) i estan situades als llocs clau (al costat dels equipaments).

6.2.6. Donar protagonisme a les persones vianants i facilitar la mobilitat per tot el municipi de les persones grans, amb disminucions físiques i/o psíquiques, carrets de la compra, carrets de bebè, cadires de rodes, etc.¹

- Estudiant la possibilitat d'eliminar completament les barreres arquitectòniques i garantir l'accessibilitat, tant a la via pública com als edificis públics i serveis (eliminar les vorades, ampliar les voreres, etc.).
- Estudiant la possibilitat d'implantar carrils bici al municipi, a les urbanitzacions, etc.

¹ Les dones, pel seu rol de cuidadores tradicionalment assignat, es veuen més afectades per les deficiències a l'espai públic, doncs solen ser elles les que porten els carrets de la compra, els cotxets de bebè, són qui cuiden majoritàriament a les persones grans, etc. Tanmateix la vellesa està feminitzada.

INDICADORS D'AVALUACIÓ

6.2.1.

- Nombre de lavabos amb canviadors de nadons als equipaments públics.
- Nombre d'equipaments públics amb espai per deixar els carrets de la compra, de bebè, etc.

6.2.2.

- Nombre de carrers i places amb nom de dones.

6.2.3.

- Nombre d'habitatges de protecció oficial de venda i de lloguer.
- Criteris incorporats a l'adjudicació d'habitatges o d'ajudes per l'habitatge.

6.2.4.

- Nombre i tipus d'activitats realitzades.
- Grau d'adequació del mobiliari urbà (bancs, il·luminació, etc.) als criteris de seguretat i foment de l'intercanvi.

6.2.5.

- Freqüència de pas de l'autobús urbà.
- Grau d'adequació dels horaris dels autobusos als horaris dels serveis públics.
- Grau d'accessibilitat de les parades d'autobús.

6.2.6.

- Grau d'accessibilitat dels espais i serveis públics.
- Kilòmetres de carrils bici implantats.

ACCIONS Línia 6	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS			
	Objectiu específic 6.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000€	12.000€ < X < 36.000€	> 36.000€
6.1.1			X	X			
6.1.2			X	X			
Objectiu específic 6.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000 €	12.000€ < X < 36.000€	> 36.000€	Altres situacions
6.2.1			X	X			
6.2.2			X	X			
6.2.3			X	X			
6.2.4		X		X			
6.2.5			X	X			
6.2.6			X	X			

Marc conceptual

La salut no es sols l'absència de malaltia. Salut és també el benestar físic, mental i social dels éssers humans.

En un intent de superar la perspectiva purament biologicista, on la **salut diferencial de les dones** ha estat sols associada a la salut sexual i reproductiva, hem de contemplar que el benestar de les dones està determinat per factors socials, econòmics, polítics, laborals i culturals. La feminització de la pobresa també és un dels fenòmens als que assistim en l'àmbit global. Tot això, sovint, dificulta que les dones puguin gaudir d'una bona salut física i emocional.

El dret a la salut és un dret de tots i totes. Perquè realment es faci efectiu s'han de reconèixer els diferents factors que influeixen en la salut dels homes i de les dones i no limitar-se a només donar rellevància a diferències de sexe per explicar les situacions de malaltia.

En aquest sentit, ens fem ressò de les directrius establertes en la **IV Conferència Mundial sobre les Dones. Pequín(1995)**, on es va atorgar gran importància al concepte de salut. Encara que ja des del 1986, la **OMS**, a la **Carta d'Ottawa**, ja incorpora un apartat per a la promoció de la salut de les dones.

Cal vetllar per el desenvolupament integral de la salut i la millora del benestar de les dones, tenint en compte les diferències biològiques, així com els trastorns psicològics i d'altres malestars sovint associats al rol social de cura i a la sobrecàrrega de treball i responsabilitat que les dones assumeixen majoritàriament.

Cal tenir en compte les diferents necessitats de les dones al llarg del cicle vital, que suposen atencions específiques. Així, les dones grans reclamen cures i atenció determinada envers l'envelliment i factors psicològics com la soledat, la pobresa... Les dones joves representen un col·lectiu especial envers la prevenció de l'augment de la sida, els embarassos no desitjats... Les dones de mitjana edat, són les que representen el col·lectiu de risc majoritari de càncers diversos i d'atencions personalitzades per raons físiques.

De la mateixa manera, cal fomentar actituds adreçades a augmentar el benestar de les dones com és la seva participació i presència en el món esportiu, així com la promoció d'hàbits saludables.

L'objectiu de les polítiques de salut ha de ser millorar la salut tant dels homes com de les dones mitjançant la recerca, polítiques i programes de salut que incorporin la perspectiva de gènere. **Les recerques, les intervencions, les reformes dels sistemes sanitaris i les polítiques i programes de salut han de considerar el gènere des del començament.**

Les polítiques de promoció de la salut han de ser sensibles a les diferències de gènere en els missatges de salut perquè siguin realment efectius.

En raó d'això, **és necessari establir una coordinació entre diversos àmbits com l'educatiu, sanitari i serveis socials, per així perfilar línies d'actuació encaminades a la prevenció** que es complementin amb les actuacions sanitàries en l'àmbit municipal, per optimitzar recursos, sumar esforços i coordinar les intervencions.

Els objectius a nivell municipal són el promoure una millora en l'atenció de la salut de les dones al llarg del seu cicle vital., promoure la prevenció de conductes de risc i crear espais formatius i de reflexió. Per altra banda també es fa necessari treballar en la recerca i formació en salut des de la perspectiva de gènere al igual que definir les prioritats del sistema sanitari amb una metodologia participativa tot i obrint la participació a les associacions i xarxes de dones i salut.

En definitiva, es tracta d'aconseguir donar una atenció integral encaminada a una millora en la salut i qualitat de vida de les dones.

LÍNIA ESTRATÈGICA 7: PROMOURE LA SALUT DE LES DONES

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- 7.1. Prevenir i evitar els factors de risc per la salut de tota la població i especialment el benestar bio-psico-social de les dones al llarg de tota la seva vida.
- 7.2. Assolir una atenció sanitària de qualitat amb perspectiva de gènere.

REGIDORIES/ÀREES IMPLICADES

- Benestar Social
- Salut (Centre d'Atenció Primària)
- Dona

- Educació
- Esports
- Joventut

OBJECTIU ESPECÍFIC 7.1. Prevenir i evitar els factors de risc per la salut de tota la població i especialment el benestar bio-psico-social de les dones al llarg de tota la seva vida.

ACCIONS

- 7.1.1. Realitzar accions educatives en matèria de salut per a infants i joves de totes les edats, tot contemplant la perspectiva de gènere. Aquestes accions es poden realitzar a espais d'educació formal (SES i CEIPs) i d'educació no formal (esplai, Casal de Joves, Ateneu, entitats esportives, etc.)
- Duent a terme tallers, jornades, etc. sobre l'anorèxia i la bulímia, els hàbits alimentaris, la influència de la publicitat en el model de bellesa de nois i noies, etc.
 - Realitzant tallers de prevenció de les drogodependències tot reflectint i analitzant els patrons de consum de tabac, alcohol i altres drogues.
 - Duent a terme activitats d'educació afectivo-sexual, tot implicant també als nois en la salut sexual i reproductiva de la seva parella i en la planificació, tenint en compte la influència dels estereotips i de l'ideal d'amor romàntic, etc.
- 7.1.2. Sensibilitzar els agents educatius del municipi (pares i mares, professorat, monitors/es de lleure, etc.) en matèria de salut, sempre incorporant la perspectiva de gènere.
- Ampliant la difusió de la formació dirigida al professorat, les AMPAs, persones dinamitzadores dels Casals, monitors/es de lleure, etc. sobre prevenció de drogodependències, educació afectivo-sexual, hàbits alimentaris, etc.
- 7.1.3. Promoure la salut de la gent gran tenint en compte la perspectiva de gènere.
- Fent sessions informatives, de sensibilització i de prevenció sobre autonomia personal, dols, sexualitat, prevenció d'accidents a la llar, etc. des del Casal d'Avis i entitats.
- 7.1.4. Sensibilitzar i promoure la salut i el benestar bio-psico-social de les persones, especialment de les dones, a totes les etapes del cicle vital, tot tenint en compte les diferències entre diferents grups poblacionals, els seus estils de vida, les seves necessitats, la seva realitat, etc. i sempre des de la perspectiva de gènere. Aquesta acció es podria dur a terme en diferents espais (entitats, Casal de Joves, Casal de Gent Gran, CAP, etc.)
- Realitzant activitats d'educació, prevenció i promoció de la salut durant l'embaràs, part i puerperi, relacionades amb la salut de la mare, del fill/a, la lactància materna i el paper i corresponsabilitat de la parella (en cas que hi hagi) durant aquest procés.

- Fent accions específiques d'educació per a la salut adreçades a dones que s'apropen a la menopausa per informar-les sobre aquesta etapa del seu cicle vital i promoure estils de vida saludables: exercici físic adequat, alimentació equilibrada, consum de calci, etc.
- Mantenint i ampliant les campanyes, tallers, etc. sobre aspectes de la salut que afecten exclusiva o majoritàriament a les dones (prevenció de càncer de mama, importància de les revisions ginecològiques periòdiques, fibromiàlgia, depressió, ansietat, etc.) o als homes (càncer de pròstata, etc.)
- Fent tallers o xerrades sobre els riscos per a la salut dels estils de vida actuals i la seva prevenció (sedentarisme, abús de fàrmacs, doble jornada,...)
- Fent accions de promoció de l'activitat física i l'esport com a font de salut per mitjà de campanyes, cartells, etc. adreçats a homes i dones de totes les edats: caminades per la gent gran, esports d'equip, gimnàstica de manteniment, etc. més enllà de les celebracions del 8 de març, 25 de novembre i 28 de maig (Dia Internacional de la Salut de les Dones).
- Difonent a través del Portal web Dona de l'Ajuntament un espai sobre salut i gènere, tot incloent informació sobre aspectes relacionats amb la morbiditat diferencial de dones i homes, sobre activitats que es facin de prevenció i promoció de la salut de les dones, etc.

7.1.5. Ampliar i millorar l'atenció socio sanitària de Cervelló.

- Creant Grups d'Ajuda Mútua, grups psicoterapèutics, grups de creixement personal, etc. o altres espais de suport psicosocial en l'àmbit socio sanitari (grups per a dones amb ansietat, espais de suport per a dones víctimes de violència domèstica, grups de suport per a persones que tenen cura de persones malaltes i/o dependents,...)
- Establint les coordinacions pertinents per derivar dones des de Serveis Socials i SAS Dona al grup terapèutic de dones que viuen en el dolor (realitzat al CAP de Vallirana).
- Estudiant la possibilitat de descentralitzar algunes de les activitats dutes a terme al CAP de Vallirana i realitzar-les també a Cervelló.

7.1.6. Desenvolupar serveis, recursos i activitats diverses (com tallers o altres) adreçats a dones i homes per prevenir riscos de salut derivats de les tasques domèstiques i de cura.

- Fent tallers d'autoestima per prevenir i combatre els estats depressius i l'estrès que pateixen moltes dones derivats dels rols que desenvolupen (treball domèstic, doble jornada, doble presència, cura de persones dependents, etc.)
- Fent activitats de treball corporal com ioga, taitxí, etc. per promoure el benestar bio-psico-social de les persones.

INDICADORS D'AVAUACIÓ

7.1.1.

- Nombre i tipus de tallers realitzats. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat i lloc de procedència.

7.1.2.

- Tipus de difusió realitzada. Nombre de persones / entitats / serveis municipals destinataris.

7.1.3.

- Nombre i tipus d'activitats realitzades. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat i lloc de procedència.

7.1.4.

- Nombre i tipus d'activitats realitzades. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat i lloc de procedència.
- Nombre d'articles, informacions, etc. penjades al Portal web municipal de la dona.

7.1.5.

- Nombre i tipus de grups creats. Nombre de dones i homes participants segregats per sexe. Durada i periodicitat de les reunions.
- Nombre de dones derivades al grup de dones de Vallirana.
- Nombre i tipus d'activitats realitzades a Cervelló des de l'Àrea Bàsica de Salut (ABS) Vallirana.

7.1.6.

- Nombre i tipus d'activitats realitzades. Nombre de persones participants segregades per sexe, edat i lloc de procedència.

OBJECTIU ESPECÍFIC 7.2. Assolir una atenció sanitària de qualitat amb perspectiva de gènere.

ACCIONS

- 7.2.1. Ampliar la informació en l'àmbit sanitari de la població del municipi i analitzar la incidència diferencial que tenen determinades problemàtiques de salut en les dones i els homes.
- Realitzant registres segregats per sexe, edat, lloc de procedència i altres al Centre d'Atenció Primària.
 - Realitzant tallers i/o processos participatius, enquestes, etc. per detectar les necessitats i demandes de la població del municipi en matèria de salut.
- 7.2.2. Identificar i donar a conèixer entre el personal sociosanitari els riscos per a la salut que comporten el treball domèstic, el treball remunerat i la doble jornada.
- Divulgant informació actualitzada sobre els riscos físics, psíquics i socials del treball domèstic.
 - Divulgant els problemes de salut laboral en diferents professions i feines, els efectes dels riscos psíquics, físics o ergonòmics en les mateixes.
- 7.2.3. Crear, mantenir i/o reforçar, si s'escau, els recursos destinats al foment de l'autonomia de les persones grans (majoritàriament dones) com el Servei d'Atenció Domiciliària (SAD).
- 7.2.4. Potenciar i afavorir la coordinació i el treball conjunt entre les agents sociosanitàries i els agents sociosanitaris: metges i metgesses, treballadores i treballadors socials, professorat, infermeres i infermers, psicòlegs i psicòlogues, etc.
- Creant una taula sociosanitària, espais de reflexió, debat, etc. de la que formin part els diferents agents sociosanitaris per tal de treballar aspectes de salut des d'una perspectiva de gènere.
 - Organitzant seminaris/jornades amb el personal d'atenció primària, serveis socials,... sobre la salut de les dones, prestant especial atenció a les dones cuidadores que promoguin l'intercanvi d'experiències i projectes entre professionals sanitaris de diferents àmbits.
 - Establint una relació formal i continuada entre el món sanitari i l'àrea de medi ambient municipal per establir estratègies conjuntes per fer un entorn més saludable i segur. Per exemple, fent campanyes conjuntes per informar la població sobre la incidència de la contaminació ambiental a la salut de la població.

7.2.5. Realitzar activitats de sensibilització, formació, informació, etc. dirigides als i les professionals de la salut (incloent el personal de les farmàcies del municipi) sobre la necessitat d'incorporar la perspectiva de gènere a l'atenció i tractament sociosanitari.

- Fent difusió entre els i les professionals sociosanitaris de jornades, tallers o altres activitats relacionades amb la salut de les dones que es portin a terme des de les diferents administracions públiques o entitats diverses (Diputació de Barcelona, Observatorio de Salud y Mujer, CAPS, etc.)
- Fent formació sobre problemes de salut que afecten de forma diferenciada a dones i homes.
- Oferint formació al personal sociosanitari sobre els diferents tipus de violència de gènere (violència domèstica, assetjament, violència sexual, etc.), com detectar-la, on derivar, etc. (Punt compartit amb l'acció 2.3.3).

INDICADORS D'AVUACIÓ

7.2.1.

- Nombre d'atencions i accollides registrades i segregades.
- Nombre de tallers, processos participatius, enquestes, etc. fets. Resultats d'aquests.

7.2.2.

- Tipus de difusió realitzada i continguts. Nombre de professionals destinataris/es i especialitats.

7.2.3.

- Recursos humans, materials i econòmics destinats.

7.2.4.

- Espais, jornades, debats, etc. celebrats. Nombre de persones participants i especialitats.
- Nombre i tipus d'estratègies dutes a terme.

7.2.5.

- Nombre i tipus d'activitats difoses. Vies de difusió. Professionals destinataris i destinatàries i especialitats.
- Nombre d'hores de formació impartides. Temàtiques. Nombre de professionals participants i especialitats.
- Nombre d'hores de formació sobre violència de gènere impartides. Nombre de professionals participants i especialitats.

ACCIONS Línia 7	TEMPORALITZACIÓ			PRESSUPOSTOS				
	Objectiu específic 7.1	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000€	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions
7.1.1			X		X			
7.1.2			X		X			
7.1.3			X		X			
7.1.4		X			X			
7.1.5			X		X			
7.1.6			X		X			
Objectiu específic 7.2	Curt termini 6 mesos - 1 any	Mig termini 2 anys	Llarg termini 3 anys	< 12.000€	12.000€<X<36.000€	>36.000€	Altres situacions	
7.2.1			X	X				
7.2.2			X	X				
7.2.3		X		X				
7.2.4		X		X				
7.2.5			X	X				

6. Fonts d'informació

Fons municipals

Circuit d'Atenció i Suport a les Dones Víctimes de Violència del Municipi de Cervelló.

Informe "Anàlisi de la situació de salut de Cervelló" (novembre 2006).

Memòria del Servei d'Atenció Psicològica 2008.

Memòria qualitativa de 2007 de Serveis Socials.

Revista Dones d'Avui! (Associació de Dones de Cervelló). Setembre 2007.

Fons comarcals

Astelarra, J. (2003). *Les dones al Baix Llobregat: la realitat de la desigualtat*. Consell Comarcal del Baix Llobregat.

Estudi sobre col·lectius en risc d'exclusió sociolaboral al Baix Llobregat (2002). Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat.

Estudi sobre la mobilitat laboral al Baix Llobregat (2001). Unitat de Promoció i Desenvolupament del Baix Llobregat.

Informe trimestral de conjuntura laboral del Baix Llobregat. Segon trimestre de 2008.

La Participació Juvenil al Baix Llobregat (estudi qualitatiu) (2007). Elaborat per l'Institut Àgora.

Observatori Permanent del Mercat de Treball del Baix Llobregat (OPMT-BL)

Pla Transversal de Polítiques de Dones del Baix Llobregat 2008-2010. Consell Comarcal del Baix Llobregat.

Fons web

Ajuntament de Cervelló	www.cervello.cat
AMPA CEIP Cervelló	www.ampaceipcervello.es
AMPA CEIP Santa Maria	www.ampasantamaria.org
AMPA SES Cervelló	www.phobos.xtec.cat/sescervello/ampa.htm
Autobusos i autocars Soler i Sauret	www.solerisauret.com
Biblioteca Municipal de Cervelló	www.bibliotecaspublicas.es/cervello/index.jsp
CEIP Cervelló	www.xtec.cat/centres/a8063710
CEIP Santa Maria de Cervelló	www.xtec.es/centres/a8016240
Club Futsal Cervelló	www.futsalcervello.com
Consell Comarcal del Baix Llobregat	www.elbaixllobregat.net
Diputació de Barcelona	www.diba.cat

Dones en Xarxa Cervelló	www.donesenxarxa.cat/spip.php?rubrique26
Entitats Catalanes	www.entitatscatalanes.com
Estudi elaborat per la Comissió d'Igualtat de Gènere de la UB	www2.ub.edu/comunicacions/revista_launiversitat/revista_40/Revista_40/reportatge_2
Fundació Domicilia	www.elbaixllobregat.net/domicilia/index
Hospital de Bellvitge	www.bellvitgehospital.cat
Informe Joventut a Espanya 2008	www.injuve.mtas.es
Institut Català de les Dones	www.gencat.cat/icdones
Institut Català del Sòl	www.incasol.cat
Institut d'Estadística de Catalunya	www.idescat.cat
Instituto de la Mujer	www.migualdad.es/mujer
Instituto Nacional de Estadística	www.ine.es
Llei 5/2004, de 9 de juliol, de creació de llars d'infants de qualitat	www.gencat.cat/diari/4175/04188093.htm
Llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic	www.gencat.cat/diari/4175/04188093.htm
Llei 8/2006, de 5 de juliol, de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les administracions públiques de Catalunya	www.gencat.cat/diari/4675/06185182.htm
Penya Blaugrana Cervelló	www.penyesblaugrana.com/web/barcelona/cervello
Pla Català d'Esport a l'Escola	www16.gencat.net/esport/esportalescola
Red Feminista	www.redfeminista.com
SES Cervelló	www.phobos.xtec.cat/sescervello
Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat	www.diba.es/xarxasost/cast/xarx.asp

Fonts escrites

Barber, C., Corcoy, M., Gómez, P. L., Puig, M. i Riera, E. (2004) *Les dones en els governs locals catalans*. Institut Català de les Dones.

Borrell, C. i Benach, J. (coord.) (2003). *Les desigualtats en la salut a Catalunya*. Ed. Mediterrània: Barcelona.

El Acoso Sexual a las Mujeres en el ámbito laboral. Estudi realitzat per Inmark. Estudios y Estrategias S.A. i publicat l'abril de 2006 per l'Instituto de la Mujer. Secretaría General de Políticas de Igualdad. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

El sou de la dona a Catalunya: estudi de les diferències salarials entre els homes i les dones. Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya (novembre 2005).

El uso del tiempo en la vida cotidiana. Estudi realitzat per un equip del Consejo Superior de Investigaciones Científicas i de diverses universitats espanyoles, dirigit per Mª Angeles Durán (2005).

Els reptes de l'esport femení: equiparació i visibilitat. Revista Dones (Associació de Dones Periodistes). Núm 20, setembre 2005.

Escrivá, A. (2000). *¿Empleadas de por vida? Peruanas en el servicio doméstico de Barcelona.* *Papers*, 60, 327-342.

Indicadors de salut maternoinfantil a Catalunya 2007. Programa de Salut Maternoinfantil del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

La salut de les dones: de la invisibilitat a una atenció de qualitat. Reflexions en femení núm. 4. Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat. Diputació de Barcelona (2000).

La salut des de la sensibilitat de gènere. Quaderns de l'Institut núm. 2. Institut Català de les Dones (2005).

La situación profesional de las mujeres en las Administraciones Públicas (2004). Instituto de la Mujer e Instituto Nacional de Administraciones Públicas

Mantener la mente activa reduce el riesgo de Alzheimer. Article publicat l'11 de desembre de 2007 a www.intramed.net

Más Riesgos y menos protección. Mujeres inmigrantes en España frente a la violencia de género. Amnistía Internacional (Noviembre 2007).

Murillo, S. (2006). *El mito de la vida privada, de la entrega al tiempo propio.* Madrid: Siglo XXI.

Salut en xifres 2008. Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

Verloo, M. "Another velvet revolution? Gender Mainstreaming and the Politics of Implementation". IWM / Working Paper (Viena), núm. 5 (2001).